PRAKTIKA

TES EN ATHENAIS

ARCHAIOLOGIKES

ETAIRIAS

TOU ETOUS 1908

ATHENESIN

EK TOY TYPOGRAFIOY

P.D. SAKELLARIOY

1909

(Archaeological Society)

Athens

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1908

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
1909

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΝΑΡΔΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΕΝΙΑΜΙΝ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-MEININGEN

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΡΟΛΑΝΔΟΣ BONAPARTE

Ὁ Σ. Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.
† Fr. Adler. Berlin.
Ern. Babelon. Paris.
Jul. Beloch. Roma.
Max. Bonnet. Montpellier.
R. C. Bosanquet. Liverpool.
G. Clemenceau. Paris.
Max Collignon. Paris.
Domenico Comparetti. Firenze.
Alexander Conze. Berlin.
Alfred Croiset. Paris.
Ch. Diehl. Paris.
Wilhelm Dörpfeld. Ἀθήνησι.
Fr. v. Duhn. Heidelberg.
Joseph Durm. Karlsruhe.
† Sir John Evans. London.
Arthur Evans. Oxford.
Paul Foucart. Paris.
G. Fougères. Paris.
Fr. Hiller v. Gaertringen. Berlin.
Ernst Gardner. Cambridge (England).
Percy Gardner. Oxford.
B. L. Gildersleeve. Baltimore. U. S. America.
Will. Watson Goodwin. Cambridge. U. S. America.
Hamdy Bey. Ἐν Κωνσταντινουπόλει.
Jos. Hampel. Budapest.
B. Haussoullier. Paris.
L. Heuzey. Paris.
D. Hogarth. Oxford.
M. Holleaux. Ἀθήνησι.
Th. Homolle. Paris.
Κ. Καραπάνος. Ἀθήνησι.
Bruno Keil. Strassburg.
R. Kekulé. Berlin.
† Ad. Kirchhoff. Berlin.
H. Lechat. Lyon.
G. A. Macmillan. London.
Lucien Magne. Paris.
Rev. J. P. Mahaffy.
Hor. Marucchi. Roma.
Adolph Michaelis. Strassburg.
L. A. Milani. Firenze.
Oscar Montelius. Stockholm.
D. C. Monro. Oxford.
† Charles Elliot Norton. Cambridge U. S. America.
Th. Ouspensky. Ἐν Κωνστ/πόλει.
G. Perrot. Paris.
Ed. Pottier. Paris.
Luigi Pigorini. Roma.
O. Puchstein. Berlin.
W. M. Ramsay. Aberdeen (Scotland).
S. Reinach. Paris.

E. Reisch. Wien.
W. Ridgeway. Cambridge. (England).
La Comt. de Riencourt. Ἀθήνησι.
Rufus B. Richardson. New York. America.
Ῥόστοβιτς Ἀλ. Κάϊρον.
Rev. A. H. Sayce. Oxford.
G. Schlumberger. Paris.
R. A H. Schneider. Wien.
H. Schrader. Innsbruck.
Cecil Smith. London.
† Th. D. Seymour. New-Haven U. S. America.
E. v. Stern. Odessa.
F. Studniczka. Leipzig.
Gr. G. Tocilescu. Bucarest.
G. Treu. Dresden.
Charles Waldstein. Cambridge (England).
Th. Wiegand. Ἐν Κωνστ/πόλει.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Berlin.
Ad. Wilhelm. Wien.
Paul Wolters. München.
Henri Weil. Paris.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1908

Οἱ ἑταῖροι, ὧν τὰ ὀνόματα εἶνε τετυπωμένα διὰ κυρτῶν γραμμάτων, εἶνε ἑταῖροι ἰσόβιοι.

Ἀγγελόπουλος Ἀθάνατος Θρ.
Ἀγγελόπουλος Ἠλίας
Altmann W.
Ἀλεξόπουλος Ν.
Ἀνδρόπουλος Στ.
Ἀνέζης Δ.
Anthes Ed.
Ἀντωνιάδης Δ.
Ἀντωνόπουλος Κ.
Ἀξελὸς Μιλτ.
Ἀποστολάκη Ἄννα
Ἀρβανιτόπουλος Α.

Βακράτσας Εἰρ.
Βαλαωρίτης Ι.
Βαλτατζῆς Π. Γ.
Βάσης Σπυρ.
Βάσος Ἀλέξ.
Βάσος Τιμ.
Battle W.
Βαφειαδάκης Ν.
Βεκούσης Δ.
Βερναρδάκης Ἀθ.
Βερναρδάκης Γρ.
† *Βικέλας Δ.*
v. Bissing Fr. W.
Βοΐσχος Ἐπ.
Bosanquet R. C.
Βούκρας Δ.
Βουλπιώτης Δ.
Bulle H.
Bourguet Ém.

Γεννάδιος Ἰωάν.
Γενοβέλης Π.
Γεωργακόπουλος Ε.
v. Gaetringen Hiller. Fr.
Γεωργιάδης Ἀθ.
Γκιὼν Ἀνδρέας
Goekoop A. E.
Graef B.
Γρηγοράκης Γρ.
Γρυπάρης Π.

Δαμβέργης Ἀν.
Δαμβέργης Ν.
Δελακοβίας Ν.
Σεβ. Δελένδας Ἀντ.
Δέλλιος Ἰωάν.
Δεληγεώργης Δ.

Δεμερτζῆς Α.
Δημητριάδης Χ.
Διγενῆς Μ.
Διπλαράκος Γ.
Dörpfeld W.
Δραγάτσης 'Ιάκ.
Δραγούμης Μ.
Δραγούμης Σ.
Δρακίδης Π.
Δυοβουνιώτης Γ.

'Ελευθεριάδης Σωκ.
Εὐκλείδης Ι.
Εὐταξίας 'Αθ.
Εὐταξίας Ι.

Ζαΐμης 'Αλ.
Ζάννος 'Ηλ.
Ζαρίφης Γ.
Ζητουνιάτης Π.
Ζυγομαλᾶς Α.

'Ηλιόπουλος Χρ.

Θεοδωρακάκης Στυλ.
Θεοδωράκης Γ.
Θεοδωρόπουλος Β.
Θεοτόκης Γ.
Θεοφανόπουλος Δ.

Judeich Wather

Καββαδίας Π.
Καγκάδης 'Ιάκ.
Καζάζης Ν.
Καλαποθάκης Μ.
Καλβοκορέσης Μ.
Καλλιοντζῆς Εὐάγγ.
Καλογερόπουλος Ν.
Καμαρινὸς Σ.
Κανάκης Π.
Καπετανάκης Κ.
Καπλάνογλους Κ. Π.
Καραβασίλης Σπ.
† Καράλης Α.
Καραπάνος Κ.
† Καρατζᾶς 'Αλ.
Καρκούλιας 'Ηρ.
Καρολίδης Π.
Κάρω Γ.
Καστριώτης Π.
Κατριβάνος Α
Καυταντζόγλους 'Ιω.
Κεραμόπουλος Α.
Κεφάλας Γ.
Kinch Fr.
Κλοντηρόπουλος Γ.
Κολυβᾶς Α.
Κόντος Κ.
Κοντόσταυλος Α.
Κουλομόπουλος Κ.
Κουρουνιώτης Κ.
Κοσσὲ Α.
Κοφινᾶς Γ.
Κοφινιώτης 'Ιω.
Κριεζῆς 'Αντ.
Κρῖνος Π.
Κύρης Μ.
Κωνσταντινίδης Π.
Κωνσταντόπουλος Κ.

Λάππας Μ.
Λαμπρόπουλος Ἀλ.
Λάμπρος Σπ.
Λαμπρυνίδης Μ.
Λεονάρδος Β.
Λεκὸς Γ.
Loewy Em.
Λιόλιος Γ.
Λύδερς Ὄθ.
Λυκάκης Ἀλ.
Λυκούδης Ἐμ.
Λύρης Ἰωάν.

Μαγγιῶρος Σπ.
Μαγιάσης Ἰωάν.
Μακκᾶς Δ
Μακκᾶς Κ.
Μακκᾶς Ν.
Μανιάκης Κ.
Μαντζάκος Χ.
Μαντζούφας Ἀνδρ.
Μανωλίδης Σωκρ.
Μαρκόπουλος Ἰω.
Μαρούδης Μ.
Ματάλας Α.
Μαυρομιχάλης Π. Κυρ.
Μελισσουργὸς Γ.
Μητσόπουλος Κ.
Μιστριώτης Γ.
Μούσης Ἰωάν.
† Μουτσόπουλος Ἀθ.
Μπαλτῆς Θ.
Μπαλάνος Ν.
Μπαρμπαρέσος Π.
Μπὰρτ. Γουλ.

Μπενάκης Ἐμ.
Müller K.
Μυλωνᾶς Κ.

Νεγρεπόντης Μ. Μ.
Νικολαΐδης Ι.
Νικολαΐδης Λουδ.
Νικολόπουλος Σ.
Noack F.

Ξανθάκης Π.

Οἰκονόμος Π.

Πάλλης Ἄγ.
Παναγιωτόπουλος Ἀν.
Παντελίδης Ἐμ.
Παπαβασιλείου Γ.
Παπαδημητρακόπουλος Θ.
Παπαδιαμαντόπουλος Ι.
Παπαμιχαλόπουλος Κ.
Παπαφράγκος Σπ.
Παπαχρήστου Γ.
Pernice Er.
Περρῆς Σ.
Πεταλᾶς Α.
Πολίτης Ἰω.
Πολίτης Ν.
Pontalis L. P.

Ραγκαβῆς Κλ.
Ράλλης Δ.
Ράλλης Στ.
Robert K.
Ρωμαῖος Κ.

Ρωμάνος 'Αθ.

Σακελλαρόπουλος Σπ.
Σακελλαρόπουλος Σωτ.
Schiff Al.
Schrader H.
Σιμόπουλος 'Ιω.
Σκιᾶς Α.
Σκουζὲς 'Αλ.
Σκουζὲς Π.
Σκουλούδης Σ.
Σοφούλης Θ.
Σπηλιόπουλος Χ.
Στάης Β.
Στάης Σ.
Σταμούλης 'Αναστ.
Σταυρόπουλος Δ.
Steele Daniel
Στέφανος Κλὼν
Στέφανος Κυπ.
Στεφανάκος Φιλόθεος
Στρέιτ Γ.
Στρέϊτ Στ.
Studniczka F.
Σφακιανάκης Π.

Σχλίεμαν 'Αγ.
Σωτηριάδης Γ.

Τραπάντζαλης Γ.
Τριανταφυλλάκος Ν.
Τσάτσος 'Ιω.
Τσιβανόπουλος Δ.
Τσίλλερ 'Ερ.
Τσούντας Χρ.
Τυπάλδος Μπασιᾶς 'Αθ.

Fabricius E.
Φωτίου 'Ιω.

Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδάκις Ι.

Ψαλτήρας Γ.
Ψάλτης 'Ιάκ.

Wide Sam.
Wiegand Theodor

Zahn Robert

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1908

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμού Κεφ.	Προϋπολογισμού Άρ.	Είδος εσόδων	Προϋπολογισθέντα		Εισπραχθέντα		Εισπραχθέντα Επί πλέον		Εισπραχθέντα Επί έλαττον	
Α	1	Είσφοραί . . . . Δρ.	3,000	—	2,463	15			536	85
	2	Τόκοι καί μερίσματα . . . . »	22,185	—	11,678	30			10,506	70
	3	Έσοδα έξ άκινήτων κτημάτων »	168						168	—
	4	» έκ δημοσιευμάτων . . »	5,000	—	6,051	95	1,051	95		
	5	» κεκλεισμένων χρήσεων »	168	—	168	—				
	6	» διάφορα . . . . . . »	250	—	33	30			216	70
	7	» έκ τού Λαχείου . . . »	300,000	—	225,000	—			75,000	—
		Παρακαταθήκαι . . . . . »	83,440	52	83,440	52				
		Τό όλον Δραχ.	414,211	52	328,835	22	1,051	95	86,428	25

Εν Αθήναις 31 Δεκεμβρίου 1908

Ό ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ό λογιστής
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Έθεωρήθη

Ό έπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1908

Προϋπολογισμοῦ Κεφ.	Ἄρ.	Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα		Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ		Διαφορὰ ἐπὶ ἔλαττον	
Α		*Προσωπικόν*						
	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Γραφείων καὶ Βιβλιοθήκης .	12,060	—	11,991	60	68	40
	2	» » τῶν ἀρχαιοτήτων	42,030	—	29,538	40	12,491	60
Β		*Γραφεῖα, Διαχείρισις καὶ Βιβλιοθήκη*						
	1	Ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	7,540	—	7,487	90	52	10
	2	Βιβλιοθήκη	6,200	—	2,654	05	3,545	95
Γ		*Ἀνασκαφικὰ ἔργα καὶ δημοσιεύματα*						
	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ συντήρησις ἀρχαίων μνημείων . .	272,364	87	241,204	81	31,160	06
	2	Γενικὰ ἔξοδα ἀνασκαφῶν καὶ συντ. ἀρχ. μνημείων	12,200	—	7,200	—	5,000	—
	3	Δημοσιεύματα	26,000	—	21,201	50	4,798	50
Δ		Διάφοροι δαπάναι καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα	32,572	—	32,524	80	47	20
Ε		Ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	3,244	65	3,244	65		
		Τὸ ὅλον Δραχ.	414,211	52	357,047	71	57,163	81

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐχορηγήθησαν πιστώσεις Δρ. 414,211.52
Ἐνετάλησαν πληρωμαὶ . . . . » 357,047.71
Ἀδιάθετοι πιστώσεις . . . . Δρ. 57,163.81

Ἐκ τούτων θέλουσι διατεθῆ ἐντὸς τοῦ ἐπομένου ἔτους πρὸς πληρωμὴν ἐξόδων τοῦ ἔτους 1908, εἰς βάρος τῶν ὁποίων κατελογίσθησαν, δραχ. 472.50, ὧν ἡ πληρωμὴ δὲν ἐνετάλη ἐντὸς τοῦ ἔτους τούτου ἕνεκα τοῦ ἀνεκκαθαρίστου τῶν σχετικῶν λ/σμῶν (ὅρα παθητικὸν τῆς Ἑταιρείας ἐν τῷ Γενικῷ Ἰσολογισμῷ 31 Δεκεμβρίου 1908 «Πιστωταὶ Διάφοροι»), καὶ Δρ. 56,157.51 εἰς ὅσας ἀνέρχεται τὸ περίσσευμα τοῦ ἔτους τούτου θέλουσιν ἀναγραφῆ, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ἔσοδον τοῦ ἐπομένου ἔτους, διὰ τὰ ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις.

Ἐν Ἀθήναις 31 Δεκεμβρίου 1908

Ὁ ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1908

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Ἄρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Εἰσπραχθέντα ἐξ εἰσφορῶν τακτικῶν ἑταίρων . . . . Δρ. 2,463.15 Δρ. 2,463.15

Ἄρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ τόκους Β' ἑξαμηνίας 1907 καὶ Α' ἑξαμηνίας 1908 τῶν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ ἐντόκων καταθέσεων	Δρ. 1,835.80	
Ἀπὸ μέρισμα Β' ἑξαμηνίας 1907 ἔτους 56 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	» 5,600.—	
Ἀπὸ τόκους Β' ἑξαμηνίας 1907 ἔτους 1697 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἑνοποιήσεως 1898 . . .	» 4,242.50	
	Δρ. 11,678.30	
Ὅσα ἐγράφησαν εἰς χρέωσιν τῆς μερίδος «τόκοι καὶ μερίσματα» ἐν τῷ Γεν. Ἰσολογισμῷ 31 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. εἰς πίστωσιν τοῦ παρόντος κεφαλαίου διὰ τοὺς τόκους καὶ μερίσματα τῆς Α' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ. τῶν ἀνωτέρω χρεωγράφων, μήπω εἰσπραχθέντα. . . .	Δρ. 9,842.50	Δρ. 21,520.80

Ἄρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπρχθέντα:

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχ. Ἐφημ.	Δρ. 4,561.15	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωλ. τευχῶν τῶν Πρακτ. τῆς Ἑταιρ.	» 270.50	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ Α' τόμου τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος.	» 843.70	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τόμων τοῦ συγγράμματος Χ. Τσούντα «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου».	» 286.80	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωλ. τόμων συγγράμματος Π. Καββαδία καὶ Καβεράου «ἡ Ἀνασκαφὴ Ἀκροπόλεως»	» 74.80	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος συγγράμματος Π. Καββαδία «Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ»	» 15.—	Δρ. 6,051.95
Εἰς μεταφοράν.		Δρ. 30,035.90

Ἐκ μεταφορᾶς			Δρ.	30,035.90

Ἄρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἐνοίκιον τῆς ἐν Ἐλαιοτριβείοις οἰκίας τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1907	Δρ.	150.—		
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἐνοίκιον τῆς ἐν Ἐλευσῖνι οἰκίας τῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ἔτος 1907	»	18.—	Δρ.	168.—

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:

Ἐκ προστίμου ἐπιβληθέντος ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου .	Δρ.	33.30	Δρ.	33.30

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΤΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ ἔσοδα τῶν τριῶν κληρώσεων τοῦ ἔτους 1908 τοῦ Λαχείου ὑπὲρ τοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων κατὰ τὸν νόμον ΓΝΣ	Δρ.	225,000.—	Δρ.	225,000.—
Ὅσα ἐγράφησαν εἰς χρέωσιν τῆς μερίδος «Ταμεῖον Λαχείου Ἐθνικοῦ Στόλου» ἐν τῷ Γενικῷ Ἰσολογισμῷ 31 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. εἰς πίστωσιν τοῦ παρόντος κεφαλαίου διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἀνήκουσαν μερίδα ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ Λαχείου τῆς Δ΄ κληρώσεως τοῦ 1908 ἔτους, μήπω εἰσπραχθεῖσαν .	Δρ.	75,000.—	Δρ.	75,000.—
			Δρ.	330,237.20

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1908

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Προσωπικόν.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα	Δρ. 11,991.60	Δρ.	11,991.60

Ἄρθρον 2.

ΜΙΣΘΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ

Δαπανηθέντα	Δρ. 29,538.40		
Ὅσα ἐγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Πιστωταὶ Διάφοροι» πρὸς χρέωσιν τοῦ παρόντος Κεφαλαίου	» 380.—	Δρ.	29,918.40

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Γραφεῖα, Διαχείρισις καὶ Βιβλιοθήκη.

Ἄρθρον 1.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα:	Εἰς θέρμανσιν καὶ φωτισμόν	Δρ.	692.45
»	» δημοσιεύσεις εἰς τὰς ἐφημερίδας .	»	188.—
»	» χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐντύπων.	»	330.45
»	» γραφικὴν ὕλην	»	265.55
»	» διάφορα ἔξοδα	»	427.45
»	» καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος .	»	210.—
»	» ταχυδρομικὰ τέλη.	»	333.85
»	» ἔξοδα ἀποστολῆς ἐπιταγῶν εἰς διαφόρους δικαιούχους	»	134.10
	Εἰς μεταφοράν . . .	Δρ.	2,581.85

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	2,581.85		
Δαπανηθέντα:	Εἰς φύλακτρα χρεωγράφων.	»	10.75		
»	» ἀξίαν τεσσάρων δωδεκάδων καθισμάτων καὶ φωτογραφικῶν πλακῶν διὰ τὰς διαλέξεις τῆς Ἑταιρείας.	»	1,667.95		
»	» κατασκευὴν δουλαπίων ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Ἑταιρείας . .	»	626.75		
»	» ἀξίαν ἐνδυμασιῶν τῶν κλητήρων .	»	80.—		
»	» κατανάλωσιν ποσίμου ὕδατος . .	»	14.—		
»	» ἀξίαν δύο ἀνεμιστήρων διὰ τὰ Γραφεῖα	»	200 —		
»	» ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου . . .	»	1,440.—		
»	» ἀποζημίωσιν ἐπόπτου τῆς Ταμειακῆς καὶ Λογιστικῆς ὑπηρεσίας .	»	866.60	Δρ.	7,487.90

Ἄρθρον 2.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Δαπανηθέντα:	εἰς ἀγορὰν διαφόρων βιβλίων . . .	Δρ.	2,199.80		
»	» δετικὰ βιβλίων	»	454 25	Δρ.	2,654.05

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἀνασκαφικὰ ἔργα καὶ δημοσιεύματα

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὸ Θησεῖον καὶ περίφραξις τοῦ χώρου.

Δαπανηθέντα:	εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν, κτιστῶν καὶ καραγωγέων	Δρ.	11,364.50
Πληρωθέντα	» Ε. Συρῖγον, Στ. Ἐγγλέζον, Κ. Κουκᾶν, Ἀ. Γαυριαλάκην, Δ. Παπαμιχαήλ, Μ. Νικολέτον κτλ. δι' ἀξίαν ἀσβέστου, ἄμμου, ξυλείας, λίθων ἀργῶν καὶ ξεστῶν καὶ ἄλλων ὑλικῶν	»	6,462.40
»	Α. Τζηρίτην, δι' ἀξίαν ζεμπιλίων, σχοινίων, πτύων καὶ ἄλλων ἐργαλ.	»	68.75
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	17,895.65

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	17,895.65		
Δαπανηθέντα εἰς	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	65.—		
» »	ἁμαξαγώγια Δέρπφελδ καὶ Ν. Μπαλάνου	»	10.—	Δρ.	17,970.65

Ἐργασίαι ἐν Κεραμεικῷ. Ἀνασκαφαί, οἰκοδομὴ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ καὶ συλλογῆς μετὰ φυλακείου, περίφραξις τοῦ χώρου καὶ ἐργασίαι πρὸς διοχέτευσιν τῶν ὑδάτων.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν, χαρραγωγέων καὶ κτιστῶν.	Δρ.	14,226.30		
» »	Ἐ. Σακελλαρίου, Κ. Κοκᾶν, Στ. Ἐγγλέζον, Μ. Νικολέτον, Ν. Γελανταλῆν κλπ. δι' ἀξίαν ξυλείας, γωνιολίθων, ἐργαλείων, γλυφαρίων, ἀσβέστου, ξεστῶν λίθων, ἀργῶν λίθων, σιδηρικῶν, κεράμων, πορσελάνης, τούβλων, ἄμμου κλπ.. . . .	»	7,329.63		
» »	μεταφορὰν πλακῶν.	»	60.—		
» »	ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	72.75		
» »	ἐπισκευὴν μάνδρας κρημνισθείσης ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Τροχιοδρόμου . .	»	35.—		
» »	φύλαξιν ὑλικῶν	»	50.50	Δρ.	21,774.18

Ἀνασκαφαὶ ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ περισυναγωγαὶ τῶν ἀρχαίων.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	2,088.—		
» »	ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐφόρου Α. Ἀρβανιτοπούλου. . . .	»	942.30		
» »	ἀμοιβὴν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ συγκολλητοῦ ἀρχαίων Ι. Παπανικολάου .	»	699.20		
» »	ἀξίαν κιβωτίων, ξυλείας, σάκκων, ζεμπυλίων, κασμάδων, λοστῶν καὶ ἄλλων ὑλικῶν.	»	280.65		
» »	προμήθειαν ποσίμου ὕδατος διὰ τοὺς ἐργάτας	»	122.30		
» »	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	168.—		
» »	μεταφορὰν καὶ τοποθέτησιν ἀρχαίων ἐν τῷ Μουσείῳ Βόλου	»	53.60		
» »	μεταφορὰν ὑλικῶν	»	59.85		
» »	γραφικὴν ὕλην.	»	53.50		
» »	μεταφορὰν καὶ συγκέντρωσιν ἀρχαίων	»	153.25	Δρ.	4,620.65
	Εἰ μεταφορὰν . . .			Δρ.	44,365.48

Ἐκ μεταφορᾶς . . .			Δρ.	44,365.48

Ἀνασκαφαὶ ἐν Μυκήναις

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν	Δρ.	2,029.60		
» » ἀξίαν τσιμέντου, ζεμπιλίων, σχοινίου, γύψου, ἀσβέστου κλπ. . . .	»	339.60		
» » μεταφορὰν ὑλικῶν	»	15.—		
» » ἐνοίκιον οἰκίας πρὸς διαφύλαξιν τῶν εὑρημάτων	»	45.—		
» » ὁδοιπορικὰ ἐπιστάτου καὶ τριῶν τεχνιτῶν	»	85.55		
» » ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπιστάτου Χ. Κτενᾶ	»	495.85		
» » ἀποζημ. καὶ ὁδοιπορικὰ Χ. Τσούντα	»	135.—		
» » ὁδοιπορικὰ ἐπιστάτου πρὸς ἐξαργύρωσιν χρηματ. ἐπιταγῶν	»	30.60		
» » ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ ἀρχιεργάτου Κ. Καμπάνη	»	60.30		
» » ὁδοιπορικὰ Ν. Μπαλάνου Νομομηχανικοῦ.		49.40	Δρ.	3,285.90

Ἐργασίαι ἐν Σουνίῳ

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια λιθοξόων, ξυλουργῶν καὶ ἐργατῶν	Δρ.	1,760.95		
» Μ. Βλάσην, Ι. Μαγγιῶρον, Γελανταλῆν κλπ. δι' ἀξίαν ξυλείας, οἰκοδομησίμων ὑλικῶν, ἐργαλείων, ζεμπιλίων καὶ ἄλλων ὑλικῶν	»	730.50		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Ἐφόρου Β. Στάη, μεταβάντος τετράκις ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Σούνιον καὶ τανάπαλιν. . . .	»	421.60		
» » ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπιστάτου Θ. Καλλινίκου.	»	240.—		
» » ὁδοιπορικὰ ἐπιστάτου Καλλινίκου καὶ ἐργατῶν	»	66.90		
» » Φρ. Βερσάκην σχεδιαστὴν δι' ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ	»	87.60		
» » ὁδοιπορικὰ Χ. Τσούντα	»	14.—	Δρ.	3,321.55

Δαπάναι δενδροφυτεύσεως τοῦ περὶ τὸν Λέοντα Χαιρωνείας χώρου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια.	Δρ.	257 25		
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου	»	90.35	Δρ.	347.60
Εἰς μεταφορὰν . . .			Δρ.	51,320.53

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .			Δρ.	51,320.53

Ἀνασκαφαὶ ἐν Εὐβοίᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	2,053.50		
» »	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	113.40		
» »	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν Φρ. Βερσάκη διὰ τὴν σχεδιαγράφησιν τῶν ἐν Καρύστῳ καὶ Πλατανιστῷ Μνημείων	»	266.70		
» »	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ Εἰρηνοδ. Ν. Μπελάρα, ἑλληνοδ. Ι. Καψῆ καὶ ἐνωμ. Ε. Καραβᾶ διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀγρῶν ἀδελφῶν Σιφνίων.	»	82.—		
» »	ἀξίαν γραφικῆς ὕλης, κασμάδων, ζεμπιλίων καὶ πολοδείκτου	»	64.45		
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας Γ. Παπαβασιλείου, διὰ δύο μεταβάσεις αὐτοῦ καὶ τοῦ φωτογράφου Ῥόρερ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Χαλκίδα καὶ ἐκ Χαλκίδος εἰς Κάρυστον καὶ δι' ὁδοιπορικὰ τοῦ ἰδίου μετὰ τοῦ διαχειρισμοῦ Γ. Δερβένη εἰς τοὺς ἀρχαιολογικοὺς χώρους κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν	»	205.95		
» »	ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας Γ. Παπαβασιλείου.	»	348.—		
» »	κατασκευὴν μιᾶς θήκης	»	15.—		
» »	μεταφορὰν ἀναγλύφου.	»	4.—		
» »	ἐπισκευὴν ἐργαλείων	»	18.30	Δρ.	3,171.30

Ἐργασίαι Ἐπιδαύρου.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν, ξυλουργῶν, κτιστῶν καὶ μαρμαρογλύφων. . .	Δρ.	10,299.40		
» »	ὁδοιπορικὰ τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν δι' ὅλου τοῦ ἔτους	»	269.15		
» »	ἐμπόρους Ἰω. Τερζάκην, Σπηλιόπουλον, Πρατσινάκην, Πουλάκον, Δηλαβέρην κλπ. δι' ἀξίαν γύψου, θηραϊκῆς γῆς, ξυλείας, πλακῶν, χρω-				
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	10,568.55	Δρ.	54,491.83

	'Εκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	10,568.55	Δρ.	54,491.83
	μάτων, ἀσβέστου, δοκῶν, ζεμπυλίων, ὑελοπινάκων καὶ ἄλλων ὑλικῶν	»	4,218.50		
Δαπανηθέντα εἰς	μεταφορικὰ ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐκ Ναυπλίου γύψου, χρωμάτων, πλακῶν, τσιμέντου καὶ ἀσβέστου	»	742.—		
» »	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν, κατὰ τὸν Νόμον, τοῦ Διευθύνοντος τὰς ἐργασίας Γεν. Ἐφόρου κατὰ τοὺς μῆνας Ἀπρίλιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον καὶ Ὀκτώβριον 1908 . . .	»	435.80		
» »	ἀμοιβὴν τοῦ Ἰταλοῦ τεχνίτου Ι. Βούδα	»	1,008.—		
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐπιστάτου Π. Βοστιτσάνου, πρὸς ἐξαργύρωσιν χρηματικῶν ἐπιταγῶν δι' ὅλον τὸ ἔτος καὶ παραλαβὴν ὑλικῶν	»	78.—		
» »	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ βοηθοῦ Μηχανικοῦ Γ. Εὐγενίου . . .	»	175.—		
» »	ἀξίαν κινίνης διὰ θεραπείαν τῶν ἀσθενούντων	»	8.10		
» »	Πουλάκον κλπ. δι' ἐπισκευὴν ἐργαλείων καθ' ὅλον τὸ ἔτος	»	110.20	Δρ.	17,344.15

Δαπάναι ἀναστηλώσεως τοῦ Ἐρεχθείου.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν, τεχνιτῶν καὶ μαρμαράδων	Δρ.	11,573.60		
» »	Βλαχάνην καὶ Πετρόπουλον, Μαγγιῶρον κλπ. δι' ἀξίαν τσιμέντου, καρφοβελονῶν, ὀρειχάλκου, λεκανῶν, σιδηρικῶν, ἄμμου, κασμάδων, ἀγγύστρων καὶ μολύβδου	»	2,620.30		
» »	μεταφορὰν ὑλικῶν	»	44.40		
» »	ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	61.70		
» »	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	101.—		
» »	ἁμαξαγώγια τοῦ Νομομηχαν. Ν. Μπαλάνου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν.	»	575.—	Δρ.	14,976.—

Ἐργασίαι ἐν Ὀλυμπιείῳ.

Δαπανηθέντα εἰς	ἡμερομίσθια μαρμαράδων, ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων	Δρ.	1,238.—		
Πληρωθέντα »	Μ. Πατσουράκην, Α. Ξηροτάγαρον				
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	1,238.—	Δρ.	86,811.98

		Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	1,238.—	Δρ. 86,811.98
		κλπ. διὰ πωρίνους λίθους, ἄμμον καὶ ἄσβεστον	»	1,888.—	
Δαπανηθέντα	»	ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας	»	710.—	
»	»	ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων.	»	30.50	Δρ. 3,866 50

Δαπάναι πρὸς ὑποστήριξιν τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν .	Δρ.	5,939.50	
»	»	Κ. Ἀποστολάκον, Μορφογιάννην κλπ. δι' ἀξίαν πλίνθων, ζεμπυλίων, σχοινίου, ξυλείας, σιδηρικῶν, κεράμων, τσιμέντου, ἀσβέστου κλπ. . .	»	1,775.30	
»	»	μεταφορὰν τσιμέντου, ἐργαλείων καὶ ἄλλων ὑλικῶν.	»	133.10	
»	»	μεταφορὰν ἀρχαίων ἐκ τῶν περιχώρων εἰς τὸ Μουσεῖον.	»	13.—	
»	»	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	149.—	
»	»	μισθὸν τοῦ ἀρχιτεχνίτου Γ. Κρασσᾶ	»	1,500.—	
»	»	ἀμοιβὴν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ Ἐφορεύοντος Ἀ. Ἀδαμαντίου. . . .	»	744.40	
»	»	ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐπιστάτου	»	176.—	
»	»	ὁδοιπορικὰ ἐπιστροφῆς ἐκ Μυστρᾶ εἰς Ἀθήνας Ἀ. Ἀδαμαντίου, ἀρχιτεχνίτου Κρασσᾶ καὶ ἐργάτου. .	»	116.20	Δρ. 10,546.50

Ἀνασκαφαὶ καὶ ἐργασίαι περὶ τὴν Ἀκρόπολιν (κατασκευὴ τείχους διὰ τὸ κιγκλίδωμα τὸ περὶ τὴν δυτικὴν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως).

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν, τεχνιτῶν, κτιστῶν, χαρραγωγέων καὶ λιθοξόων	Δρ.	40,177.—	
»	»	Σ. Σταυωτάν, Κ. Κοκᾶν, Μ. Νικολέτον, Σ. Ἐγγλέζον, Γ. Γκιώνην, Σ. Ξουρῖγον, Σ. Καλλίνην κλπ. δι' ἀξίαν ἀσβέστου, λίθων ἀργῶν, λίθων ξεστῶν, σιδηρικῶν, θηραϊκῆς γῆς, ἀγκωναναρίων, πορσελάνης, τούβλων, ἄμμου, ξυλείας, μολύβδου, σχοινίου, καρφοβελονῶν καὶ ἄλλων ὑλικῶν !.	»	21,251.—	
»	»	Ἐργολάβον Ἀ. Κορκοτσάκην, δι'			
		Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	61,428.—	Δρ. 101,224.98

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	61,428.—	Δρ. 101,224.98
ὑπόλοιπον ἐργασίας του ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ κιγκλιδώματος . . .	»	918.45	
Δαπανηθέντα εἰς Βλαχάνην καὶ Πετρόπουλον διὰ κατασκευὴν καὶ τοποθέτησιν δύο σιδηρῶν θυρῶν	»	904.70	
» » ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	84.90	
» » ὁδοιπορικὰ ἀρχιτέκτονος Β. Βασιλειάδου	»	53.60	
» » φύλαξιν ὑλικῶν	»	38.—	
	Δρ.	63,427.65	
Ὅσα ἐγράφησαν εἰς πίστωσιν τῆς μερίδος «Διάφοροι πιστωταί» καὶ εἰς χρέωσιν τοῦ παρόντος κεφαλαίου	Δρ.	92.50	Δρ 63,520.15

Ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Καθαρισμὸς καὶ ἐργασίαι ἐν τοῖς Μουσείοις πρὸς ἀνίδρυσιν τῶν ἀρχαίων κτλ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	3,291.70	
» » ἀξίαν δύο ξυλίνων βαρελίων καὶ ζεμπιλίων	»	31.10	
» » ἀξίαν μιᾶς κηπουρικῆς ψαλίδος διὰ τὴν δενδροφυτείαν τῆς Ἀκροπόλεως	»	4.60	Δρ. 3,327 40

Δαπάναι πρὸς καθαρισμὸν καὶ εὐπρέπειαν τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῶν χώρων.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	2,478.75	
» » ἀξίαν ζεμπιλίων	»	11.—	Δρ. 2,489.75

Κατασκευὴ περιβολοτοίχου τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Μουσείου.

Δαπανηθέντα εἰς ἐργολάβον Χ. Μπάτσην διὰ τὴν ἐκτελεσθεῖσαν ἐργασίαν τῆς κατασκευῆς περιβολοτοίχου καὶ φυλακείου τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Μουσείου ὡς οἱ σχετικοὶ Λ/σμοὶ καὶ πιστοποιήσεις τοῦ Δημομηχανικοῦ Λοπρέστη. . . .	Δρ.	10,155.43	Δρ. 10,155.43

Ἐργασίαι Μουσείου Θηβῶν.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	736.50	
» » ἀξίαν γύψου, ἄμμου, ἀσβέστου, ξυλείας, λινελαίου, μαρμαροκονίας κλπ.	»	652.40	
» » Γεωργιάδην, Σέκερην καὶ Τζωρ-			
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	1,388.90	Δρ. 180,717.71

		Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	1,388.90	Δρ.	180,717.71
		τζόπουλον δι' ἀξίαν δουλαπίων καὶ ἀρχαιοθηκῶν	»	1,390.—		
Δαπανηθέντα	εἰς	ἀποζημίωσιν συγκολλητοῦ Ι. Παπανικολάου	»	532.15		
»	»	ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας ἐπιμελητοῦ Ε. Κορομάντζου.	»	300.—		
»	»	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου τῶν Ἀρχαιοτήτων.	»	26.50	Δρ.	3,637 55

Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἐρετρίᾳ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	1,211.25		
»	»	ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ ἐφόρου Κ. Κουρουνιώτου	»	666.40		
»	»	ἀξίαν γραφικῆς ὕλης καὶ ζεμπυλίων	»	62,65		
»	»	Α. Λέρχαν δι' ἀξίαν μιᾶς ξυλίνης ἀρχαιοθήκης	»	45.—		
»	»	φωτογραφικὴν ἐργασίαν	»	38.40		
»	»	ἐνοίκιον οἰκήματος πρὸς διαμονὴν τοῦ διευθύνοντος τὰς ἐργασίας καὶ ἐναπόθεσιν τῶν εὑρημάτων. . . .	»	75.—		
»	»	ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	9.—	Δρ.	2,107.70

Ἀνασκαφαὶ ἐν Θέρμῳ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ	3,952.—		
»	»	ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος τὰς ἀνασκαφὰς Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου	»	844.25		
»	»	ὁδοιπορικὰ ἑνὸς ἀρχιεργάτου καὶ δύο ἐργατῶν.	»	52.55	Δρ.	4,848.80

Οἰκοδομὴ Μουσείου ἐν Θέρμῳ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν .	Δρ.	5,955.90		
»	»	Ι. Βασιλόπουλον, Ε. Δηλαβέρην, Β. Κουτσαρέλην κλπ. δι' ἀξίαν ξυλείας, σιδηρικῶν, ἀσβέστου, σιδηροδοκῶν, ζεμπιλίων, κεράμων, χρωμάτων, καβαλάριδων κλπ.. . . .	»	2,941.10		
»	»	μεταφορὰν κεράμων	»	238.80		
»	»	μεταφορὰν ἐπιγραφῶν.	»	84.—	Δρ.	9,219.80
		Εἰς μεταφορὰν . . .			Δρ.	200,531.56

'Εκ μεταφορᾶς . . . Δρ. 200,531.56

'Εργασίαι ἐν Φιγαλείᾳ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν .	Δρ.	2,068.75		
»	»	Ι. Κωστόπουλον δι' ἀξίαν ἀσβέστου καὶ κεράμων	»	91.80		
»	»	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ 'Εφόρου Κ. 'Ρωμαίου	»	401.—		
»	»	ὁδοιπορικὰ τεχνιτῶν	»	135.35		
»	»	μεταφορὰν ἀρχαίων ἐκ Φιγαλείας εἰς 'Αθήνας.	»	29.70		
»	»	ἐπισκευὴν ἐργαλείων	»	8.15	Δρ.	2,734.75

'Ανασκαφαὶ ἐν Νάξῳ.

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	490.80		
»	»	μεταφορὰν ὑλικῶν καὶ εὑρημάτων .	»	41.—		
»	»	ἐνοίκιον πρὸς φύλαξιν τῶν εὑρημάτων	»	35.—		
»	»	ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Διευθύνοντος τὰς ἐργασίας Κλ. Στεφάνου.	Δρ.	227.70	Δρ.	794.50

'Ανασκαφαὶ ἐν Μοσχάτῳ (παρὰ τὸ Φάληρον).

Δαπανηθέντα	εἰς	ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	573.20		
»	»	μεταφορὰν εὑρημάτων εἰς τὸ 'Εθν. Μουσεῖον καὶ ξυλείας καὶ ἐργαλείων ἀπ' 'Αθηνῶν εἰς Μοσχάτον . . .	»	25.20		
»	»	Ν. Σταυρόπουλον κλπ. δι' ἀξίαν ζεμπιλίων, σχοινίου κλπ.	»	37 60		
»	»	ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπιστάτου Γ. Κατσούλη	»	22.—		
		ὁδοιπορικὰ τῶν ἐπιστατῶν Π. Χατζημιχάλη καὶ Δ. Κοκκίνη . . .	»	33.75		
»	»	ἐνοίκιον δωματίου πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὑρημάτων	»	5.10	Δρ.	696.85

'Αγορὰ κτημάτων πρὸς ἀνασκαφάς.

Πληρωθέντα εἰς τὸν Α. Πέρδικαν ἰδιοκτήτην μιᾶς οἰκίας ἐν ὁδῷ Ποσειδῶνος 'Αθηνῶν, διὰ τίμημα αὐτῆς ἀγορασθείσης παρὰ τῆς 'Εταιρείας πρὸς ἐνέργειαν

Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ. 204,757.66

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.		Δρ.	204,757.66
ἀνασκαφῶν	»	9,558.—		
Πληρωθέντα εἰς ἰδιοκτήτας Δ. Κομπλὴν καὶ Δ. Δημάκον κλπ. δι' ἀξίαν λωρίδων γῆς ἐν Δελφοῖς ἀγορασθεισῶν παρὰ τῆς Ἑταιρείας δι' ἀρχαιολογ. σκοπούς.	»	415.—	Δρ.	9,973.—

Κατασκευὴ νέας σιδηρᾶς στέγης τοῦ Μικροῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ξυλουργῶν, καρραγωγέων καὶ ἐργατῶν	Δρ.	4,495.40		
» » Α. Γαυριαλάκην, Κοσμὴν καὶ Πετρόχειλον, Τζιρίτην, Γ. Γαρόζην, Ι. Μαγγιῶρον, Ἀθ. Ξηροτάγαρον κλπ. δι' ἀξίαν ξυλείας, ζεμπιλίων, σχοινίου, μολύβδου, ἀσβέστου, ἄμμου, χρωμάτων, τούβλων, θηραϊκῆς γῆς, τσιμέντου, πλακῶν, ἐργαλείων, στόκου, πορσελάνης κλπ.	»	3,594.86	Δρ.	8.090.26

Δαπάναι ἀναστηλώσεως Προπυλαίων.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν .	Δρ.	3,394.45		
» » ἀξίαν βελονῶν, ξυλείας, καδρονίων καὶ ἐργαλείων.	»	428.50		
» » εἰς φωτογραφικὴν ἐργασίαν. . . .	»	18.—	Δρ.	3,840.95

Συντήρησις δενδροφυτείας τοῦ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν χώρου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων πρὸς ποτισμὸν τῶν δένδρων	Δρ.	1,230.25	Δρ.	1,230.25

Δαπάναι κατασκευῆς τοῦ Ναοῦ Ἁγ. Κυριακῆς ἐν Τσαουσίῳ.

Πληρωθέντα εἰς ἐργολάβον Γ. Δεσποτόπουλον διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ Ναοῦ Ἁγ. Κυριακῆς ἐν Τσαουσίῳ	Δρ.	1,927.44	Δρ.	1,927.44

Κιγκλίδωμα Πύλης ἀγορᾶς.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια μαρμαράδων καὶ ἐργατῶν	Δρ.	2,145.25		
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	2,145.25	Δρ.	229,819.56

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	2,145.25	Δρ. 229,819.56
Δαπανηθέντα εἰς	ἀξίαν ξεστῶν λίθων εἰς Μηνᾶν Νικολέτον	»	1,992.90	
» »	ἐπιδιόρθωσιν ἐργαλείων	»	44.40	
» »	τσιμέντου, σχοινίου καὶ ἐργαλείων	»	30.40	
» »	ἡμερομίσθια συγκολλητοῦ Ἰ. Παπανικολάου	»	15 —	Δρ. 4,227.95

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς	Α. Τζηρίτην, Ἀθανασόπουλον, Π. Χρυσαφίδην, Βλαχάνην καὶ Πετρόπουλον κλπ. δι᾿ ἀξίαν λιθοκόλλας, ζεμπιλίων, γύψου, καρφοβελονῶν, ἐργαλείων καὶ ἄλλων ὑλικῶν διὰ τὰς ἐν Ἀθήναις ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας	Δρ.	1,514.40	
» »	ἀξίαν ἕνδεκα ἀρχαιοθηκῶν διὰ τὰ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις Μουσεῖα	»	1,502.10	
» »	συσκευὴν καὶ ἀποστολὴν ἀρχαιοθηκῶν εἰς τὰ Μουσεῖα Ἀργοστολίου, Θηβῶν καὶ Βόλου	»	247.55	
» »	Δ. Εὐαγγελίδην, δι᾿ ἀποζημίωσιν αὐτοῦ ὡς ἐπόπτου τῶν ἐν Ἀθήναις ἐργασιῶν	»	672.—	
» »	ἀποζημιώσεις τῶν ἐπιστατῶν τῶν διαφόρων ἐν Ἀθήναις ἐργασιῶν Γ. Κρητικοῦ, Γ. Καββαλίνη, Γ. Κατσούλη καὶ Κ. Σαΐπᾶ	»	540.—	
» »	ὁδοιπορικὰ τοῦ ἀρχιτέκτονος Β. Βασιλειάδου, δι᾿ ἐποπτείαν τῶν ἐν Ἀθήναις ἐργασιῶν μηνῶν ἑπτά. .	»	440.45	
» »	ἀποζημίωσιν καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ συγκολλητοῦ ἀρχαίων Ἰ. Παπανικολάου, ἐργασθέντος ἐν τοῖς Μουσείοις Χαλκίδος καὶ Σπάρτης	»	317.85	
» »	ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον καὶ ὁδοιπορικὰ τοῦ Ἐφόρου Α. Σκιᾶ, μεταβάντος εἰς Θήβας διὰ τὴν συναρμολόγησιν τῶν εὑρημάτων τῶν Ἄγγλων ἐν Ῥετσώνᾳ.	»	339.80	
» »	ἡμερομίσθια ἐργατῶν διὰ τοποθέτησιν τῆς ἐν Ἀκροπόλει ξυλείας	»	290.65	
» »	ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπόπτου τῶν ἐν Ἀθήναις ἐργασιῶν Ν. Μπέρτου .	»	108.—	
	Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	5,972.80	Δρ. 234,047.51

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	5,972.80	Δρ. 234,047.51
Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν διὰ τὴν διευθέτησιν πλακῶν ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ	»	40.40	
» » ἐπισκευὴν τῶν φυλακείων τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῶν χώρων .	»	86.20	
» » δημοσίευσιν προκηρύξεως προμηθείας ξεστῶν λίθων.	»	39.—	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ βοηθοῦ Μηχανικοῦ Ν. Κιτσίκη	»	262.—	
» » ἀποζημίωσιν κατὰ τὸν Νόμον καὶ ὁδοιπορικὰ Κ. Ῥωμαίου, ἐφόρου, μεταβάντος εἰς Τεγέαν καὶ Σπάρτην δι' ὑπηρεσίαν τῆς Ἑταιρείας .	»	89.50	
» » ἀποζημίωσιν Α. Ἀρβανιτοπούλου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων ἐργασθέντος ἐν Σικυῶνι.	»	53.95	
» » μεταφορὰν ἀρχαίων ἐν τῷ Μουσείῳ Σπάρτης καὶ μικρὰ ἔξοδα ἐπισκευῆς αὐτοῦ	»	131.15	
» » ὁδοιπορικὰ τοῦ μηχανικοῦ Ν. Μπάτσα ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Πυαλὶ τῆς Τεγέας διὰ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐκεῖ Μουσείου	»	75.—	
» » Π. Ῥογκάκον, δι'ἀξίαν ξυλείας πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ἐν Δήλῳ φυλακείου	»	81,30	
» » Ἀν. Μποναζοῦντα καὶ Γ. Γεωργούσην διὰ μίσθωμα τῆς ἐν Μυκόνῳ οἰκίας των πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν εὑρημάτων τῶν ἐν Ῥηνείᾳ ἀνασκαφῶν	»	154.—	
» » Δ. Λῶλον, ἐπιμελητὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ, δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ μεταβάντος κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἀπὸ Ὀλυμπίας εἰς Πύργον καὶ τἀνάπαλιν δ' ὑπηρεσιαν τῆς Ἑταιρείας	»	140.40	
» » εἰς τὸν Γεν. Ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων, δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ μεταβάντος ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κόρινθον πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκεῖ ἔργων τῆς Ἑταιρείας	»	14.—	
» » ἡμερομίσθια μαρμαράδων, ἐργασθέντων ἐν τῷ Μουσείῳ Ἀκρο-			
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ.	7,139.70	Δρ. 234,047.51

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	7,139,70	Δρ.	243,047.51
πόλεως.	»	102.58		
» » ἐπισκευὴν τοῦ ἐν Ἐλευσῖνι Μουσείου	»	7.60	Δρ.	7,249.80
				241,297 31

Ἄρθρον 2.

ΓΕΝΙΚΑ ΕΞΟΔΑ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

Δαπανηθέντα: εἰς ἀποζημίωσιν ἑνὸς βοηθοῦ Μηχανικαὶ δύο ἀρχιεργατῶν πρὸς δραχ. 200 ἕκαστος	Δρ.	7,200.—	Δρ.	7,200.—

Ἄρθρον 3.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Δαπανηθέντα: διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος 1907	Δρ.	2,140.55		
» » τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος 1908.	»	5,357.10		
» » τὴν ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας 1907.	»	463.65		
» « τὴν ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑταιρείας 1908.	»	275.—		
» » τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος 1909.	»	2,510.—		
» » τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος «Ἀνασκαφαὶ Ἀκροπόλεως» ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Καβεράου	»	1.465.85		
» » τὴν ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν Θεσσαλίας συγγράμ. Χ. Τσούντα .	»	5,341.—		
» » τὴν ἔκδοσιν τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος	»	227.—		
» » τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγράμμ. «περὶ τῶν ἀνασκαφῶν Κεφαλληνίας» ὑπὸ Π. Καββαδία.	»	2,022.15		
» » τὴν ἔκδοσιν τοῦ συγγρ. «Περὶ θόλου τῆς Ἐπιδαύρου» ὑπὸ Π. Καββαδία	»	1,359.20		
» « χάρτην καὶ τυπωτικὰ τοῦ καταλόγου τῶν Ἑταίρων τοῦ ἔτους 1908	»	40.—	Δρ.	21,201.50

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Διάφοροι δαπάναι καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα.

Δαπανηθέντα:	διὰ σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου	Δρ.	972.—
» »	καταβληθέντας εἰς τὸ Δημόσιον φόρους τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑταιρείας τοῦ ἔτους 1908	»	1,146.80
» »	εἰσφορὰν τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἑξηκονταετηρίδος τοῦ φιλολόγου καὶ ἀρχαιολόγου Βιλαμόβιτς	»	778.50
»	εἰς Λ. Σῶχον δι' ἀποπληρωμὴν ἀποζημιώσεως αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν προτομὴν τοῦ πρώην προέδρου τῆς Ἑταιρείας Κ. Κοντοσταύλου	»	900.—
» »	εἰς ἀρχιεπίσκοπον Καθολικῶν Α. Δελένδαν διὰ τὴν χάριν ἀνασκαφῶν κατεδάφισιν τοῦ παρὰ τὸ Τζαμὶ Καθολικοῦ Ναοῦ μετὰ τῆς συναφοῦς οἰκίας ἱερέως	»	6,000.—
» »	Γ. Μπονάνον δι' ἀποπληρωμὴν ἀποζημιώσεώς του διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν προτομὴν τοῦ G. Penrose	»	700.—
» »	Ἔφορον Ἀρχαιοτήτων Κ. Κουρουνιώτην, διὰ βοήθημα δοθὲν αὐτῷ, νοσήσαντι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ὅπως μεταβῇ εἰς Εὐρώπην πρὸς θεραπείαν.	»	700.—
» »	Κρητικὴν πολιτείαν, ὡς χορήγημα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ κατασκευὴν Μουσείου ἐν Ἡρακλείῳ	»	20,000.—
» »	ἔξοδα κηδείας τοῦ ἀποβιώσαντος ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Δ. Φιλίου. .	»	440.—
» »	ἔξοδα κηδείας τοῦ ἀποβιώσαντος ταμίου τῆς Ἑταιρείας Θ. Βαρβιτσιώτου	»	300.—
» »	δικαστικὰ ἔξοδα καὶ δικηγορικὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν κατ' Ἀλεξ. Λυκάκη δίκην	»	230.—
	Εἰς μεταφοράν . . .	Δρ.	32,167.30

		Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	32,167.30	
Δαπανηθέντα:	εἰς	ἀποζημίωσιν τοῦ Ι. Νικοκλῆ διὰ τὴν παρ' αὐτοῦ παρασχεθεῖσαν τῇ Ἑταιρείᾳ λογιστικὴν ὑπηρεσίαν ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἕως 12 Φεβρουαρίου	Δρ.	129.—	
»	»	ἀξίαν ἐνδυμασιῶν τῶν κλητήρων τῆς Ἑταιρείας	»	60.—	
»	»	ἀποστολὴν εἰς Παρισίους συγχαρητηρίου τηλεγραφήματος πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Διάδοχον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ του	»	25.50	
»	»	δικασ. κλητῆρα Α. Ῥιζόπουλον, δι' ἔξοδα καὶ δικαιώματα αὐτοῦ εἰς τὴν ἑκουσίαν ἐκποίησιν κτήματος τῆς Ἑταιρείας ἐν Κηφισσίᾳ	»	63.—	
»	»	δημοτικὸν εἰσπράκτορα διὰ κατανάλωσιν ὕδατος 1908	»	80.—	Δρ. 32,524.80

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων.

Δαπανηθέντα:	δι'	ὁδοιπορικὰ τοῦ Νομάρχου Λαρίσσης Σ. Ζαχαρίτσα, δι' ὁδοιπορικὰ ἀνὰ τὴν Θεσσαλίαν πρὸς ἀπαλλοτρίωσιν κτημάτων χάριν ἀνασκαφῶν	Δρ.	40.—
»	εἰς	Ἠλ. Κοπανίτσαν Δήμαρχον Σπάρτης, διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ καταβληθέντα ἔξοδα δι' ἀνέγερσιν Ναοῦ Ἁγ. Κυριακῆς ἐν Τσαουσίῳ	»	1,686.50
»	»	Ἑταιρείαν ἀεριόφωτος δι' ἀξίαν 1050 ὀκ. κὸκ πρὸς θέρμανσιν τοῦ Καταστήματος	»	73.50
»	»	ἰδίαν ἑταιρείαν, διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος πρὸς φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος	«	199.50
»	»	ἰδίαν ἑταιρείαν, διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ῥεύματος	»	48.85
»	»	μηχανικοὺς Δ. Μπάτσαν καὶ Π. Λιναρᾶν δι' ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν ἀπὸ Τριπόλεως εἰς Πυαλὶ πρὸς ἐπίβλεψιν οἰκοδομῆς Ἀρχαιολογ. Μουσείου ἕως Σεπτεμβρίου .	»	110.—
»	»	Δ. Μπάτζαν μηχανικὸν δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ εἰς Πυαλὶ διὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω αἰτίαν κατὰ Ὀκτώβριον π.ε.	»	45.—
		Εἰς μεταφοράν . . .	Δρ.	2,203.35

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	2,203.35		
Δαπανηθέντα: εἰς τὸν ἴδιον διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν μεταβάντα εἰς Πυαλὶ κατὰ Δ/βριον π.ε.	»	30.—		
» » Ι. Μαγγιῶρον, δι' ἀξίαν ἑνὸς λουκέτου, διὰ τὸ κιγκλίδωμα τῆς Ποικίλης Στοᾶς.	»	2.25		
» » Α. Ἀδαμαντίου, δι' ἀξίαν 2,143 πλίνθων καὶ 500 κεράμων διὰ τὰς ἐργασίας Μυστρᾶ κατὰ Δεκέμβριον π.ε.	»	102.—		
» » Ταμίαν τῆς Ἑταιρείας, δι' ἔξοδα ἀποστολῆς χρημάτων ἀπὸ 24-31 Δεκεμβρίου π. ε.	»	7.50		
» » Σ. Ἐλευθεριάδην, διὰ κατασκευὴν καὶ τοποθέτησιν εἰς τὸν περίβολον χώρου Ἀρ. Πάγου μιᾶς σιδηρᾶς θύρας κατὰ Δεκέμβριον π. ε.	»	100.—		
» » Ι. Παπανικολάου δι' ἀξίαν γύψου, οἰνοπνεύματος, βουρτσῶν κλπ. πρὸς συγκόλλησιν ἀρχαίων	»	34.70		
» » τὸν ἴδιον δι' ἡμερομίσθιά του ὡς συγκολλητοῦ ἀρχαίων ἐν Μουσείῳ Χαλκίδος ἀπὸ 1-31 Δεκεμβρίου π.ε.	»	217.—		
» » Δ. Λῶλον, δι' ὁδοιπορικὰ τριῶν μεταβάσεων ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Πύργον πρὸς ἐξαργύρωσιν ὑπηρεσιακῶν ἐπιταγῶν Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου καὶ Δεκεμβρίου π. ε.	»	7.35		
» » Γ. Εὐγένιον δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐπίδαυρον καὶ τἀνάπαλιν δι' ἐκεῖ ἐργασίας κατὰ Δεκέμβριον π. ε.	»	78.50		
» » Δ. Ἀθανασόπουλον δι' ἀξίαν τζαμίων διὰ Μουσεῖον Χαιρωνείας . .	»	38.05		
» » Π. Καββαδίαν, Γραμ. Συμβουλίου, ὁδοιπορικὰ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐπίδαυρον κατὰ Δεκέμβριον π. ε.	»	21.20		
» » Ι. Κωσταρᾶν, φύλακα Διμηνίου διὰ μισθὸν Β΄ ἑξαμηνίας π. ε.	»	90.—		
» » Μ. Πρινέαν, φύλακα Σουνίου διὰ μισθὸν Δεκεμβρίου π. ε.	»	60.—		
» » Δ. Ῥογκάκον, φύλακα Δήλου διὰ μισθὸν Δεκεμβρίου π. ε.	»	70.—		
» » Ἠλ. Σταμπατζῆν δι' 21 ½ ἡμερομίσθια αὐτοῦ ὡς γλύπτου ἐν ἐργασίαις Ἐπιδαύρου κατὰ Δεκέμβριον π. ε.	»	150.—		
» » ἴδιον δι' ὁδοιπορικὰ αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐπίδαυρον καὶ τἀνάπαλιν διὰ τὰς ἐκεῖ ἐργασίας, κατὰ Δεκέμβ. π.ε.	»	32.75	Δρ.	3,244.65

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1908

Χρέωσις	Ποσόν		Πίστωσις	Ποσόν	
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1907	2,099	30	Ἐπληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	357,047	71
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ	245,394	70	» » προκαταβολὰς	18,868	—
» » προκαταβολὰς.	21,307	60	» » Τράπεζαν Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)..	324,368	30
» » Τράπεζαν Γ. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις).	334,000	—	» » πιστωτὰς διαφόρους.	698	90
» » Τράπεζαν Ἀνατολῆς.	20,026	50	» » ἐπιστροφὴν ἐγγυήσεως	200	—
» » Ταμεῖον Λαχείου Ἐθν. στόλου καὶ Ἀρχαιοτήτων	75,000	—	» » παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ κ. Goekoop .	4,596	34
» » παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ κ. Goekoop .	12,690	—	Ὑπόλοιπον Ταμείου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1908 . . .	4,738	85
	710,518	10		710.518	10

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

ΕΞΟΔΑ	*Ποσόν*	
Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων καὶ τῆς Βιβλιοθήκης . .	11,991	60
» » » » ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων	29,918	40
» ἔξοδα Γραφείων καὶ Διαχειρίσεως	7,487	90
» » Βιβλιοθήκης	2,654	05
» ἀνασκαφὰς καὶ συντήρησιν ἀρχαίων μνημείων	157,856	79
» γενικὰ ἔξοδα ἀνασκαφῶν καὶ συντηρήσεως τῶν μνημείων	7,200	—
» δημοσιεύματα	21,201	50
» διαφόρους δαπάνας καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα	32,524	80
» ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	3,244	65
Τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων, ὅπερ θέλει ἀναγραφῆ ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἔσοδον τοῦ ἑπομένου ἔτους 1909 δια τὰ ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	56,157	51
	330,237	20

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

«ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ»

Ε Σ Ο Δ Α	Ποσόν	
Ἀπὸ εἰσφορὰς	2,463	15
» τόκους καὶ μερίσματα	21,520	80
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων.	6,051	95
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	168	—
» » διάφορα.	33	30
» » ἐκ τοῦ Λαχείου.	300,000	—
	330.237	20

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη
Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον	4,738	85
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	131,320	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75
» Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	45	—
» Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—
Προκαταβολαί	1,943	65
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	63,603	—
Χρεῶσται ἐκ γραμματίων λαχείου	1,331	60
Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς (ἔντοκος κατάθεσις)	99,973	50
Ἀκίνητα κτήματα	65,170	24
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	259,863	80
Ταμεῖον τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου	75,000	—
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	3,200	68
Τόκοι καὶ μερίσματα	9,842	50
	888,468	57

Ἐν Ἀθήναις, 31 Δεκεμβρίου 1908

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ 1908

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ		
Ἐγγυοδοσίαι	1,500	—
Πιστωταὶ διάφοροι	472	50
Παρακαταθῆκαι δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Goekoop	8.093	66
Κεφάλαιον	822,244	90
Περίσσευμα ἐσόδων μετενεκτέον εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ἑπομένου ἔτους, ἵνα χρησιμεύσῃ δι' ἀνασκαφὰς καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	56,157	51
	888,468	57

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΔΟΣΙΑ

	Χρέωσις					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1907		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1908		Τὸ ὅλον τῆς χρεώσεως	
Ταμεῖον.	2,099	30	708,418	80	710,518	10
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης.	131,320	—			131,320	—
Ὁμολογίαι Ἐθν. Δανείου ἑνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
» Πατριωτ. Δανείου 30,000,000	45	—			45	—
» Ἐθν. Δαν. Κεφαλαιοποιήσεως.	640	—			640	—
Προκαταβολαὶ	4,383	25	18,868	—	23 251	25
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	73,234	70	324 368	30	397,603	—
Χρεῶσται ἐκ γραμματίων λαχείου 1897-1900	1,331	60			1,331	60
Ἐγγυοδοσίαι.			200	—	200	—
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις			83,440	52	83,440	52
Πιστωταὶ διάφοροι			698	90	698	90
Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς (ἔντοκος κατάθεσις)	120,000	—			120,000	—
Ἀκίνητα κτήματα.	65,170	24			65,170	24
Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	259,863	80			259,863	80
Ταμεῖον τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου. .	75,000	—	300,000	—	375,000	—
Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα . .	3,200	68			3,200	68
Τόκοι καὶ μερίσματα.			21,520	80	21,520	80
Παρακαταθῆκαι δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ κ. Goekoop			4,596	34	4,596	34
Κεφάλαιον.						
Περίσσευμα ἐσόδων μετενεκτέον εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ἑπομένου ἔτους, ἵνα χρησιμεύσῃ δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα Ἀθηνῶν						
	908,084	32	1,462,111	66	2,370,195	98

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1908

Π ί σ τ ω σ ι ς						*Ὑπόλοιπα* 31 Δεκεμβρίου 1908			
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1907		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1908		Τὸ ὅλον τῆς πιστώσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		705,779	25	705,779	25	4,738	85		
						131,320	—		
						171,795	75		
						45	—		
						640	—		
		21,307	60	21,307	60	1,943	65		
		334,000	—	334,000	—	63,603	—		
						1,331	60		
1,700	—			1,700	—			1,500	—
83,440	52			83,440	52				
698	90	472	50	1,171	40			472	50
		20,026	50	20,026	50	99,973	50		
						65,170	24		
						259,863	80		
		300,000	—	300,000	—	75,000	—		
						3,200	68		
		11,678	30	11,678	30	9,842	50		
		12,690	—	12,690	—			8,093	66
822,244	90			822,244	90			822,244	90
		56,157	51	56,157	51			56,157	51
908,084	32	1,462,111	66	2,370,195	98	888,468	57	888,468	57

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολη ἢ οὗ κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1908,

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Δ/σμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ

Ταμεῖον

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	2,099.30
ἐχρεώθη ὁ Δ/σμὸς οὗτος μετὰ τὰς καθ'ὅλον τὸ ἔτος 1908 ἐνεργηθείσας εἰσπράξεις	»	708,418.80
Τὸ ὅλον	»	710,518.10
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς . . .	»	705,779 25
καὶ ὑπόλοιπον ταμείου τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908	»	4,738 85

Χρηματόγραφα

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχον 56 Μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἀξίας	»	131,320.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	131,320.—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ δανείου Ἑνοποιήσεως 1898 ἀξίας	»	171,795.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	171,795.75
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχον 36 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	»	45.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	45.—
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχον ὁμολογίαι τοῦ Ἐθνικοῦ δανείου Κεφαλαιοποιήσεως ἀξίας	»	640.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908		640.—

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Δ/σμοῦ εἰς Ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἑταιρείαν προκαταβολαὶ . . .	»	4,383.25
ἐχρεώθη ὁ Δ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1908 γενομένας προκαταβολὰς	»	18,868.—
Τὸ ὅλον	»	23,251.25
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς γενομένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν	»	21,307.60
Ὑπόλοιπον ἀποδοτέον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908.	»	1,943.65

Τράπεζα Γ. Π. Σχουζέ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σχουζὲ ἀνήρχετο εἰς . . . Δρ. 73,234.70
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1908 γενομένας ἐντόκους καταθέσεις . . . . » 324,368.30
» 397,603.—
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς γενομένας ἀναλήψεις . . . . » 334,000.—
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908 . . . . . . » 63,603.—

Χρεῶσται ἐκ γραμματείων Λαχείου.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 τὸ ὑπόλοιπον τῶν χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου ἀνήρχετο ἐν ὅλῳ εἰς. . . . . » 1,331.60
ἐπὶ τοῦ Λ/σμοῦ τούτου οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1908 . . . . » 1,331.60

Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς ἀνήρχετο εἰς . . . » 120,000.—
ἐπιστώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1908 γενομένας ἀναλήψεις. . . . . » 20,026.50
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908 . . . . . . » 99,973.50

Ἀκίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον . . . . » 65,170.24
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, ἐπομένως σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908. . . . . » 65,170.24

Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 τὸ ὑπόλοιπον ἀνήρχετο εἰς. . . . . » 259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908. . . . . » 259,863.80

Ταμεῖον τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον . . . . Δρ. 75,000.—
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὸ ποσὸν τὸ ἀνῆκον εἰς τὴν ἑταιρείαν ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν εἰσπράξεων τῶν 4 κληρώσεων τοῦ ἔτους 1908 τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων . . . . . » 300,000.—
» 375,000.—
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς παρὰ τῆς Ἑταιρείας γενομένας εἰσπράξεις κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἤτοι μιᾶς κληρώσεως τοῦ ἔτους 1907 καὶ τριῶν τοῦ 1908 » 300,000.—
Ὑπόλοιπον . . . . » 75,000.—

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας	Δρ.	3,200.68
ἐπὶ τοῦ Λ/σμοῦ τούτου οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή.		
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1908.	»	3,200.68

Τόκοι χρεωγράφων κλπ.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 δὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον. Ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὸ εἰσπρακτέον ποσὸν ἐκ τόκων χρεωγράφων κλπ. . . .	»	21,520.80
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰ εἰσπραχθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1908.	»	11,678.30
Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1908.	»	9,842.50

Ἐν Ἀθήναις 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη
Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Β'. Ἐπὶ τῶν Λ/σμῶν τοῦ Παθητικοῦ.

Ἐγγυοδοσίαι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	1,700.—
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰ ἐπιστραφέντα	»	200.—
Ὑπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	1,500.—

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐκτελεστέα ἐν Ἀθήναις.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	83,440.52
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰ πληρωθέντα	»	83,440.52
Ὑπόλοιον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908		μηδὲν

Πιστωταὶ διάφοροι.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	698.90
ἐπιστώθη ὁ Λ/σμὸς ουτος μὲ τὰ ὀφειλόμενα τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	472.50
	»	1,171.40
καὶ ἐχρεώθη μὲ τὰς γενομένας πληρωμάς.	»	698.90
Ὑπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	472.50

Παρακαταθῆκαι δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Goekoop.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον		
ἐπιστώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰ εἰσπραχθέντα	Δρ.	12,690.—
καὶ ἐχρεώθη μὲ τὰ πληρωθέντα	»	4,596.34
Ὑπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	»	8,093.66

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1908 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 1845 ἀξίας. . . . . Δρ. 705,869.25
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 339 ἐκ δρ. 90 ἀκυρωθέντος,

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δ/βρίου 1907 ἀνήρχετο εἰς....				Δρ.	822,244.90
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς.........					
ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ ταμείου τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907..............			Δρ. 2,099.30		
ἐκ 56 μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης ἀξίας.......................			» 131,320.—		
ἐκ 1697 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ δανείου ἑνοποιήσεως τοῦ ἔτους 1898......			» 171,795.75		
ἐκ 36 ὁμολογιῶν Πατριωτικοῦ δανείου τῶν 30,000,000..............			» 45.—		
ἐκ μιᾶς ἀποδείξεως καὶ ἑνὸς ὁριστικοῦ τίτλου τοῦ Ἐθν. δανείου κεφαλαιοποιήσεως			» 640.—		
ἐκ προκαταβολῶν			» 4,383.25		
ἐξ ἐντόκου καταθέσεως παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σχουζέ			» 73,234.70		
ἐκ χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου 1897-1900...................			» 1,331 60		
ἐξ ἐντόκου καταθέσεως παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς............			» 120,000.—		
ἐξ ἀκινήτων κτημάτων ἀξίας.......			» 65,170.24		
ἐκ τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἀξίας			» 259,863.80		
ἐκ τοῦ Ταμείου τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου καὶ Ἀρχαιοτήτων διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἀνήκουσαν μερίδα ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ Λαχείου τῆς Δ' τριμηνίας 1907.........			» 75,000.—		
ἐκ παρακαταθηκῶν παρὰ τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ δι' Ἀρχαιολογικὰ ἔργα..			» 3,200.68		
			Δρ. 908,084.32		
ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων:					
1) εἰς ἐγγυοδοσίας τοῦ ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ καὶ Α. Κορκοτσάκι	Δρ.	1,700.—			
2) εἰς ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις	»	83,440.52			
3) εἰς πιστωτὰς διαφόρους.........	»	698.90	» 85,839 42	»	822,244.90

Ἐντός τοῦ ἔτους 1908 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξομειώσεις:		
α') εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1907	Δρ. 2,099.30	
Προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1908 ἐνεργηθεῖσαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστασιν τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου	» 708,418.80	
Τὸ ὅλον . . .	» 710,518.10	
Ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθεισῶν πληρωμῶν. . .	» 705,779.25	
ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908.	» 4,738.85	Δρ. 4,738.85
β') Ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπέζης, 56 τὸν ἀριθμόν, οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν		Δρ. 131,320.—
γ') Ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν ἐθνικοῦ δανείου ἑνοποιήσεως, 1697 τὸν ἀριθμόν, οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν. . . .		» 171,795.75
δ') Ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ δαν. τῶν 30,000,000 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολὴ (ἀριθμοὶ 81,885 ἕως 81,890, 81,892, 81,893, 81,895 ἕως 81,905, 81,907-81,909, 81,911 ἕως 81,914, 86,885-86,889, 128,957, 187,052 ἕως 187,053 καὶ 187,055 ἕως 187,056) σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν		» 45.—
ε') Ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν		» 640.—
ϛ') Ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιποὺς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ ὠφείλοντο κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907	Δρ. 4,383.25	
ἐδόθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1908 νέαι προκαταβολαὶ	» 18,868.—	
	» 23,251.25	
καὶ ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος. .	» 21,307.60	
Εἰς μεταφορὰν . . .		Δρ. 308,539.60

Εἰς μεταφορὰν . . .		Δρ. 308,539.60
ἑπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	» 1.943.65	» 1,943.65
ζ') Εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δ/βρίου 1907 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ	Δρ. 73,234.70	
προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1908	» 324,368.30	
	» 397,603.—	
καὶ ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ ἰδίου ἔτους	» 334,000.—	
ἑπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	» 63,603.—	Δρ. 63,603.—
η') Εἰς τοὺς χρεώστας ἐκ γραμματίων Λαχείου οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ τὸ ὀφειλόμενον ποσόν.		» 1,331.60
θ') Εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς	» 120,000.—	
ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ ἔτους 1908 .	» 20,026.50	
ἑπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	» 99.973.50	» 99,973.50
ι') Εἰς τὰ ἀκίνητα κτήματα οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν		» 65,170.24
ια') Ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη . . .		» 259,863.80
ιβ') Εἰς τὸν Λ/σμὸν τοῦ Ταμείου τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου καὶ Ἀρχαιοτήτων ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907. . . .	» 75,000.—	
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὰς ἀνηκούσας τῇ Ἑταιρείᾳ ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν εἰσπράξεων τῶν 4 κληρώσεων τοῦ ἔτους 1908 τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων.	» 300,000.—	
	375,000.—	
ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν παρὰ τῆς Ἑταιρείας ἐντὸς τοῦ 1908 διὰ		
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ. 375,000.—	Δρ. 800,425.39

Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ. 375,000.—	Δρ. 800,425.39
τὰς 4 κληρώσεις εἰσπραχθεισῶν ἤτοι μιᾶς κληρώσεως τοῦ 1907 καὶ τριῶν τοῦ 1908.	» 300.000.—	
ἔμεινεν ὑπόλοιπον τὴν 31 Δβρ. 1908	» 75.000.—	» 75,000.—
ιγ') Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	» 3.200 68	
ἐντὸς τοῦ 1908 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή.		» 3,200.68
ιδ') Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον ἐκ τόκων καὶ μερισμάτων μετοχῶν.		
ἐχρεώθη ὁ Λ/σμὸς οὗτος μὲ τὸ εἰσπρακτέον ποσὸν	» 21,520.80	
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰ εἰσπραχθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1908.	» 11,678.30	
ἔμεινεν ὑπόλοιπον τὴν 31 Δβρ. 1908	» 9,842.50	» 9,842.50
		Δρ. 888,468.57

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 ἀποτελεῖται:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ . .	Δρ. 4,738.85
2) » 56 μετοχὰς τῆς Ἐθν. Τραπέζης	» 131,320.—
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθν. δανείου ἑνοποιήσεως	» 171,795.75
4) » 36 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ δανείου 30,000,000. . . .	» 45.—
5) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἕνα ὁριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθν. δανείου Κεφαλαιοποιήσεως. .	» 640.—
6) » προκαταβολὰς	» 1,943.65
7) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζέ. .	» 63,603.—
8) » χρεώστας ἐκ γραμματίων Λαχείου 1897-1900 . . .	» 1,331.60
9) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς .	» 99,973.50
10) » ἀκίνητα κτήματα ἀξίας . .	» 65,170.24
11) » Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας ἀξίας	» 259,863.80
12) » Ταμεῖον τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθν. Στόλου καὶ τῶν Ἀρ-	
Εἰς μεταφορὰν . . .	Δρ. 800,425.39

Ἐκ μεταφορᾶς . . .		Δρ. 800,425.39
χαιοτήτων διὰ τὴν εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἀνήκουσαν μερίδα ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ Λαχείου τῆς Δ´ τριμηνίας 1908		» 75,000.—
13) » παρακαταθήκας παρὰ τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ δι᾽ ἀρχαιολογικὰ ἔργα.		» 3,200 68
14) » τόκους καὶ μερίσματα. . .		» 9,842.50
Τὸ ὅλον		» 888,468.57
Ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων:		
1) εἰς ἐγγυοδοσίαν ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ	Δρ. 1,500.—	
2) » πιστωτὰς διαφόρους	» 472.50	
3) » παρακαταθήκας δι᾽ ἀνασκαφὰς Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ κ. Goekoop	» 8,093 66	
4) » περίσσευμα ἐσόδων μετενεκτέον εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ἑπομένου ἔτους, ἵνα χρησιμεύσῃ δι᾽ ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις.	» 56,157.51	Δρ. 66,223.67
Ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908		Δρ. 822,244.90

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1908.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Κ. Α. ΜΙΣΙΟΣ

Ἐθεωρήθη

Ὁ Ἐπόπτης
Γ. Ν. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΩΝ
ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1908

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἑταιρείας Π. Καββαδία καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τῶν ἑταίρων τῇ 25 Ἰανουαρίου 1909.

Κύριοι,

Τὸ Συμβούλιον, ἀρχόμενον τῆς περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους λογοδοσίας του, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις περὶ ἑταίρων. Νέοι ἑταῖροι ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος δέκα καὶ τέσσαρες, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἑταίρων ἀνῆλθεν ἐν ὅλῳ εἰς ἑκατὸν ἐννενήκοντα ἐννέα. Λυπηρὸν δὲ καθῆκον ἐκπληροῦν τὸ Συμβούλιον ἀνακοινοῖ ὑμῖν, ὅτι τῶν παλαιῶν ἑταίρων τὰς τάξεις μεγάλως ἠραίωσεν ὁ θάνατος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πλήξας καὶ αὐτὸν τὸν κατ᾽ ἔτος ὁμοθύμως ἐκλεγόμενον ὑφ᾽ ὑμῶν πρόεδρον τῆς συνελεύσεως τῶν ἑταίρων, τὸν *Δημήτριον Βικέλαν*, λόγιον, φιλόπατριν, εὐγενῆ τὸ ἦθος καὶ ἐθνικὸν ἀληθῶς ἄνδρα, πολλαχῶς γενόμενον χρήσιμον τῇ πατρίδι. Ἐπὶ μεγάλῃ δὲ ζημίᾳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ αἱ τάξεις τῶν ἐπιτιμίων ἑταίρων αἰσθητῶς ἠραιώθησαν. Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσεν ἐν βαθεῖ γήρατι ὁ κορυφαῖος τῶν

ἐν Γερμανίᾳ ἐπιγραφικῶν καὶ φιλολόγων, ὁ πολὺς *Ἀδόλφος Kirchoff*, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου, τοῦτον δὲ παρηκολούθησεν εἰς τὸν τάφον ὁ διαπρεπὴς ἀρχιτέκτων *Φρειδερῖκος Adler*, καθηγητὴς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν καλῶν τεχνῶν τοῦ Βερολίνου, ὅστις μεγάλως συνετέλεσεν εἰς προαγωγὴν τῶν ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελετῶν καὶ τὰ μέγιστα ἔδρασεν ὡς μέλος τῆς μετὰ τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου ἐπιτροπῆς, ἥτις διηύθυνε τὰς ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως γενομένας ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλυμπίας. Ἐτελεύτησεν ἐπίσης τὸν βίον ὁ Sir *John Evans*, ἀνὴρ ἐντριβέστατος περὶ τὴν προϊστορικὴν ἀρχαιολογίαν, μεγάλως συντελέσας εἰς προαγωγὴν τῆς νεαρᾶς ταύτης ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν διάδοσιν αὐτῆς ἐν Ἀγγλίᾳ. Τούτου υἱὸς εἶνε, ὑπὸ τοιούτου πατρὸς ἀνατραφεὶς καὶ ἐν τῇ προϊστορικῇ ἀρχαιολογίᾳ καθοδηγηθείς, ὁ τῆς Κνωσοῦ τῆς Κρήτης Ἀρθοῦρος Ἔβανς. Μεγάλην δ' ἀπώλειαν ἔσχον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ διαπρεπεστάτου τῶν ἐν Ἀμερικῇ ἑλληνιστῶν, τοῦ Θωμᾶ Seymour, καὶ τοῦ ἐν τῷ ἐν Harvard Πανεπιστημίῳ καθηγητοῦ Καρόλου Norton. Οὕτω παρέρχονται, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἔξοχοι ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ ἄνδρες, κενὸν δυσαναπλήρωτον ἴσως ἐν τοῖς σήμερον χρόνοις παράγοντες.

Τὰ τακτικὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος εἶχον προϋπολογισθῇ ἀρχικῶς εἰς δρ. 330,771. Ἐδέησεν ὅμως νὰ ἐπεκταθῶσι μεγάλως τὰ ἐν Ἀθήναις ἔργα τῆς Ἑταιρείας, εἰς ἃ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσι τὰ τακτικὰ ταῦτα ἔσοδα· διὰ τοῦτο εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τῶν τακτικῶν ἐσόδων προσετέθη καὶ τὸ ἐκ περισσευμάτων ἐκ τοῦ λαχείου κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ποσὸν ἐκ δρ. 83,440 ὅπερ ἦτο ἀναγεγραμμένον ἐν τῷ Ἀπολογισμῷ τοῦ ἔτους

1907 εἰς βάρος τῆς ἐνεργητικῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸν τίτλον «Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις». Τὸ ποσὸν τοῦτο ὤφειλε τὸ Συμβούλιον νὰ δαπανήσῃ ἀποκλειστικῶς δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὸ περὶ τούτου Β. Διάταγμα τῆς 7 Ἰουλίου 1907.

Οὕτως ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐσόδων ὡρίσθη ἐν ὅλῳ εἰς δρ. 414,211, ἐξ ὧν ἐβεβαιώθησαν δρ. 413,677. Τὰ ἔξοδα δὲ τοῦ ἔτους ἀνῆλθον ἐν ὅλῳ εἰς δρ. 357,520, ὥστε προέκυψε περίσσευμα δρ. 56,157, ὅπερ ὅμως εἶνε οὐχὶ οὐσιαστικόν, ἀλλὰ φαινομενικόν, ἀφ' οὗ εἰς τὰ ἔσοδα προσετέθησαν, ὡς ἐλέχθη, καὶ αἱ ἐκ πλεονασμάτων τῶν προηγουμένων ἐτῶν δρ. 83,440. Τοὐναντίον, ἂν ἀφαιρέσωμεν τὸ ἐκ τῆς παρακαταθήκης ποσὸν τῶν δρ. 83,440, ἔχομεν ἔλλειμμα 27,283. Αὕτη εἶνε ἡ πραγματικὴ κατάστασις τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους.

Μόνον τὰ ἐν Ἀθήναις ἔργα ἐξετάθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἐκτελούμενα· τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἔργα μᾶλλον περιωρίσθησαν· καὶ ὅμως τὰ τακτικὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας δὲν ἐπήρκεσαν, ὡς εἴδομεν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους δεικνύει, ὅτι ἡ Ἑταιρεία διὰ μόνων τῶν τακτικῶν αὐτῆς ἐνιαυσίων ἐσόδων δυσκόλως θὰ δύναται νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς σημερινάς, τὰς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος αὐξανομένας, ἀρχαιολογικὰς ἀνάγκας. Τὰς σκέψεις του δὲ ταύτας ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε πείρας, ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον σήμερον, ὅτε λήγει ἡ τριετὴς περίοδος τῆς ὑπ' αὐτοῦ διοικήσεως τῶν τῆς Ἑταιρείας, διότι καθῆκον αὐτοῦ εἶνε νὰ ἐκθέσῃ τὰ πράγματα ὡς ἔχουσιν, ὅπως τὸ ἐκλεχθησόμενον Συμβούλιον ἐν πλήρει γνώσει τῆς καταστάσεως τούτων δυνηθῇ νὰ κανονίσῃ τὰς ἐνεργείας του.

Ἔπειτα καὶ οἱ ἑταῖροι καὶ πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρείας, μάλιστα δὲ αὐτὴ ἡ Πολιτεία, πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ὄχι μόνον τὰ γενόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ δέοντα γενέσθαι.

Ἡ Ἑλλὰς εἶνε εἰσέτι κατὰ τὸ πλεῖστον χώρα ἐπιστημονικῶς ἀνεξερεύνητος· τὰ ἐκτελεστέα δὲ ἀρχαιολογικὰ ἔργα εἶνε πολλά, οὐδὲ εἶνε δυνατὸν νὰ περατωθῶσι ταῦτα ἐν προσεχεῖ μέλλοντι· ἐπείγει δὲ ἡ ἐκτέλεσις τούτων, διότι τοῦ χρόνου παρερχομένου μείζων ἐπικρέμαται κίνδυνος εἰς τὰ δεόμενα ὑποστηρίξεως καὶ συντηρήσεως μνημεῖα καὶ μεγαλητέρα φθορὰ καὶ βλάβη προσγίνεται εἰς τὰς ἀρχαιότητας.

Τὸ Συμβούλιον, ὅπερ συγκεκροτημένον ἐν τοῖς πλείστοις, ὡς ἔχει νῦν, διευθύνει τὰ τῆς Ἑταιρείας ἀπὸ δεκαπενταετίας, παρέλαβε τὴν Ἑταιρείαν ἔχουσαν ἐτησίαν πρόσοδον 150.000 δρ. περίπου· τῇ συνδρομῇ τῆς Κυβερνήσεως ἀνεβίβασε διὰ τοῦ λαχείου τὰ ἐτήσια ἔσοδα εἰς δρ. 300,000 καὶ πλέον καὶ οὕτως ἐξετέλεσε μέχρι τοῦδε, ὅσα δυνατὸν ἔργα. Ἐπεξέτεινε τὸ ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτῆς δημοσιεύματα, ἐξετέλεσε πρώτην ταύτην φορὰν μεγάλα ἔργα ὑποστηρίξεως τῶν κινδυνευόντων μνημείων, ἄλλα δὲ μνημεῖα, συντετριμμένα καὶ κατηρειπωμένα, περιέσωσε καὶ ἀνῳκοδόμησεν, ἐξετέλεσεν ἔργα συντηρήσεως καὶ εὐπρεπείας τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων καὶ περισυνήγαγε τὰ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένα καὶ εἰς φθορὰν ὑποκείμενα ἀρχαῖα, κατέθηκε δὲ ταῦτα καὶ ἵδρυσεν ἐν Μουσείοις, ἃ ᾠκοδόμησε πανταχοῦ τῶν ἐπαρχιῶν. Καὶ ἔχει μὲν τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν δύναται νὰ κατηγορηθῇ ἐπὶ ἀδιαφορίᾳ καὶ ἐπὶ χαλαρότητι ἐνεργείας, ἀλλὰ δὲν φρονεῖ, ὅτι ἐδυνήθη νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας, διότι καὶ χρηματικοὺς πόρους ἐπαρκεῖς δὲν εἶχε καὶ εἰδικοὺς ὑπαλλήλους καὶ συνεργάτας εἰς ἐκτέλεσιν παντὸς

ἀναγκαίου ἔργου, πεφωτισμένους καὶ πεπειραμένους, ὀλίγους ηὐτύχησε νὰ ἀποκτήσῃ. Τὰ δὲ ἐκτελεσθέντα ἔργα ὄχι μόνον δὲν ἐπλήρωσαν τὰς ὑπαρχούσας ἀνάγκας, ἀλλὰ κατέστησαν μᾶλλον ἐπιβεβλημένην τὴν ἐκτέλεσιν ἄλλων ἔργων. Ἡ ἀναστήλωσις λ. χ. τοῦ Ἐρεχθείου καθιστᾷ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναστηλώσεως τῶν Προπυλαίων· ἡ δὲ στερέωσις τοῦ κινδυνεύσαντος Παρθενῶνος ἐπιβάλλει, ὅπως ληφθῇ μέτρον ὁριστικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος καὶ τῶν ἐρειπίων αὐτοῦ. Ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ναοῦ τῆς Φιγαλίας καθιστᾷ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναστηλώσεως τοῦ ἐπίσης ἐν ἐρειπίοις κατακειμένου ναοῦ τῆς Νεμέας. Ἡ γενομένη ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐξερεύνησις, διευθέτησις καὶ ἀνέγερσις τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων καθιστᾷ λίαν αἰσθητὴν τὴν ἀνάγκην ἐκτελέσεως ὁμοίων ἐργασιῶν ἐν τοῖς χώροις τῶν μεγάλων ἀνασκαφῶν καὶ μάλιστα ἐν αὐτῇ τῇ Ὀλυμπίᾳ. Αἱ ἐν Δαφνίῳ ἐργασίαι καὶ ἡ ὑποστήριξις τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ ἐπιβάλλει τὴν ταχεῖαν ὑποστήριξιν τῶν λαμπρῶν βυζαντιακῶν ναῶν τῆς Ἄρτης. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Ἑταιρεία ἐπεξέτεινε πρεπόντως τὰς ἐργασίας της εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ συντήρησιν τῶν χριστιανικῶν καὶ μεσαιωνικῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπιβάλλεται αὐτῇ ἡ ἐν Ἀθήναις οἰκοδομὴ καὶ ἵδρυσις Χριστιανικοῦ Μουσείου, διότι βαρεῖαν ἀληθῶς εὐθύνην ὑπέχει ἡ Ἑλλὰς μὴ φροντίσασα μέχρι τοῦδε περὶ ἱδρύματος, ὅπερ ἐν βραχεῖ χρόνῳ, περισυναγομένων ἐν αὐτῷ τῶν πανταχοῦ τοῦ Κράτους διεσπαρμένων χριστιανικῶν ἀρχαίων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ Μουσεῖον περιφανές, ἁμιλλώμενον πρὸς πρωτεύοντα τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Χριστιανικῶν Μουσείων. Δὲν πρέπει δὲ νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ, ὅτι δὲν ἔχομεν εἰσέτι ἐν Ἀθήναις οὐδ' Ἐπιγραφικὸν Μουσεῖον ἀντάξιον τοῦ πλήθους καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ἐπιγραφικῶν λίθων, οἵτινες κεῖνται

νῦν προσωρινῶς ἐν τοῖς ἰσογείοις τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Πατησίων Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Τοιαῦται ἀρχαιολογικαὶ ἀνάγκαι καθιστῶσιν ἀπαραίτητον τὴν ἐπαύξησιν τῶν οἰκονομικῶν πόρων τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς τοῦτο δέον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχήν του τὸ νέον Συμβούλιον.

Τρέπομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἑταιρείας καὶ κατὰ πρῶτον εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις, ἅτινα κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἦσαν πολλὰ καὶ ποικίλα.

Αἱ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν *μνημείων τῆς Ἀκροπόλεως* ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Οὕτω δὲ ἐπερατώθη ἡ ἀναστήλωσις τοῦ *Ἐρεχθείου* καὶ ἤρξατο ἀπὸ τῶν τελευταίων τοῦ ἔτους μηνῶν ἡ ἀναστήλωσις τῶν *Προπυλαίων*. Κατὰ τὸ παρὸν πρόκειται νὰ τεθῶσιν ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἐπιστύλια καὶ ἄλλα μέρη τοῦ οἰκοδομήματος, τὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κατακείμενα. Ὅταν δὲ τοῦτο συντελεσθῇ, θέλει γείνει σκέψις περὶ τῶν δεόντων γενέσθαι πρὸς δυνατὴν συμπλήρωσιν τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος. Ἐννοεῖται δέ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς διὰ νέου ὑλικοῦ ἀνοικοδομήσεως τοῦ μνημείου, περὶ τῆς λέξεως δηλ. restauration, ἥτις ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἐκληφθεῖσα ἔδωκεν ἀφορμὴν τοῖς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ νὰ ἐγείρωσι κραυγὴν διαμαρτυρίας κατὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι κρατουσῶν δῆθεν προθέσεων ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἐπανορθώσεως τῶν ἀρχαίων μνημείων. Δὲν εἶνε ὅμως εὔλογος τοιαύτη ἀνησυχία, διότι ἐν ταῖς ἐργασίαις της ταύταις ἡ Ἑταιρεία τηρεῖ τὸ ἑξῆς σύστημα· Λίθοι καὶ μέλη τοῦ οἰκοδομήματος κείμενα χαμαὶ τοποθετοῦνται ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει· ἂν δὲ ἐλλείπωσί τινες λίθοι τῶν ἐν τῷ μεταξύ, κατασκευάζονται οὗτοι ἐκ νέου ὑλικοῦ, ὅπως καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐπίθεσις τῶν σωζομένων ἀρχαίων λίθων ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει. Ἂν λ.χ. σώζων-

ται ἀρκετοὶ σπόνδυλοι ἑνὸς κίονος, κατασκευάζονται οἱ ἐλλείποντες, ὅπως κατορθωθῇ οὕτω ἡ ἐπίθεσις τῶν σωζομένων ἐν τῇ ἑαυτῶν θέσει. Διπλοῦν δὲ εἶνε τὸ ἐκ τούτου ὄφελος, ὁ κίων ἀνορθοῦται ὁλόκληρος καὶ οἱ χαμαὶ κείμενοι ἀρχαῖοι σπόνδυλοι, ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει τοποθετούμενοι, σώζονται ἀπὸ πάσης περαιτέρω φθορᾶς. Τοιοῦτον σύστημα δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ὡς πρὸς τὴν διευθέτησιν τῶν κατὰ τὸν Παρθενῶνα.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ἄλλαι ἐργασίαι ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἀντικατεστάθη ἡ στέγη τοῦ ***μικροῦ Μουσείου*** γενομένη σιδηρᾶ, διηυθετήθησαν τὰ ἐν τοῖς Μουσείοις ἀρχαῖα καὶ ἐκαθαρίσθη ἅπας ὁ χῶρος τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐφυτεύθησαν δέ, δοκιμῆς ἕνεκα, καὶ συνετηρήθησαν καί τινα δένδρα παρὰ τὸ Μουσεῖον, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τῷ πρὸς νότον τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχαιολογικῷ χώρῳ, ἀφορμῆς εἰς τοῦτο δοθείσης ἐκ φιλοκάλων καὶ φιλαρχαίων σκέψεων τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκιπίσσης Σοφίας.

Ἀπ' ἀρχῆς δὲ τοῦ λήξαντος ἔτους ἐνεργοῦνται καὶ ἀνασκαφαὶ ***περὶ τὴν Ἀκρόπολιν***. Ἀπεκομίσθη ὁ μέγας ἐκεῖνος ὄγκος τοῦ χώματος, ὁ παρὰ τὴν Πύλην τοῦ **Beulé**, καὶ ἀνεσκάφη τὸ ὑπ' αὐτὸ ἔδαφος μέχρι τοῦ βράχου· τώρα δὲ πρόκειται νὰ διευθετηθῶσι μονίμως τὰ κατὰ τὸν χῶρον ἐκεῖνον καὶ κανονισθῶσι τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἴσοδον· συγχρόνως δὲ παρεσκευάσθησαν καὶ τὰ πρὸς στερέωσιν τοῦ Κιμωνείου πύργου, ἐφ' οὗ ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ κ. Δαΐρπφελδ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν τὴν διὰ κατασκευῆς ἀντηρίδων στερέωσιν τοῦ Πύργου, στερεοῦντες αὐτὰ τὰ ὁρατὰ κατὰ τὸ πλεῖστον θεμέλια τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ Πύργου διὰ τῆς ὑπεισαγωγῆς νέων λίθων καὶ ἀντικαταστάσεως ἄλλων τινῶν λίθων ἐφθαρμένων.

Περατωθείσης δὲ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ παρὰ τὴν Πύλην

τοῦ Beulé χώρου, ἤρξατο ἀνασκαφὴ ἐν τῷ χώρῳ τῷ ὑπὸ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, συνεχιζομένων οὕτω τῶν ἀπὸ ἐτῶν ἀρξαμένων ἐκεῖ ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας. Συγχρόνως δὲ ταῖς ἀνασκαφικαῖς ταύταις ἐργασίαις κατεσκευάσθη διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ἁμαξιτὴ ὁδὸς ἄγουσα ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου πλατείας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν· διασταυρουμένη δὲ ἡ ἁμαξιτὸς αὕτη προχωρεῖ εἰς τὸν χῶρον τὸν ὑπὸ τὴν βορείαν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως. Οὕτω γίνεται ἀρχὴ τῆς κατασκευῆς τῆς περιλαλήτου περιφερικῆς ὁδοῦ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν, ἥτις μέλλει νὰ καταλήξῃ ἐντεῦθεν τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου καὶ οὕτω συνδεθῇ μετὰ τῆς ἐκεῖθεν διερχομένης λεωφόρου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἂς ἐλπίσωμεν, ὅτι θέλει κατορθωθῇ ἐπὶ τέλους ἡ ἐκτέλεσις τῆς περιφερικῆς ταύτης ὁδοῦ, δι' ἧς μόνον θέλει κανονισθῇ καὶ εὐπρεπῶς διευθετηθῇ ὁ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν χῶρος. Τὸ ἔργον ὅμως εἶνε πολυδάπανον καὶ μόνον διὰ λήψεως ἐκτάκτων μέτρων εἶνε δυνατὸν νὰ περατωθῇ ὁλοσχερῶς.

Ἐν τῇ πλατείᾳ δὲ τοῦ Ὠδείου τοῦ Ἡρώδου κατεσκευάσθη *πύλη* καὶ ἐτοποθετήθησαν *σιδηρᾶ θυρώματα*. Διὰ τῆς πύλης ταύτης θέλουσιν ἀνέρχεσθαι οἵ τε πεζοὶ καὶ αἱ ἅμαξαι εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Παρὰ τὴν πύλην δὲ ᾠκοδομήθη *φυλακεῖον*, ὅπερ θὰ εἶνε τὸ θυρωρεῖον τῆς Ἀκροπόλεως, διότι ἅπας ὁ ἐκεῖθεν τῆς κατασκευασθείσης πύλης χῶρος θὰ εἶνε περικεκλεισμένος. Περαιτέρω δὲ τοῦ μνημονευθέντος φυλακείου κατασκευάζεται καὶ ἕτερον *φυλακεῖον*, ἐν ᾧ θὰ ἐγκατασταθῇ ἀστυνομικὸς σταθμός.

Δι' ὅλου δὲ τοῦ ἔτους ἐξηκολούθησαν καὶ αἱ ἐργασίαι πρὸς κατασκευὴν τοῦ τείχους τοῦ *κιγκλιδώματος* τοῦ μέλλοντος νὰ περιφράξῃ τὸν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν χῶρον. Προὐχώρησε δὲ μέχρι τοῦδε τὸ τεῖχος, κατὰ μῆκος τῆς νῦν ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀπὸ τοῦ Ὠδείου μέχρι που τοῦ Ἀρείου

Πάγου, ἐτέθησαν δ' ἐπ' αὐτοῦ καὶ οἱ καλυπτῆρες λίθοι, ὥστε δὲν ὑπολείπεται, ἢ ἡ ἐπίθεσις τοῦ κιγκλιδώματος. Ἐκεῖθεν θὰ ἐπεκταθῇ τὸ κιγκλίδωμα, ἔνθεν μὲν πρὸς τὸ Θησεῖον, ἔνθεν δὲ εἰς τὸν χῶρον τὸν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἵνα συναντήσῃ τὸ περιφράσσον τὸν ἐκεῖ χῶρον τεῖχος.

Αἱ δὲ παρὰ τὸ Θησεῖον ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπερατώθησαν, ἀνασκαφέντος καὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ὑπολειφθέντος μικροῦ πρὸς ἀνασκαφὴν χώρου τοῦ ἐκ τῶν οἰκιῶν, ἃς εἶχεν ἐξαγοράσει ἡ Ἑταιρεία. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐξηγοράσθησαν εἰσέτι ἄλλαι οἰκίαι πρὸς ἀνασκαφήν, περιεφράχθη ὁ ἀνασκαφεὶς χῶρος κατὰ μὲν τὴν ἀνατολικὴν αὐτοῦ πλευρὰν διὰ κοινοῦ προσωρινοῦ τείχους, κατὰ δὲ τὴν δυτικὴν διὰ κανονικοῦ τείχους, ἐφ' οὗ ἐτέθησαν καὶ καλυπτῆρες λίθοι, ἵνα ὑποδεχθῶσι σιδηροῦν κιγλίδωμα, ὅπερ μέλλει νὰ συνδεθῇ μετὰ τοῦ προηγουμένως μνημονευθέντος κιγλιδώματος. Πρὸς ἐξακολούθησιν δὲ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τὸ Συμβούλιον ἐνήργησε τὰ δέοντα, ὅπως ἀπαλλοτριωθῶσιν ἀναγκαστικῶς κατὰ τὸν νόμον αἱ ἀπὸ τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν οἰκίαι μέχρι που τῆς πρὸς βορρᾶν γεφύρας τοῦ σιδηροδρόμου. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, τὴν πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὅπου ἔχομεν λόγους σημαντικὰ εὑρήματα νὰ ἀναμένωμεν, παρατηρητέον ὅτι αἱ κατὰ τὸ μέρος τοῦτο οἰκίαι θέλουσιν ἀπαλλοτριωθῇ καὶ ἀνασκαφαὶ θέλουσιν ἐνταῦθα ἐκτελεσθῇ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν κατασκευὴν ἁμαξιτῆς ὁδοῦ, ἥτις ἀπὸ τοῦ Θησείου θέλει βαίνει πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον καὶ ἐκεῖθεν διερχομένη θέλει συναντήσει τὴν κατὰ τὴν βορείαν κλιτὺν τῆς Ἀκροπόλεως περιφερικὴν ὁδόν. Τὰ περὶ τούτων, τὰ περὶ ἐξωραϊσμοῦ ἐν γένει τῆς πόλεως κατὰ τὸν χῶρον ἐκεῖνον ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀρχαίων μνημείων καὶ τῶν ἐκτελεστέων ἀνασκαφῶν, κανονίζει ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς

Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου, συμμετέχοντος αὐτῆς καὶ τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων, φροντίδι τοῦ ὁποίου παρασκευάζονται νῦν τὰ σχετικὰ τοπογραφικὰ σχέδια.

Ἐγένοντο δὲ ἐργασίαι καὶ πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ τρόπου τῆς κατασκευῆς τοῦ κρηπιδώματος τοῦ *Θησείου* καὶ ἀνεσκάφη μέχρι τοῦ βράχου ἅπας ὁ χῶρος ὁ παρὰ τὴν ἀνατολικὴν καὶ βορείαν πλευρὰν τοῦ ναοῦ. Εὕρημα οὐδὲν ἀπολύτως ἐγένετο, διότι τὰ χώματα εἶχον πολλάκις μετακινηθῆ, κατασκευασθέντων πολλῶν ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἐν τῷ βράχῳ χριστιανικῶν τάφων κατὰ τοὺς χρόνους προφανῶς, καθ' οὓς τὸ Θησεῖον ἐχρησίμευεν ὡς χριστιανικὴ ἐκκλησία.

Δι' ὅλου σχεδὸν τοῦ ἔτους ἐγένοντο καὶ ἐργασίαι ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα ἀρχαιολογικῷ χώρῳ τοῦ *Κεραμεικοῦ*. Κατὰ τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τοῦ χώρου τούτου ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ πρὸς ἐξερεύνησιν τῶν ὑπὸ τὰ χώματα ἐν μέρει φαινομένων κτισμάτων, ἃ ἐδείχθη ὅτι εἶνε ἅπαντα μεταγενέστερα· περιεφράχθη δὲ διὰ κανονικοῦ τείχους ὁ χῶρος ἐκεῖνος καὶ ἐκτίσθη *Συλλογὴ* μετὰ *φυλακείου* πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν μικρᾶς σπουδαιότητος ἀρχαίων, τῶν ἀνὰ τὸν ἀρχαιολογικὸν χῶρον διεσπαρμένων. Περαιτέρω δὲ ἐκτίσθη καὶ ἄλλο *οἴκημα* πρὸς ἐγκατάστασιν ἐν αὐτῷ ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ. Ἐκανονίσθη πρὸς τούτοις ἡ διέξοδος τῶν διὰ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς παρακειμένης ὁδοῦ κατερχομένων ὑδάτων τῶν πλημμυρούντων τὸν ἀρχαιολογικὸν χῶρον, κανονισθέντων τῶν κατὰ τὴν ἐκεῖ ὑπόνομον καὶ ἰσοπεδωθείσης τῆς παρακειμένης ὁδοῦ. Οὕτω κατέστη δυνατὴ πλέον ἡ φρούρησις καὶ ἐπιστασία τῶν μνημείων τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ ἡ ἐξασφάλισις τοῦ μεγάλου ἐκεῖ ἀρχαιολογικοῦ χώρου, ἰδίᾳ ἡ τοῦ παρὰ τὴν κτισθεῖσαν Συλλογὴν χώρου, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Στακτοθήκη», ὅστις δημόσιος ὢν ὅλος καὶ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφεὶς

ἐκηρύχθη, ὡς μὴ ὤφειλε, διὰ Β. Διατάγματος πλατεῖα, ἐξ οὗ οἱ περίοικοι ἔσχον τὸ δικαίωμα νὰ ἀνοίξωσι πρὸς τὸν χῶρον τοῦτον θύρας καὶ παράθυρα. Ἡ μέχρι τοῦδε πεῖρα διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἄνευ κατοχῆς καὶ συνεχοῦς ἐπιβλέψεως τοῦ χώρου τούτου εἶνε δυνατὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ προβάλωσί τινες δικαιώματα κατοχῆς ἢ ἰδιοκτησίας ἐν τῷ μέλλοντι. Παρὰ πάσας ὅμως τὰς γενομένας ταύτας ἐργασίας ἐλάχιστα θὰ κατωρθοῦντο πρὸς συντήρησιν καὶ εὐπρέπειαν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀρχαιολογικοῦ χώρου τοῦ Κεραμεικοῦ, ἂν μὴ εὐτυχῶς ἐλαμβάνετο καὶ ἄλλο τι γενναῖον μέτρον. Τὸ ἐκεῖ, παρὰ τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, μέγα γήπεδον ἐκ πήχεων τετραγωνικῶν 14,270, ὅπερ ὑπὸ πάντων ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν ὡς ἀνῆκον τῷ δημοσίῳ, τὸ δὲ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἶχον περιφράξει ἐν ἔτει 1878 διὰ σιδηροῦ κιγκλιδώματος, ἐκηρύχθη διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἰδιοκτησία τῶν κληρονόμων Ταμπακοπούλου καὶ Μαρκέζη (Ἀλκ. Τσακμάκη, Ἀσπασίας Ζέρβα καὶ Ἀγγελικῆς Ταμπακοπούλου κτλ.). Οἱ ἰδιοκτῆται ἔχοντες ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν ἀπόφασιν ταύτην, δι' ἧς κατεδικάσθη τὸ δημόσιον εἰς μεγάλην ποινικὴν ρήτραν ἐν περιπτώσει διαταράξεως τῆς ὑπ' αὐτῶν κατοχῆς τοῦ χώρου, κατέρριψαν τὸ κιγκλίδωμα· οὕτω δέ, τοῦ δημοσίου μὴ δικαιουμένου νὰ ἐπανορθώσῃ αὐτό, ἔμενεν ἅπας ὁ χῶρος καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ἀνοικτὸς καὶ προσιτὸς εἰς πάντας, ἐγένετο δὲ καταφύγιον παντὸς κακοποιοῦ ἀνθρώπου καὶ ἑστία πάσης ἀκαθαρσίας, ἐλεεινὸν ἀληθῶς θέαμα. Μετὰ ἀποτυχίαν πολλῶν διαπραγματεύσεων κατωρθώθη, ὥστε κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐξηγοράσθη τὸ γήπεδον τοῦτο παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἐπὶ τιμήματι 150,000, συμμετεχούσης προθύμως καὶ τῆς Ἑταιρείας, εἰς ὄφελος τοῦ δημοσίου, ἀναλαβούσης νὰ καταβάλῃ τὸ ἥμισυ τοῦ τιμήματος τούτου

ἤτοι δρ. 75,000, κατὰ ἐνιαυσίους ἐκ 10,000 δρ. δόσεις [1]. Τὸ Ὑπουργεῖον τὸν ἐξαγορασθέντα χῶρον ἔθηκεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἑταιρείας παρασχὸν αὐτῇ τὸ δικαίωμα νὰ ποιήσηται οἵαν θέλει ἀρχαιολογικὴν χρῆσιν αὐτοῦ, νὰ παραχωρήσῃ δὲ καὶ τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅσον νομίσῃ ἀναγκαῖον χῶρον, ὅπως κτισθῇ ἐν τούτῳ ἡ Ἁγία Τριὰς ἐκτοπιζομένη ἐξ οὗ νῦν κεῖται ἀρχαιολογικῶς σπουδαίου παρὰ τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα χώρου. Οὕτω δύναται τώρα νὰ περιφραχθῇ καὶ ἐξασφαλισθῇ, νὰ ἀνασκαφῇ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ εὐτρεπισθῇ, ἅπας ὁ κατὰ τὸν Κεραμεικὸν χῶρος, ὁ μετὰ τὴν Ἀκρόπολιν ἐπισημότατος ἀρχαιολογικὸς χῶρος τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπανελήφθησαν δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐκ νέου ἀρξάμεναι ἐργασίαι ἐν τῷ Ὀλυμπιείῳ πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ κρηπιδώματος ἀπὸ τῶν ἐπ' αὐτοῦ χωμάτων, ἐξερεύνησιν τοῦ κρηπιδώματος καί, ὅπου ἀναγκαῖον, ἀνέγερσιν καὶ συμπλήρωσιν αὐτοῦ. Ἐγένετο δὲ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ἐνέργεια ὅπως ἀπαλλοτριωθῇ ἀναγκαστικῶς ὁ ἐκεῖ χῶρος Μακρυγιάννη, ἔνθα τὸ σιδηρουργεῖον, ὅπως οὕτω συμπληρωθῇ ἅπας ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ, εὐτρεπισθῇ καὶ περιφραχθῇ.

Δι' ὅλου δὲ τοῦ ἔτους ἐξηκολούθησεν ἡ Ἑταιρεία φροντίζουσα καὶ περὶ τῆς *ἐκκαθαρίσεως τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων* δι' ἀριθμοῦ τινος ἐργατῶν ἀποκλειστικῶς εἰς τοῦτο καθ' ἑκάστην ἐργαζομένων.

Τοσαῦτα περὶ τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας ἐν Ἀθήναις. Μεταβαίνομεν τώρα εἰς τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐκτελεσθέντα ἔργα.

Αἱ ἀπὸ τῶν προτέρων ἐτῶν ἐνεργούμεναι κατὰ τὰς ἐπαρ-

[1] Ἴδε ὑπ' ἀρ. 7649 Συμβόλαιον ἀπὸ 12 Δεκεμβρίου 1908 παρὰ τῷ Συμβολαιογράφῳ Εὐαγγ. Παπαλεξανδρῇ.

χίας ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ὑπὸ μελῶν τοῦ Συμβουλίου καὶ ἐφόρων ἀρχαιοτήτων ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν Σουνίῳ ὑπὸ τοῦ Βαλερίου Στάη, ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου, ἐν Νάξῳ ὑπὸ Κλωνὸς Στεφάνου, ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Ἐρετρίᾳ ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου καὶ Κ. Κουρουνιώτου, ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπὸ Α. Ἀρβανιτοπούλου, ἐν Μυστρᾷ ὑπὸ Α. Ἀδαμαντίου. Τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα τούτων θέλουσιν ἐκθέσει αὐτοὶ οἱ διευθύναντες τὰς ἐργασίας ἐν ταῖς προσεχῶς ἀρχομέναις ἐπιστημονικαῖς συνεδρίαις τῆς Ἑταιρείας. Ἐκθέσεις δὲ καὶ περὶ τῶν ἔργων τούτων καὶ λοιπῶν ἐργασιῶν τῆς Ἑταιρείας θέλουσι δημοσιευθῇ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς.

Ἐν *Σουνίῳ*, παρὰ τὸν πρό τινων ἐτῶν ἀνακαλυφθέντα ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, ἀνεκαλύφθη καὶ ἕτερος ναὸς πανάρχαιος, ναὸς ἐν παραστάσιν, ἐν ᾧ σώζεται κατὰ χώραν καὶ τὸ βάθρον τοῦ λατρευτικοῦ ἀγάλματος. Ἐγένοντο δὲ καὶ ἐργασίαι πρὸς στερέωσιν καὶ ὑποστήριξιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, οὗτινος ἐπεσκευάσθησαν καὶ συνεκρατήθησαν διὰ σιδηρῶν ῥάβδων τὰ διερρωγότα ἐπιστύλια· κατωρθώθη δὲ καὶ ἡ ἐξ ὁλοκλήρου ἀναστήλωσις τῆς ἀριστερᾶς παραστάδος τοῦ σηκοῦ διὰ τοῦ χαμαὶ κειμένου ἀρχαίου ὑλικοῦ. Διὰ τοῦ ἐνεργήσαντος τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας Βαλερίου Στάη ἐγένετο ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας καὶ νέα τις ἀνασκαφὴ παρὰ τὸ νέον Φάληρον, ἐν θέσει *Μοσχάτο*, ἀφορμῆς δοθείσης ἔκ τινος κατὰ τύχην εὑρεθέντος ἐκεῖ που ἀξιολόγου ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου ὁμοιάζοντος ἄλλῳ ἐπίσης σπουδαίῳ ἀναγλύφῳ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ἀπὸ δωδεκαετίας κειμένῳ, τῷ γνωστῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Ἐχέλου, ὅπερ ὡσαύτως ἐκεῖ που εἶχεν εὑρεθῇ. Διὰ τῆς γενομένης νῦν σκαφῆς ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἐνεπίγραφα βάθρα ἀμφοτέρων τῶν ἀναγλύφων, ἀπεκαλύφθη δὲ καὶ τὸ ἱερόν, ἐν ᾧ ἦσαν ταῦτα ἱδρυμένα, ἱερὸν τῶν Νυμφῶν πιθανῶς.

Αἱ κατὰ τὴν ***Αἰτωλίαν*** καὶ ***Ἀκαρνανίαν*** ἐργασίαι ἦσαν τοῦτο μὲν ἐξακολούθησις τῶν ἐν Θέρμῳ ἀνασκαφῶν, τοῦτο δὲ σκαφικὴ ἔρευνα ἀρχαίων νεκροπόλεων καὶ ἱερῶν παρὰ τὸ ἀρχαῖον Τριχόνιον, τὸ Φίστυον, τὴν Καλυδῶνα καὶ τὰ Κόροντα, πόλιν τῆς νοτίας Ἀκαρνανίας, ἐν ᾗ παρετηρήθησαν καὶ ἐξηρευνήθησαν θολωτοὶ μυκηναϊκοὶ τάφοι σώζοντες ἔτι λείψανά τινα χαλκῶν πραγμάτων καὶ πηλίνων ἀγγείων. Τάφοι ἑλληνικῶν χρόνων ἀνασκαφέντες ἐν Καλυδῶνι παρέσχον ἀξιόλογα χρυσᾶ κοσμήματα· ἐκ δὲ τοῦ ἀποκαθαρθέντος ἐδάφους τοῦ ναοῦ τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος ἐξήχθησαν ἱκαναὶ ἐπιγραφαί, ἄλλαι δὲ ἐπιγραφαὶ ἤχθησαν εἰς φῶς διὰ τῶν παρὰ τὸ Φίστυον ἀνασκαφῶν, δι᾿ ὧν ἀπεκαλύφθη καὶ ἱερὸν τῆς Συρίας Ἀφροδίτης. Ἐκτίσθη δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ ***Μουσεῖον ἐν Θέρμῳ***, εἰς ὃ συνήχθησαν πάντα τὰ τῶν προτέρων ἐν Αἰτωλίᾳ ἀνασκαφῶν εὑρήματα καὶ τὰ τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἀπετέλεσαν πλουσίαν συλλογὴν ἐπιγραφῶν, πηλίνων πολυχρώμων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, τεμαχίων γραπτῶν μετοπῶν, προστύπων μορφῶν ἀκροκεράμων, πηλίνων ἀγγείων καὶ ἄλλων ἀρχαίων.

Ἐν ***Νάξῳ*** ἐγένετο ἀνασκαφὴ τῆς ἐν τῇ θέσει Παλίγνι προϊστορικῆς ἀκροπόλεως ***Καστράκι*** καὶ ἀνεκαλύφθησαν παρὰ τὸ χωρίον Κωμιακὴ τάφοι τινὲς προμυκηναϊκῶν χρόνων, τὰ συνήθη κυκλαδικὰ κτερίσματα περιέχοντες. Παρὰ τὸ αὐτὸ χωρίον ἀνεσκάφη θολωτὸς τάφος μετὰ δρόμου, σχεδὸν σῷος, ὅστις εὑρέθη σεσυλημένος ἀρχαιόθεν.

Ἐν ***Εὐβοίᾳ*** αἱ ἀνασκαφαὶ περιωρίσθησαν εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ γνωστοῦ ἐν Πλατανιστῷ τῆς Καρυστίας ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὅπερ καλεῖται Ἑλληνικό, εἶνε δέ, καθ᾿ ὑπόθεσιν τοῦ Bursian καὶ ἄλλων, τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευόμενον παρὰ τὴν Γεραιστὸν ***Ποσείδιον***. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ***Καρύστῳ***, σκαφῆς γενομένης, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖος ναός, οὗ σώζεται τὸ κρηπίδωμα καὶ μέρος τοῦ ση-

κοῦ. Ἐν *Ἐρετρίᾳ* δὲ ἐγένετο μικρά τις ἐργασία πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἀπὸ πολλοῦ διακοπείσης ἀνασκαφῆς τοῦ παρὰ τὸν ναὸν τοῦ δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος χώρου.

Ἐν *Θεσσαλίᾳ* ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο ἐν *Ἰτώνῳ* παρὰ τὴν θέσιν Ζερέλια τοῦ Ἁλμυροῦ, δι' ὧν ἀπεκαλύφθη μικρὸς ναὸς τὸ πλεῖστον κατεστραμμένος, ἐξηκολούθησαν δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ἀρξάμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ βορειοτάτου ἄκρου τῆς ἀκροπόλεως τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν*. Ἐνταῦθα ἐγένοντο περισπούδαστα εὑρήματα τῶν προϊστορικῶν χρόνων, ἄλλα τε καὶ μάλιστα ἀγγεῖα ἔχοντα ποικίλα καὶ περίεργα κοσμήματα ἐγχάρακτα πεπληρωμένα λευκῆς ὕλης, ἅπαντα εὐθύγραμμα, καθόλου δὲ σπειροειδῆ.

Ἐν *Μυστρᾷ*, ὁ ναΐσκος τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ὅστις ἐν μέρει εἶχεν ὑποστηριχθῆ τῷ 1906, ἀνηγέρθη ὅλος καὶ ἐστεγάσθη πρὸς διάσωσιν τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ τοιχογραφιῶν, συνεπληρώθη δὲ καὶ ἡ ἀναστήλωσις τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, ἀνεγερθέντο καὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ δεκαεξαπλεύρου τυμπάνου ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ μορφῇ καὶ ἐστεγάσθη ὁ ὅλος ναός. Ἐν τοῖς ἄλλοις δὲ μνημείοις ἐγένοντο ἐργασίαι ὑποστηρίξεως καὶ εὐπρεπείας.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐγένοντο πρὸς τούτοις ἐργασίαι, βραχὺν χρόνον διαρκέσασαι, ἐν *Μυκήναις* πρὸς στερέωσιν τοῦ καλουμένου τάφου τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ ἐν *Φιγαλίᾳ* πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ στυλοβάτου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἐπίθεσιν ὑπολειπομένων τινῶν λίθων ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ.

Ἐν *Ἐπιδαύρῳ* δὲ ἐγένοντο ἐργασίαι δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Ἐπερατώθη ἡ ἀνέγερσις καὶ συμπλήρωσις τῶν κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος πυλῶν τοῦ θεάτρου, ἡ δὲ ἀνέγερσις τῶν ἀναλημμάτων τοῦ θεάτρου προὐχώρησε σχεδὸν μέχρι τοῦ διαζώματος. Αἱ ἐν τῷ Μουσείῳ ἐργασίαι πρὸς ἀνέγερσιν τμημάτων τῆς θόλου ἐπερατώθησαν, προὐχώ-

ρησαν δὲ ἱκανῶς αἱ ἐργασίαι πρὸς ἀνέγερσιν καὶ συμπλήρωσιν τμημάτων τῶν Προπυλαίων καὶ πρὸς ἵδρυσιν τῶν γλυπτῶν. Ἤρξατο δὲ καὶ ἡ πλακόστρωσις τοῦ Μουσείου. Πᾶσαι αὗται αἱ ἐν τῷ Μουσείῳ ἐργασίαι προὐχώρησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὸ ἀρξάμενον τοῦτο ἔτος περατοῦνται.

Ἄλλας ἐργασίας τῆς Ἑταιρείας βλέπει τις ἐν τῷ ἀναλυτικῷ Ἀπολογισμῷ τῶν ἐξόδων τῆς χρήσεως τοῦ λήξαντος ἔτους. Ἐνταῦθα μνημονευτέον τὰς ἑξῆς. Ἐν ***Κερκύρᾳ*** κατεσκευάσθη φυλακεῖον παρὰ τὸ κτισθὲν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Μουσεῖον καὶ τεῖχος περιβάλλον τὸν περὶ τὸ Μουσεῖον χῶρον. Ἐν *Θήβαις* συνεπληρώθησαν αἱ ἐργασίαι περὶ τὸ κτίριον τοῦ Μουσείου, τὸ ὑπόστεγον καὶ τὸ φυλακεῖον, ἀνέλαβε δὲ ἡ Ἑταιρεία καὶ τὰς δαπάνας τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ Μουσείου· ὁμοίως ἀνέλαβε τὰς δαπάνας καταρτισμοῦ Μουσείου ἐν ***Ἀργοστολίῳ*** τῆς Κεφαλληνίας, ἐν ᾧ θὰ ἐκτεθῶσι τὰ ἐν τῇ νήσῳ διεσπαρμένα ἀρχαῖα καὶ τὰ γενόμενα εὑρήματα ἐν ταῖς ἐκεῖ ἐνεργηθείσαις ἀνασκαφαῖς δαπάναις τοῦ φιλαρχαίου Ὀλλανδοῦ Γκούκοπ.

Γενομένων δὲ δαπανῶν μνημονευτέον συνδρομῆς δραχ. 20,000, ἣν ἐχορήγησεν ἡ Ἑταιρεία τῇ Κρητικῇ Πολιτείᾳ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κτιζομένου ἐν Ἡρακλείῳ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Τοσαῦτα περὶ τῶν ἔργων τῆς Ἑταιρείας. Περὶ δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῆς *δημοσιευμάτων* ἀνακοινοῖ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἡ ἔκδοσις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξακολουθεῖ τακτικῶς γινομένη. Τὰ Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1907 ἐξεδόθησαν ἤδη, βραδέως ὅμως, ἕνεκα δυσχερειῶν περὶ τὴν ἐκπόνησιν σχεδιασμάτων τινῶν. Ἐξεδόθη δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος καὶ τὸ ἀπὸ ἐτῶν ἐκτυπούμενον σύγγραμμα «Περὶ τῶν προϊστορικῶν ἀκροπόλεων Διμηνίου καὶ Σέσκλου» ὑπὸ Χρήστου Τσούντα, ἔργον πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐν

Θεσσαλίᾳ ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῶν.

Μετὰ χαρᾶς δὲ εἶδε τὸ Συμβούλιον τὴν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος γενομένην ἔναρξιν *ἐπιστημονικῶν συνεδριῶν* ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας. Τοιαῦται συνεδρίαι ἐγένοντο ἓξ ἐν ὅλῳ καθ᾽ ἃς ὡμίλησαν οἱ ἑξῆς:

Γ. Σωτηριάδης, Προϊστορικὰ ἀγγεῖα Χαιρωνείας καὶ Ἐλατείας.

Α. Ἀρβανιτόπουλος, Αἱ ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν.

Α. Σκιᾶς, Περὶ τῆς ἐν τῷ Κεραμεικῷ καὶ τῆς ἐν Ἀμύκλαις ἀνασκαφῆς.

Α. Ἀδαμαντίου, Συντήρησις καὶ ἀναστήλωσις βυζαντινῶν μνημείων ἐν Μυστρᾷ καὶ Δαφνί.

Β. Στάης, Περὶ Σουνίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶν.

Κ. Ρωμαῖος, Ἔρευναι ἐν Τεγέᾳ.

Γ. Παπαβασιλείου, Περὶ τάφων ἐν Εὐβοίᾳ.

Περὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας συντηρουμένου *ἀρχαιολογικοῦ* προσωπικοῦ ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον τὰ ἑξῆς. Κατὰ τὸν Ὀργανισμὸν τῆς Ἑταιρείας, δύναται τὸ Συμβούλιον νὰ προβῇ τῇ ἑκάστοτε ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς τὸν διορισμὸν δύο ἐφόρων Ἀρχαιοτήτων ἐκτελούντων ὑπηρεσίαν τῆς τε Ἑταιρείας καὶ τοῦ Ὑπουργείου. Τοιοῦτος ἔφορος εἶχε διορισθῇ ἀπὸ τοῦ προπαρελθόντος ἔτους ὁ δαπάναις τῆς Ἑταιρείας σπουδάσας ἐν Ἑσπερίᾳ ἀρχαιολογίαν Α. Ἀρβανιτόπουλος, ὅστις ὑπηρετεῖ ἔκτοτε ἐν Θεσσαλίᾳ. Κατὰ δὲ τὸ λῆξαν ἔτος ἐπλήρωσε τὸ Συμβούλιον καὶ τὴν ἑτέραν θέσιν ἐφόρου, διορίσαν ἐν αὐτῇ τὸν ἐπίσης δαπάναις τῆς Ἑταιρείας σπουδάσαντα ἀρχαιολογίαν ἐν Ἑσπερίᾳ Κ. Ρωμαῖον, ὅστις καθηγητὴς ὢν τοῦ Γυμνασίου ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ζήλου περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀγόμενος, παρῃτήθη τὴν θέσιν ταύτην, ἵνα ὑπηρετήσῃ παρὰ τῇ Ἑταιρείᾳ, καὶ δὴ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, διορισθεὶς ἔφορος τοῦ Μουσείου Σπάρτης. Καὶ ἄλ-

λον δὲ τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ δαπάναις τῆς Ἑταιρείας σπουδασάντων ἀρχαιολογίαν, τὸν Γεώργιον Οἰκονόμον, προσέλαβε τὸ Συμβούλιον εἰς ἔκτακτον ὑπηρεσίαν ἐν Ἀθήναις. Ἀπὸ τοῦ λήξαντος δ' ἔτους ἤρξατο καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως τοῦ Ὀργανισμοῦ περὶ τοῦ διορισμοῦ, ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου, δέκα ἐπιμελητῶν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Μουσείων καὶ ἀρχαιοτήτων. Προεκηρύχθησαν διαγωνισμοί, ἐνεργηθέντες ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ διωρίσθη ἤδη εἷς ἐπιτυχών, ὁ διδάκτωρ Δ. Εὐαγγελίδης. Τρεῖς δὲ ἄλλοι ἐπιτυχόντες νῦν, πρόκειται νὰ διορισθῶσιν ἐπίσης. Τὸ Συμβούλιον ἔχει δι' ἐλπίδος ὅτι, διοριζομένων τῶν δέκα ἐπιμελητῶν, θέλουσιν ἐπιτηρεῖσθαι ὁπωσδήποτε ἐπαρκῶς αἱ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἀρχαιότητες καὶ θέλουσιν ὑπάρχει ἐν τοῖς Μουσείοις μόνιμοι καὶ τακτικοὶ ὑπάλληλοι. Ἐνήργησε δὲ περὶ τούτου ὅ,τι ἐδύνατο τὸ Συμβούλιον, παρεκάλεσε δηλ. τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα ἱδρύσῃ διὰ νόμου θέσεις ἐπιμελητῶν τῶν κατὰ τὰς ἐπαρχίας Μουσείων καὶ ἀρχαιοτήτων, τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καταβαλλομένου ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας. Ἀφ' οὗ δ' οὕτω δὲν πρόκειται νὰ ἐπιβαρυνθῇ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους, ἔχομεν δι' ἐλπίδος ὅτι θέλει εἰσακουσθῇ ἡ αἴτησις τῆς Ἑταιρείας.

Καταπαύοντες τὸν λόγον προστίθεμεν, ὅτι ἐπὶ τῷ πρό τινων ἐτῶν ἐπισυμβάντι θανάτῳ τοῦ Francis Penrose οἱ φίλοι καὶ θαυμασταὶ αὐτοῦ συνήγαγον διεθνεῖς ἐράνους, δι' ὧν ἵδρυσαν παρὰ τῇ ἐνταῦθα Ἀγγλικῇ ἀρχαιολογικῇ Σχολῇ Βιβλιοθήκην φέρουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Penrose. Ἡ Ἑταιρεία θέλουσα νὰ συμμετάσχῃ τῆς γινομένης ταύτης τιμῆς τῇ μνήμῃ τοῦ διαπρεποῦς ἀρχιτέκτονος κατεσκεύασε προτομὴν αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου, ἥν, ἐπισήμου συνεδρίας γενομένης ἐν τῇ Ἀγγλικῇ Σχολῇ, παρέδωκε τῇ Διευθύνσει

τῆς Σχολῆς ταύτης καὶ κατέθηκεν ἐν τῷ μνημονευθέντι ἱδρύματι.

Ἄλλη δὲ ἐπίσημος συνεδρία ἐγένετο ἐν τῷ ἐνταῦθα γερμανικῷ ἀρχαιολογικῷ Ἰνστιτούτῳ, καθ' ἣν ἐτελέσθησαν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐράνου, εἰς ὃν μετέσχε καὶ ἡ Ἑταιρεία, κατασκευασθείσης προτομῆς τοῦ Λουδοβίκου Ρός, τοῦ πρώτου γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος καὶ καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ ἐθνικῷ ἡμῶν Πανεπιστημίῳ. Ἡ Ἑταιρεία μετὰ χαρᾶς εἶδεν ἱδρυθεῖσαν ἐν Ἀθήναις τὴν προτομὴν ἀνδρός, ὅστις μεγάλα ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

Α' Τακτικὴ Συνέλευσις πρὸς λογοδοσίαν καὶ πρὸς ἀρχαιρεσίας.

Τῇ 25 Ἰανουαρίου 1909 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 $^1/_2$ π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς πρώτην γενικὴν συνέλευσιν, ἵνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς συνελεύσεως καὶ τὴν τριμελῆ ἐξελεγκτικὴν ἐπιτροπείαν καὶ ἀκούσωσι τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1908. Προσῆλθον ἑταῖροι 29.

Εἰς τοὺς παρόντας ἑταίρους διενεμήθη ἔντυπος γενικὸς ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1908 μετὰ ἀναλυτικῶν πινάκων (ἴδε σελ. 14-50).

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν ὁμοφώνως Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ὁ κ. Σπ. Σακελλαρόπουλος, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Λουδ. Νικολαΐδης, α' Γραμματεὺς ὁ κ. Δ. Ἀντωνιάδης καὶ β' Γραμματεὺς ὁ κ. Κ. Κουρουνιώτης.

Ἀκολούθως ἀνεδείχθησαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας οἱ κ. κ. Π. Μπαρμπαρέσος, Ἐμ. Παντελίδης καὶ Β. Θεοδωρόπουλος.

Προσῆλθεν εἶτα ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας, ὁ δὲ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω τὴν ἐν σελ. 51-69 ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἑταιρείας.

Β' Τακτικὴ Συνέλευσις.

Τῇ 8 Φεβρουαρίου 1909 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 $^1/_2$ π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς δευτέραν γενικὴν συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Σπ. Σακελλαροπούλου. Παρῆσαν ἑταῖροι 21.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως κ. Δ. Ἀντωνιάδης ἀνέγνω τὴν ἐν σελ. 71 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας περὶ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ἔτους 1908.

Ἡ συνέλευσις ἐνέκρινεν ὁμοφώνως τὴν γενομένην διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1908 καὶ ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας.

Ἀκολούθως ἐξελέγη πενταμελὴς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεία ἐκ τῶν κ. κ. Ν. Καλογεροπούλου, Ε. Καλλιοντζῆ, Γ. Δυοβουνιώτου, Κλ. Ζάννου καὶ Γρηγ. Γρηγοράκη.

Γ' Τακτικὴ Συνέλευσις πρὸς ἐκλογὴν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τῇ 15 Φεβρουαρίου 1909, ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρᾳ 10 π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Σ. Σακελλαροπούλου καὶ προέβησαν διὰ ψηφοδελτίων κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὀργανισμοῦ εἰς ἐκλογὴν νέου διοικητικοῦ συμβουλίου μέλλοντος νὰ διευθύνῃ ἐπὶ τριετίαν τὰ τῆς Ἑταιρείας.

Ἐψήφισαν ἑταῖροι 87, ἐξελέγησαν δὲ Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Δημ. Τσιβανόπου-

λος διὰ ψήφων 87, μέλη δὲ τοῦ Συμβουλίου οἱ κ. κ. Ὄθων Λύδερς διὰ ψήφων 87, Δ. Θεοφανόπουλος διὰ ψήφων 87, Π. Καββαδίας διὰ ψήφων 86, Δ. Γ. Ἀντωνιάδης διὰ ψήφων 86, Ἀ. Κατριβάνος διὰ ψήφων 84, Κλὼν Στέφανος διὰ ψήφων 84, Π. Καρολίδης διὰ ψήφων 83, Σ. Ἀνδρόπουλος διὰ ψήφων 81, Δ. Μακκᾶς διὰ ψήφων 81, Χ. Τσούντας διὰ ψήφων 80, Γ. Μιστριώτης διὰ ψήφων 79, Β. Στάης διὰ ψήφων 79.

Συμπλήρωσις τοῦ νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ ἐκλεχθὲν ὑπὸ τῶν ἑταίρων νέον Συμβούλιον πρὸς συμπλήρωσιν αὐτοῦ, κατὰ τὰ διατασσόμενα ὑπὸ τοῦ Ὀργανισμοῦ, συνελθὸν αὐθημερὸν εἰς συνεδρίασιν, ἐξελέξατο ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Γραμματέα τὸν κ. Καββαδίαν καὶ β' Ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Ὄθωνα Λύδερς, μέλη δὲ τοῦ Συμβουλίου ἐξελέξατο τοὺς κ. κ. Ἀνδρ. Σκιᾶν, καὶ Β. Λεονάρδον, ἐφόρους ἀρχαιοτήτων, καὶ τὸν κ. Γ. Παπαβασιλείου, Γυμνασιάρχην.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Συνεπείᾳ τοῦ ἀπὸ 25 παρελθόντος μηνὸς ὑπ' ἀριθ. 16 ἐγγράφου τοῦ κ. Προέδρου τῆς Συνελεύσεως, δι' οὗ εἰδοποιούμενοι ὅτι ἐξελέγημεν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας, ἐκαλούμεθα ὅπως ἐπιληφθῶμεν τῆς ἀνατεθείσης ἡμῖν ἐντολῆς, μετέβημεν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπελήφθημεν τοῦ ἐλέγχου τῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1908 διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ ἄρθρον 34 τοῦ Ὀργανισμοῦ αὐτῆς, ἐκ τῶν λογαριασμῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α'. Χρηματικον

Ταμεῖον.

α'. Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1907 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας	Δρ.	2,099.30
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ........	»	245,394.70
» » Προκαταβολάς........................	»	21,307.60
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ..............	»	334,000.—
» » » τῆς Ἀνατολῆς..............	»	20,026.50
» » Ταμεῖον Ἐθν. Στόλου καὶ Ἀρχαιοτήτων..	»	75,000.—
» » Παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ τοῦ κ Goekoop............	»	12,690.—
Τὸ ὅλον............	Δρ.	710,518.10

β'. Πίστωσις.

1) Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ.........	Δρ.	357,047.71
2) » » » Προκαταβολῶν.................	»	18,868.—
3) » » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζὲ (ἔντοκος κατάθεσις)	»	324,368.30
4) » Πιστωτὰς διαφόρους......................	»	698.90
5) » Ἐπιστροφὴν ἐγγυήσεως.....................	»	200.—
6) » Παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ...	»	4,596.34
7) Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν..................	»	4,738.85
Τὸ ὅλον............	Δρ.	710,518.10

Β'. Εσοδα και Εξοδα

α'. Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορὰς..................................	Δρ.	2,463.15
» τόκους καὶ μερίσματα.........................	»	21,520.80
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων........................	»	6,051.95
» » » κεκλεισμένων χρήσεων....................	»	168.—
» » διάφορα..................................	»	33.30
» » τοῦ Λαχείου...............................	»	300,000.—
Τὸ ὅλον............	Δρ.	330,237.20

β'. Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Γραφείων καὶ βιβλιοθήκης..	Δρ.	11,991.60
» » » » ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτήτων.........	»	29,918.40
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως.....................	»	7,487.90
» » βιβλιοθήκης................................	»	2,654.05
» ἀνασκαφὰς καὶ συντήρησιν ἀρχαίων μνημείων..........	»	157,856.79
» γενικὰ ἔξοδα ἀνασκαφῶν καὶ συντηρήσεως μνημείων....	»	7,200.—
» δημοσιεύματα..................................	»	21,201.50
» διαφόρους δαπάνας καὶ ἀπρόοπτα ἔξοδα..............	»	32,524.80
» ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων.......................	»	3,244.65
Τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων, ὅπερ θέλει ἀναγραφῆ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ἔσοδον τοῦ ἔτους 1909 δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις..........................	»	56,157.51
Τὸ ὅλον............	Δρ.	330,237.20

Γ'. Γενικος Ισολογισμος

α'. Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 ἀνήρχετο εἰς......................	Δρ.	888,468.57

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :

1) ἀπὸ	μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ........	Δρ.	4,738.85
2) »	μετοχὰς Ἐθνικῆς Τραπέζης.....	»	131,320.—
3) »	ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως 1898................	»	171,795.75
4) »	ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30,000,000..	»	45.—
5) »	ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως.......	»	640.—
6) »	προκαταβολάς.................	»	1,943.65
7) »	ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ.........	»	63,603.—
8) »	χρεώστας ἐκ γραμματίων λαχείου..	»	1,331.60
9) »	ἐντόκους καταθέσεις παρὰ τῇ Τραπέζῃ Ἀνατολῆς..............	»	99,973.50
10) »	ἀκίνητα κτήματα......	»	65,170.24
11) »	καταστήματα τῆς Ἑταιρείας....	»	259,863.80
12) »	συμμετοχὴν Ταμείου Λαχείου Ἐθν. Στόλου......................	»	75,000 —
13) »	παρακαταθήκας δι' ἀρχαιλογ. ἔργα	»	3,200.68
14) »	τόκους καὶ μερίσματα	»	9,842.50
	Τὸ ὅλον.........	Δρ.	888,468.57

β'. Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 ἀνήρχετο εἰς.. Δρ. 888,468.57

ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς :

1) ἀπὸ	ἐγγυοδοσίας...................	Δρ.	1,500.—
2) »	πιστωτὰς διαφόρους.............	»	472.50
3) »	παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ.....................	»	8,093.66
4) »	τὸ Κεφάλαιον τῆς Ἑταιρείας.....	»	822,244 90
5) »	περίσσευμα ἐσόδων μετενεκτέον εἰς τὸ ἔτος 1909 δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις......	»	56,157.51
	Τὸ ὅλον.........	Δρ.	888,468.57

Δ'. Περιουσία της Αρχαιολογικης Εταιρειας

Κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀνήρχετο εἰς............... .... Δρ. 822,244.90

ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς :

Ἐκ τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Ταμείου κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908	Δρ.	4.738.85
» 56 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.................	»	131,320.—
Ἐξ 197 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἑνοποιήσεως τοῦ 1898..	»	171.795.75
Εἰς μεταφοράν........	Δρ.	307,854.60

Ἐκ μεταφορᾶς.................	Δρ.	307,854.60
Ἐκ 36 ὁμολογιῶν Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000......	»	45.—
» μιᾶς ἀποδείξεως καὶ ἑνὸς ὁριστικοῦ τίτλου τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
» προκαταβολῶν	»	1,943.65
Ἐξ ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ Γ. Π. Σκουζὲ...	»	63,603.—
Ἐκ χρεωστῶν ἐκ γραμματίων Λαχείου 1897-1900........	»	1,331.60
Ἐξ ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἀνατολῆς..	»	99,973.50
» ἀκινήτων κτημάτων ἀξίας.........................	»	65,170.24
Ἐκ τοῦ καταστήματος τῆς Ἑταιρείας ἀξίας.............	»	259,863.80
» τῆς εἰς τὴν Ἑταιρείαν ἀνηκούσης μερίδος ἐκ τῶν εἰσπράξεων τοῦ Λαχείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Δ΄ τριμηνίας 1908...............	»	75,000.—
» παρακαταθηκῶν παρὰ τῷ Δημοσίῳ Ταμείῳ δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	»	3,200.68
» τόκων καὶ μερισμάτων............................	»	9,842.50
Τὸ ὅλον.............	Δρ.	888,468.57

ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων

1) εἰς ἐγγυοδοσίαν ἐργολάβου Ν. Μοσχοῦ..	Δρ.	1,500.—		
2) » πιστωτὰς διαφόρους.............	»	472.50		
3) » παρακαταθήκας δι' ἀνασκαφὰς ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπὸ κ. Goekoop.......	»	8,093.60		
4) » περίσσευμα ἐσόδων μετενεκτέον εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ ἐπομένου ἔτους ἵνα χρησιμεύσῃ δι' ἀνασκαφικὰ καὶ μουσειακὰ ἔργα ἐν Ἀθήναις..............	»	56,157.51	»	66,223.67
Ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908			Δρ.	822,244.90

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἑταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἤτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κλπ. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1908 καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ 6,051.95, αἵτινες ἐνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφ. Α΄, ἄρθρον 4· ἤτοι πλέον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1,051.95.

Ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἑταιρείας ἐξάγομεν, ὅτι αὕτη εἶνε ἀκριβεστάτη, τηρουμένων ἀνελλιπῶς τῶν τε βιβλίων τοῦ λογιστηρίου καὶ τοῦ Ταμείου. Ὅθεν προτείνομεν ὅπως ἡ διαχείρισις τοῦ ἔτους 1908 θεωρηθῇ ὀρθῶς ἔχουσα, καὶ ἐπικυρωθῇ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ὅ τε Ἰσολογισμὸς καὶ Ἀπολογισμὸς τοῦ λήξαντος ἔτους 1908, συνάμα δὲ ἐκφρασθῇ ἡ εὐαρέσκεια τῆς Συνελεύσεως εἴς τε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν ἐνδελεχῆ μέριμναν καὶ τὴν τέλεσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Φεβρουαρίου 1909.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς

Β. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ

Π. Μ. ΜΠΑΡΜΠΑΡΕΣΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1908.

α') Ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τοῦ ἔτους 1907, τεῦχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τοῦ ἔτους 1908, τεῦχος α'-β' εἰς 500 ἀντίτυπα.

3) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου εἰς 480 ἀντίτυπα.

4) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσούντα εἰς 400 ἀντίτυπα.

β') Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἑξῆς.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Α' Περίοδος (1837-1860). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν 1-3, 15 καὶ 17, 19-29, καὶ 54 ἀντὶ δραχ. 31 ἐν ὅλῳ.

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Γ' Περίοδος (1883-1908). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1885, 1886, 1901, ἓν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α'-β' 1901, ἓν τοῦ ἔτους 1902, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1903 καὶ 1904, τέσσαρα τοῦ 1905 ἔτους, 15 τοῦ ἔτους 1906, 33 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' 1907, 104 τοῦ τεύχους γ'-δ' 1907, καὶ 117 τοῦ α'-β' τεύχους 1908, ἀντὶ δραχμῶν ἐν ὅλῳ 3862. Διενεμήθησαν εἰς Καθιδρύματα, Βιβλιοθήκας καὶ Ἑταίρους ἓν ἀντίτυπον τῆς Ἐφημερίδος τοῦ ἔτους 1906, πέντε τοῦ α'-β' τεύχους 1907, 226 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' 1907, καὶ 117 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ ἔτους 1908.

γ') Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1842-1906). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν πρακτικῶν 1842-1892, ἀνὰ δύο τῶν 1893-1895, ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1896, 1897, 1901, 1902, τρία τοῦ 1898, καὶ ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1899-1901, τέσσαρα τοῦ 1903, πέντε τοῦ 1904, ἐννέα τοῦ 1905, καὶ δώδεκα τοῦ 1906 ἀντὶ δραχμῶν ἐν ὅλῳ 219.

δ΄) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο ἀντὶ δραχμῶν 2.

ε΄) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο ἀντὶ δραχμῶν 2.

ϛ΄) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1860). Ἐπωλήθη ἓν ἀντίτυπον ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ζ΄) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας (1860-1870). Ἐπωλήθησαν 11 ἀντίτυπα ἀντὶ δραχμῶν 11.

η΄) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Ἐπωλήθη ἓν ἀντίτυπον ἀντὶ δραχμῶν 12.50.

θ΄) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐδόθη ἓν ἀντίτυπον.

ι΄) Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐπωλήθη ἓν ἀντίτυπον ἀντὶ δραχμῶν 15 καὶ ἕτερον ἐδωρήθη.

ια΄) Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος (1883-1887). Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα δύο.

ιβ΄) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α΄ 1906. Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα ἀντὶ δραχμῶν 50 καὶ ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα πέντε.

ιγ΄) Comptes Rendus du Congrès International d'Archéologie, 1re Sésion. Ἓν ἀντίτυπον ἐδωρήθη.

ιδ΄) Ἀνασκαφὴ Ἀκροπόλεως ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου Διενεμήθησαν ἀντίτυπα 16, ἐδόθησαν πρὸς πώλησιν 60 τοῖς βιβλιοπώλαις Μπὲκ καὶ Μπὰρτ καὶ ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα ἀντὶ δραχμῶν 74.80.

ιε΄) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμινίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Τσούντα. Διενεμήθησαν ἀντίτυπα 58, ἐδόθησαν 60 τοῖς βιβλιοπώλαις Μπὲκ καὶ Μπὰρτ πρὸς πώλησιν καὶ ἓξ ἐπωλήθησαν ἀντὶ δραχμῶν 286.80.

Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρω τὰ πρὸς πώλησιν ἔντυπα τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908 εἶχον ὡς ἡ ἑξῆς κατάστασις ἀναγράφει :

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1908.

I

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Α΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837—1860)

Ἔτη	*Τεύχη*	*Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν*
1837	1	153
»	2	209
»	3	401
1839	11	1
»	12	1
»	15	6
»	17	11
1840	18	1
»	19	21
»	20	12
»	21	18
1841	22	25
»	23	11
»	24	28
1842	25	46
»	26	58
»	27	51
»	28	29
1843	29	35
1858	50	87
1859	51	321
1860	53	48
»	54	17
»	56	43

II

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Β΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874)

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862	α΄	274
»	β΄	288
»	γ΄	279
»	δ΄	295
»	ε΄	283
»	ς΄	292
»	ζ΄	279
»	η΄	281
»	θ΄	303
»	ι΄	298
»	ια΄	295
»	ιβ΄	286
1869	ιγ΄	169
1870	ιδ΄	123
1872	ιε΄	303
1873	ις΄	306
1874	ιζ΄	297

III

Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς

Γ΄ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ 1883 κ. ἑ.)

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἑταιρείας ὑπάρχουσιν 73 πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' περιόδου τῶν ἐτῶν 1883-1908, ὧν ἑκάστη πωλεῖται πρὸς δραχμὰς 650.

β΄) Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ὑπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἑξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχ. 25, ἕκαστον δὲ τεῦχος δραχ. 6,25.

	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν α΄	β΄	γ΄	δ΄
1883	102	—	—	8	6
1884	114	2	2	17	—
1085	24	—	—	—	1
1886	11	1	1	—	4
1887	20	2	—	—	1
1888	27	—	—	2	2
1889	28	—	—	—	—
1890	27	—	—	2	2
1891	34	—	—	—	—
1892	36	—	—	—	—
1893	57	—	—	—	1
1894	61	—	—	7	2
1895	14	31	3	3	—
1196	9	—	—	9	9
1897	12	2	2	—	—
1898	7	2	2	—	—
1899	—	—	8	8	20
1900	12	—	—	3	—
1901	4	—	—	2	2
1902	3	—	—	7	7
1903	2	—	—	2	2
1904	3	—	—	8	8
1905	96	—	—	—	4
1906	88	—	—	7	7
1907	170	5	5	—	—
1908	—	178	178	—	—

IV

Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

1842 - 1904

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἐντύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἐντύπων
1842........	85	1888..........	149
1848—1849......	179	1889..........	142
1858—1859.....	235	1890..........	101
1871—1872......	617	1891..........	164
1872—1873......	101	1192..........	184
1873—1874......	261	1893..........	226
1874—1875	626	1894..........	69
1876—1877......	507	1895..........	72
1877—1878......	529	1896..........	64
1878—1879......	653	1897..........	76
1879—1880......	598	1898..........	71
1880—1881......	570	1899..........	72
1881—1882......	388	1900..........	56
1882—1883......	117	1901..........	33
1883........	66	1902..........	38
1884	26	1903..........	38
1885........	133	1904..........	39
1886........	90	1905..........	45
1887........	74	1906..........	51

Τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑταιρείας ἑκάστου ἔτους πωλοῦνται δρ 3.

V

Γενικαὶ συνελεύσεις

τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1860 - 1870.

Ἔτος	*Φυλλάδια*
1860	196
1861	346
1862	371
1863	246
1864	20
1866	315
1867	42
1868	73
1869	113
1870	171

Ἕκαστον φυλλάδιον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

VI

Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι

ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852 - 1855.

Ἔτος	*Φυλλάδιον*	*Ἀντίτυπα*
1852............	2ον	86
1855............	3ον	238

Ἕκαστον φυλλάδιον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

VII

Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς

ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 43, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 1.

VIII

Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ

κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθή-

6

ναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 139, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

IX

Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφικοῦ Μουσείου

ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος, Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαϊκαὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί, ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 249, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 12.50.

X

Τὸ Ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ

καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν, ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1900, ἀντίτυπα 149, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δρ. 15.

XI

Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας

ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἱδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 683, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 3.

XII

Εὑρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος

τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883 - 1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 320, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 30.

XIII

Τὰ εὑρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων

Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τεῦχος γ' καὶ δ' 1902

Ἀντίτυπα 103, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 5.

XIV

Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος

(Τόμος Α' 1906).

Πίνακες 1-33. Γλυπτὰ ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀντίτυπα 245, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

XV

Comptes Rendus du Congrès International d'Archéologie 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1414, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δρ. 6.

Ἡ Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως

ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἀντίτυπα 302, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δραχ.-χρ. 50.

Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις

Διμινίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσούντα. Ἀντίτυπα 276, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. χρ. 50.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Α΄.

Κατάλογος βιβλίων ἀγορασθέντων κατὰ τὸ ἔτος 1908.

«Ἀθῆναι» (ἐφημερὶς) μετὰ τοῦ παραρτήματος 1908.
Αἰγινήτου Β. Πειράματα Φυσικῆς. Σύλλ. Ὠφ. Βιβλ.
Albert Georg. Die Platonische Zahl. 1907.
Amelung W. Die Sculpturen des Vaticanischen Museums Band II. Text-Tafeln. 1908.
Ἀννίνου Χ.: Ἡ Ἰταλία. (Σύλλ. Ὠφελ. Βιβλίων).
» : Φρειδερίκος ὁ μέγας. Σ. Ω. Β.
Anthropologie (*L'*) 1908.
Ἄσωτοι υἱοί, μετάφρ. Ἰουλ. Ν. Καρόλου. Σ. Ω. Β.
Βελέλη Λαζάρου. Ὁ Καποδίστριας. Σ. Ω. Β.
Berliner Philolog. Wochenschrift 1908.
Βικέλα Δ. Σουηδία. Σ. Ω. Β.
Βουγιούκα Γ. Γεωλογία. Σ. Ω. Β.
Bulletino di Paletnologia Italiana XXXIV 1908.
Byzantinische Zeitschrift 1908.
Χασιώτου Σπυρ. Ἡ ἐλαία. Σ. Ω. Β.
Χρυσάφη Ἰ. Ἡ Γυμναστική. Σ. Ω. Β.
Cornelius. Elementargesetze der bildenden Kunst.
Déchelette J. Manuel d'Archéologie préhistorique Celtique et Galloromaine Τόμ. I.
Δημητριάδου Ρ. Ὁ καπνός. } Σ. Ω. Β.
» Ὁ μικρὸς κτηνοτρόφος. } Σ. Ω. Β.
» Ὁ μικρὸς κτηνίατρος. } Σ. Ω. Β.
Διαμαντοπούλου Ἰ. Ὁ Πεσταλότσης. } Σ. Ω. Β.
Diehl C. Figures Byzantines 2ième Série.
Διεθνὴς Ἐφημερὶς τῆς Νομισμ. Ἀρχαιολογίας Τόμ. 10ος.

Δοανίδου. Τὰ μεταλλεῖα.
Δροσίνη Γ. Αἱ μέλισσαι.
» Ὁ κυνηγός.
» Τὸ ψάρευμα.
» Οἱ τυφλοί. } Σ. Ω. Β.

«Εἰκονογραφημένη», περιοδικὸν 1907-1908.
Eusebius Werke 2er Bd 2te Hälfte Kirchengeschichte
Evans, Lang etc. Anthropology and the Classics 1908.
Evans Ar. The prehistoric tombs of Knossos I and II.
Fick. Hattiden und Danubier in Griechenland.
Forrer R. Reallexikon der Altertümer.
» Uber Steinzeit-Hockergräber zu Achmim Nagada etc.
Fuhle Fr. Die Deutschen Altertümer (Sammlung Göschen).
Γαληνοῦ. Περὶ χρείας μορίων βιβλ. ΙΖ'. 1907.
Gerlach G. Griechische Ehreninschriften.
Γεωγραφικὸν Δελτίον ἔτος Β'. 1906-1907 Τεῦχ. Α'. 1907.
Γκόρτζη Ν. Ἀμερικὴ καὶ Ἀμερικανοί. Σ. Ω. Β.
Gurlitt. Konstantinopel.
Gruppe. Griech. Mythologie und Religionsgeschichte II Handbuch I. Müller.
Heierli. Urgeschichte der Schweiz. Zürich 1901.
Hermes. Zeitschrift. 1908.
Hippokrates-Erkentnisse. Text.
Hitzig H. Altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe.
Hoernes M. La Necropole de Halstatt.
» Les premières ceramiques en Europe centrale.
Hommel. Geshichte d. Alten Orients.
Ἡρώδου. Περὶ πολιτείας von Drerup.
Ἰγγλέση Ν. Ὁδηγὸς τῆς Ἑλλάδος 1908-1909.
Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes IV.
Ἴνες Ἀρ. Ἱστορία τοῦ κόσμου 1-5.
Jahrbuch für Altertumskunde I 1907 II 1908.
Jahresbericht des Historischen Museums in Bern.

Jonnes-Ross. Malaria.
Johnson Walt. Folk-Memory of the continuity of British Archaeology Oxford 1908.
Κακλαμάνου Δ. Ἡ Ζωγραφική. Σ. Ω. Β
Καλαβροῦ Μ. Ἡ ὅρασις. Σ. Ω. Β.
Καρολίδου Π. Ὁ αὐτοκράτωρ Διογένης ὁ Ῥωμανός. Σ. Ω. Β.
» Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός. Σ. Ω. Β.
» Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος. Σ. Ω. Β.
King-Hall. Egypt and Western Asia in the Light of Recent Discoveries London. 1907.
Κνώπφ Α. Σ. Ἡ φυματίωσις. Σ. Ω. Β.
Κυριακοῦ Γ. Ἱστορία τῆς μετάξης. Σ. Ω. Β.
Lagrange P. La Créte ancienne Paris 1908.
Λαμπρινοπούλου Γ. Ἡ μακροβιότης.
Libanii Opera Vol. IV ed R. Foester
Lipsius-Schoeman. Das attische Recht. I, II, a.
Λοβέρδου Σ. Ἀποταμίευσις καὶ Ταμιευτήρια. Σ. Ω. Β.
Meister R. Dorer u. Achäer Ier Teil.
«Μελέτη» περιοδικόν, 1908.
Μελισσηνοῦ Μ. Τὸ βρέφος. Σ. Ω. Β.
» Τὸ ἔργον τοῦ Παστέρ. Σ. Ω. Β.
Memnon I Bd. 1907.
Meyer E. Aegypten zur Zeit der Pyramidenerbauer.
» Aegyptische Chronologie.
» Geschichte d. Altertums 2e Auflage I, a.
Mitteilungen der Prähistorischen Commission Bd I καὶ II 1908.
Modestow B. Introduction à l'histoire Romaine Traduct. du Russe par M. Delines.
Monuments et Mémoires Fond. Piot Τόμ. 13os 1906-1907.
Μπαλάνου Δημ. Σ. Ἡ ἐκκλησία μας. } Σ. Ω. Β.
» Ἱστορία τῆς ἐκκλησίας. } Σ. Ω. Β.
» Αἱ θρησκεῖαι. } Σ. Ω. Β.
Μπουκουβάλα Γ. Ἡ τομὴ τοῦ Σουὲζ καὶ ὁ Λεσσέψ.
» Ἠθικὰ ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου.

Much R Deutsche Stammeskunde (Sammlung Göschen).
Νέος 'Ελληνομνήμων Τόμ. Δ' 1908.
Nicole G. Catalogue des vases Cypriotes du Musée de Constantinople. Génève 1906.
» Catalogue des Vases Cypriotes du Musée d'Athénes. Génève 1906
Noack F. Ovalhaus u. Palast in Kreta.
Ξαβερίου Ιρία. 'Ημερολόγιον 'Ερημίτου.
Οικονόμου Χρ. Π. 'Ο Κοραῆς. Σ. Ω. Β.
«Παναθήναια», περιοδικὸν 1908-1909.
Παπαγεωργίου Γ. 'Εορταστής.
Παυλάτου Ν. 'Η πατρὶς τοῦ 'Οδυσσέως.
Pauly Wissowa. Real Encyclopädie 11 Halbb.
Petersen E. Athen 1908.
» Die Burgtempel der Athenaia. 1908.
Philologus 1908, Supplement XI.
Φλωρᾶ Χ. Θ. Ναυτικὴ 'Υγιεινή.
«Πινακοθήκη» 1905 τεῦχ. 55-58 (Δεκατσᾶ περὶ 'Ιθάκης).
Πολυμέρη 'Αντ. 'Η εὐτυχία. Σ. Ω. Β.
Pottier-Reinach. La Necropole de Myrina I, II Paris.
Πρωτοπαπαδάκη Ε. Δ. 'Ο καθαρὸς ἀήρ. Σ. Ω. Β.
» 'Η Γῆ Σ. Ω. Β
'Ραγκαβῆ. 'Ιστορία τῆς ἀρχαίας Καλλιτεχνίας. τόμ. Α'.
Revue de l'Ecole d'Anthropologie de Paris 3 N° (1905-1907).
Revue d Etudes Grecques 1908.
Revue Archéologique 1908.
Revue Critique d'histoire etc 1908.
Rheiniches Museum 1908
Schlemm J. Wörterbuch zur Vorgeschichte.
Στασινοπούλου Α. Κ. Τὸ ἅλας. } Σ.Ω.Β.
Θεοχάρη Κ. Σταμ. Τὸ ἐμπόριον. } Σ.Ω.Β.
Θηρία (τά), κατὰ τὸ Γαλλικὸν ὑπὸ τῆς Κας Α. Ο. } Σ.Ω.Β.
Tod-Wace A Catalogue of the Sparta Museum 1906.

Vincent H. Canaan d'après l'exploration récente, Paris 1907.

Waldstein-Shoobridge. Herculaneum 1908.

Wendel G. Schönheitsbegriff in der Bildenden Kunst 1908.

Zavorowski M°. Les peuples Aryens d'Asie et d'Europe 1908.

B'.

Κατάλογος Βιβλίων δωρηθέντων κατὰ τὸ 1908 ἔτος

«Ἀθηνᾶ» περιοδικὸν τόμ. 19ος καὶ 20ός, 1908.

Albert Georg. Die Platonische Zahl 1907.

Amadori Virgilj G. La Questione Rumeliota e la Politica Italiana vol. I. 1908.

American Journal of Archaeology 1907 καὶ 1908. Supplementary volume XI, 1907.

Ἀμπελᾶ Α. Ὀλίγαι λέξεις περὶ Σταδίων καὶ δὴ τοῦ Παναθηναϊκοῦ 1906.

Analecta Bollandiana XXVIII, I-IV, 1908.

Antike Denkmaeler. Band II Fünftes Heft (1902-1908).

Ἀντωνιάδου Εὐγ. Μιχ. Ἔκφρασις τῆς Ἁγ. Σοφίας τόμ. Α'

Annual of the British School at Athens N° XIII.

Anthropological survey of India 1904-5.

Arsskrift, 1906, 1097 I-III.

Bulletin de Correspondance Héllènique 1907-1908

» de la Societé Archéologique d'Alexandrie N° 10 Τόμ. II Fasc. 2.

» de Paletnologia Italiana 1908.

Bureau of American Ethnology 25 annual report 1903-04)-1907.

Cavvadias-Cawerau. Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890. Ἀθῆναι 1907.

Chase G. The Loeb-Collection of Arretine Pottery.

Χατζιδάκι Γ. Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικὰ τόμ. Β΄. (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ 1907.

Classical Philology 2, 1908, III, 1908.

Commission Impériale Archéol de St. Petersburg. Comptes-Rendus pour les années 1901-1904.

» Materiaux pour servir à l'archéologie de Russie N° 29-30.

» Bulletin de la Commission, Livrais. 6-24.

Deonna W. La Statuaire Céramique à Chypre 1907.

Dörpfeld W. Leukas. zwei Aufsätze über das homerische Ithaka, Athen 1905.

Düsterdieck Hans Ein Beitrag zur Lehre vom Dithmarschen ehelichen Güterrecht 1903.

Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος ἐν Κωνσταντινουπόλει Τόμ. ΚΘ΄ 1907, τόμ. Λ΄ 1908 καὶ παράρτημα τοῦ τόμ. Λ΄ «Μνημεῖα τῆς Ἑλλην. ἀρχαιότητος».

Eranos-Acta Philologica suecana 1907-1908.

Forhandlingen Videnskabs-Selskabet, Christiania 1907.

Fouilles de Delphes V, 2me 1908.

Γλυκᾶ Μιχαήλ. Εἰς τὰς ἀπορίας τῆς θείας Γραφῆς Κεφάλαια ὑπὸ Εὐστρατιάδου τόμ. 1, 1906.

Goekoop A. E. H. Ithaque La Grande 1908.

Gréce Maritime (La) 1907. Athènes. (Exposition maritime internationale de Bordeaux).

Grèce (La). Conférences des membres de la Ligue Française M. M. Homolle, Reinach etc. 1908.

Hohmann W. Aitolien bis zum Lamischen Kriege 1908.

Issel Ar. Liguria Preistorica 1908.

Jahrbuch d. K. Deut Archäol. Jnst. Register XI-XX.

Jahrbuch Bd. XXIII 1908

Jahreshefte-Wien Bd. X.

Journal of the Anthropological Institute 1908.

» of the Hellenic Studies 1908.

Kekule von Stradonitz R. Die Bildnisse des Sokrates. 1908.

Kekule v. Stradonitz R. Die Griech. Shulptur 2^e Auflage Berlin 1907.

Κεραμοπούλλου Α. Ὁδηγὸς τῶν Δελφῶν.

Λανσῶν Γ. Ἱστορία Γαλ. Λογοτεχνίας. Μετάφρ. Γ. Σωτηριάδου τόμ. Α΄. 1907 (Βιβλ. Μαρασλῆ).

Lepsius, Γεωλογία τῆς Ἀττικῆς, μετάφρ. Βουγιούκα 1906 (Βιβλ Μαρασλῆ).

Mitteilungen Athenische Abteilung XXXIII.

» Römische XXIII I 1908.

Memoirs des antiquaires du Nord. 1907.

Μόμμσεν Ῥωμαϊκὴ Ἰτορία, μετάφρ. Σακελλαροπούλου, τόμ. Α΄. 2.

Monumenti Antichi XVIII Puntata 1^a- 2. 1907.

Nicole G. Le vieux temple d'Athena sur l'Acropole.

Notizie degli Scavi di antichità 1-6 1907-1900.

Παναγίου Τάφου Λεύκωμα.

Παιδαγωγικὸν Δελτίον Β΄ τόμος 1907.

Premerstein A. Keil, J. Bericht über eine Reise in Lydien u. der südlichen Aiolis 1908.

Proceedings of the Cambridge Antiquarian Society 1908.

Pompei. Dei labori eseguiti in Pompei 1905-6.

Rados N. C. La Marine Grecque pendant la guerre de l'indépendance 1907.

Revue des Études Grecques. 1907-1908.

Skrifter of Videnskabs Selskabet Christiania 1907.

Σκωτίδου Ν. Τὸ Σουδὰν Ι. 1908.

Staïs V. Guide illustré du Musée National d'Athénes. Collection Mycenienne VII 1909.

Στσεπκίνας Α. Ἐπίτομος Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1881. 1907 (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ).

Συγγροῦ Α. Ἀπομνημονεύματα Ι, ΙΙ, ΙΙΙ 1908.

Supplementary papers of the Americ. School in Rome vol. II.

Θωμοπούλου I. Ἰθάκη καὶ Ὅμηρος Μέρος Α΄. Ὁ Ὁμηρικὴ Ἰθάκη 1908.

Thomopoulos I. Ithaka u. Homer I. Theil 1908.

Τσούντα Χ. Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου. 1908.

Wiedmer-Stern. Das palische Gräberfeld bei Münsingen.

Winnefeld H. Hellenistische Silberreliefs im Antiquarium der Kgl. Museen (68 Progr Winckelmannsf.) 1908.

Wochenschrift für Class Philologie 1908

Wolters P. Der Westgiebel des Olympischen Zeustempels München 1908.

Zeitschrift für Ethnologie II, III, IV, 1908.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΑΙΤΩΛΙΑι ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑι

Αἱ ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι ἐξηκολούθησαν ἀπὸ τοῦ τέλους Μαΐου μέχρι τῶν μέσων Ὀκτωβρίου τοῦ λήγοντος ἔτους.

Ἐντὸς τοῦ τεμένους τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Θέρμῳ ἡ ἐργασία περιωρίσθη μόνον εἰς τὸν ἤδη πρὸ ἐτῶν ἀνασκαφέντα χῶρον, διότι δὲν ἐλύθη ἀκόμη τὸ ζήτημα τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν γαιῶν, εἰς τὰς ὁποίας μέλλει νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἀνασκαφὴ πρὸς ἀποκάλυψιν ἰδίως τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς περὶ τὰ 170 μέτρα μακρᾶς στοᾶς, ἥτις παράκειται εἰς τὸ ἀνατολικὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου· εἰς τὸν ἀνασκαφέντα δὲ ἤδη χῶρον ἡ ἐξέτασις ἀπέβλεψε κυρίως εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς σημασίας τῶν δύο παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλλειψοειδῶν κτισμάτων, τὰ ὁποῖα εἶνε παλαιότερα τοῦ ναοῦ τοῦ ἕκτου αἰῶνος καὶ βεβαίως ἀνήκουσιν εἰς τὰ παλαιότατα τοῦ τεμένους[1]. Καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν καὶ πρὸς νότον αὐτοῦ, διαστάσεις ἔχον μικρᾶς καλύβης, δὲν παρέσχε τι νέον· ὡς καὶ ἄλλοτε παρετήρησα· εἰς τὸ δάπεδον αὐτοῦ ἐσώζετο ὀλίγη τέφρα, δηλοῦσα πιθανῶς τὴν ἐκεῖ ὕπαρξιν μικρᾶς ἑστίας· ἐξ ἀγγείων εὑρέθησαν ἐλάχιστά τινα καὶ ἀσήμαντα τεμάχια ἀδήλου ἐποχῆς. Τὸ κτίσμα ὑπόκειται εἰς κατασκεύασμα τῶν περὶ τὸν τρίτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα χρόνων, σχήματος ἐπιμήκους, διασῶζον κατὰ χώραν κειμένας βάσεις στηλῶν ἐνεπιγράφων· ὅ,τι εὗρον σωζόμενον ἐκ τοῦ κατασκευάσματος τούτου μοὶ ἐφάνη ὡς ἐμφαῖνον πρόθυσιν

[1] Πρβλ. Τὰ ἐλλειψοειδῆ κτίσματα τοῦ Θέρμου, ὑπὸ *Γεωργίου Σωτηριάδου*, ἐν Ἀθήναις, τυπογραφεῖον «Ἑστία», 1909 (ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29ης Ἰανουαρίου 1909).

βωμοῦ. Ἀλλ' ὅτι τὸ ἐλλειψοειδὲς κτίσμα ἦτο ἁπλῆ καλύβη, δέν μοι φαίνεται διόλου πιθανόν. Εἰς τὸν χῶρον τοῦτον εὑρίσκοντο ἀνέκαθεν ἱερὰ κατασκευάσματα, ἤτοι ὁ πανάρχαιος βωμὸς καὶ οἱ ἐπ' αὐτοῦ διαδοχικῶς κτισθέντες ναοί· καὶ τὸ ἐγγύτατα λοιπὸν τοῦ βωμοῦ ἐλλειψοειδὲς κτίσμα τοῦτο εἶχε πιθανῶς ἱεράν τινα σημασίαν, ἄδηλον μὲν σήμερον ποίαν, ἀλλ' ἴσως ἀναγομένην εἰς τὴν προγονολατρείαν. Τὸ δὲ πολὺ μεγαλύτερον αὐτοῦ καὶ ὁμοίου ἐλλειψοειδοῦς σχήματος, τὸ ὁποῖον κεῖται κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ναοῦ (ἴδε Ἀρχαιολ. Ἐφημερ. τοῦ 1900, πίναξ ἐν σελ. 175), ἐθεωρήθη μὲν ἀνέκαθεν ὡς δημόσιόν τι κτίσμα καὶ δὴ ὡρισμένως ἐχαρακτηρίσθη ὡς βουλευτήριον, καθὰ ἐσχάτως ὑπεστήριξεν ὁ Heinrich Bulle ἐν Orchomenos I. die älteren Ansiedelungsschichten, 1907, σελ. 49)· ἀλλ' ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν δικαιολογεῖται ὑπὸ τῶν εὑρημάτων. Ἤδη ὅτε τὸ πρῶτον, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1898 ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ, διέκρινα τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἐκ τῶν καλῶς σωζομένων τοίχων, εὗρον ἐντὸς κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον δύο τάφους, ὀλίγον τι βαθύτερον τῆς ἐπιφανείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶνε τεθεμελιωμένος ὁ τοῖχος, ὡς ὁριζοντίους λάκκους ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους (gewachsener Boden), ἐνῷ τὸ ὑπεράνω αὐτῶν χῶμα εἶνε φερτὸν (Schutt), περιέχον τεμάχια κεράμων καὶ ἀγγείων καθ' ὅλον τὸ ὕψος τῶν τοίχων. Ἐπειδὴ δὲ συνάμα παρετήρησα ὅτι οἱ τοῖχοι καὶ ἔσωθεν ἔχουσι μέτωπον ὁμαλὸν καὶ κανονικόν, ὑπέθεσα τότε, δικαίως νομίζω, ὅτι περὶ τοὺς τάφους ἐκτίσθη κατόπιν ὁ περίβολος· ἄλλως δὲ μέρος τοῦ ἑνὸς τάφου εἰσεχώρει ὀλίγον ὑπὸ τὸν τοῖχον, ὅπερ δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ὁ τοῖχος προϋπῆρχε τῶν τάφων, διότι δι' αὐτοὺς ὑπῆρχεν ἀρκετὸς χῶρος καὶ δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη χάριν αὐτῶν νὰ ἐκσκαφῇ τὸ ἔδαφος ὑπὸ τὸν τοῖχον. Ὅτι εἰς τὸν ἕνα τάφον εἶχε καῇ ὁ νεκρός, ἐθεώρησα τότε πολὺ πιθανόν,

διότι τὸ χῶμα ἦτο πυρακτωμένον καὶ εἰς αὐτὸ διεκρίνοντο τεμάχια ἀνθράκων. Τὰ δὲ τεμάχια τῶν ἀγγείων ἀναμφιβόλως ἦσαν γεωμετρικά, καθὼς ὀρθῶς ὑπέλαβεν ὁ Bulle· τὸ ὑποπράσινον αὐτῶν χρῶμα, καθὼς φέτος ἐπείσθην ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν νεωστὶ εὑρεθέντων, εἶνε ἁπλῶς ἀποτέλεσμα διαφόρου βαθμοῦ ὀπτήσεως. Ἐνῷ λοιπὸν ἡ ὕπαρξις τῶν τάφων ἐπιβάλλει ἐπιφυλάξεις τινὰς ὡς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ κτίσματος ὡς «Βουλευτηρίου», τὰ φετεινὰ εὑρήματα ἀποκρούουσιν ὅλως πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν. Διότι παρὰ τοὺς δύο τάφους, οἵτινες ἐγκλείονται εἰς τὸ ἀψιδοειδὲς μέρος αὐτοῦ διὰ τοίχου ἐγκαρσίου, ἀφήνοντος ἄνοιγμα εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰς τὸν κεντρικὸν σχεδὸν χῶρον τοῦ κτίσματος, εὑρέθησαν μικροὶ πίθοι ἢ ἀμφορεῖς ἀνεστραμμένοι, μὲ τὸ στόμιον ἐπὶ λιθίνης πλακός, πλήρεις χώματος ἀναμίκτου μὲ ὀλίγα ἴχνη ἀνθράκων καὶ ὀστᾶ ζῴων.

Καὶ εἶνε μὲν δύσκολον νὰ ἐξηγηθῇ ἡ σχέσις τῶν ἀγγείων τούτων πρὸς τοὺς τάφους· ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς προφανὴς λόγος θὰ ἐδικαιολόγει τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν, ἐὰν ἐχαρακτηρίζομεν τὸ κτίσμα ὡς Βουλευτήριον. Διότι δὲν δύναμαι ὡσαύτως νὰ φαντασθῶ ὅτι εἶχον τελετουργικήν τινα σημασίαν διά τινας θρησκευτικὰς συνηθείας κατὰ τὴν κτίσιν κτισμάτων· τίνα δὲ ἄλλον σκοπὸν θὰ εἶχον εἰς κτίσμα οἱονδήποτε, εἴτε ἱερὸν εἴτε δημόσιον εἴτε ἰδιωτικόν, δὲν δύναμαι νὰ εἰκάσω. Τὸ πιθανώτερον λοιπὸν εἶνε ὅτι μόνον πρὸς τὰς παρὰ τοὺς τάφους τελουμένας θυσίας πρέπει νὰ σχετισθῶσιν, ὁπότε βέβαιον πλέον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι τὸ ἐλλειψοειδὲς κτίσμα ἦτο ἀρχαῖον ἡρῷον, ὅπως καὶ ὁ Pfuhl εἴκασεν ἐν Ath. Mittheilungen 1905 σελ. 360 καὶ 369. Σύγχρονον δὲ ἦτο πάντως πρὸς τὰ ὑπὸ τὸν «ναὸν τοῦ 6ου αἰῶνος» ἀποκαλυφθέντα κτίσματα, τουτέστι πρὸς τὸν παλαιότερον «ναὸν τοῦ 7ου ἴσως ἢ καὶ 8ου αἰῶνος», διότι καὶ εἰς τὸ αὐτὸ κοινὸν μετ' αὐτῶν στρῶμα κεῖται καὶ τὰ αὐτὰ τεμάχια γεω-

μετρικῶν ἀγγείων γραπτῶν καὶ μονοχρώμων παρουσίασε. Οἱ δὲ μεγάλοι πίθοι, οἵτινες διεσκορπισμένοι καθ᾿ ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ ναοῦ καὶ ἔξω αὐτοῦ, εὑρέθησαν πλήρεις τῶν λειψάνων τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ θυσιῶν (ἴδε Ἀρχαιολ. ἐφημερ. τοῦ 1900 σελ. 177) πρέπει νὰ ἐξηγηθοῦν, νομίζω, μόνον διὰ τῆς συνηθείας τῆς διατηρήσεως τοιούτων λειψάνων τῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ θυσιῶν ἐκ λόγων θρησκευτικῶν ἢ ἐκ δεισιδαιμονίας, διότι, ὡς γνωστόν, ἐπιστεύετο ὅτι ὄχι μόνον τὸ προσφερόμενον θῦμα, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι ἐκ τῆς καύσεως αὐτοῦ ὑπελείπετο (τουτέστι τέφρα καὶ ὀστᾶ) ἀνῆκεν ὡσαύτως εἰς τὴν θεότητα καὶ παρελαμβάνετο μάλιστα μυστικῶς ὑπ᾿ αὐτῆς. Τὸ ἐλλειπτικὸν τέλος «περιστύλιον» τὸ ἐντὸς τοῦ ναοῦ παρατηρηθὲν (ἴδε Ἀρχαιολ. ἐφημ. 1907 σ. 179) βεβαίως δὲν εἶνε περιστύλιον ἀρχαιοτάτου τινὸς ναοῦ σχήματος ἐλλειπτικῆς καλύβης, καθὼς ἐνόμισεν ὁ Bulle· οὐδὲν ἀπολύτως ἴχνος τοιούτου κατασκευάσματος εὑρέθη· ἀλλ᾿ εἰκάζω ὅτι ἦτο ἁπλῶς κιγκλίδωμα ἢ φράκτης, σημειώνων τὰ ὅρια ἱεροῦ χώρου, τεμένους, τοῦ τεμένους δηλονότι, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκειτο ὁ βωμὸς καὶ παρ᾿ αὐτὸν ἴσως καὶ σύμβολόν τι τῆς θεότητος δένδρον ἢ ξύλον ἢ ὁ,τιδήποτε ἄλλο. Τοῦτο ὠνόμασα ἄλλοτε «πανάρχαιον τοῦ θεοῦ κατοικητήριον».

Ἔξω τοῦ Θέρμου καὶ εἰς τὴν πλησιεστέραν αὐτοῦ περιοχὴν ἀνεκάλυψα εἰς τὸ χωρίον Κρύο-νερό, τρεῖς ὥρας δυτικῶς τοῦ Θέρμου εἰς τὰ πλευρὰ τῶν βουνῶν τὰ λείψανα ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης Συρίας, ἤτοι τοίχους τινὰς καὶ ἀναλήμματα, σκεπασμένα πάντα ὑπὸ βράχων, οἵτινες ἀποσαθρωθέντες ἢ ἀποσπασθέντες κατέρρευσαν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ. Παρὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο εὑρέθη πρὸ πολλοῦ ἐντετειχισμένη εἰς παρεκκλήσιον ἐπιγραφὴ ἀπελευθερωτικὴ δούλου, δημοσιευθεῖσα ὑπὸ Λόλιγκ. Ἐν αὐτῇ ἀνεφέρετο ἱερόν τι Ἀφροδίτης Συρίας. Τώρα μεταξὺ τῶν μνημονευθέντων λειψάνων τοῦ

ἱεροῦ, τὰ ὁποῖα πρότερον ἦσαν ὅλως ἀφανῆ, ἅτε κρυπτόμενα ὑπὸ βράχους, ἀνευρέθησαν καὶ δέκα ἄλλοι λίθοι ἐνεπίγραφοι. Αἱ κατὰ τὸ πλεῖστον καλῶς σωζόμεναι ἐπιγραφαὶ τοῦ δευτέρου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος περιέχουσιν ἀπελευθερώσεις δούλων· τὸ δὲ ἱερὸν ὀνομάζεται τῆς Ἀφροδίτης Συρίας τῆς ἐν Φιστύῳ ἢ τῆς Φυστυίδος τῆς ἐν Ἰαρίδαις. Τοιουτοτρόπως βεβαιοῦται καὶ τοῦτο νῦν, ὅτι τὸ παρακείμενον «Παλαιόκαστρον» εἶνε ἡ ἀρχαία αἰτωλικὴ πόλις Φίστυον.

Πλησίον τοῦ Ἀγρινίου εἰς τὸ χωρίον Μουσταφοῦλι νοτίως τῆς μεγάλης πυραμῖδος τοῦ φρουρίου Βλοχοῦ (τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Θεστιέων, καθὼς ἐπιστοποίησα ἄλλοτε δι᾽ ἐπιγραφῆς εὑρεθείσης αὐτόθι) ἀνέσκαψα μικροὺς τύμβους, κρύπτοντας τάφους ἀρχαίους ἄνευ κτερισμάτων.

Τάφους ἀνέσκαψα καὶ εἰς τὸ χωρίον Γαβαλοῦ ἤτοι τὸ ἀρχαῖον Τριχόνιον. Τὰ εὑρήματα ἦσαν μικροῦ λόγου ἄξια ἀγγεῖα τοῦ τετάρτου αἰῶνος.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Καλυδῶνα (κάστρον Κούρταγα, παρὰ τὴν μεγάλην σιδηροδρομικὴν γέφυραν τοῦ Εὐήνου καὶ τὸν σταθμὸν τοῦ χωρίου Μποχῶρι) ἀνεζήτησα ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα τοῦ ἐκεῖ σωζομένου ναοῦ, ὅστις πρέπει νὰ ἦτο τῆς Λαφρίας Ἀρτέμιδος ναός. Ἐλάχιστα ὅμως εὗρον, ἤτοι τεμάχια τριγλύφων, λιθίνους καλυπτῆρας κεράμους καὶ τεμάχιον σπονδύλου δωρικοῦ κίονος. Ἐκ τοῦ ναοῦ ὅμως τούτου προέρχεται πιθανῶς μέγας λίθος φέρων πολλὰς ἐπιγραφάς, τὸν ὁποῖον ἀνεῦρον εἰς παρεκκλήσιον τοῦ χωρίου Μποχῶρι ἀποτελοῦντα τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν αὐτοῦ. Αἱ ἐπιγραφαὶ (τοῦ δευτέρου ἢ καὶ τοῦ τρίτου πρὸ Χρ. αἰῶνος) εἶνε ἀπελευθερώσεις δούλων δι᾽ ἀναθέσεως εἰς τὴν «Λαφρίαν Ἀρτέμιδα». Ἀνερευνῶν δὲ τὰ ἀρχαιότερα στρώματα παρὰ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπὶ τῶν λόφων δυτικὴν γωνίαν τοῦ περιβόλου τῆς Καλυδῶνος ἀνεῦρον λείψανα ἀρχαιοτέ-

ρου ὀχυρωτικοῦ πύργου, μυκηναϊκῶν χρόνων, ὡς εἰκάζω ἐκ τῶν μετὰ πλείστων γεωμετρικῶν τεμαχίων ἀγγείων εὑρεθέντων πολλῶν ἐπίσης μυκηναϊκῶν τοιούτων. Πλησίον τοῦ μνημονευθέντος ναοῦ ἀνέσκαψα μικρὸν τύμβον κρύπτοντα μέγαν λιθόκτιστον θαλαμοειδῆ οἰκογενειακὸν τάφον, συλημένον· ὁ παρ' αὐτὸν ὅμως ἁπλῶς εἰς τὸ χῶμα κείμενος, βοθροειδὴς μὲ πλάκας σχηματιζόμενος, εὑρέθη ἀσύλητος καὶ παρέσχε χρυσᾶ τινα κτερίσματα τοῦ τρίτου περίπου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, κατατεθέντα εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὸν μουσεῖον. Πάντα τὰ λοιπὰ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Αἰτωλίας εὑρήματα κατετέθησαν εἰς τὸ ἐν Θέρμῳ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος κτισθὲν μουσεῖον.

Τάφους ἀνέσκαψα καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Στράτον· ἀλλ' ἄνευ περιεχομένου τινός. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰ ἀρχαῖα Κόροντα τῆς Ἀκαρνανίας, τὰ μεταξὺ τῶν χωρίων Πρόδρομος καὶ Χρυσοβίτσα κείμενα. Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἄνευ ἀποτελέσματος. Μόνον λείψανα δύο μικρῶν μυκηναϊκῶν θολωτῶν τάφων παρετήρησα καὶ ἀνέσκαψα αὐτόθι, εἰς τοὺς ὁποίους εὑρέθησαν ἐλάχιστα τεμάχια μυκηναϊκῶν ἀγγείων, χάνδραι καὶ χαλκᾶ τινα μαχαιρίδια. Οἱ ἀρχαῖοι πολυπληθεῖς ἑλληνικοὶ τάφοι τῶν Κορόντων ἐσυλήθησαν συστηματικῶς κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων τυμβωρύχων, παρέσχον δέ, καθὼς ἐπληροφορήθην, ἀξιόλογα χαλκᾶ ἀγγεῖα καὶ πολύτιμα ὡς φαίνεται κάτοπτρα, πωληθέντα εἰς ἀρχαιοκαπήλους.

Κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1908.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

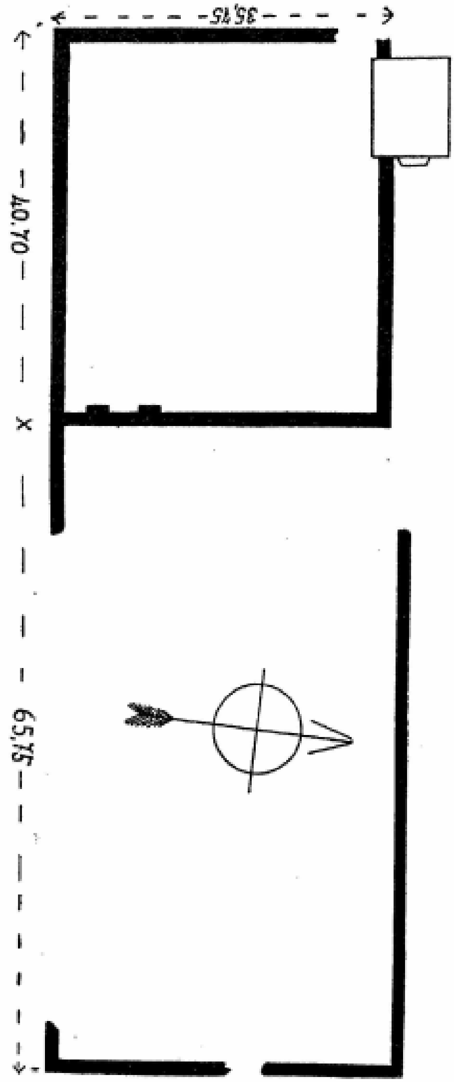
ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑι

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐποιησάμεθα ἀνασκαφὰς ἐν Καρύστῳ καὶ ἐν κώμῃ αὐτῆς, ἥτις καλεῖται *Πλατανιστός*.

Καὶ ἐν μὲν Πλατανιστῷ διηρευνήσαμεν τὸ οἰκοδόμημα, ὅπερ καλεῖται ***Ἑλληνικόν***, (ἰδ. διάγρ. ἐν εἰκ. α΄ 1) ὑπὸ πολλῶν δὲ ἀλλοδαπῶν (**Bursian** κλπ.) νομίζεται ὅτι εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (I, 446) μνημονευόμενον παρὰ τὴν Γεραιστὸν ***Ποσείδιον***.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο πεποιημένον λίθοις λατομηθεῖσιν ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ πρὸς τοῦ Καφηρέως ὄρει, ἔχουσι δὲ μῆκος μὲν 0,60 μέχρι 3,45 τοῦ μέτρου, πλάτος δὲ 0,15 μέχρι 0,75 τοῦ μέτρου, πρὶν διερευνηθῇ, ἐφαίνετο ἀποτελοῦν ἓν ὅλον τετράγωνον, οὗ ἡ οὐχὶ πᾶσα σῳζομένη εἰς ὕψος 3,80 μέχρι 6,85 μ. μεσημβρινὴ πλευρὰ ἔχει μῆκος μέτρων 106,45, πλάτος δὲ 1,10 μέχρι 2 μέτρων. Τῶν βραχυτέρων πλευρῶν ἐφαίνετο τῆς μὲν ἀνατολικῆς μόνον τὸ τρίτον, τῆς δὲ δυτικῆς περὶ τὰ τριάκοντα μέτρα, ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς ΒΔ γωνίας ᾠκοδομήθη χριστιανικὸς ναὸς ἐπ᾽ ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἐπὶ τῶν θεμελίων ἀρχαιοτέρου χριστιανικοῦ ναοῦ (ἰδ. εἰκ. α΄1.2). Τούτου ἕνεκα πρῶτον ἔργον ἡμῶν ὑπῆρξε νὰ εὕρωμεν τὸ μῆκος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς. Εὑρεθείσης τῆς ΒΑ γωνίας, ἥτις ἐσῴζετο, ἐν ᾧ πάντες οἱ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ σῳζομένου μέρους τῆς Α πλευρᾶς λίθοι δὲν εὑρέθησαν κατὰ χώραν, κατεφάνη τὸ μῆκος αὐτῆς ὂν τεσσαράκοντα μέτρων.

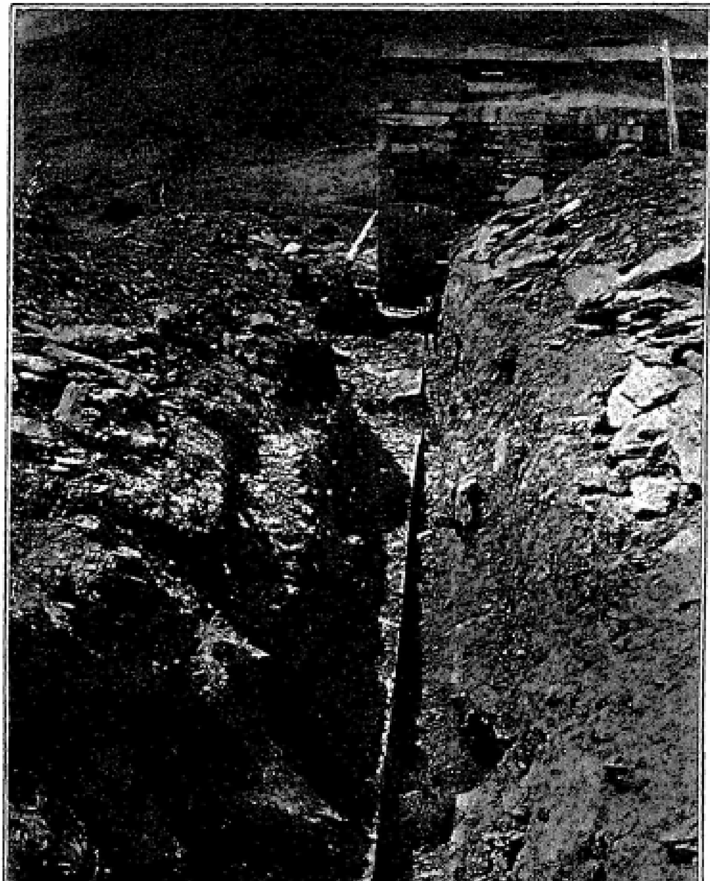
Ἐπειδὴ οἱ λίθοι τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἐν μὲν τοῖς καλῶς πως σῳζομένοις τεσσαράκοντα μέτροις ἀπὸ δυ-

Εἰκὼν α΄ 1.

σμῶν καὶ λελαξευμένοι εἰσὶ καὶ καλῶς προσηρμοσμένοι, εἰσὶ δὲ τεθειμένοι οὕτως, ὥστε νὰ ἀποτελῶνται τρία διαζώ-

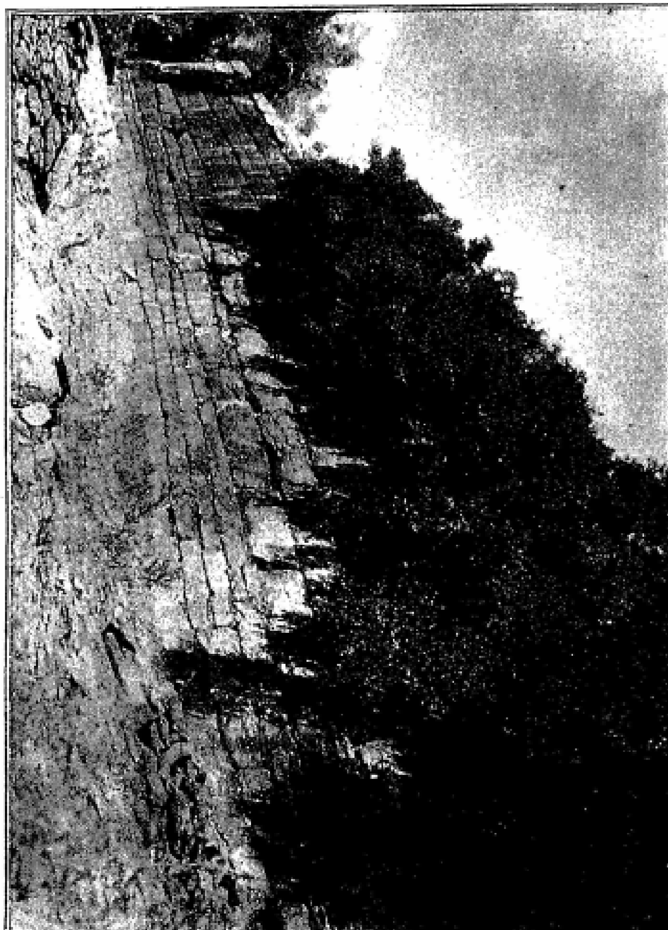
ματα, ὧν τὸ ἀνώτερον εἰσέχει τοῦ κατωτέρου 0,20 μέχρι 0,25 τοῦ μέτρου (ἰδ. εἰκ. 6΄), ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἑξήκοντα πέντε οὐδεμίαν τούτων τῶν ἰδιοτήτων ἔχουσιν, εὐθὺς ἐξ ἀρ-

Εἰκὼν α΄ 2.

χῆς εἴχομεν τὴν γνώμην ὅτι οὔτε τὸ οἰκοδόμημα ἅπαν οὔτε πᾶσα αὕτη ἡ πλευρὰ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ᾠκοδομήθη, ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς μέρος αὐτοῦ εἶνε νεώτερον, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς παλαιότερον. Καὶ τοῦ μὲν παλαιοτέρου

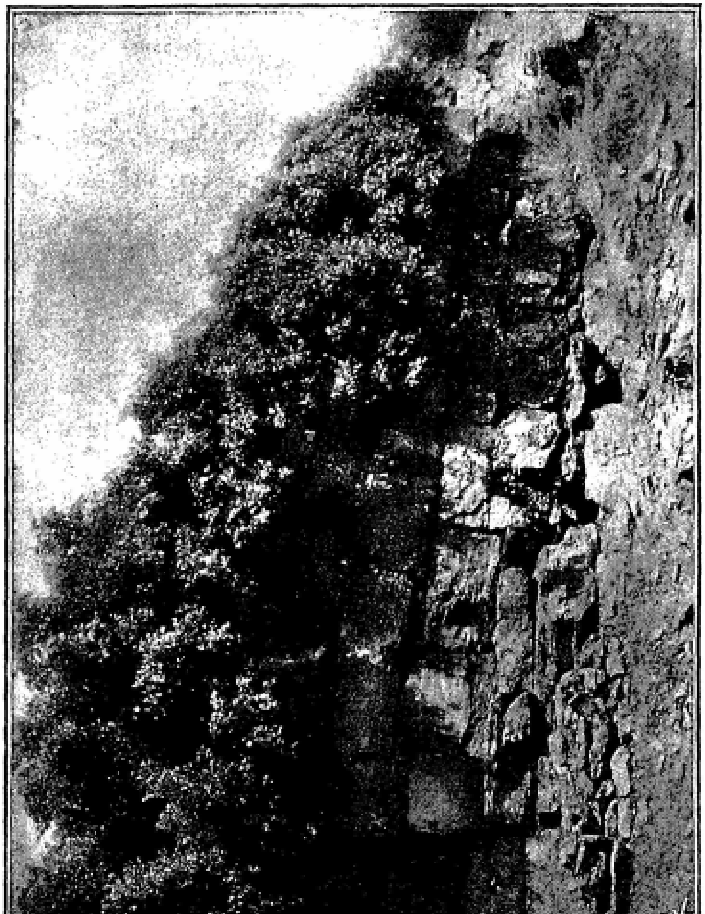
μέρους περὶ τὰ ἑξήκοντα μέτρα τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἔχουσι καταπέσει ἴσως ὑπὸ σεισμοῦ, ἵσταται δὲ πλὴν τῆς ΑΜ γωνίας καὶ μέρος τι ἐκ δέκα περίπου μ. συνεχόμενον τῷ νεω-

Εἰκὼν ε΄.

τέρῳ (ἰδ. εἰκ. γ΄, δ΄), ἀλλ᾽ οὕτως ἔχει διασεισθῆ καὶ μετατοπισθῆ, ὥστε φαίνεται, ὅπερ καὶ ὁ Bursian ὑπέλαβεν (ἰδ. σχέδιον in rebus Euboicis), ὅτι ἐπίτηδες ἀρχῆθεν οὕτω κατεσκευάσθη, ἵνα ἐξέχῃ Ἡ περὶ τῆς οὐχὶ συγχρόνου κατα-

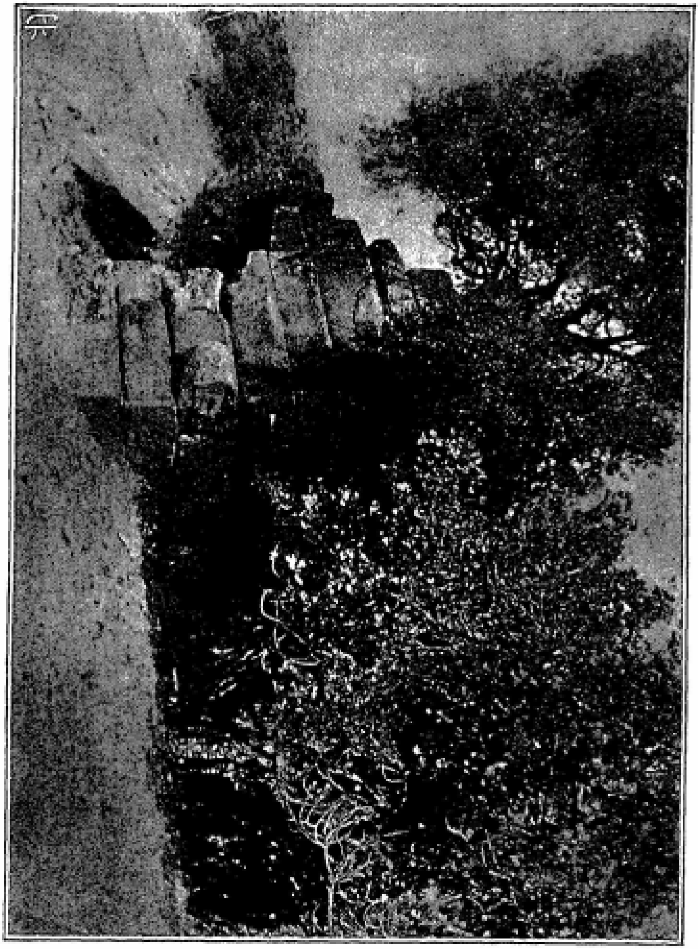
σκευῆς παντὸς τοῦ οἰκοδομήματος γνώμη ἡμῶν αὕτη ἐκυρώθη, ὅτε σκάπτοντες ἔνδον τοῦ περιβόλου, ἵνα, ἐξ ὧν ἤθελον εὑρεθῇ, ὁρισθῇ ἡ χρῆσις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ οἰκοδομήματος,

Εἰκὼν γ'.

προσεπαίσαμεν εἰς τοῖχον παράλληλον κείμενον εἰς ἀπόστασιν ὑπὲρ τὰ 35 μὲν μέτρα ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς, ὑπὲρ τὰ 70 δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς (ἰδ. εἰκ. ε'). Ὁ τοῖχος οὗτος ὅμοιος ἐν πᾶσι πρὸς τὸ νεώτερον τμῆμα τῆς μεσημβρι-

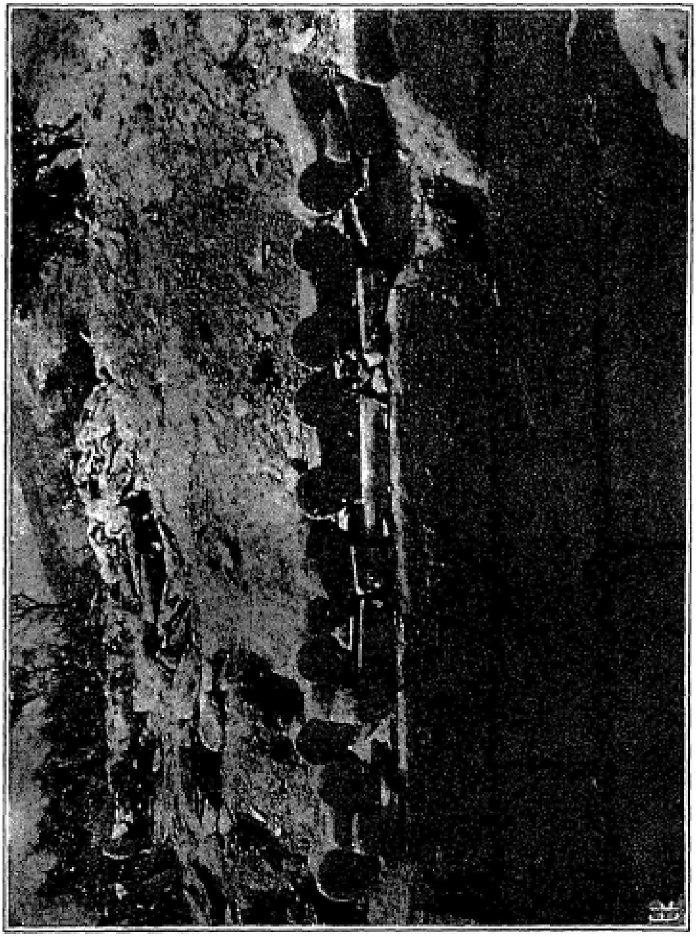
νῆς πλευρᾶς εἶνε τεθεμελιωμένος οὐχὶ εἰς πάντα τὰ μέρη ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάθους ἀλλ' ἔνθα μὲν τὸ ἔδαφος ἦτο ἐπικλινὲς καὶ οὐχὶ στερεὸν εἰς βάθος πλέον τῶν δύο μέτρων, ἔνθα δὲ

Εἰκὼν δ'

τουναντίον, ἐσκάπτετο τοσοῦτο μόνον ὅσον ἤρκει, ἵνα τεθῶσιν οἱ θεμέλιοι λίθοι. Εὑρεθείσης τῆς πλευρᾶς ταύτης, εὐκόλως ἀπεκαλύφθη καὶ ἡ βόρειος, ἧς ἡ ΒΔ γωνία κεῖται ὑπὸ τὴν ΜΔ πλευρὰν τοῦ ἀνεγερθέντος ναοῦ. Ἐκ τῆς σκα-

φῆς ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ μὲν παλαιότερον οἰκοδόμημα τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν βλέπον ἦτο τετράγωνον, οὗ αἱ μὲν μακρότεραι πλευραὶ εἶχον μῆκος μέτρων 65,45, αἱ δὲ βραχύ-

Εἰκὼν ε'.

τεραι τεσσαράκοντα, τοῦ δὲ νεωτέρου ἡ μὲν ἀνατολικὴ εἶχε μῆκος 35,75, ἡ δὲ βορεία καὶ μεσημβρινὴ 40.70. Τοῦ τε παλαιοτέρου καὶ νεωτέρου ἡ εἴσοδος ἔκειτο πρὸς τὴν πλευράν, ἥτις βλέπει πρὸς τὴν θάλασσαν. Σημειωτέον ὅτι ἐπὶ

τῶν δι᾽ ἐγχωρίου λίθου κατεσκευασμένων τειχῶν τοῦ νεωτέρου οἰκοδομήματος εὑρέθη κατὰ χώραν ἔτι ὑπάρχουσα ἐπί τε τῆς ἀνατολικῆς καὶ βορείου πλευρᾶς σειρὰ μαρμα-

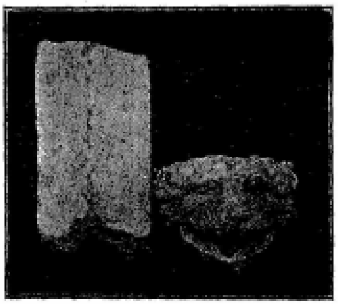

Εἰκὼν 5.

ρίνων τετραγώνων λίθων διαφόρου μήκους, κειμένων 0,15 -0,20 τοῦ μέτρου ἐσωτέρω τῶν ὡς βάσεως χρησιμευόντων ἐγχωρίων λίθων καθ᾽ ὅλην τὴν γραμμὴν διήκουσα, ὅπερ μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ἄνω μέρος τοῦ οἰκοδομήματος τούτου ἦτο

κατὰ τὴν πρόσοψιν μρμάρινον (ἰδ. εἰκ. ε', ς'). Ἐκ τῆς διερευνήσεως παντὸς τοῦ χώρου τοῦ ἔνδον ἀμφοτέρων τῶν οἰκοδομημάτων τούτων ἀπεδείχθη, ὅτι οὐ μόνον τοῦτο δὲν εἶνε τὸ Ποσείδιον, ὅπερ καθ' ἡμᾶς ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσπλέοντι εἰς Γεραιστὸν ἄκρας, ἀλλ' οὐδ' ἄλλος τις ναός. Εὑρήματα ἄξια ἀναγραφῆς εὑρεθέντα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ νεωτέρου οἰκοδομήματος εἶνε τὰ ἑξῆς·

1) τρία ζεύγη κιονοκράνων ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ, ὧν τὰ μὲν μείζω ἔχουσι μῆκος 0,60, πλ. 0,40, πάχ. 0,25, τὰ δὲ μικρότερα μῆκ. 0,56, πλ. 0,30, πάχ. 0,25. Τὰ μείζονα διαφέρουσιν ἀλλήλων, καθ' ὅσον τὰ μὲν ἔχουσιν ἀναγλύ-

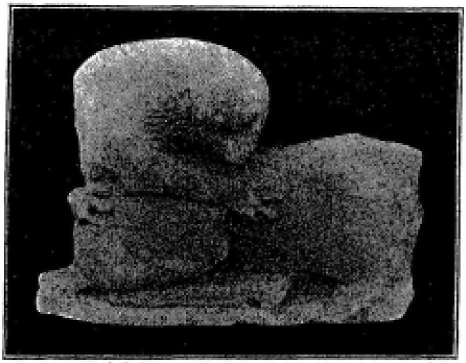

Εἰκὼν ζ'.

φους τρεῖς ταινίας μεταξὺ τῶν ἑλίκων, τὰ δὲ ἕτερα μόνον δύο (ἰδ. εἰκ. ε'). Ἐκ τῶν κιονοκράνων τούτων, ἐκ κεράμων ἐπιβατῶν καὶ μιᾶς λεοντοκεφαλῆς πηλίνης (ἰδ. εἰκ. ζ') καὶ δύο παραστάδων θύρας, ἅτινα πάντα εὑρέθησαν ἐν τῷ μέσῳ περίπου τῆς πλευρᾶς ταύτης, εἰκάζομεν ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε προπύλαιόν τι, εἰς ὃ πάντα ταῦτα ἀνῆκον. 2) σύμπλεγμα μαρμάρινον εἰκονίζον λέοντα σπαράσσοντα ἔλαφον. Ἐν τῷ συμπλέγματι τούτῳ τοῦ μὲν λέοντος ἐλλείπουσι τὰ ὀπίσθια ἀπὸ τῶν γλουτῶν, τῆς δὲ ἐλάφου ἡ κεφαλὴ (ἰδ. εἰκ. η'). 3) δόρυ χαλκοῦν, οὗ τὸ πάχος εἶνε ὅσον σύρματος χονδροῦ, ἡ δὲ λόγχη ὁμοία πρὸς φύλλον μύρτου,

τὸ δὲ στυράκιον ἀπολήγει εἰς ὀξὺ σχηματιζομένων τεσσάρων γωνιῶν (ἰδ. εἰκ. θ'). 4) τεμάχιον λύχνου, ὃ ἄνωθεν μὲν ἔχει ἀνάγλυπτον ἐρωτιδέα, κάτωθεν δὲ εἶχεν ἐπιγραφὴν δηλοῦσαν τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου, ὡς μαρτυροῦσι τὰ δύο σῳζόμενα γράμματα ΕΡ[γον τοῦ δεῖνος]. 5) τεμάχιον κεράμου φέρον τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐργαστηρίου. 6) 60 φραγκικὰ ἐκ κράματος νομίσματα [1].

Καὶ ὅτι μὲν δὲν εἶνε τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα περίβολος ναοῦ τινος, ὡς πολλοὶ ἐνόμισαν ἤδη, κατεφάνη ἐκ τῶν ἔν-

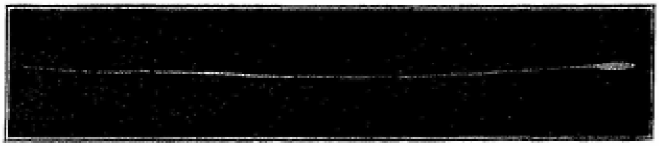

Εἰκὼν η'.

δον γενομένων πανταχοῦ διερευνήσεων, καθ' ἃς οὐδὲν σημεῖον ὑπάρξεως ναοῦ ἐνταῦθα εὑρέθη οὐδὲ ἐπιγραφή τις. Ἀλλὰ τί ἦτο; Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν καὶ τὸ παλαι-

(1) Τῶν νομισμάτων τούτων, ὡς ἀποφαίνεται ὁ ἐμπειρότατος περὶ ταῦτα ἐπιμελητὴς τοῦ Νομισματικοῦ μουσείου κ. Κωνσταντόπουλος, 13 μὲν εἶνε τῶν δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν, ὧν 6 μὲν Γουλιέλμου Α' de la Roche (1280-1287), ἑπτὰ Γουΐδωνος Β' de la Roche (1287-1308), πέντε τοῦ δουκὸς Ναυπάκτου Φιλίππου τοῦ ἐκ Τάραντος (1294-1331) καὶ 26 τῶν πριγκίπων τῆς Ἀχαΐας, ὧν ἓν Καρόλου Α' τοῦ ἐξ Ἀνδεγαυῶν (1287-1285), δύο Φλώρεντος τοῦ ἐξ Αὐνωνίας (1287-1297), τρία Ἰσαβέλλας τῆς ἐκ Βιλλαρδουΐνων (1297-1301), ὀκτὼ Φιλίππου τοῦ ἐκ Σαβαυδίας (1301-1307), δύο Φιλίππου τοῦ ἐκ Τάραντος (1307-1318), ὀκτὼ Ματθίλδης τῆς ἐξ Αὐνωνίας (1314 1318), δύο Ἰωάννου τοῦ ἐκ Γραβονίας (1318-1333).

ότερον καὶ τὸ νεώτερον οἰκοδόμημα ἦσαν φρούρια, ἅτινα ᾠκοδομήθησαν, ἵνα ἐνοικῇ φρουρὰ συνέχουσα τοὺς ἐγχωρίους εἰς ὑποταγήν. Καὶ τὸ μὲν παλαιότερον ἴσως ᾠκοδομήθη πρὸ τῶν Μηδικῶν, τὸ δὲ νεώτερον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, οἵτινες τοὺς Καρυστίους

Εἰκὼν θ'.

ἐτιμώρησαν ὡς μηδίσαντας. Τὴν εἰκασίαν ἡμῶν ταύτην κυροῖ πως ἡ ἐν τῷ πρώτῳ λίθῳ (μ. 2,24, π. 0,57) τῆς πέμπτης σειρᾶς τοῦ νεωτέρου οἰκοδομήματος κεχαραγμένη λίαν δυσανάγνωστος ἐπιγραφὴ ἥδε

[H]ΕLLΕ[N]I[K]O[N]	[Η]ελλε[ν]ι[κ]ὸ[ν
////////// ΚΑ[RΥϟΤΙΟϟ	[μεδίσαντας Κα]ρυστίος
ΕΤΙΜΟR	ἐτιμορ
ΕϟΑΤΟ	έσατο

Ἂν ἡ ἡμετέρα ἀνάγνωσις καὶ συμπλήρωσις τῆς ἐπίτηδες καθ' ἡμᾶς κατόπιν ὑπὸ τῶν Καρυστίων, ὅτε ἀπηλλάγησαν τοῦ ζυγοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἀποξεσθείσης λέξεως *μεδίσαντας* εἶνε ἀσφαλής, τότε ἑρμηνεύεται καὶ τίνος ἕνεκα τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ὠνομάζετο καὶ ὀνομάζεται καὶ νῦν ἔτι *Ἑλληνικὸν* (πρβ. Ἡροδότ. VI, 99. Θουκ. I, 98. Ἡροδότ. VIII, 112, 121. VIIII, 105). Καὶ τὸ σύμπλεγμα δὲ ἴσως εἶνε τεκμήριον μαρτυροῦν ὑποδούλωσιν τῶν ἐγχωρίων εἰκονιζομένων διὰ τῆς ἐλάφου ὑπὸ ξένου, ὃν παριστᾷ ὁ λέων.

Κατόπιν ἐσκάψαμεν ἐν αὐτῇ τῇ Καρύστῳ, ἔνθα παρὰ τὴν παραλίαν ἐν οἰκοπέδῳ τῶν κληρονόμων Χατζηνικολῆ, ἐφαίνοντο τεμάχια μεγάλα μαρμάρινα θριγκοῦ.

Ἐνταῦθα εὑρέθη ναὸς Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὅστις, ὡς δηλοῖ ἡ διὰ τρυπάνου τῶν λίθων κατεργασία καὶ ἡ ὑπὸ τὴν στρῶσιν τοῦ τε σηκοῦ καὶ τῆς εὐθυντηρίας εὑρεθεῖσα σκιράσβεστος, εἶνε τῶν χρόνων τῶν Ἀντωνίνων. Εἶχε περίστασιν, ἧς ἑκάστη πλευρὰ εἶχεν ἑπτὰ κίονας (ἰδ. πίν. Α΄), ὡς ἐγένετο ἡμῖν δῆλον ἐκ τοῦ ἀκατεργάστου τῶν θέσεων, ἐφ᾽ ὧν οὗτοι ἔκειντο. Τοῦ μοναδικοῦ ἴσως διὰ τὸ σχῆμα τούτου ναοῦ, εἰς ὃν ἀνέβαινέ τις διὰ τεσσάρων βαθμίδων, διεσώθη ὁλόκληρος ἡ βάσις μέχρι τοῦ στυλοβάτου καὶ μέρος τοῦ σηκοῦ (ἰδ. πίν. Α΄ καὶ Β΄). Πρὸς τούτοις διεσώθησαν τεμάχια μεγάλα τοῦ θριγκοῦ, μέρος ἰωνικοῦ κιονοκράνου, γωνιαῖος λίθος τῆς στέγης καὶ βάσις τετράγωνος κίονος (ἰδ. πίν. Γ΄), ἐξ ὧν ὁρμώμενος ὁ τὰ παρατιθέμενα σχέδια ποιήσας διδάκτωρ τῆς φιλολογίας κ. Βερσάκης ἠδυνήθη νὰ ἀναπαραστήσῃ αὐτόν, οἷός ποτε ἦτο (ἰδ. πίν. Δ΄, Ε΄). Τοὺς κίονας ἀναπαρέστησεν ὁ κ. Βερσάκης λείους, ἄνευ ῥαβδώσεων, ὁρμηθεὶς ἔκ τινων ἐν τῷ λιμένι εὑρεθέντων τοιούτων, οἵτινες πολὺ πιθανὸν ἐντεῦθεν ἐλήφθησαν, ἵνα ἀλλαχοῦ που κομισθῶσιν. Ἂν ἡ εὑρεθεῖσα ὡσαύτως ἐν τῷ λιμένι καὶ νῦν ἐν τῷ δημαρχείῳ Καρύστου ἀποκειμένη ἐπιγραφή, ἧς τὰ γράμματα εἶνε τῶν χρόνων τῶν Ἀντωνίνων, ἐντεῦθεν ἐλήφθη, ὡς καὶ οἱ κίονες καὶ πολλοὶ τῶν λίθων, οἵτινες νῦν εἰσὶν ἐκτισμένοι ἐπὶ τοῦ ἐνετικοῦ πύργου τοῦ κοινῶς ***Μποῦρτζι*** καλουμένου, τότε ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἱερὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐπανερχόμενοι δι᾽ Ἀλιβερίου εἰς Χαλκίδα ἐξητάσαμεν δύο φυσικὰ σπήλαια ὄντα ἐν Θαρουνίοις. Τούτων τὸ μὲν ***Σκοτεινὴ*** καλούμενον κεῖται 3/4 τῆς ὥρας, πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν κώμην, τὸ δὲ ἕτερον ὑπεράνω αὐτῆς πρὸς βορρᾶν, μόλις πρὸ ἔτους γενόμενον γνωστόν, ἐπειδὴ ἡ εἴσοδος αὐτοῦ ἦτο κεκαλυμμένη· ἀμφότερα ταῦτα τὰ σπήλαια ὄντα πλήρη σταλακτιτῶν, οἵτινες σχηματίζουσι στύλους ἢ κο-

ρύμβους κρεμαμένους ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, φαίνεται, ὅτι πάλαι ποτὲ κατῳκοῦντο ἢ ἐχρησίμευον ὡς ἱερά. Τοῦτο εἰκάζομεν ἐκ πλήθους θραυσμάτων ἀγγείων, ἅτινα εὑρεθέντα ἐν Σκοτεινῇ εἶχον κάλλιστον μέλαν γάνωμα, καὶ ἐξ ὠτὸς ὑδρίας μεγάλης, ὅπερ εὕρομεν ἐν τῷ ἑτέρῳ σπηλαίῳ. Σημειωτέον, ὅτι ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ παρετηρήσαμεν σταλακτίτην ἐξικνούμενον μέχρι τῆς ὀροφῆς καὶ ὅτι ἡ δεξιὰ τῷ εἰσιόντι πλευρὰ αὐτοῦ ἦτο διῃρημένη εἰς μικρὰ τετράγωνα διὰ λίθων, ὑπὸ ἀνθρωπίνων χειρῶν τεθέντων. Ἐπειδὴ δὲν εἴχομεν καιρόν, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ γνωρίσωμεν διὰ σκαφῆς, ἂν τὰ χωρίσματα ταῦτα ἦσαν τοῖχοι οἰκημάτων ἢ τάφων.

Τελευταῖον ἕνεκα τάφων τινῶν εὑρεθέντων ἐν τῷ κτήματι τῷ παρὰ τὴν Βρωμοῦσαν τοῦ κ. Ἰωάννου Τσάλα, σκάψαντες εὕρομεν πέντε τάφους, ὧν τέσσαρες καλυβῖται. Ἐν τῷ πέμπτῳ τούτων, λάρνακι πωρίνῃ, ἐν ᾗ ἦτο τεθαμμένη κόρη μικρά, εὑρέθησαν τὰ ἑξῆς κτερίσματα. 1) παῖς πήλινος καθήμενος ἐπὶ βάσεως, προσβλέπων τινά, πρὸς ὃν τείνει ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, αἵτινες εἶνε ἀποκεκομμέναι. 2) δύο κόραι πήλιναι, ὧν ἡ μὲν ὕψ. 0,12 μ. ἔχει τὴν μὲν δεξιὰν ἐπὶ τοῦ στόματος, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖ προσωπεῖον, ἡ δὲ ὕψ. 0,16 φέρει μήτραν καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ κρατεῖ λύραν, τὴν δὲ δεξιὰν καθίησι περὶ τὸν μηρόν. 3) μικρότατος δακτύλιος ἀργυροῦς παιδός. 4) ἑπτὰ ἄλλα ἀγγεῖα μικρά, οἰνοχοΐσκοι 4, μικροὶ κάνθαροι δύο καὶ φιάλη μετὰ πώματος.

Σημ. Τά τε ἐν Καρύστῳ καὶ ἐν Χαλκίδι εὑρεθέντα ἀπόκεινται ἐν τῷ μουσείῳ Χαλκίδος.

Γ. Α. Παπαβασιλειου

ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΝ ΝΑΞΩι

Μεταβάντες εἰς Νάξον φθίνοντος τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἐπελήφθημεν ἐν ἀρχῇ σκαφῆς, ἐπιμόνῳ τῶν κατοίκων αἰτήσει, ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, παρὰ τὸν καθεδρικὸν ναόν, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἐν χώρῳ καθ' ὃν πρό τινων μηνῶν εἶχον ἀναφανῆ δύο δωρικῶν κιόνων σπόνδυλοι, κείμενοι ἐπὶ τόπου. Ἡ αὐτόθι ἀνασκαφικὴ ἐργασία ἀπεκάλυψε τοὺς κατωτέρους σπονδύλους τεσσάρων ἔτι κιόνων, ἱδρυμένων ἐπὶ βάσεως ἐκ μεγάλων λελαξευμένων μαρμάρων ἐν ἀποστάσει 1,80-1,83 μ. ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ βάσις αὕτη μικρὸν ὑπερέχουσα τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης (0,55 μ. περίπου) ἀφ' ἑνὸς μὲν φέρεται μιᾷ μαρμαρίνῃ βαθμίδι πρὸς ἔδαφος ταπεινότερον, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἰσοϋψὲς ἔδαφος ἐξ ἁπλῆς γῆς. — Οἱ τῶν κιόνων σπόνδυλοι (δύο ἑκάστου) φέροντες εἴκοσιν ἐπιπέδους ῥαβδώσεις, ποικίλλουσιν ἱκανῶς τὸ ὕψος (1,47-1,96), ὀλίγον δὲ κατὰ τὴν διάμετρον (παρὰ τὴν βάσιν, 0,65 περίπου), εἰσὶ δ' ἄνευ ἐντάσεως [1].

Ὀρύγματα ἀνοιγέντα κατὰ τὰ πέρατα τῆς τῶν κιόνων σειρᾶς κατέδειξαν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ τέρμα τῆς βάσεως εἰς ἀπόστασιν 1,74 ἀπὸ τοῦ τελευταίου κίονος (τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν), ἀφ' ἑτέρου δὲ κατὰ τὸ ἄλλο ἄκρον (ἐν τῷ

[1] Πλὴν τῶν ἐπὶ τόπου σπονδύλων, ἐγγὺς ἑνὸς τῶν κιόνων εὑρέθη ἕτερος σπόνδυλος κατερριμμένος. Δύο δὲ σπόνδυλοι ἐκτισμένοι πρό τοῦ ἱεροῦ γειτονιακοῦ ναΐσκου τῶν Ταξιαρχῶν καὶ ἕτερος παρὰ γειτονικῶν φρέαρ (Παλαιὰ Φουντάνα), μεταβεβλημένος εἰς σκάφην πρὸς πλύσιν, ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τοὺς κίονας τούτους ὡς αἱ διαστάσεις αὐτῶν καὶ αἱ ῥαβδώσεις δεικνύουσιν.

προαυλίῳ τοῦ συγχρόνου ναοῦ) τὴν ἔλλειψιν ἄλλων κιόνων καὶ τὴν μὴ συνέχισιν τῆς βάσεως [1].

Ἕτερα δὲ μεγάλα καὶ βαθέα ὀρύγματα ἀνοιγέντα ἑκατέρωθι τῆς σειρᾶς τῶν κιόνων οὐδὲν ἀρχιτεκτονικὸν λείψανον ἀπεκάλυψαν, οὐδ' ἴχνος τι λατρείας· μόνον δὲ συντρίμματα ἀρχαίων ἀγγείων, μετ' ἄλλων ἀπορριμμάτων.

B. Μετὰ τὴν περάτωσιν τῆς σκαφῆς ταύτης ἐτράπημεν πρὸς τὰ βόρεια τῆς νήσου εἰς ἔρευναν ἰδίᾳ τάφων.

α'. Οἱ τοῦ συνήθους τύπου προμυκηναϊκοὶ τάφοι διὰ μεγάλων ὀρθίων πλακῶν κατεσκευασμένοι ἀπαντῶσι πολλαχοῦ τῆς βορείας Νάξου, κατὰ μικρὰς συστάδας, μετὰ μικρῶν ἐνιαχοῦ παραλλαγῶν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σεσυλημένοι. Ἐνιαχοῦ εὕρομεν τάφους ἀλλήλων ἐπικειμένους. Οὕτως ἐν τῇ θέσει *Φεραντάκη* παρὰ τὴν πολίχνην Κωμιακήν, εὕρομεν τρεῖς τάφους ἀθίκτους κάτωθι ἄλλων σεσυλημένων, μετ' ἀκόσμων κυλινδρικῶν πυξίδων, παρεμφερῶν πρὸς τὰς ἐν Φυρρόγαις ἄλλοτε εὑρεθείσας. Παρὰ δὲ τὸν ὅρμον *Ἀπόλλωνος*, ἐπίσης κάτωθι συληθέντος τάφου, διπλοῦν εὕρομεν τάφον πλούσιόν πως εἰς κτερίσματα (οὗ ἐν μὲν τῇ ἀνωτέρᾳ μοίρᾳ κτερίσματα ἦσαν τρία μικρὰ χαλκᾶ ἐργαλεῖα, ἐν δὲ τῇ κατωτέρᾳ μοίρᾳ ὑπὸ πλάκα: δύο μαρμάρινα σικυοειδῆ ὑπόποδα ἀγγεῖα, ἀβακοειδὲς μαρμάρινον τριπτήριον μετὰ κωνικοῦ τριπτῆρος [2], ἐγχειρίδιον χαλκοῦν καὶ ἓν ἕτερον χαλκοῦν ἐργαλεῖον) [3].

[1] Τοῖχος αὐτόθι ὑψηλὸς ὑπερκείμενος μέρους τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ παρεκώλυσε τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τοῦ μέρους καθ' ὃ περατοῦται ἡ μαρμαρίνη βάσις.

[2] Εἰδώλιον μαρμάρινον ἓν μόνον εὑρέθη ἐν ἀσυλήτῳ τάφῳ μικρᾶς σεσυλημένης συστάδος κατὰ τὰ Δ. τῆς νήσου ἐν θέσει «Ροόν».

[3] Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Νάξῳ κατεργασίαν τοῦ χαλκοῦ, ἡ τοπωνυμία *Χαλκιδιὰ* μεταξὺ Κωμιακῆς καὶ Ἀπόλλωνος (ὅπως ἀλλαχοῦ τῆς νήσου τὸ ὄνομα τῆς πολίχνης *Χαλκὶ*) τεκμηριοῖ χαλκουργίαν πάλαι αὐτόθι, ἄνευ ὅμως ἄλλου τινὸς ἐπικούρου διδομένου. Ἐξ ἄλλων τόπων τῆς βορείας Νάξου ἡ θέσις *Καρκός*, οὔτε σημεῖα μεταλλείου χαλκοῦ δεικνύει, οὔτε τεκμήριόν τι κατεργασίας τοῦ μετάλλου τούτου παρέχει, ἡ δὲ τοπωνυμία «*Φούρνου ἐγκρεμνὰ*» ὀφείλεται εἰς μικρὸν αὐτόθι σπή-

β.´ Πλὴν τῶν διὰ πλακῶν συνηρμοσμένων ἀλλήλοις προμυκηναϊκῶν τάφων, νῦν τὸ πρῶτον ἐβεβαιώθη ἡ ἐν Νάξῳ ὕπαρξις παναρχαίων θολωτῶν τάφων. —Ἐγγύτατα τῆς Κωμιακῆς κατὰ τὴν θέσιν Χωστὴν φυτευομένου ἀμπελῶνος ἐφάνησαν πρὸ ὀλίγων μηνῶν σημεῖα ὑπογείου οἰκοδομήματος. Ἀνασκάψαντες αὐτόθι, εὕρομεν περιφερῆ θολωτὸν τάφον, σχεδὸν ἀκέραιον, ἀλλ᾽ ἀρχαιόθεν σεσυλημένον. Ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ βραχώδους ὑπεδάφους ἐγείρεται κυκλικῶς ὁ τοῖχος αὐτοῦ ἐκτισμένος δι᾽ ἀκατεργάστων λίθων, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐκτισμένος. Ὑπεράνω αὐτοῦ ὑψοῦται θόλος ἐκ μεγάλων ἀκατεργάστων λίθων, ἀσυναρμόστων μέν, ἀλλὰ διὰ καταλλήλου τοποθετήσεως καὶ τοῦ μεγάλου αὐτῶν βάρους στερρότατα πρὸς ἀλλήλους συγκρατουμένων, οὐχ ἥκιστα δὲ διὰ τοῦ βάρους μεγάλου εὐρέος λίθου τὸ ὅλον ἐπιστεγάζοντος. Τοῦ θαλάμου ἡ διάμετρος κατὰ τὴν βάσιν 3,40 μ. περίπου, τὸ δὲ ὕψος 2,60 μ. Πρὸς τὸ κοῖλον τοῦ τάφου μικρὸς ἦγε δρόμος, κλεισθεὶς διὰ τοιχίου (εἰς ἀπόστασιν 1,10 μ. ἀπὸ τοῦ θαλάμου) ἐξ οὗ ἀφαιρέσαντες λίθους τινὰς εἰσῆλθον εἰς τὸν τάφον οἱ πάλαι συληταί. —Ἅπας ὁ τάφος ἄχρι τοῦ βράχου ἀνασκαφεὶς οὐδ᾽ ἴχνος παρέσχεν ὀστοῦ, ὀλίγα δὲ τεμάχια πηλίνων ποτηριοειδῶν σχεδὸν πάντων ἀγγείων ἀγανώτων καὶ ἀκόσμων.

γ.´ Χρόνων ὑστερωτέρων διττοὶ εὑρίσκονται αὐτόθι τάφοι οἱ μὲν διὰ καθέτων πλακῶν συνηρμοσμένων κατεσκευασμένοι, (μιᾶς ἐν ἑκάστῃ πλευρᾷ), οἱ δὲ ὑπὸ τεσσάρων τοιχίων περιβαλλόμενοι.

Οἱ διὰ πλακῶν κατεσκευασμένοι εἰσὶν εἴτε μονήρεις, εἴτε κατὰ μικρὰς συστάδας· ἐνίοτε (εἷς ἢ πλείονες) κατέχουσι τὴν κορυφὴν τύμβων μεθ᾽ ὑπεδάφους βραχώδους

λαιον, καταφύγιον ποιμένων, δίκην δὲ κλιβάνου αἰθαλῶδες, διὰ τὸ ὑπ᾽ αὐτῶν ἐν χειμῶνι ἁπτόμενον πῦρ, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς μεταλλουργίαν, ὡς ἐπιτόπιος παρατήρησις κατέδειξεν ἡμῖν.

περιβεβλημένων ὑπὸ ἁπλοῦ ἢ διπλοῦ κρηπιδώματος (τύμβος θέσεως Γαλάτη) ἢ ἄνευ κρηπῖδος. Οἱ τάφοι οὗτοι, ἀπαντῶντες καὶ τῆς ἄλλης Νάξου ἐνιαχοῦ, καλύπτονται ὑπὸ μιᾶς μεγάλης πλακὸς ἢ δύο πλακῶν συμπληρουσῶν ἀλλήλας.

Τῶν δὲ ἐπιμήκων κτιστῶν τάφων τὰ τοιχία εἰσὶ κατεσκευασμένα ἐκ λίθων ἀλαξεύτων ἢ ἡμιλαξεύτων, πηλῷ συχνάκις συνδεδεμένων. Τοιοῦτοι τάφοι, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σεσυλημένοι, εὕρηνται πολλαχοῦ τῆς περιοχῆς τῆς Κωμιακῆς καὶ παρὰ τὴν πόλιν Νάξον.

Τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν ὀλίγους ἀνεσκάψαμεν τάφους, μετ᾽ ὀλίγων κτερισμάτων, ἐξ ὧν μνημονευτέον μικρὸν πήλινον σύμπλεγμα εἰς τάφον κτιστὸν τῆς θέσεως Ῥατσαλούνη (παρὰ τὴν Κωμιακήν).

Γ.´ Τέλος κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ Πολιχνίου δοκιμαστικὴν σκαφὴν ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς αὐτόθι μικρᾶς προμυκηναϊκῆς ἀκροπόλεως Καστράκι. Οὕτω, πλὴν ἀγγείων πηλίνων εἰς τεμάχια μετὰ χαρακτῶν τινων κοσμημάτων ἐπί τινων, καὶ ἑνὸς μαρμαρίνου ἰγδίου, ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴν κορυφὴν τοῖχος εὐρὺς ἐξ ἀργῶν λίθων, ὃν ἠναγκάσθημεν αὖθις νὰ καλύψωμεν, ἀναβάλλοντες εἰς εὐθετώτερον χρόνον τὴν περαιτέρω σκαφήν.

ΚΛΩΝ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΙΣ ΜΥΣΤΡΑΝ

Α΄.

Ἡ ἀναστήλωσις καὶ συντήρησις τῶν πολυτίμων ἐν Μυστρᾷ λειψάνων ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γραφικῆς ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ διεύθυνσίν μου, δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἐπιδιωκούσης τὴν ἀποπεράτωσιν ὅλου τοῦ πολυδαπάνου ἔργου.

Εἰς ποικίλα μνημεῖα τοῦ μεσαιωνικοῦ ἐρειπιῶνος ἐγένοντο ἐργασίαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰουνίου μέχρι τέλους Ὀκτωβρίου. Καὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν ἐργασιῶν σπουδαῖον μνημεῖον ἐλαμβάνετο ὡς κέντρον κυρίας ἐργασίας, συγχρόνως δ' ἐξετελοῦντο καὶ ἄλλαι δευτερευούσης σημασίας εἰς ἐρείπια μικροτέρας σπουδαιότητος.

Ἁπλουστέρας ἐργασίας ἐξετελέσαμεν εἰς ἐρείπια ἰδίως μονῶν, ὅπως συγκρατήσωμεν αὐτά, ὄχι διότι παρεῖχον πάντα ἐνδιαφέρον αὐτὰ καθ' ἑαυτά, ἀλλὰ πρὸς συντήρησιν χάριν τοῦ σχεδίου τῆς βυζαντινῆς πόλεως. Οὕτω συνεκρατήθησαν ἐρείπιά τινα κελλίων τῆς μονῆς τῆς *Θεοτόκου Ὁδηγητρίας*, χάριν τῆς μελέτης τῶν περὶ τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς ταύτης, τὸ *Ἀφεντικό*, ποικίλων κτισμάτων.

Εἰς πάντας δὲ τοὺς ναούς, οἱ ὁποῖοι ἀνεστηλώθησαν ἢ ὑπεστηρίχθησαν κοινὴ ἐργασία ἐγένετο ἡ τῆς συντηρήσεως τῶν τοιχογραφιῶν αὐτῶν. Οὕτως ὑπεστηρίξαμεν τὰς τοιχογραφίας τῶν ναῶν τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου* καὶ τοῦ *Ἁγίου Θεοδώρου*, πολλὰς δὲ τοῦ *Ἀφεντικοῦ* καὶ τῆς *Παντανάσσης*.

Αἱ τοιχογραφίαι ἔχουσιν ἰδίως καταστραφῆ ἐκ τῆς ἐπηρείας τῆς ὑγρασίας. Πολλαὶ ἔχουσι διαρραγῆ καὶ τὰ τεμάχια αὐτῶν, κεκολλημένα ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἀποτρίβονται καθ' ἑκάστην. Τὰς τοιχογραφίας ταύτας περιστεφανώνομεν διὰ λεπτῆς σειρᾶς τσιμέντου, περιτιθεμένου ὡς πλαισίου, καὶ οὕτω συγκρατοῦμεν αὐτὰς ἐπὶ τοῦ τοίχου.

Σπουδαῖον μέρος τῆς ἐπιτελουμένης ἐργασίας εἶναι τῶν πολυτίμων τούτων λειψάνων τῆς βυζαντινῆς γραφικῆς ἡ συντήρησις. Ἐπιδιώκομεν δ' αὐτὴν καὶ διὰ τῆς προφυλάξεως ἀπὸ τῆς κυριωτάτης αἰτίας τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ὑγρασίας.

Πρὸς τοῦτο ἀφ' ἑνὸς μὲν στεγάζομεν ἀσφαλῶς τοὺς ναούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ ποικίλων ἄλλων μέτρων, προσπαθοῦμεν ν' ἀντιταχθῶμεν κατὰ τῆς ἐπηρείας τῆς ὑγρασίας. Ὁ πρὸς τὴν ἀνωφέρειαν τοῦ βουνοῦ ἐστραμμένος Ν. τοῖχος τῶν ναῶν εἶναι ἰδίως ὁ περισσότερον πάσχων ἐκ τῆς ὑγρασίας. Διότι εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ συσσωρεύονται τὰ κατερχόμενα ὄμβρια ὕδατα καὶ διαποτίζουσιν αὐτούς. Ἐκ τῆς αἰτίας δὲ ταύτης ἐπίσης σχηματίζονται κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην τῶν μνημείων ἐπιχωματώσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ αὗται αὐξάνουσι τὴν ὑγρασίαν.

Τὰς ἐπιχωματώσεις ταύτας ἐκσκάπτομεν μέχρι τοῦ σημείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔφθανεν ἄλλοτε ὁ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους τοῖχος τοῦ ναοῦ. Τοιουτοτρόπως ὄχι μόνον ἐλευθεροῦται ὁ τοῖχος, ἀλλὰ καὶ ἀναδεικνύεται ὡς εἶχε τὸ πάλαι. Εἰς τὸν ναὸν τοῦ *Ἀφεντικοῦ*, ἐπὶ παραδείγματι, διὰ τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἐπεφάνη ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ κομψότητι ἡ μεσημβρινὴ πλευρά.

Σημειωτέα δ' ἡ παρατήρησις, ὅτι κατὰ μῆκος τῶν Ν. τοίχων τῶν ναῶν ὑπάρχουσι πάντοτε παρεκτισμένοι τάφοι, τοὺς ὁποίους εὑρίσκομεν κατὰ τὰς ἐκχωματώσεις. Μετὰ τὴν ἐκχωμάτωσιν προσκτίζομεν εἰς τὸν Ν. τοῖχον μικρὸν

τοιχίδιον ὕψους καὶ πλάτους ὀλιγωτέρου τοῦ μέτρου, τὸ ὁποῖον καλύπτομεν διὰ κεράμων. Εἰς τὴν βάσιν δὲ τοῦ τοιχιδίου κατασκευάζομεν αὔλακα, ἡ ὁποία ἀπάγει μακρὰν τὰ ὕδατα.

Ἀλλὰ δὲν περιωρίσθη εἰς ταῦτα ἡ ἀπὸ τῆς ὑγρασίας προφύλαξις. Ὅπου ἦτο δυνατόν, ὡς εἰς τὸ *Ἀφεντικό*, ἐσκάψαμεν κατὰ τὴν ἀνωφέρειαν, εἰς μικράν πως ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ν. τοίχου, χάνδακα εὐρύτερον, ἵνα μετοχετεύῃ τὰ σχηματιζόμενα ἐκ τῶν βροχῶν ὕδατα πέραν τοῦ ναοῦ.

Διὰ τῶν τοιούτων ἐκχωματώσεων καὶ μετοχετεύσεων τῶν ὀμβρίων ὑδάτων, — ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς ναΐσκους τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου* καὶ τῆς *Εὐαγγελιστρίας*, εἰς τὸν ναὸν τοῦ *Ἁγίου Δημητρίου*, τοῦ *Ἁγίου Θεοδώρου* καὶ τὸ *Ἀφεντικό*, — συντηροῦνται, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ὑγρασίας φθορῶν τὰ πολύτιμα λείψανα βυζαντινῆς γραφικῆς, τὰ ὁποῖα διετηρήθησαν εἰς τὸν Μυστρᾶν.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως μέρος τῆς ἐκτελουμένης ἐργασίας εἶναι ἡ ὑποστήριξις τῶν λειψάνων τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ χάριν αὐτῶν τούτων καὶ χάριν τῶν ἐπ' αὐτῶν τοιχογραφιῶν.

Ἐργασία τοιαύτη ἀναστηλώσεως ἐγένετο εἰς τοὺς ναΐσκους τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου*, τῆς *Εὐαγγελιστρίας*, εἰς τὸν ναὸν τοῦ *Ἁγίου Θεοδώρου*, ἐν μέρει δὲ καὶ εἰς τὸν τοῦ *Ἀφεντικοῦ*.

Ἅγιος Ἰωάννης. — Ὅτε πρὸ δύο καὶ πλέον ἐτῶν, τὸ θέρος τοῦ 1906, εὑρισκόμην ἐν ἀποστολῇ εἰς τὸν Μυστρᾶν μετὰ τοῦ κ. Γ. Μιλλὲ πρὸς μελέτην τῶν μνημείων καὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν, παρετηρήσαμεν, ὅτι ἐπείγουσαν ἀνάγκην ὑποστηρίξεως εἶχεν ὁ ναΐσκος τοῦ *Ἁγίου Ἰωάννου*. Τῇ ἐντολῇ τότε τῆς Γενικῆς Ἐφορείας προέβην εἰς ἀνά-

κτισιν τοῦ καταπίπτοντος ἱεροῦ, ἰδίως κατὰ τὸ Ν. μέρος.

Ὁ ναΐσκος, ὁ μόνος κείμενος εἰς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Μητρόπολιν, εἶναι ἀπέριττος τὴν ἀρχιτεκτονικήν, *μονοκάμαρος*, ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κυλινδρικοῦ θόλου, ἤτοι καμάρας ὡς ἔλεγον οἱ Βυζαντινοί, ἀπαρτιζόμενος. Εἰς τὸ μέσον ὅμως τῶν μακρῶν πλευρῶν διακόπτει τὴν μονοτονίαν μικρὰ ἐγκάρσιος καμάρα, ἐκ τῆς μεγάλης γεννωμένη, καὶ εἰς θυρίδια μονότοξα ἀπολήγουσα. Οὕτως ὥστε καὶ εἰς τὸν ἀπέριττον τοῦτον ναΐσκον ἀποτελεῖται σχῆμα σταυροῦ. Ἡ τοιχοδομία εἶναι κατὰ τὸν ἁπλοῦν βυζαντινὸν τρόπον, λίθοι περισφιγγόμενοι διὰ λιστρώσεως βαθέως αὐλακιζομένης· ἀτάκτως δὲ πλίνθων τεμάχια εἶναι ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐρριμμένα. Τὰ τριπλᾶ ὅμως, ὀδοντωτῶς ἐξέχοντα ἕκαστον, πλαίσια τῶν παραθυρίδων εἶναι πεποικιλμένα διὰ τοιχοδομίας ἐκ πώρων καὶ πλίνθων.

Τὰ μάλιστα ἀξιόλογοι εἶναι αἱ τοιχογραφίαι τοῦ ναΐσκου. Ἡ τέχνη αὐτῶν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ Ἀφεντικοῦ, τῆς ἰδίας σχολῆς, δὲν ἔχουσιν ὅμως τὴν λεπτότητα τῆς τέχνης ἐκείνων. Ὁ ναΐσκος λοιπὸν ἀνήκει προφανῶς εἰς τὰ μέσα τῆς ΙΔ΄ ἑκατονταετηρίδος.

Μόλις δὲ παρεῖχε καιρὸν πρὸς συντήρησιν. Ὁ Ν. τοῖχος ἦτο καταπεπτωκώς, κατὰ μέγα δὲ μέρος καὶ ὁ Β. Ἡ βροχὴ καὶ ἡ καθόλου ἐπήρεια τοῦ καιροῦ, παντελῶς ἀστέγου καὶ ἐγκαταλελειμμένου τοῦ ναΐσκου, κατέστρεφον ὁσημέραι καὶ τὰς ἀπομεινάσας τοιχογραφίας.

Διὰ νὰ διατηρήσωμεν ἰδίως ταύτας προέβημεν εἰς στέγασιν τοῦ ναΐσκου. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀνεκτίσθη ὁ καταπεπτωκὼς Ν., καὶ συνεπληρώθη ὁ Β. τοῖχος. Πρὸς Ν. ἀνεκτίσθη τὸ παραθυρίδιον διὰ πώρων καὶ πλίνθων, συνεπληρώθη δὲ καὶ τὸ τοῦ Β. τοίχου. Ἐν γένει ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς πλήρη ἀναστήλωσιν τοῦ ἀξιολόγου ναΐσκου.

Κατὰ τὴν στέγασιν δ᾿ αὐτοῦ διετηρήσαμεν ἐπιμελῶς τὴν

ἐξωτερικὴν ὄψιν σταυροῦ. Τὴν καμάραν δὲν ἀνεκτίσαμεν ἐσωτερικῶς, ἀφήσαντες ἐπίτηδες νὰ φαίνωνται πρὸς μελέτην τὰ ἴχνη τῆς παλαιᾶς γενέσεως αὐτῆς. Ἐξωτερικῶς δὲ πρὸς τὸν Ν. καὶ Β. τοῖχον, ὅπου τὰ μονότοξα παραθυρίδια, ἐδόθη σχῆμα ἀετώματος· οὕτως ὥστε ἡ στέγη δὲν εἶναι ἁπλῆ ἀμφικλινής, ἀλλὰ ἀποτελεῖ τὸ σχῆμα σταυροῦ, ὁποῖον θὰ ἦτο παλαιότερον τὸ σχῆμα τοῦ ἀξιολόγου ναΐσκου.

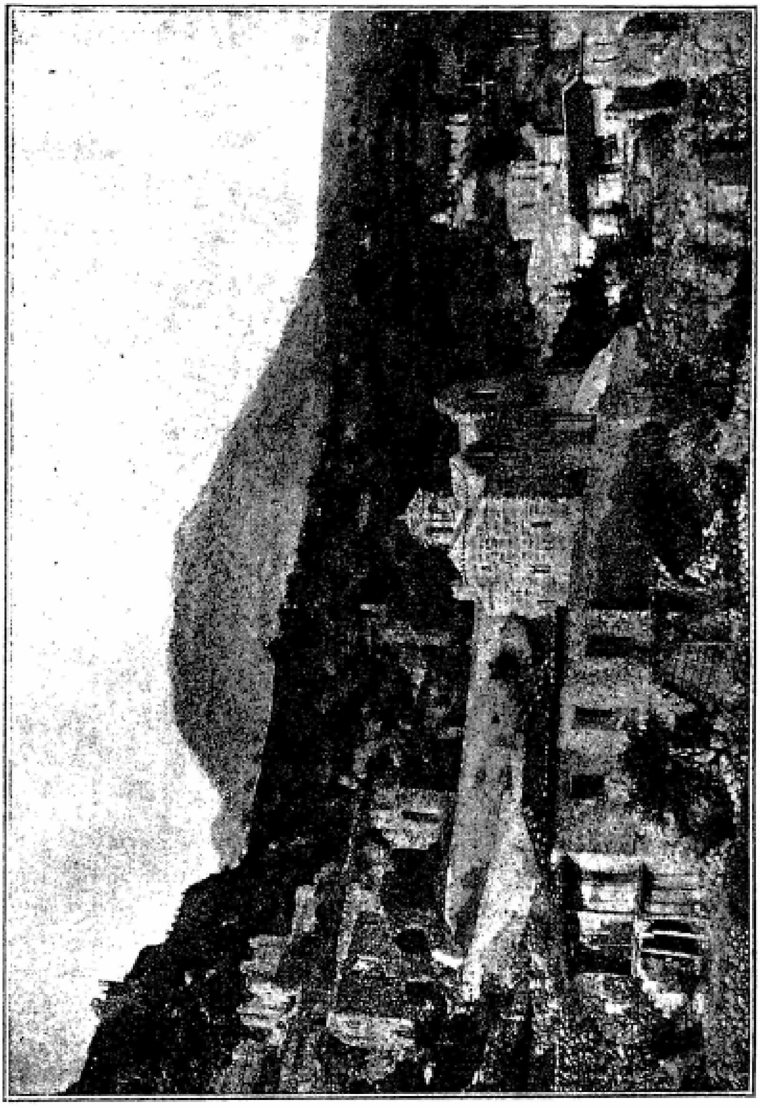
Ἅγιος Θεόδωρος.— Αἱ περισσότεραι ἐργασίαι κατὰ τὴν διαρρεύσασαν περίοδον ἔγειναν εἰς τὴν *Κάτω* βυζαντινὴν *πόλιν*, εἰς τὴν συνοικίαν τὴν λεγομένην *τοῦ Βροντοχίου* (Εἰκ. 1).

Τὸν ὡραῖον ναὸν τοῦ *Ἁγίου Θεοδώρου*, ἀνήκοντα εἰς τὰ τέλη τῆς ΙΓ´ ἑκατονταετηρίδος, ὁ ὁποῖος μόλις διεσώθη ἀπὸ πέρυσιν ἐκ τῆς τελείας ἐρειπώσεως, ἀνεστηλώσαμεν ὁλόκληρον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Ὁ ναός, ἠρειπωμένος, εἰς οἵαν κατάστασιν περιέγραψα ἐν τῇ περυσινῇ μου ἐκθέσει, εἶχεν ἀναστηλωθῇ μέχρι τοῦ τυμπάνου τοῦ τρούλλου (Εἰκ. 2). Ἤδη καὶ τὸ μεγαλοπρεπέστατον τοῦτο τύμπανον, τὸ ὡραιότερον ἴσως τῶν περισωθέντων τούτων βυζαντινῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ἔχει ἀναλάβει τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτοῦ μορφήν.

Τὸ τύμπανον εἶναι δεκαεξάπλευρον, ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὀκτὼ παραθύρων μονοτόξων, ἑτέρων ὀκτὼ ψευδοπαραθύρων, καὶ δέκα ἕξ κιόνων ἐξεχόντων κατὰ τὰ τρία τέταρτα ἐκ τοῦ τοίχου. Ἑκάστη πλευρὰ ἀποτελεῖται ἐξ ἑνὸς παραθύρου, ἑκατέρωθεν τοῦ ὁποίου οἱ κίονες, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι μονόλιθοι, ἀλλ᾽ ἀποτελοῦνται ἐκ σπονδύλων καὶ πλίνθων ἐναλλασσόντων. Τὰ παράθυρα δὲ περιβάλλονται ὑπὸ τριπλοῦ πλαισίου ἐκ πλίνθων, ὁριζοντίων καὶ ὀδοντωτῶν, καλλίστην αἴσθησιν, ὡς καὶ οἱ κίονες, παράγοντα. Τὸ τύμπα-

νον τοῦ *Ἁγίου Θεοδώρου* περιεσώθη οὕτω καὶ ὡς ἓν τῶν

Εἰκὼν 1.

κομψοτέρων μνημείων τῆς ἐξωτερικῆς πολυχρώμου διακοσμήσεως τῆς βυζαντινῆς οἰκοδομίας.

Οἱ κίονες τοῦ τυμπάνου εἶχον πάντες καταπέσει. Εἰς τὸ Δ. τοῦ ναοῦ ἐσώζετο κατὰ χώραν εἷς μόνος μικρὸς σπόνδυλος, ὁ ἀνώτατος, εἰς τὸν τοῖχον δὲ τοῦ τυμπάνου, κεκοιλαμμένον, εἶχον ἀποτυπωθῆ τῶν ἄλλοτε σπονδύλων οἱ

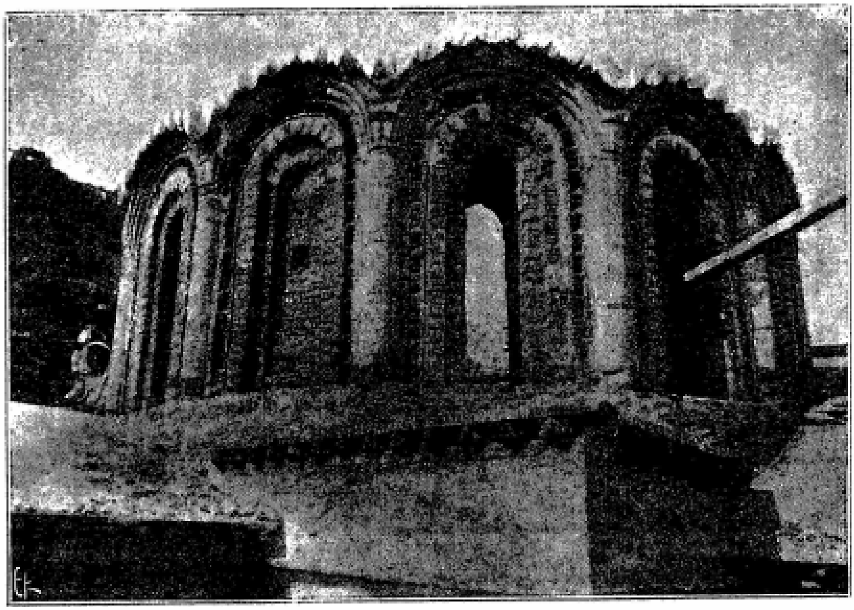
Εἰκὼν 2.

τύποι, ἐξ ὧν ὁδηγούμενοι ἐλαξεύσαμεν τοὺς ἡμετέρους. Τοιουτοτρόπως ἀνεστηλώθησαν ἅπαντες οἱ κίονες. Ἐφιλοτεχνήθησαν δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένα πλαίσια τῶν παραθύρων.

Εἰς τὴν Ν. καὶ Β. πλευρὰν τὸ τύμπανον ἐκ δύο μεγά-

λων ῥηγμάτων, εἶχεν ἀρκούντως παρασαλευθῆ καὶ παρεκκλίνει. Πέρυσιν εἴχομεν ὑποστηρίξει αὐτὰ δι' ἀπλοτοιχίας. Ἤδη, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀφαιροῦντες τὴν προσωρινὴν ταύτην ὑποστήριξιν, ἀνεκτίσαμεν τὸ ἐλλεῖπον τοῦτο μέρος κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτοῦ μορφήν.

Ἡ ἀναστήλωσις τῶν κιόνων, ἡ συμπλήρωσις τῶν πλαισίων καὶ τῶν ῥηγμάτων, ἡ ἀνάκτισις ἄλλων ἐλλειπόντων

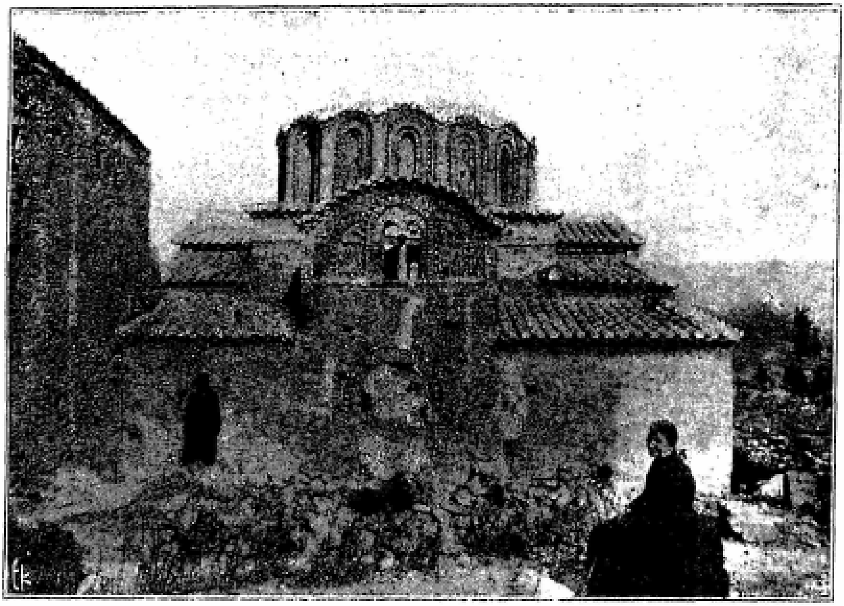
Εἰκὼν 3.

μερῶν τῆς οἰκοδομίας, συνετέλεσαν εἰς τὴν ἰσχυρὰν περίσφιγξιν τοῦ περικαλλοῦς ἀρχιτεκτονικοῦ τούτου μέλους (Εἰκ. 3).

Τὰ εἰς τὰς γωνίας, τὰς μεταξὺ τῶν καμαρῶν, τριγωνικὰ στεγάσματα τῶν ἐσωτερικῶν κωνικῶν κογχῶν (trompes), ἀνεκτίσαμεν, ὡς καὶ οἱονδήποτε ἄλλο ἐλλεῖπον μέρος τῆς στέγης.

Τὸν ἐξωτερικὸν τοῖχον τοῦ ἐξωνάρθηκος πρὸς Δ. συνεπληρώσαμεν, ὡς καὶ τοὺς πύργους τοὺς παρεκτισμένους εἰς τὸν ἐξωνάρθηκα, οἱ ὁποῖοι εἰς τὸν κάτω μὲν ὄροφον ἦσαν παρεκκλήσια, εἰς τὸν ἄνω δὲ πιθανῶς ὁ μὲν κωδονοστάσιον, ὡς τὸ τῆς *Μητροπόλεως*, ὁ δὲ σκευοφυλάκιον.

Τοὺς τοίχους πάντας τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ τῶν πυργί-

Εἰκὼν 4.

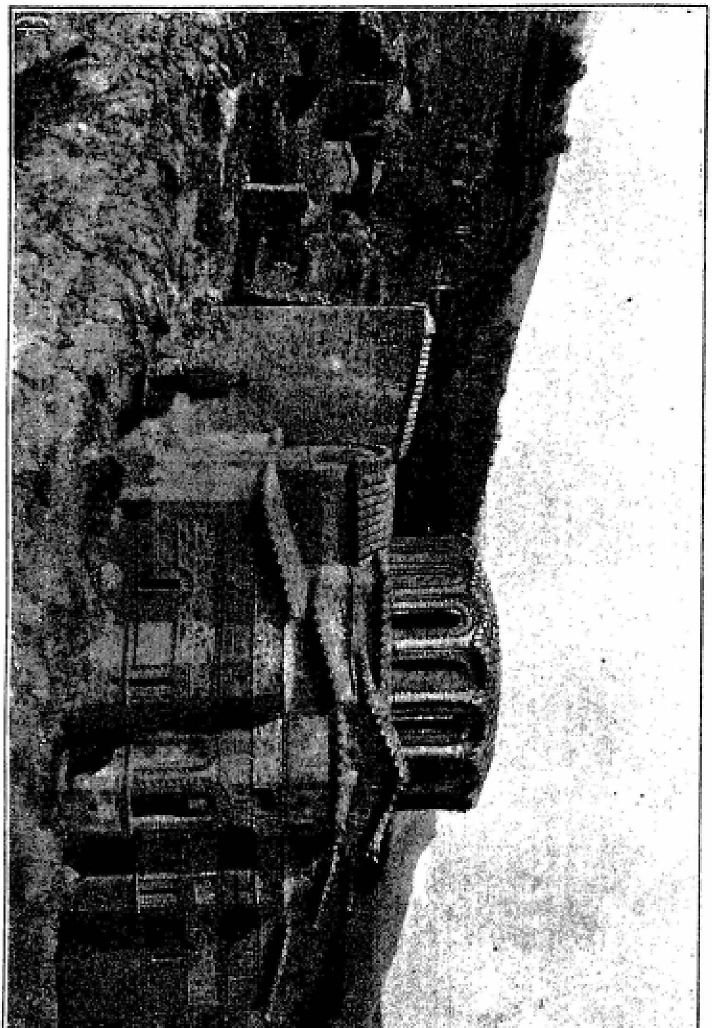
σκων ἐστεγάσαμεν, αὐτοὺς μόνους, ὅπως μὴ φθείρωνται ἐκ τῶν βροχῶν.

Ἀσφαλῶς δὲ ἐστεγάσαμεν ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν, φιλοτεχνήσαντες κάτω τῆς στέγης τὰς ἁπανταχοῦ εὑρισκομένας σειρὰς ὀδοντωτῶν κεραμοπλαστικῶν διακοσμήσεων. Ἕκαστον τμῆμα τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τοῦ ναοῦ ἐστεγάσθη ὄχι μόνον στεγανῶς, ἀλλὰ καὶ τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ διατηρῇ καὶ στεγαζόμενον τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν.

Αἱ Β. καὶ Ν. καμάραι ἀπετελέσθησαν καὶ ἐξωτερικῶς κυλινδρικαί, οὕτω δὲ καὶ ἐστεγάσθησαν. Ἀέτωμα ὑπὲρ αὐτὰς δὲν ἔγεινεν ὀδοντωτοῦ ἐκ πλίνθων κοσμήματος, ὅπως εἰς τὰς καμάρας Α. καὶ Δ., αἱ ὁποῖαι ἐστεγάσθησαν ἀμφικλινεῖς. Τὸ κόσμημα ἔγεινε κυκλοτερὲς (Εἰκ. 4)· κατ' ἀρχὰς ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν διὰ τὴν ἀνομοιότητα τῶν καμαρῶν. Ἀλλ' ὅτι αἱ Β. καὶ Ν. καμάραι οὕτω κυλινδρικαὶ ἀνάγκη νὰ ἦσαν δεικνύει τὸ ὅτι, ἂν κατεσκευάζετο ἄνω αὐτῶν ἀέτωμα, θὰ ὑψοῦντο αὗται εἰς σημεῖον ἀποκλεῖον μέγα μέρος τοῦ καταντικρὺ παραθύρου τοῦ τυμπάνου τοῦ τρούλλου. Ἔπειτα ὑπάρχει συμμετρία: αἱ Δ. καὶ Α. καμάραι εἶναι ἀμφικλινεῖς, καὶ αἱ ἀπέναντι πάλιν ἀλλήλων Ν. καὶ Β. κυλινδρικαί. Τοιαύτην περιφερικὴν τῆς στέγης διαρρύθμισιν ἔχομεν καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸν Μυστρᾶν, μάλιστα δὲ εἰς τὸν Β. τοῖχον τοῦ ναοῦ τῆς *Παντανάσσης* ὑπεράνω τῶν διλόβων πάλιν παραθυριδίων. Σύμφωνος δ' ἄλλως εἶναι ἡ διαρρύθμισις αὕτη καὶ πρὸς τὸν ὅλον καμπυλόγραμμον χαρακτῆρα τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐπὶ τῶν προσόψεων τῶν γνησίων βυζαντινῶν ναῶν διαγράφονται αἱ καμπυλοειδεῖς γραμμαὶ τῆς οἰκοδομῆς, σπανίως δὲ ἀέτωμα στέγης ἀμφικλινοῦς κρύπτει τὴν πραγματικὴν καμπυλότητα τῶν θόλων.

Τὸν τροῦλλον δὲν ἀνηγείρομεν. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς τοιχοδομίας εἶναι ἐμφανὴς ἡ γένεσις τῆς στρογγυλότητος αὐτοῦ· καί, παρὰ τὸ μέγεθος τοῦ τρούλλου, καλύπτοντος ὁλόκληρον τὸ κεντρικὸν τετράγωνον τοῦ ναοῦ, θὰ ἦτο εὔκολος ἡ ἀνέγερσις αὐτοῦ. Ἀπαραίτητος ὅμως δὲν ἦτο αὕτη διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τῶν τοιχογραφιῶν. Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα δὲν ἐπρόκειτο περὶ συμπληρώσεως ἢ ἀναστηλώσεως ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους, τοῦ ὁποίου νὰ σώζωνται κατὰ χώραν ἴχνη, ἐπροτίμησα, πρὸς τὸ παρὸν τοὐλάχιστον, ν' ἀφήσω ἀσκεπὲς τὸ κεντρικὸν τετρά-

γωνον τοῦ ναοῦ. Μετὰ προσοχῆς ὅμως ἐστεγάσθησαν οἱ τοῖχοι τοῦ τυμπάνου, ὅπως μὴ βλάπτηται ἡ τοιχοδομία.

Εἰκὼν 5.

Εἰς τὴν μεγάλην θύραν τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ ἐξωνάρθηκος καὶ τὰ ἑκατέρωθεν αὐτῆς παράθυρα ἐτοποθετή-

σαμεν σιδηρᾶς κιγκλίδας πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἵνα τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ εἶναι καὶ ἐκ τῶν ἔξω καταφανές.

Οὕτως ἀνεστηλώθη τελείως ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτοῦ μορφῇ ὁ κομψὸς ναὸς τοῦ ***Ἁγίου Θεοδώρου***, ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ

Εἰκὼν 6.

ἐξωνάρθηκος, τῶν παρεκτισμένων πυργίσκων, τῶν ἀλλεπαλλήλων στεγῶν τοῦ κυρίως ναοῦ, τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ τυμπάνου, συντηρηθεὶς ἤδη, παρέχει κάλλιστον ὑπόδειγμα ἰδιορρύθμου βυζαντινοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ τύπου (Εἰκὼν 5).

Εὐαγγελίστρια. — Ἀρκούντως καλῶς διετηρήθη μέχρις ἡμῶν ὁ κομψὸς ναΐσκος τῆς ***Εὐαγγελιστρίας***, κτισθεὶς περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΔ΄ ἐκ. Ὁ ναὸς οὗτος, ὅμοιος κατὰ τὸν ἀρχιτεκτονικὸν τύπον μὲ τὸν ναὸν τῆς ***Ἁγίας Σοφίας***, ἔχει τὸ Δ. σκέλος τοῦ σταυροῦ ἐπιμηκέστερον, τὸ τύμπανον τοῦ τρούλλου ὑψιπετὲς καὶ στερεῖται γυναικωνίτου.

Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ εἰς τὴν μεσημβρινὴν αὐτοῦ πλευρὰν παρατετειχισμένη μικρὰ στοά, αἱ ἐξ αὐτῆς εἰς ἄνω δωμάτια ἄγουσαι κλίμακες, καὶ καλὸν διὰ πλίνθων ἀκανθωτὸν παρ᾽ αὐτὴν κόσμημα.

Ὁ ναΐσκος οὗτος, περιτετειχισμένος διὰ περιβόλου, χρησιμεύει ὡς νεκροταφεῖον τοῦ μικροῦ ἐν τοῖς ἐρειπίοις σημερινοῦ συνοικισμοῦ. Τὸν περίβολον τοῦτον ἀδιάβατον σχεδὸν ὄντα ἐκ τῶν ἀγρίων θάμνων ἐκαθαρίσαμεν καὶ ηὐτρεπίσαμεν.

Ἔμπροσθεν δὲ τοῦ νάρθηκος τοῦ ναοῦ ὑπάρχει δωμάτιον εὐρύ, ὥς τις ἐξωνάρθηξ, τὸ ὁποῖον ἦτο πλῆρες ὀστῶν. Καθαρίσαντες αὐτό, εὕρομεν πολλοὺς τάφους· τὰ ὀστᾶ δὲ ἐτοποθετήσαμεν εἰς μικρὸν ἐν γωνίᾳ τοῦ περιβόλου κτισθὲν δωμάτιον. Τὸν θόλον τοῦ ἐξωνάρθηκος τούτου ἐστερεώσαμεν, ἐξεχώσαμεν δέ, πλὴν τῶν ἄλλων, καλὸν πρὸς Ν. δίλοβον παράθυρον.

Ἡ κομψὴ στοὰ ἦτο κατὰ μέγα μέρος κεχωσμένη, ἑτοιμόρροποι οἱ θόλοι αὐτῆς καὶ ὑπερφορτωμένοι διὰ μεταγενεστέρων βαναύσων ἐπικτισμάτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκαθαρίσθη καλῶς ἡ στέγη, ἐξεχωματώθη δὲ καὶ πᾶσα ἡ στοά. Τὰ καταπεσόντα μέρη τῆς τοιχοδομίας τῆς στοᾶς συνεπληρώθησαν, τὰ ὀδοντωτὰ κοσμήματα, τὰ ὑπεράνω τῶν τόξων αὐτῆς ἀνεσκευάσθησαν συμφώνως πρὸς μικρὰ ἀπομείναντα ἴχνη, συνεκρατήθησαν οἱ πίπτοντες θόλοι, ἀντὶ δὲ κεράμων, ἐπεχρίσαμεν αὐτοὺς δι᾽ ἀσβεστοκονιάματος, ὡς θὰ ἦσαν ἐπικεχρισμένοι καὶ ἀρχικῶς, διότι εὕρομεν

ἴχνη παλαιῶν ἐπιχρισμάτων. Συνεπληρώθη δὲ καὶ τὸ ἀκανθωτὸν διὰ πλίνθων παρὰ τὴν στοὰν κόσμημα, οὕτως ὥστε τὸ μεσημβρινὸν τοῦτο μέρος τοῦ ναΐσκου, ἀνέκτησε τὴν προτέραν αὐτοῦ ἰδιαζόντως ἐνδιαφέρουσαν ὄψιν.

Τὰς κλίμακας, αἱ ὁποῖαι ἦγον εἰς διαμερίσματα δευτέρου ὀρόφου συνετηρήσαμεν, ἵνα διασώσωμεν τὰ ἴχνη ταῦτα τοῦ διαγράμματος τῶν παραρτημάτων τοῦ ναΐσκου. Ὁμοίως καὶ τὰ ἴχνη τοῦ διαγράμματος τῶν δωματίων τούτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἦσαν βιβλιοθῆκαι ἢ κειμηλιαρχεῖα. Τὸ ἓν τούτων, τὸ ὑπεράνω τοῦ ἐξωνάρθηκος, εἶχε τοῖχον τοξωτόν, μόλις ἱστάμενον, τὸν ὁποῖο ὑπεστηρίξαμεν συμπληρώσαντες τὴν πεσοῦσαν τοιχοποιίαν.

Τὸν ναΐσκον ὅλον, ὡς καὶ τοὺς τοίχους τοὺς παρεκτισμένους εἰς αὐτόν, ἐστεγάσαμεν διὰ νέων κεράμων, διότι ἡ στέγη ἦτο τὰ μάλιστα βεβλαμμένη.

Ἐξωτερικῶς δὲ ἀποξέσαντες βάναυσα ἐπ' ἐσχάτων γενόμενα ἀσβεστώματα ἐπεχρίσαμεν τοὺς τοίχους, ὅπου ἦτο ἀνάγκη, κατὰ τὸν βυζαντινὸν τρόπον τῆς διὰ μύστρου λιστρώσεως, καὶ συνεπληρώσαμεν τὰ κοσμήματα τῶν πλαισίων τοῦ πρὸς Ν. διλόβου παραθύρου.

Ἀφεντικό.— Τὰ κάλλιστα, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, λείψανα ἀρχιτεκτονικῆς καὶ γραφικῆς διετηρήθησαν εἰς τὸ καθολικὸν τῆς μονῆς τῆς *Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας*, τὸν ναόν, τὸν λεγόμενον σήμερον *Ἀφεντικό*.

Τὸ μνημεῖον ὅμως τοῦτο, ἓν τῶν πολυτιμοτάτων τοῦ Μυστρᾶ, ἔχει δεινῶς ἐρειπωθῆ, σπουδαῖον δὲ εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς συντηρήσεως αὐτοῦ (Εἰκ. 6).

Τὸ *Ἀφεντικὸ* εἶναι ὁ κάλλιστος τύπος τῆς γνησίας βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, τοιαύτης ὁποίαν καθώρισεν αὐτὴν Βασίλειος ὁ Α΄ ὁ Μακεδὼν ἱδρύσας τὴν περιλάλητον *Νέαν*, τὴν ὁποίαν μετὰ τόσου θαυμασμοῦ περιγράφουσιν ὁ Κων-

σταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος καὶ ὁ Φώτιος, καὶ μετὰ τῆς ὁποίας πολλὰ τὰ ὅμοια δεικνύει τὸ *Ἀφεντικό*. Οἱ ἄλλοτε κοσμοῦντες τὸν ναὸν ἓξ τροῦλλοι, οἱ μετὰ νηφαλίου χάριτος ἐκτισμένοι τοῖχοι αὐτοῦ, αἱ περιβάλλουσαι αὐτὸν στοαί, καὶ τὸ παρεκτισμένον κομψὸν κωδωνοστάσιον, μαρτυροῦσιν, ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο θὰ ἦτο ἓν ἐκ τῶν καλλιστευμάτων τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δὲ πλουσίως ἦτο διακεκοσμημένος ὁ ναὸς ἐν χλιδῇ διὰ πολυτελοῦς ἐκ ποικιλοχρώμων μαρμάρων ἐπενδύσεως, καὶ διὰ λεπτῆς τέχνης τοιχογραφιῶν. Τοιαύτην ἐπένδυσιν τῶν τοίχων διὰ μαρμάρων εἶχον οἱ ναοὶ τῆς *Ἁγίας Σοφίας*, τοῦ *Ὁσίου Λουκᾶ* καὶ τοῦ *Δαφνίου*, παραδίδεται δὲ ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων ὅτι εἶχε καὶ ἡ *Νέα* τοῦ Βασιλείου τοῦ Α´ καὶ τὰ Παλάτια τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὴν ἀξίαν δὲ τοῦ ναοῦ αὐξάνουσι τὰ εἰς αὐτὸν παρεκτισμένα παρεκκλήσια, τὰ ὁποῖα ἐκ τοῦ κυριωτάτου περιεχομένου αὐτῶν ὀνομάζομεν δωμάτια τῶν *Χρυσοβούλλων*, παρεκκλήσιον τῶν *Μαρτύρων* καὶ παρεκκλήσιον τῆς *Θεοτόκου*. Ἰδίως δὲ πολύτιμον εἶναι τὸ δωμάτιον τῶν Χρυσοβούλλων, εἰς τοὺς τοίχους τοῦ ὁποίου εἶναι καταγεγραμμένη τῆς μονῆς, ἐν μέρει δὲ καὶ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἡ ἱστορία.

Τὸ πολύτιμον ὅμως μνημεῖον ἔχει ὑποστῇ δεινὴν ἐρείπωσιν. Ὁ μεσαῖος αὐτοῦ τροῦλλος ἔχει καταπέσει, μόλις δὲ ἵστανται κατὰ τὸ ἥμισυ οἱ εἰς τὰς γωνίας τοῦ κεντρικοῦ τετραγώνου τρουλλίσκοι, ἐπικρεμάμενοι ἄνωθεν τῶν ἠρειπωμένων κατηχουμένων. Οἱ κίονες οἱ βαστάζοντες τὰ κατηχούμενα, ἤτοι τὸν γυναικωνίτην, τὸν ἄνω *ὄροφον* τοῦ ναοῦ, ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ, πλὴν ἑνὸς σωζομένου κατὰ χώραν· ἐκ τούτου κατέρρευσε τὸ ἄνω τοῦτο διαμέρισμα τοῦ ναοῦ. Αἱ καμάραι, αἱ σχηματίζουσαι τὰ σκέλη τοῦ σταυροῦ ἔχουσι κατὰ τὸ πλεῖστον κατερειπωθῆ, μετὰ τῶν κα-

ταρρευσάντων δὲ τοίχων κάλλιστα μνημεῖα τῆς βυζαντινῆς γραφικῆς ἔχουσιν ἀπολεσθῆ.

Ἠρειπωμένον ἐπίσης εἶναι τὸ κομψὸν κωδωνοστάσιον τοῦ ναοῦ, τὸ εἰς τὴν ΝΔ. αὐτοῦ γωνίαν παρεκτισμένον. Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦτο συνέκειτο πιθανώτατα ἐκ τριῶν ὀρόφων ὑπὲρ τὴν βάσιν, ὡς εἰκάζω ἐκ μικροῦ ἴχνους κόγχης σωθέντος ὑπὲρ τὸν δεύτερον ὄροφον, ἐκ τῆς τοιχογραφίας τῆς κτιτορικῆς τῆς παριστανούσης τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐκ συγκρίσεως μὲ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Παντανάσσης. Ἤδη μόλις ἵστανται δύο πλευραὶ τοῦ δευτέρου, τοῦ δὲ μεσαίου ὀρόφου ἔχουσι καταστραφῆ τὰ δίλοβα ἀνοίγματα.

Τοσαύτη ἦτο ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἡ χλιδὴ τῆς γραφικῆς διακοσμήσεως, ὥστε ὄχι μόνον οἱ τοῖχοι αὐτοῦ εἶχον καλυφθῆ διὰ τοιχογραφιῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ στοαὶ αἱ περιβάλλουσαι αὐτόν, καὶ τὸ κωδωναστάσιον ἀκόμη, ὡς σωζόμενα ἴχνη μαρτυροῦσιν.

Εἶναι δὲ αἱ σωζόμεναι τοιχογραφίαι τοῦ *Ἀφεντικοῦ* μάρτυρες ἀληθοῦς ἀναγεννήσεως τῆς τέχνης. Ποικιλία, εὐρύτης παραστάσεως, ἁβρότης ἐκτελέσεως ὑπενθυμίζουσι τοὺς παλαιοτέρους ζωγράφους τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐνάργεια εἰς τὴν ἐπίδειξιν τῶν ἀντιθέσεων πρὸς ἀληθεστέραν ἐκ τοῦ φυσικοῦ παράστασιν ὑπενθυμίζει τὴν τέχνην τῶν σημερινῶν impressionistes, τοὺς ὁποίους θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καλέσωμεν *κατ' ἐνάργειαν* ζωγράφους. Πρόσωπα δέ τινα, μάλιστα ἀγγέλων, δεικνύουσιν, ὅτι οἱ ἀνώνυμοι ζωγράφοι τοῦ Ἀφεντικοῦ εἶχον ἐνώπιον αὐτῶν πρότυπα ζῶντα, ἐρχόμενοι οὕτω, τὸ πρῶτον ἤδη ἐν τῇ βυζαντινῇ τέχνῃ, εἰς ἄμεσον μετὰ τῆς φύσεως συνάφειαν.

Σπουδαῖον εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς συντηρήσεως τοῦ περικαλλοῦς τούτου μνημείου. Ἡ ἐρείπωσις εἶναι δεινή· καθ' ἑκάστην ἀποτρίβεται μέρος τῆς ἐπικρεμαμένης τοιχοδομίας

τῶν καμαρῶν καὶ τῶν τρουλλίσκων συμπαρασύρον καὶ τμήματα τοιχογραφίας.

Ὁ ἀσφαλέστατος τρόπος συντηρήσεως θὰ ἦτο ἡ πλήρης ἀναστήλωσις τοῦ μνημείου· σώζονται δὲ ἴχνη τῶν καταρρευσάντων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν ἀρκούντως, ὥστε, μετὰ μελέτην ἐπισταμένην, ἠδύνατο ὁ περικαλλὴς ναὸς νὰ ἐπαναχθῇ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ μορφήν.

Διστάζομεν ἐν τούτοις νὰ προβῶμεν εἰς ἀναστήλωσιν τοῦ μνημείου, τὸ ὁποῖον οὕτω ἤθελε στερηθῇ τῆς θελκτικῆς ἐκείνης γραφικότητος τῆς ἐκ τῆς ἐρειπώσεως αὐτοῦ προερχομένης. Τὸ σπουδαιότερον δέ, ἐν αὐτῇ τῇ ἐρειπιώδει καταστάσει δύναται ὁ ἐρευνητὴς τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας τελειότερον νὰ σπουδάσῃ τὸ μνημεῖον.

Κατὰ τὴν διαρρεύσασαν περίοδον τῶν ἐργασιῶν ἐπεδόθην εἰς συντήρησιν ἁπλῆν, ἀλλ' ἀσφαλεστέραν, ὅσον εἶναι δυνατόν, τῶν ἀπομεινάντων λειψάνων ἀρχιτεκτονικῆς. Καὶ δὴ πρῶτον εἰς καθαρισμὸν τῆς στέγης καὶ ἀσφαλῆ τοῦ οἰκοδομήματος στέγασιν.

Ἡ στέγη τοῦ μνημείου κατὰ τὰς καμάρας καὶ κατὰ τοὺς τρουλλίσκους εἶχε καταφορτισθῇ δι' ἀλλεπαλλήλων στρώσεων κεράμων καὶ διὰ προστιθεμένων ἀεὶ νεωτέρων προσκτισμάτων πρὸς εὐχερεστέραν στέγασιν. Ὁσάκις ἐν λίαν μεταγενεστέροις χρόνοις παρουσιάζετο ἀνάγκη ἐπιδιορθώσεως τῆς στέγης ἢ καὶ ἀνανεώσεως αὐτῆς, ἐπὶ τῶν παλαιῶν κεράμων, ἁπλῶς προσετίθεντο νεώτεραι· ὅπου δὲ ἡ πρόχειρος αὕτη στέγασις καθίστατο δύσκολος ἐκ τῆς καμπυλότητος τῶν θόλων καὶ καμαρῶν, ἁπλῶς προσεκτίζοντο τὰ κοῖλα μέρη, ὥστε ν' ἀποτελεσθῇ ἐπιφάνεια ὁμαλωτέρα, καὶ τοιουτοτρόπως ἀνεκαινίζετο ἡ στέγη. Ἐκκαθαρίζοντες ἤδη αὐτὴν εὕρομεν εἰς πολλὰ μέρη τέσσαρας καὶ πέντε ἀκόμη στρώσεις κεράμων.

Ἡ τοιαύτη ὅμως ἀνανέωσις τῆς στέγης πρῶτον μὲν ἐπε-

βάρυνεν ὑπερμέτρως τὸ οἰκοδόμημα, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ ἀρχικὸν σχῆμα τῶν θόλων καὶ καμαρῶν, τὸ ὅλον σχέδιον τῆς στέγης τοῦ ναοῦ ἐπὶ τὸ ἀκομψότερον ἠλλοίωσεν.

Εἰς τὸν Ν. τοῖχον εἶνε παρεκτισμένον τὸ παρεκκλήσιον, ὅπερ καλῶ τῆς *Θεοτόκου*, διότι ἐν αὐτῷ ἐπὶ τῶν τοίχων εἶναι γεγραμμένος ὁ εἰκονογραφικὸς κύκλος τοῦ βίου αὐτῆς. Ἡ ἐξωτερικὴ ὄψις τῶν ἀξίων σπουδῆς θόλων τοῦ παρεκκλησίου τούτου, ὡς καὶ τῶν συνεχομένων εἰς αὐτό, εἶχε τελείως ἀλλοιωθῆ ἐκ τῶν νεωτέρων στεγάσεων καὶ προσκτίσεων. Ἐκαθαρίσαμεν προσεκτικῶς πάντας τοὺς θόλους, εὕρομεν τὰς παλαιὰς γραμμὰς αὐτῶν καὶ ἐπεχρίσαμεν αὐτοὺς στεγανῶς διὰ κεραμοκονίας (κορασανίου). Τὸ μεῖγμα δὲ τοῦτο προτιμῶμεν καὶ τοῦ τσιμέντου, διότι τοῦτο μετεχειρίζοντο καὶ οἱ Βυζαντινοὶ τοῦ Μυστρᾶ. Ὑπεράνω δὲ τοῦ διπλοῦ στεγανωτάτου τούτου ἐπιχρίσματος θέλομεν στρώσει καὶ κεράμους στερεάς. Οὕτως ὥστε οὐδ' ἡ ἐλαχίστη σταγὼν θὰ δύναται ν' ἀπομείνῃ ἐπὶ τοῦ τοίχου. Οὕτω καὶ ἡ τοιχοποιΐα καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν ἐσωτερικῶς γραφικῆς ἔργα συντηροῦνται.

Εἶναι δὲ μοναδικὸν ἐν τῇ βυζαντινῇ ἀρχιτεκτονικῇ τὸ σχῆμα τοῦτο τῶν θόλων τοῦ παρεκκλησίου τῆς Θεοτόκου. Διότι εἰς μὲν τὸ κέντρον εἶναι συγκεντρικοὶ καὶ οὗτοι, ὁ μεσαῖος μάλιστα ὀλίγον ὑψηλότερος, λίαν ὅμως πεπλατυσμένοι, ἀπολήγουσι δὲ κατὰ τὸ Ν. καὶ Β. ἄκρον εἰς θόλους κυλινδρικούς.

Ἀπὸ τοῦ Ν. τοίχου ἐπροχωρήσαμεν πρὸς τὸν κυρίως ναόν, καὶ ἐστεγάσαμεν τοιουτοτρόπως καὶ τοὺς γωνιαίους τρουλλίσκους ἐπαναφέροντες αὐτοὺς εἰς τὸ ἀρχαῖον σχῆμα. Ὑπὸ τὰς κεράμους δὲ πάντοτε ἐφιλοτεχνεῖτο τὸ ἀπαραίτητον ὀδοντωτὸν κόσμημα.

Ἄξιον σπουδῆς εἶναι τὸ σχῆμα τῶν θόλων τῶν εἰς τὰς γωνίας τοῦ ναοῦ παρεκτισμένων παρεκκλησίων. Οἱ θόλοι

οὗτοι εἶναι πεπλατυσμένοι καὶ πεπιεσμένοι (abaissés), ὅμοιοι πρὸς τοὺς θόλους, τοὺς ὁποίους θὰ ἠδυνάμεθα νὰ καλέσω- *αὐτοκρατορικούς*. Τὸ ἰδιάζον ὅμως αὐτῶν εἶναι ὅτι ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν καταβιβάζονται καὶ ἀπολήγουσιν εἰς ἀποφύσεις πλατείας ὡς γεῖσα πετάσου.

Ἡ στέγασις τῶν θόλων τούτων, μοναδικῶν καὶ τούτων ἐν τῇ βυζαντινῇ ἀρχιτεκτονικῇ, εἶναι ἀρκούντως δυσχερής· διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεταγενεστέρας ἀνανεώσεις ἢ ἐπισκευὰς τῆς στέγης εἶχον δι' ἐπικτισμάτων μεταγενεστέρων παραμορφωθῆ αἱ καμπυλότητες τῶν θόλων. Διὰ τοῦ ἐπιμελοῦς καθαρισμοῦ ἐπανεφέραμεν καὶ τούτους εἰς τὴν ἀρχικὴν μορφήν.

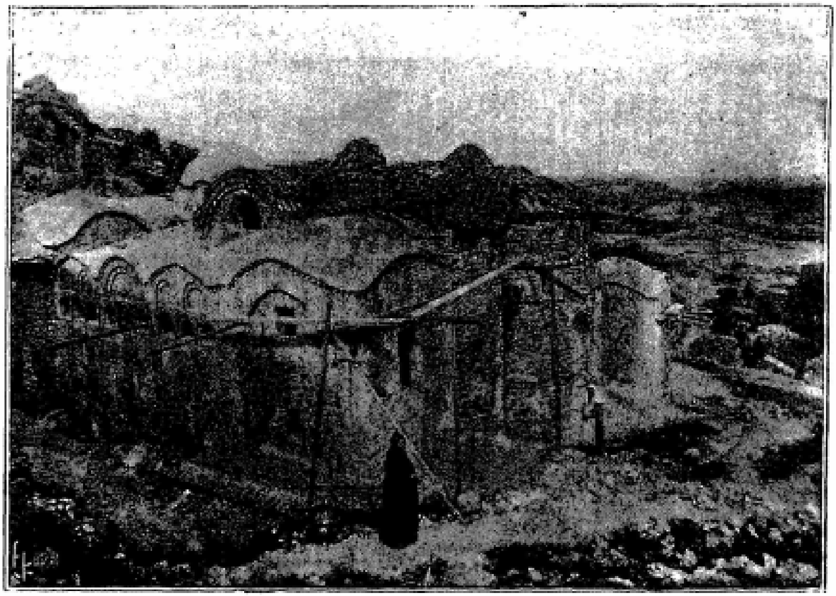
Διὰ τῆς ἐκσκαφῆς δὲ τῶν ἐπιχώσεων πρὸς πρόληψιν τῶν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας βλαβῶν ἐπεφάνη ὅλος ὁ Ν. τοῖχος, κομψῶς διακεκοσμημένος διὰ παραθυριδίων πλαισιουμένων διὰ κοσμημάτων ἐκ πλίνθων.

Πολλὴ ἐργασία ὑποστηρίξεως καὶ ἀποκαταστάσεως ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν μορφὴν ἀπομένει ἀκόμη. Διότι διὰ τῆς ἐκτελουμένης ἤδη ἐργασίας συντηρήσεως τῶν μνημείων, ὄχι μόνον συντηροῦμεν αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς παρέχεται εὐκαιρία ἀποκαλύψεως καὶ σπουδῆς τῶν γνησίων βυζαντινῶν τύπων (Εἰκ. 7).

Ἀντίθεσιν παραστατικὴν διαφορᾶς ῥυθμοῦ πρὸς τὸν καλλιπρεπῆ τοῦτον ναὸν παρουσιάζει ὁ τῆς *Παντανάσσης*. Ἱδρυμένος εἰς περίοπτον θέσιν, ἐπίδρασίν τινα ἐμφανῆ μαρτυρῶν φραγκικῶν τύπων, παρέχει γραφικὴν ὄψιν ὁ ναὸς οὗτος, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τοῦ *Ἀφεντικοῦ*, μᾶλλον ἀπέριττον, ἀλλ' ἐν ταῖς καλαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς μεγαλοπρεπῆ καὶ γνήσιον τύπον τῆς κλασσικῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς παρέχοντα.

Ὁ ναὸς τῆς Παντανάσσης ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς

ΙΕ΄ ἑκατονταετηρίδος, εἰς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἦσαν αἰσθητότεραί πως αἱ φραγκικαὶ ἐπιδράσεις, οὐχὶ ἄμεσοι ἀλλ᾽ ἔμμεσοι, καὶ οὐχὶ εἰς τὴν γραφικήν, ἡ ὁποία εἶναι γνήσιον προϊὸν τῆς ἑλληνικῆς δημιουργίας, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν. Αἱ ἐπιδράσεις αὗται εἰς τὸν ναὸν τῆς Παντανάσσης δηλοῦνται κυρίως εἰς τὸ κωδωνοστάσιον, καὶ εἰς τὰ διακοσμητικὰ πώρινα πλαίσια τοῦ ἱεροῦ, τὰ ὁποῖα

Εἰκὼν 7.

ὑπενθυμίζουν τὴν διακόσμησιν τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τοῦ ἐν Μονρεάλῃ ναοῦ (τέλη ΙΓ΄ ἑκατ.).

Πολλαπλᾶ εἶναι τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκδηλοῦσι τὴν φραγκικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὸ κωδωνοστάσιον: τόξα τεθλασμένα, παραθυρίδια τριφυλλοειδῆ, τὸ ὀξυκόρυφον ἀέτωμα, οἱ εἰς τὰς γωνίας αὐτοῦ τέσσαρες πυργίσκοι.

Κατὰ τὰ ἄλλα τὸ θεμελιῶδες ἀρχιτεκτονικὸν διάγραμμα

τοῦ ναοῦ τῆς Παντανάσσης εἶναι βυζαντινόν, ὁμοίου μάλιστα τύπου πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀφεντικοῦ: Τὸν μεσαῖον τροῦλλον περικυκλοῦσι τέσσαρες μικρότεροι εἰς τὰς γωνίας τοῦ κεντρικοῦ τετραγώνου· ἕτερος τροῦλλος σκεπάζει τὸν νάρθηκα εἰς τὸν ἄνω ὄροφον, τὰ κατηχούμενα, τὸν ὑπεράνω τῶν πλαγίων κλιτῶν καὶ τοῦ νάρθηκος.

Ὁ ναὸς τῆς Παντανάσσης ἦτο καὶ οὗτος πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἠρειπωμένος. Μοναχή τις ἀνήγειρε τὸν κεντρικὸν καταπεσόντα τροῦλλον, ἀκόμψως βεβαίως, ἀλλ᾿ οὕτω συνεκρατήθη τὸ μνημεῖον. Πρό τινων δ᾿ ἐτῶν, καθ᾿ ὑπόδειξιν τοῦ ἀπὸ πολλοῦ καταστήσαντος ἀντικείμενον μελέτης τὸν μεσαιωνικὸν ἐρειπιῶνα κ. Γ. Μιλλέ, ἐγένετο ἐργασία πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας, ὁμοία μὲ τὴν ὑφ᾿ ἡμῶν σήμερον ἐκτελουμένην. Τοιχίον κατεσκευάσθη εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ν. τοίχου καὶ αὖλαξ ἀπάγουσα τὰ ὄμβρια ὕδατα. Συγχρόνως ὅμως καὶ ἐπεχρίσθη ὁ τοῖχος ὁ Ν δι᾿ ἀσβεστοκονιάματος, μέτρου χρησίμου ἴσως κατὰ τῆς ὑγρασίας, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐπεκάλυψε τὰ ὀδοντωτὰ διὰ πλίνθων κοσμήματα τῶν διλόβων παραθύρων καὶ τὴν ἄλλην βυζαντινὴν τοιχοποιίαν. Ἀλλ᾿ ἐν τῷ ὅλῳ διατηρεῖται ὁ ναὸς τῆς Παντανάσσης καλύτερον παντὸς ἄλλου μνημείου τοῦ Μυστρᾶ· αἱ ἀπὸ ἐτῶν ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ ἐγκατασταθεῖσαι ἀδελφαὶ Γιατράκου συνετέλεσαν, δίκαιον εἶναι νὰ μνημονευθῇ, εἰς τὴν εὐπρεπῆ συντήρησιν τοῦ γραφικοῦ ναοῦ.

Εἰς τὴν Παντάνασσαν ὀλίγη στερεώσεως ἔχει νὰ γείνῃ ἐργασία· ἴσως ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἀνεγερθεὶς τροῦλλος, μὴ τὸ βάρος καὶ ἡ διδομένη ὑπ᾿ αὐτοῦ ὤθησις εἰς τὰς καμάρας εἶναι ἐπικίνδυνος. Ἰδίως ὅμως ἐργασία ἐνταῦθα ἔχει νὰ γείνῃ κατὰ τῆς ὑγρασίας. Ἡ στέγη τοῦ ναοῦ καλῶς νὰ καθαρισθῇ καὶ ν᾿ ἀνανεωθῇ.

Τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ ναοῦ, μνημεῖον τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρον, ἔχει ἀνάγκην καὶ ὑποστηρίξεως καὶ στεγάσεως ἀσφα-

λοῦς. Τὸ δεύτερον ἐγένετο ἤδη. Τὸ ᾠοειδὲς ἐπιστέγασμα τοῦ κωδωνοστασίου εἶχεν ἀποτριβῆ κατὰ τὸ ἐπίχρισμα, τὰ ὕδατα δὲ τῶν βροχῶν εἰσήρχοντο ποτίζοντα τοὺς τοίχους αὐτοῦ. Κατασκευάσαντες ὑψηλὰ ἰκριώματα, καὶ διὰ τὴν ἄλλην χρήσιμα ἐργασίαν ὑποστηρίξεως, ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἐπιστέγασμα ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων σαθρῶν ἐπιχρισμάτων, καὶ ἐπεχρίσαμεν αὐτὸ στεγανῶς διὰ διπλοῦ στρώματος κεραμοκονίας (κορασανίου), ἐπιδιορθώσαντες μάλιστα καὶ τὴν ἐκ τῶν μεταγενεστέρων ἐπιδιορθώσεων ἀλλοιωθεῖσαν καμπυλότητα αὐτοῦ.

Εὐκαιρία δὲ μοὶ ἐδόθη διὰ τῆς ἐπὶ τόπου ἐξετάσεως, δυνατῆς ἐκ τῶν ἰκριωμάτων, νὰ μελετήσω καλῶς καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τοῦτο. Οὐδεμία ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀμφιβολία ἀπομένει ὅτι τὸ ἐπιστέγασμα εἶναι βυζαντινόν. Ἡ αὐτὴ τοιχοδομία μὲ τὴν τοῦ ἄλλου κωδωνοστασίου ἐξακολουθεῖ ὁμαλῶς, ἠρέμα δὲ καὶ κατὰ μικρὸν καμπυλουμένη πρὸς τὰ ἔσω, σχηματίζει τὸ ᾠοειδὲς τοῦτο ἐπιστέγασμα, ἐν τῷ ὁποίῳ καταφανὴς εἶναι ἡ αὐτὴ γραμμή, ἡ αὐτὴ χείρ, ὁ αὐτὸς ἐν ὅλῳ τέλος χαρακτήρ. Εἰς τὸ ἀνώτατον μόνον μέρος τῆς κορυφῆς ἀλλάζει ἡ τοιχοδομία· φανεροὶ εἶναι οἱ λίθοι καὶ ὁ τρόπος τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν ὡς νεώτεροι: τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἐπιστεγάσματος εἶχε καταπέσει καὶ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους συνεπληρώθη. Ἡ νεωτέρα ὅμως αὕτη συμπλήρωσις κατ᾽ ἀνάγκην ἐγένετο κατὰ τὸ παλαιόν· διότι ἡ παλαιὰ καμπυλουμένη γραμμὴ φθάνει μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε οἱαδήποτε συμπλήρωσις ἀνάγκη ν᾽ ἀναπαραστήσῃ ἁπλῶς τὸ ἄλλοτε ὑπάρχον σχῆμα, ὅπερ κατ᾽ ἀκολουθίαν εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ σημερινόν, καὶ τὸ ὅλον ᾠοειδὲς ἐπιστέγασμα πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἀσφαλῶς εἰς τοὺς βυζαντινοὺς ἀνήκει χρόνους.

Κομψότατος ναΐσκος ἐγείρεται ἄνω τῶν Παλατίων πρὸς

τὸ κάστρον, ἐπισκοπῶν τὴν ὅλην βυζαντινὴν πόλιν, ὁ ναΐσκος τῆς *Ἁγίας Σοφίας*.

Ὁ ναὸς οὗτος ἀνήκει εἰς ἄλλον ἀρχιτεκτονικὸν τύπον ἢ ὁ τοῦ ***Ἀφεντικοῦ*** καὶ τῆς ***Παντανάσσης***, μικρότερος ὢν ὡς καὶ ἡ ***Εὐαγγελίστρια***, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζει κατὰ τὸν τύπον, διότι ὑπὲρ τὰς πλαγίας κλιτὰς δὲν ἔχει, ὡς καὶ αὕτη, ἄνω ὄροφον. Στοὰ ὅμως κοσμεῖ καὶ τὴν *Ἁγίαν Σοφίαν* ἀναπεπταμένη, ὡς καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων ναῶν, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα.

Ὁ ναὸς οὗτος, κτίσμα τῶν πρώτων Δεσποτῶν τοῦ Μυστρᾶ, τῶν Καντακουζηνῶν (τέλη ΙΔ΄ ἐκ.), ἦτο παρεκκλήσιον τῶν Παλατίων, ὡς δεικνύει ἄλλως καὶ ἡ ῥαδινὴ κομψότης τοῦ τρούλλου αὐτοῦ καὶ τῶν κλιτῶν καὶ τοῦ ὅλου διαγράμματος. Εἰς τὴν *Ἁγίαν Σοφίαν* εἶχον ἤδη γείνει ἐργασίαι τινὲς διὰ τοῦ σεβασμιωτάτου νῦν Μητροπολίτου κυρίου Θεοκλήτου. Αἱ ἀψῖδες τῶν πλαγίων κλιτῶν εἶχον ὑποστηριχθῆ καὶ μέρος τῆς στέγης ἀνανεωθῆ.

Εἰς τὸν ναΐσκον τοῦτον, ἀρκούντως κατεστραμμένον μάλιστα κατὰ τὸν ἐξωνάρθηκα, τὴν στέγην, τὸν τροῦλλον καὶ τὸ κωδωνοστάσιον, ἔχουν νὰ γείνουν πολλαὶ ἐργασίαι τὴν ἐρχομένην περίοδον. Ἐφέτος ἐσκάψαμεν εἰς τὸν Ν. αὐτοῦ τοῖχον χάνδακα, ὅπως μετοχετεύῃ τὰ ὕδατα καὶ καθαρίσαντες ἐπεχρίσαμεν διὰ κεραμοκονίας τὴν στέγην τοῦ ΒΔ. παρεκκλησίου καὶ τὸν τροῦλλον τοῦ νάρθηκος. Τὰ ὑπὸ τὴν στέγην δὲ ὀδοντωτὰ κοσμήματα καὶ ἐνταῦθα, ὡς εἰκός, ἐφιλοτεχνήθησαν, τοιαῦτα ὁποῖα ἦσαν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τοῦ κομψοῦ ναΐσκου.

Ἀπὸ τῆς *Ἁγίας Σοφίας* διακρίνεται τὸ διάγραμμα τῶν κάτωθεν αὐτῆς Παλατίων μετὰ τῶν ἀπείρων αὐτοῦ παραρτημάτων καὶ τῶν περιβαλλόντων τειχῶν.

Ποικίλα εἶναι τὰ κτίρια τῶν Παλατίων καὶ ποικίλη ἡ

ἀξία αὐτῶν ἡ ἀρχαιολογική, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐρείπωσις αὐτῶν. Τῶν κτιρίων τούτων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατέπεσε μόνον ἡ στέγη, σώζονται δὲ οἱ τοῖχοι ὄρθιοι καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ὕψος. Τὰ οἰκήματα, τὰ ὁποῖα περιέβαλλον τὰ Παλάτια, εἶχον τὰ πλεῖστα τρεῖς ὀρόφους, εἴς τινα σώζεται ὁ δεύτερος, καὶ ἀναβαίνων τις βλέπει καὶ τὰ ἑρμάρια τὰ ἐν τῷ τοίχῳ διεσκευασμένα, καὶ τὰ ἐπιχρίσματα τῶν τοίχων, καὶ τὰς διὰ ζωγραφητῶν πλίνθων μιμήσεις τῶν κεραμοειδῶν διακοσμήσεων, οἵας εἰς πολλὰ μνημεῖα τοῦ Μυστρᾶ βλέπομεν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ θόλους ἀκόμη, ἐπὶ λοφείων βαίνοντας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχιτεκτονικήν, στεγάζοντας τὰ δωμάτια.

Ἐνταῦθα, περὶ τὰ Παλάτια τῶν δεσποτῶν, καὶ εἰς τὴν Ἄνω ταύτην, τὴν ἀριστοκρατικὴν πόλιν τοῦ Μυστρᾶ, διετηρήθησαν τὰ κάλλιστα καὶ τὰ πολυπληθέστερα, ἴσως τὰ μόνα τέλεια ὑποδείγματα τῆς τόσον ἀμελετήτου, σχεδὸν ἀγνοουμένης ἀστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν Βυζαντινῶν.

Τὸ κύριον δὲ σῶμα τῶν Παλατίων σύγκειται ἐκ δύο καθέτων πρὸς ἀλλήλας πτερύγων, ἔμπροσθεν τῶν ὁποίων σχηματίζεται ἡ μεγάλη πλατεῖα (cour d'honneur). Εἰς τὴν κυρίαν πτέρυγα τὴν πρὸς Δ. ὑπῆρχε προσεπεκτισμένη στοὰ καθ' ὅλον τὸ μῆκος διήκουσα, τῆς ὁποίας σώζονται ἴχνη τῆς γενέσεως τῶν καμαρῶν. Κάτω τοῦ ἰσογείου φαίνονται ὑπόγεια καμαρωτά. Τὸ ἰσόγειον σύγκειται ἐξ ὀκτὼ θολωτῶν δωματίων, τὰ ὁποῖα συνεκοινώνουν πρὸς ἄλληλα καὶ πιθανώτατα ἦσαν τῶν στρατιωτῶν καταλύματα. Ἐπὶ τῶν ὀκτὼ τούτων θολωτῶν ἰσογείων στηρίζεται ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ θρόνου, αἴθουσα εὐρεῖα, μήκους τριάκοντα καὶ τριῶν μέτρων· τὸ δὲ ὕψος αὐτῆς κατέχει τὸ ὕψος τῶν δύο ἄνω ὀρόφων τῶν ἄλλων οἰκημάτων. Εἰς τὰ παράθυρα τῆς αἰθούσης ταύτης, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Παλατίων, εὕρην-

ται ἴχνη πωρίνων πλαισίων, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσιν ἐπίδρασίν τινα φραγκικήν.

Εἰς τὰ Παλάτια, τὰ παραρτήματα αὐτοῦ, τὴν Ἄνω καθόλου βυζαντινὴν ταύτην συνοικίαν, ἔχουσι νὰ γείνωσιν ἐργασίαι μᾶλλον εὐπρεπείας. Νὰ ὑποστηριχθῶσι πάντα ἐκεῖνα τὰ πολυπληθῆ κτίρια εἶναι ἀδύνατον· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἀξιολογώτερόν τι μνημεῖον, δύναται νὰ γείνῃ ἁπλῆ τις ὑποστήριξις, ἰδίως δὲ νὰ εὐτρεπισθῶσι δρομίσκοι τινὲς διὰ νὰ καταστῇ εὔκολος ἡ ἀνὰ τὰ ἐρείπια περιήγησις καὶ ἄλλαι ἐργασίαι νὰ γείνουν, ὡς προεῖπον, εὐπρεπείας.

Ἐφέτος ηὐτρεπίσαμεν τὴν πρὸ τῶν Παλατίων πλατεῖαν, καθαρίσαντες αὐτὴν ἀπὸ τῶν συνεσωρευμένων ἐρειπίων, ἐξεχωματώσαμεν τοὺς πόδας τοῦ τοίχου τῆς κυρίας ὄψεως καὶ τὸ Ν. ἐσωτερικὸν μέρος τοῦ ἰσογείου, ὅπου εἶχε καταπέσει καὶ ὁ μεσαῖος ὄροφος τῆς μεγάλης αἰθούσης τοῦ θρόνου. Τὸ ἔδαφος τῆς αἰθούσης ταύτης, κατακεχωσμένον ἐκ τῆς καταπεσούσης στέγης, ἐξεχωματώσαμεν, κατεσκευάσαμεν ἁπλῆν λιθίνην κλίμακα πρὸς αὐτήν, καὶ ἤδη δύναται νὰ θαυμάσῃ ὁ ἐπισκέπτης τὴν αἴθουσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγίνοντο αἱ ἐπίσημοι τελεταὶ τῶν Δεσποτῶν τῆς Πελοποννήσου: εἰς τὸ μέσον τοῦ Α. τοίχου σώζεται ἡ κόγχη, ὡς καὶ εἰς τὰ λεγόμενα ἀνάκτορα τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου Κωνσταντινουπόλει, ὅπου ἦτο ὁ θρόνος τῶν Δεσποτῶν.

Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν τῶν Παλατίων ηὐτρεπίσαμεν δρομίσκους τινάς, κατεσκευάσαμεν δὲ δρομίσκον καὶ πρὸς τὸν ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Παλατίων ναὸν τοῦ *Ἁγίου Νικολάου*, ναὸν μεταγενέστερον, ἀνήκοντα εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Καθόλου δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα εὐπρεπείας ἐκάμομεν εἰς τὴν Ἄνω ταύτην πόλιν τοῦ Βυζαντινοῦ ἐρειπιῶνος.

Ἀρκεταὶ ἐργασίαι ἔχουσιν ἤδη ἐκτελεσθῆ πρὸς συντήρησιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν μνημείων τοῦ Μυστρᾶ. Τρεῖς ναοὶ διεσώθησαν καὶ ηὐτρεπίσθησαν ἐξ ὁλοκλήρου: ὁ *Ἅγιος Θεόδωρος*, ὁ *Ἅγιος Ἰωάννης* καὶ ἡ *Εὐαγγελίστρια*. Πύργος κομψὸς τοῦ ναοῦ τῆς *Περιβλέπτου* ἀνεστηλώθη, ὁ μεταγενέστερος ναὸς τοῦ *Ἁγίου Νικολάου* ἐξεχωματώθη καὶ εἰς τὰ πέριξ καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὥστε ἐπεφάνη τὸ διάγραμμα· τὸ κωδωνοστάσιον τῆς *Παντανάσσης* καὶ μέρος τοῦ ναοῦ τῆς *Ἁγίας Σοφίας* ἐστεγάσθησαν. Ἐγένετο δὲ καὶ ἀρκετὴ ἐργασία συντηρήσεως εἰς τὸν κάλλιστον ναὸν τοῦ Μυστρᾶ, εἰς τὸ *Ἀφεντικό*. Πλὴν ἄλλων δὲ μᾶλλον ἀσημάντων κτιρίων, τὰ ὁποῖα ὑπεστηρίχθησαν, ἵνα παραμείνωσιν ὡς τεκμήρια τοῦ διαγράμματος τῆς βυζαντινῆς πόλεως καὶ τῶν μονῶν, κατὰ μέγα μέρος ηὐτρεπίσθησαν καὶ τὰ Παλάτια τῶν Δεσποτῶν τοῦ Μυστρᾶ.

Πολλὴ ὅμως ἐργασία ἀκόμη ἀπομένει, ὥστε ἀσφαλῶς νὰ συντηρηθῶσι πάντα τὰ μνημεῖα καὶ καθόλου ἡ πολύτιμος αὕτη μεσαιωνικὴ πόλις.

Εἰς τὸν ναὸν τῆς *Περιβλέπτου*, ὅπου ἡ τέχνη ἡ γραφικὴ τοῦ Μυστρᾶ καὶ καθόλου τοῦ Βυζαντίου ἴσως ἐξίκετο εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτῆς σημεῖον (μέσα ΙΔ΄ ἑκ.), οὐδεμία ἀκόμη ἔγεινεν ἐργασία συντηρήσεως. Εἰς τὸν ναὸν τῆς *Παντανάσσης* ὑπάρχει πολλὴ ἀκόμη ἐργασία ἰδίως πρὸς ἀσφάλειαν τῆς στεγάσεως. Εἰς τὸν ναὸν τῆς *Ἁγίας Σοφίας* ἔχομεν ὑποστήριξιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ κωδωνοστασίου αὐτοῦ. Ἐπίσης τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ *Ἀφεντικοῦ*, ἓν τῶν καλλίστων μνημείων τῆς βυζαντινῆς πόλεως, ἔχει ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἀνεγέρσεως. Αὐτὸς δ' ὁ ναὸς ἔχει ἀνάγκην, ἂν ὄχι ἀναστηλώσεως, ἐπιμελοῦς ὅμως συντηρήσεως τῶν ἀπομεινάντων καλλίστων λειψάνων βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ ἀσφαλὴς δὲ στέγασις τῶν ἀρχιτεκτονικῶν λειψάνων τούτων θέλει συντηρήσει καὶ τὰ κάλλιστα

λείψανα γραφικῆς, τὰ ὁποῖα περιεσώθησαν ἐν τῷ καλλιπρεπεῖ τούτῳ ναῷ.

Ποικίλαι δ' ἄλλαι ἐργασίαι ἁπλῆς ὑποστηρίξεως ἔχουσι νὰ γείνωσιν ἀνὰ τὸν ἀπέραντον βυζαντινὸν ἐρειπιῶνα· μάλιστα δ' ἔργα εὐπρεπείας, ὡς ἐκχωματώσεις ἀπὸ τῶν σωρῶν ἐρειπίων καὶ δρομίσκοι πρὸς εὐκολωτέραν περιήγησιν ἐν αὐτῷ.

Τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα εἶναι δύσκολον, ἴσως καὶ πρόωρον ἀκόμη, νὰ γείνωσιν, πρὶν ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπὸ μακροῦ ἐνδεικνυομένη ἀπαραίτητος ἀνάγκη τοῦ μετοικισμοῦ τῶν ὀλίγων ἐπὶ τῶν ἐρειπίων κατασκηνωσάντων χωρικῶν.

Ἵνα τελείως συντηρηθῇ τὸ πολύτιμον τοῦτο τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος τέμενος, ἀνάγκη ὁ περίβολος ὅλος τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως νὰ καταστῇ οἷος εἶναι ὁ τῆς Ἄλτεως, τῶν Δελφῶν, τῆς Ἐπιδαύρου,— περίβολος ἱερός.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 30 Ἰανουαρίου 1908.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΣΙΚΥΩΝΙ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1908 ἐξηκολουθήσαμεν, ὡς καὶ κατὰ τὰ δύο προηγούμενα ἔτη, τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ ἀνασκαφὰς καὶ ἐρεύνας, περὶ ὧν βλέπε *Πρακτικὰ* τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1906 σελ. 123-130 καὶ 1907 σελ. 147-182 καὶ πίν. Β′ καὶ Γ′ [1], ἔτι δὲ τὴν ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι* 1908 σελ. 1-60 καὶ πίν. 1-4 πραγματείαν ἡμῶν περὶ τῶν στηλῶν τῶν Παγασῶν καὶ τὸ ἰδιαίτερον συγγραμμάτιον ἡμῶν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «**Θεσσαλικὰ Μνημεῖα**» τεῦχος Ι, αἱ ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν κλ.

Ἐξαιρετικῶς ὅμως ἀπεστάλημεν κατὰ Μάρτιον μῆνα τοῦ 1908 ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας εἰς **Σικυῶνα** πρὸς ἐπίβλεψιν ἀνασκαφῶν, ὑπὸ ἰδιωτῶν γενομένων τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ, διότι ὁ ἁρμόδιος Ἔφορος τῶν κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἀρχαιοτήτων ἠσθένει.

Καὶ τὸ μὲν ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ὑπῆρξεν ἀσήμαντον· ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δὲ τῆς ἐκεῖ διαμονῆς ἡμῶν, ἐξετελέσαμεν ἐρεύνας τινὰς καὶ μικρὰς ἀνασκαφικὰς δοκιμάς, περὶ ὧν δημοσιεύομεν τὰ δέοντα διεξοδικώτερον ἐν τῇ «*Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι*» τοῦ 1909. Ἐνταῦθα παραθέτομεν σύντομον περίληψιν περὶ αὐτῶν, ὡς ἔν τισι σχετιζομένων πρὸς Θεσσαλικὰ εὑρήματα:

[1] Διορθωτέον ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1907 τάδε: σελ. 154 στίχ. 7 καὶ κατωτέρω γραπτέον «**κτίσμα**» ἀντὶ «κτίριον».— σελ. 161 στίχ. 28 γραπτέον XXXI ἀντὶ XIXX.— σελ. 177 ἐξαλειπτέον τοὺς ἐν παρενθέσει στίχους 16-19 καὶ τοὺς 6. 8. τῆς σελ. 178 καὶ τοὺς 3-7 τῆς σελ. 180. — σελ. 182 ἐν τέλει γραπτέον *1907* ἀντὶ 1908.

α΄) ΝΕΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

Ἐν τῷ χωρίῳ *Βασιλικὰ* εὕρομεν τὰς ἑξῆς ἀνεκδότους ἐπιγραφάς, μὴ περιεχομένας ἐν ταῖς IG IV, μηδ' ἀλλαχοῦ που ἐκδοθείσας, καθ' ὅσον γινώσκομεν:

1) Παρὰ τῷ χωρικῷ Σωτηρίῳ Λύγκᾳ· παραλληλεπίπεδον πλακίδιον ἐκ μαρμάρου ἀκέραιον μετ' ἐπιγραφῆς τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος

ΜΑΤΡΩΙ
ΜΕΓΑΡΙΣ

«*Ματρωΐ Μεγαρὶς*» καθ' ὑπονόησιν τοῦ «*χαῖρε*». — Ὕψος 0.078, πλάτος ἢ μῆκος 0.20, πάχος 0.053, ὕψος γραμμάτων 0.02-0.022, διάστιχον 0.02.

Τὸ πλακίδιον τοῦτο θὰ εἶχεν ἐνσφηνωθῆ ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου πωρίνου ἐπιταφίου μνημείου ἐν εἴδει ναΐσκου, περὶ οὗ βλ. κατωτέρω στοιχεῖον γ΄.

2) Παρὰ τῷ χωρικῷ Κωνσταντίνῳ Παρασκευᾷ· τμῆμα (ἐλευσινίου;) μελανολίθου, ἄνω μόνον ἀκέραιον, ἴσως ἐκ βάθρου ἀνδριάντος, μετ' ἐπιγραφῆς τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος

ΝΑΓΩΣΙΝ

«δεῖνα νικήσας ἐ]ν *ἀγῶσιν*[τοῖς κτλ.»—Ὕψος 0.132, πλάτος 0.162, ὕψος γραμμάτων 0.01-0.18.

3) Παρὰ τῷ χωρικῷ Χρίστῳ Παρασκευᾷ· στήλη μαρμαρίνη ἀκεραία μετ' ἀναγλύφου παραστάσεως γυναικός, βαναύσου ἐργασίας τῆς Β΄-Γ΄ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος· ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ὑπάρχει ὑπόλοιπον ἐπιγραφῆς

- - - ΗΡΩΙ

ἴσως «δεῖνι]ἥρωι» ἀντὶ «ἡρωί[σση», ὡς ἀπαιτεῖ ἡ παράστασις. — Ὕψος 0.63, πλάτος 0.41, πάχος 0.11.

4) Παρὰ τῷ χωρικῷ Νικολάῳ Ἀναγνώστου· τμῆμα στήλης μαρμαρίνης πανταχόθεν ἀποκεκομμένης, μετ' ἐπιγραφῆς τῆς Γ'-Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος

Ι Ι Ι
ΝΔΡ<
ΙΑΤΗΚ

«δεῖνα, γυνὴ φιλ]|ανδρο|τάτη κ[αὶ . . .». — Ὕψος 0.125, πλάτος 0.165, πάχος 0.04, ὕψος γραμμάτων 0.024-0.044.

5) Παρὰ τῷ χωρικῷ Βλασίῳ Μπαλᾷ· ἄνω τμῆμα στήλης μαρμαρίνης μετ' ἐπιγραφῆς μεταγενεστέρας τοῦ 31 π. Χ., ἴσως δὲ καί τι τοῦ 14 μ. Χ.

C;IVLIOAVCTI.L.
EPACATHO.ITHACVS
^ MICVS

«*C* (aio) *Julio Aug*(us)*ti L*(iberto) | *Epagatho· Jthacus* | *amicus*». — Ὕψος ἐν μέσῳ 0.44, πλάτος 0.47, πάχος 0.065, ὕψος γραμμάτων 0.057, διάστιχον 0.018.

6) Ἡ ἐν IGIV 427 παρὰ τῷ χωρικῷ Νικολάῳ Ἀναγνώστου ἐπιγραφή, περὶ ἧς ὁ Fränkel ἐξέφρασε δικαίας ἀμφιβολίας, ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΒΑΣΙΛΕΑΦ'ΛΙΠΠΟΝΒ/.......
ΘΟΙΝΙΑΣ ΤΕΙΣΙΚΡΑ‾.......

Ἐπειδὴ δεξιᾷ ὀπίσω σῴζεται ἴχνος τῆς στενῆς ἕδρας τοῦ βάθρου, ἂν ὁ ἀνδριὰς ἵστατο ἐπὶ μόνης τῆς πλακὸς ταύτης, ὅπερ βέβαιον, δὲν ὑπάρχει χῶρος δυνάμενος νὰ περιλάβῃ δεξιὰ πλείονα τῶν 12 γραμμάτων· αἱ συμπλη-

ρώσεις ἄρα τοῦ τε κ. Earle καὶ τοῦ Fränkel εἶναι ἀπίθανοι, πιθανωτάτη δὲ ἡ ἑξῆς:

Βασιλέα Φίλιππον Β[*λ*...ἢ *ά*...(ὄνομα ἀνδρός) ἀνέθηκεν.

Θοινίας Τεισικρά[τους ἐπό(ί)ησεν».

Ὁ (χαλκοῦς) ἀνδριὰς ἀνετέθη τῷ 221-219, ἢ τῷ 217-216 π. Χ. ὑπό τινος *Βλ*... ἢ *Βα*..., φίλου βεβαίως τοῦ Ἀράτου.

Τὸ πρωτοφανὲς σχῆμα τοῦ Γ εὕρομεν ἐπὶ τῆς ἐκ Παγασῶν στήλης τοῦ *Ἀντιγένους* (βλ. *Ἐφημ. Ἀρχ.* 1908 σελ. 45 ἀριθ. 17 καὶ τὴν πραγματείαν ἡμῶν *Θεσσαλικὰ Μνημεῖα, αἱ Ζωγραφίαι τῶν Παγασῶν* κτλ. σελ. 55), ὅστις ἐφονεύθη τῷ 217 π. Χ., μαχόμενος πρὸ τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως· καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων στηλῶν τῶν Παγασῶν, συγχρόνων βεβαίως τῇ τοῦ Ἀντιγένους, ὑπάρχει τὸ Γ τοῦτο.

Ἡ σύμπτωσις τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ ἐν συγχρόνοις μνημείοις καὶ ταυτοχρόνως ἐν Σικυῶνι καὶ Παγασαῖς, δεικνύει ὅτι ἡ γνώμη ἡμῶν περὶ τοῦ ὅτι ***Σικυώνιοι ζωγράφοι εἰργάσθησαν ἐν Παγασαῖς,*** ἣν καὶ ἄλλαι συμπτώσεις βεβαιοῦσι (βλ. *Ἐφημ. Ἀρχ.* 1908 σελ. 23-27 καὶ τῆς μνημονευθείσης πραγματείας ἡμῶν σελ. 29 καὶ 55), εἶναι πιθανωτάτη.

β') ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

Ἀπιθάνως ὁ κ. *Frazer*, Pausanias III 46 θεωρεῖ τὰ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Νικολάου Βασιλικῶν καὶ παρὰ τὸ χωρίον Μούλκι ἀρχαῖα ἴχνη ὡς προερχόμενα ἐκ τῆς *πρὸ τοῦ Δημητρίου* Σικυῶνος, ἥτις ἔκειτο ἀρκούντως ταπεινότερον τῶν θέσεων τούτων, βορείως πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπερ ἄλλως τε ὁ ἴδιος κ. Frazer ἀλλαχοῦ ὀρθῶς ὑποστηρίζει. Ἡμεῖς ἐκτελέσαντες δοκιμάς τινας εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, εὕρομεν τάφους Μακεδονικῶν χρόνων μόνον, καὶ

δὴ τῆς Γ′- Β′ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, οἵους καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι πρὸ ἡμῶν εὗρον ὑπὸ τὴν *Στάζουσαν* πηγήν, νῦν *Μικρὴ βρύσι*, ἐπὶ τῆς εἰς Μούλκι ἐκ Βασιλικῶν κοινοτικῆς ὁδοῦ (πρβλ. *Earle*, American Journal of Archaeology V 1889, 287-288).

Οἱ δὲ προγενέστεροι τοῦ Δημητρίου (303 π. Χ.) τάφοι, περὶ ὧν βλ. κατωτέρω στοιχεῖον γ′, ἔκειντο οὐχὶ μακρὰν ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ μέχρι που τῆς θέσεως Ἀλώνια πρὸς τὴν θάλασσαν· ἡ ἀρχαία πόλις ἄρα δέον νὰ τεθῇ ἀπὸ τῆς παραλίας μέχρι τοῦ πρώτου ἢ δευτέρου ὑψώματος πρὸς τὰ Βασιλικά· ἂν συνεδέετο διὰ μακροῦ τείχους μετὰ τῆς ἀκροπόλεως, κειμένης ἀρκούντως μακρὰν οὕτω, φαίνεται πιθανόν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νῦν νὰ βεβαιώσωμεν.

Τὸ παιγνιωδῶς ὅμως λεχθὲν ὑπὸ τοῦ ὀξυδερκεστάτου καὶ στρατηγικωτάτου Δημητρίου «*παρὰ τὴν πόλιν οἰκεῖν τὴν πόλιν*» (παρὰ Πλουτάρχῳ· βλ. κατωτέρω) δηλοῖ ὅτι ἡ πρὸ αὐτοῦ *πόλις* ἔκειτο μακρὰν τῆς *ἀκροπόλεως* (*πόλεως* καὶ ταύτης κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον λεγομένης) καὶ ὅτι ἄρα ἔπρεπε χάριν ἀσφαλείας νὰ μετοικισθῇ ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως.

Ἡ ὄντως δὲ ὑπὸ τοῦ Δημητρίου μετοικισθεῖσα *πόλις* ἔκειτο βεβαίως ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, ἤτοι ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ ὀχυροῦ λόφου τῶν Βασιλικῶν· τὸ ὕψιστον ἐπίπεδον αὐτῆς ὑπὲρ τὸ θέατρον ἀπετέλει τὴν *ἀκρόπολιν* τῆς ὑπὸ τοῦ Δημητρίου μετοικισθείσης πόλεως.

Ὅτι ἡ νέα αὕτη πόλις ἐκαλεῖτο καὶ *Δημητριάς*, βεβαιοῖ ὁ Πλούταρχος (βίῳ Δημητρίου XXV). Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Χαιρωνέως παρανοήσας ὁ μεταγενέστερος συγγραφεὺς Νικηφόρος Γρηγορᾶς, λέγει ἐσφαλμένως ὅτι ἡ ἐν *Μαγνησίᾳ* τῆς Θεσσαλίας Δημητριὰς ἐκαλεῖτο πρότερον *Σικυών*.

γ΄) ΤΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ

Ἐρευνήσαντες ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων, οἵτινες ἄρχονται ὀλίγον ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Ἁγίου Νικολάου Βασιλικῶν καὶ ἐκτείνονται Βορείως πρὸς τὴν θάλασσαν, εὕρομεν ἴχνη τῶν περιφήμων τάφων τῶν Σικυωνίων, περὶ ὧν διὰ μακρῶν λέγει ὁ Παυσανίας.

Καὶ δὴ ἐν μὲν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Βασιλείου Λεονάρδου, ἐγγὺς τῆς ἐκ Βασιλικῶν εἰς Ἁγίους Θεοδώρους καὶ Ἀλώνια ὁδοῦ, ὑπάρχει κατὰ χώραν *κρηπὶς* ἐκ μεγάλων πωρίνων κυβολίθων, ὁμοία πρὸς κρηπίδωμα μικροῦ ναοῦ· ὅτι ὑπ' αὐτὴν ὑπάρχει τάφος, βεβαιοῖ ἑτέρα ὁμοία, ὀλίγον κατωτέρω ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Σπυρίδωνος Δαματοπούλλου ἢ Νταμᾶ εὑρεθεῖσα καὶ τὰ πολλὰ ἐξαφανισθεῖσα, ὑφ' ἣν βεβαιοῦται ἀξιοπίστως ὅτι εὑρέθη τάφος.

Ἀλλ' ὑπάρχουσι περαιτέρω ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Γεωργίου Λεονάρδου μεγάλαι πώριναι πλάκες, κεχρισμέναι διὰ μαρμαροκονιάματος, καὶ ἐμφανῶς ἐξ ἐπιταφίων μνημείων ἐν εἴδει ναΐσκου προερχόμεναι· καὶ ἐν τῷ τοῦ Κωνσταντίνου Παρασκευᾶ διατηροῦνται ἔτι πολλαὶ μετ' ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων γεγλυμμένων, ἐν δὲ τῷ τοῦ Βασιλείου Λύκου ὑπάρχει καὶ ὡραῖος *ὄροφος* ἐπιταφίου μνημείου, οὗτινος ἡ ἄνω ἕδρα μιμεῖται στέγην ναοῦ κατὰ μακρὰν πλευράν, οἵαν ἔχει τὸ ἐν τῷ Κεραμεικῷ μνημεῖον τοῦ Ἀγάθωνος· τοιούτους ὀρόφους εὕρομεν ἐν Παγασαῖς (βλ. *Ἐφημ. Ἀρχ.* 1908, σελ. 16 κέ., εἰκ. 3, σελ. 23 κέ., εἰκ. 4 καὶ 5).

Ἡ ἐν Σικυῶνι κατασκευὴ τοιούτων ἰσχυρῶν κρηπίδων φαίνεται ὅτι ἐπεβάλλετο ἕνεκα τοῦ τελματώδους τοῦ ἐδάφους.

Οὕτω βεβαιοῦται ὅτι ἡ μὲν ὁδός, ἣν ἔβη ὁ Παυσανίας ἐκ Κορίνθου εἰς Σικυῶνα (II 7, 2· πρβλ. 5, 5) ἔκειτο χα-

μηλά, οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης, κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς νῦν δημοσίας ὁδοῦ, τὸν δὲ Ἀσωπὸν διέβη ὁ περιηγητὴς οὐχὶ ὑψηλά, ὅπου νῦν ἡ γέφυρα, ἀλλὰ πολὺ ταπεινότερον, ἐγγὺς τῶν μνημονευθέντων ἀμπελώνων, ἔνθα συνήντησε τὰ μνημεῖα, ἅτινα ὀρθῶς περιγράφει.

Ἦσαν δὲ ταῦτα οὐ μόνον ἐν εἴδει στενῆς πλευρᾶς ναοῦ, ὡς ἐνόμισεν ὁ *Leake*, Travels in the Morea III 358, ἀλλὰ καὶ μακρᾶς· περιεῖχον δ' ἐντὸς στήλην ἕκαστον γραπτήν, ὡς ἠκάσαμεν ἡμεῖς (*Ἐφημ. Ἀρχ.* 1908 ἔ. ἀ.).

Τὰς πλείστας τῶν γραφῶν τούτων μετ' ἄλλων τῆς κάτω πόλεως μετεκόμισεν ἡ φιλότεχνος ἑταίρα *Λαμία* εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἤτοι εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου μετοικισθεῖσαν νέαν πόλιν, ἱδρύσασα τὴν πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ «*Πινακοθήκην*» (βλ. *Ἀθήναιον* Ϛ' 253b καὶ ΙΓ' 577c. Frg. *Polemonis Perieg.* 14-15 Preller)· ἐκ τῆς Ποικίλης ταύτης Στοᾶς μάλιστα ἀφήρεσε τὰ πλεῖστα καλλιτεχνήματα ὁ *Σκαῦρος* τῷ 56 π. Χ. (βλ. *Πλίνιον* Nat. Hist. 35, 127). Ὑπελείφθησαν ὅμως ἐν τοῖς μνημείοις γραφαί τινες, διότι μίαν, καὶ δὴ ἀρίστην, τὴν τῆς *Ξενοδίκης*, εἶδεν ὁ Παυσανίας (II 7, 3). Διατί καὶ ταύτην δὲν ἀφήρεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, λέγομεν ἐν *Ἐφημ. Ἀρχ.* 1908 σελ. 27.

δ'). ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Εὑρίσκομεν λοιπὸν καὶ ἄλλας ὁμοιότητας τῶν ἐπιταφίων μνημείων τῆς ***Σικυῶνος*** καὶ τῶν *Παγασῶν*, ἔτι δὲ καὶ θέμα ὅλον ἐπιταφίου γραφῆς, τῆς Ξενοδίκης ἀποθανούσης ***ἐν ὠδῖσιν*** ἐν Σικυῶνι, καὶ τῆς ὡραίας ὁμοίας γραφῆς τῶν Παγασῶν τῆς ***ἀρτιτόκου Ἡδίστης*** (*Ἐφ. Ἀρχ.* 1908 πίν. 1· βλ. καὶ τοῦ νεωστὶ ἐκτυπωθέντος ἡμετέρου ***Καταλόγου τῶν γραπτῶν στηλῶν Παγασῶν*** ἀριθ. 1 σελ. 97-104 καὶ σελ. 215-219). Εἶναι ἄρα πιθανώτατον ὅτι *Σικυώνιοι ζωγράφοι εἰργάσθησαν ἐν Παγασαῖς.*

Πρὸς τούτοις παρατηροῦμεν περὶ τῆς θέσεως τῶν τάφων τῆς πρὸ τοῦ 303 π.Χ. Σικυῶνος ὅτι ἔκειντο ἐκεῖ, ἔνθα ὀρθῶς ὥρισεν ὁ Παυσανίας (II 5,6· 1,1· 8,1· 12,2), διαγνοὺς ὅτι ἦσαν τῆς ἀρχαίας πόλεως· οὐχὶ ὀρθῶς ἄρα ἀντιλέγει πως τῷ Παυσανίᾳ ὁ Leake, ἔ. ἀ. III 367. Διότι καὶ ἐξ ἄλλων συγγραφέων ἔτι βεβαιοῦται ἡ γνώμη τοῦ Παυσανίου (πρβλ. *Στράβ.* Η' 382,25· *Διόδ.* XX 102,2· *Ξενοφ.* Ἑλλην. VII 3, 1-4· *Πολύαιν.* Στρατηγ. V 16,3) μάλιστα δ' ἐκ τῶν εὑρημάτων.

Ἐν τέλει ἐκφράζομεν καὶ ἐνταῦθα θερμὴν εὐχὴν πρὸς τὸ Σ. Δ. Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἵνα *ἀναλάβῃ τὴν ἀνασκαφὴν τῆς Σικυῶνος*, κέντρου ἀρχαιολογικοῦ τῶν ἀρίστων, ὅπερ ἀποροῦμεν τίνων ἕνεκα λόγων ἀφῆκαν ἀνεξερεύνητον οἱ Ἀμερικανοὶ ἀρχαιολόγοι, περιορισθέντες μόνον εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ θεάτρου τῆς μεταγενεστέρας πόλεως.

Ἐν Θεσσαλίᾳ δὲ ἀπησχολήθημεν ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1908 εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα:

Α') Ἐν Ἰτώνῳ.

1). *Προϊστορικὸς συνοικισμός.*

Ἐπὶ τοῦ λόφου «*Ζερέλια*», ἀπέχοντος ἡμίσειαν περίπου ὥραν Νοτίως τοῦ Ἁλμυροῦ, ἐξετέλεσεν ἀνασκαφὰς ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀγγλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ διὰ τῶν εταίρων αὐτῆς κ. κ. Wace, Droop καὶ Thomson, ἃς ἐπεβλέψαμεν ἡμεῖς.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ναὸς τῆς *Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς* δὲν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου, ὡς

εἶχόν ποτε νομίσει φιλάρχαιοί τινες καὶ ὁ κ. Staehlin (Athen. Mitt. XXXI 1906, 16), πιθανῶς δὲ οὐδὲ ἡ ἀρχαϊκὴ καὶ ἱστορικὴ πόλις ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου.

Διότι ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης ἀτειχίστου ἐπιφανείας αὐτοῦ εὑρέθησαν ἐλάχιστα ἴχνη ἀρχαιοτήτων βυζαντιακῶν καὶ ἱστορικῶν ἑλληνικῶν χρόνων, ἀναμεμιγμένων μετ' ὀλίγων ἐπίσης θραυσμάτων ἀγγείων τῆς *μυκηναίας* περιόδου· κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν κατείχετο ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας ὁ λόφος ὑπὸ προϊστορικῶν, καὶ δὴ *προμυκηναίων* συνοικισμῶν, ὧν εὑρέθησαν ὀκτὼ ἀλλεπάλληλα στρώματα, διήκοντα εἰς μέγα βάθος καὶ διὰ τῶν ἀμοιβαίων καταστροφῶν σχηματίσαντα τὸν λόφον τοῦτον, ὡς ἤκασεν ὀρθῶς ὁ κ. Τσούντας περὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ὁμοίων λόφων ἐν εἴδει κολούρου κώνου, ὧν τινας καὶ ἀνέσκαψε συστηματικῶς, πολλοὺς δ' ἐξηρεύνησε (πρβλ. αὐτοῦ: *Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου* σελ. 18-19).

Τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Ζερελίων εὑρήματα εἶναι τὰ συνήθη προϊστορικὰ ἀγγεῖα, ὧν τινὲς μορφαὶ καὶ τρόποι κοσμήσεως διὰ πρώτην φοράν, κατὰ τὸν κ. Wace, ἐμφανίζονται ἐνταῦθα, καὶ δὴ τὰ φέροντα ἐπὶ λευκοῦ ἐπιχρίσματος γραμμὰς δι' ἐρυθρᾶς βαφῆς κττ.

Ἐπίσης εὑρέθησαν τὰ ὁμοίως συνήθη εἰς τοιούτους συνοικισμοὺς πήλινα ἀνθρωποειδῆ εἰδώλια, τινὰ ὅλως ἰδιόμορφα, λίθινα ἐργαλεῖα, ὧν πολλὰ διάτρητα, ὀψιανοί, ἔτι δὲ τάφοι ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης ἤδη ἐπιφανείας.

Πολλὴν βαρύτητα ἀποδίδει ὁ κ. Wace εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῆς *χαλκῆς* περιόδου διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιμελέστατα ὑπ' αὐτοῦ γενομένης ἐρεύνης τῶν στρωμάτων ἑκάστου καὶ τῶν καθ' ἕκαστον τούτων εὑρημάτων, περὶ ἧς βλ. βραχεῖαν ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ἐν Athen. Mitt. XXXIII 1908 σελ. 290 (Πρβλ. καὶ Hellenic Herald τοῦ Λονδίνου 1908 τεῦχ. Ἰουλίου σελ. 134).

Νομίζει δῆλα δὴ ὅτι ἡ εὐθὺς ὑπὸ τὸ μυκηναῖον στρῶμα ἔναρξις εὑρέσεως λιθίνων ἐργαλείων καὶ ἄλλων προμυκηναίων εὑρημάτων, δεικνύει ὅτι *ἡ ἐμφάνισις τῆς χαλκῆς περιόδου ἐν Θεσσαλίᾳ ὑστέρησε κατὰ πολὺ τῆς ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι ἐμφανίσεως αὐτῆς.*

Τὸ συμπέρασμα ὅμως τοῦτο δὲν εὐνοοῦσιν αἱ ὑφ' ἡμῶν γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν*, περὶ ὧν βλέπε κατωτέρω τὸ κεφάλαιον Β', τοὐλάχιστον ἐφ' ὅσον ἐξετάθησαν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Ἐννοεῖται ὅτι *βέβαια συμπεράσματα* καὶ ὅλως ἀναμφισβήτητα, κατὰ τὰ καίρια τοὐλάχιστον σημεῖα, περὶ τῆς νεολιθικῆς καὶ χαλκῆς περιόδου ἐν Θεσσαλίᾳ οὔτε ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀνασκαφῶν ἐξήχθησαν, οὐδ' ἐκ τῶν πολὺ μᾶλλον αὐτῶν ἐκτεταμένων καὶ γενικωτέρων ἀνασκαφῶν τε καὶ ἐρευνῶν τοῦ κ. Τσούντα.

Κατὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι ἀπαιτεῖται συντονωτέρα ἐργασία ἐν Θεσσαλίᾳ ὡς πρὸς τοῦτο, δι' ἀνασκαφῆς πολλῶν τοιούτων συνοικισμῶν, καὶ δὴ οὐχὶ μόνον λόφων τῆς πεδιάδος, ἀλλὰ μᾶλλον *κέντρων* σπουδαίων πόλεων, ἀναφερομένων ἐν τῇ Μυθολογίᾳ καὶ ἄλλως διὰ μεταγενεστέρων, ἐπ' αὐτῶν κτισθεισῶν ἀρχαϊκῶν καὶ ἱστορικῶν πόλεων, βεβαιουμένων ὡς σημαντικῶν· δι' αὐτῶν ἄλλως τε θέλει ἐξακριβωθῆ καὶ ἡ χρονολογικὴ σχέσις τῶν διαφόρων στρωμάτων ἀπὸ τοῦ ἀρχαϊκοῦ καὶ μυκηναίου.

Τοιαῦτα σπουδαῖα ἱστορικὰ καὶ προϊστορικὰ κέντρα εἰσὶν αἱ *Φθιώτιδες Θῆβαι*, ἡ *Ἅλος*, αἱ *Φεραί*, ἡ *Φάρσαλος*, ἡ *Κραννών*, τὸ *Κιέριον* κττ. Ἐκ τούτων τὰς μὲν Φθιώτιδας Θήβας ἠρευνήσαμεν ἤδη ἡμεῖς ἐν μέρει καὶ πιστεύομεν ὅτι θὰ συνεχίσωμεν διαταγῇ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀνασκαφήν, τὴν δὲ Κραννῶνα ἀπηλλοτρίωσεν ἤδη ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπεία πρὸς ἐκτέλεσιν εὐρυτάτων ἀνασκαφῶν, τὸ δὲ Κιέριον εὐχαρίστως μαν-

θάνομεν ὅτι θέλουσιν ἀνασκάψει οἱ κ.κ. Wace, Droop καὶ Thomson κατὰ τὸ ἔτος 1909 τῇ ἐντολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας.

Τὰ δ' ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Ζερελίων *εὑρήματα* κατετέθησαν ἄλλα μὲν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ, ἄλλα δ' ἐν τῷ Δημαρχείῳ Ἁλμυροῦ, λίαν ἀκαταλλήλως, ἁρπαγέντα ὑπὸ τῶν κατοίκων βιαίως ἐκ τοῦ ὑποτελωνείου Τσιγγέλλι τῆς παραλίας Ἁλμυροῦ, ἔνθα εἴχομεν μετακομίσει αὐτὰ πρὸς περαιτέρω μεταφορὰν εἰς Βόλον.

2). *Οἴκημα ναοειδὲς παρὰ τὴν Ἴτωνον.*

Κατὰ μῆνα Μάϊον ἀνεσκάψαμεν καὶ ἡμεῖς δαπάναις τοῦ Δήμου Ἁλμυροῦ ἐρείπιά τινα, εὑρισκόμενα παρὰ τὸν λόφον «Ζερέλια» δεξιὰ τῆς εἰς τὸ χωρίον Καραντζάνταγλη ὁδοῦ ὑπὲρ τὸ φρέαρ, ἐξ οὗ ὑδρεύονται οἱ χωρικοί, ἐπὶ ὑψώματος καλουμένου «*Παλαιοκκλήσι*».

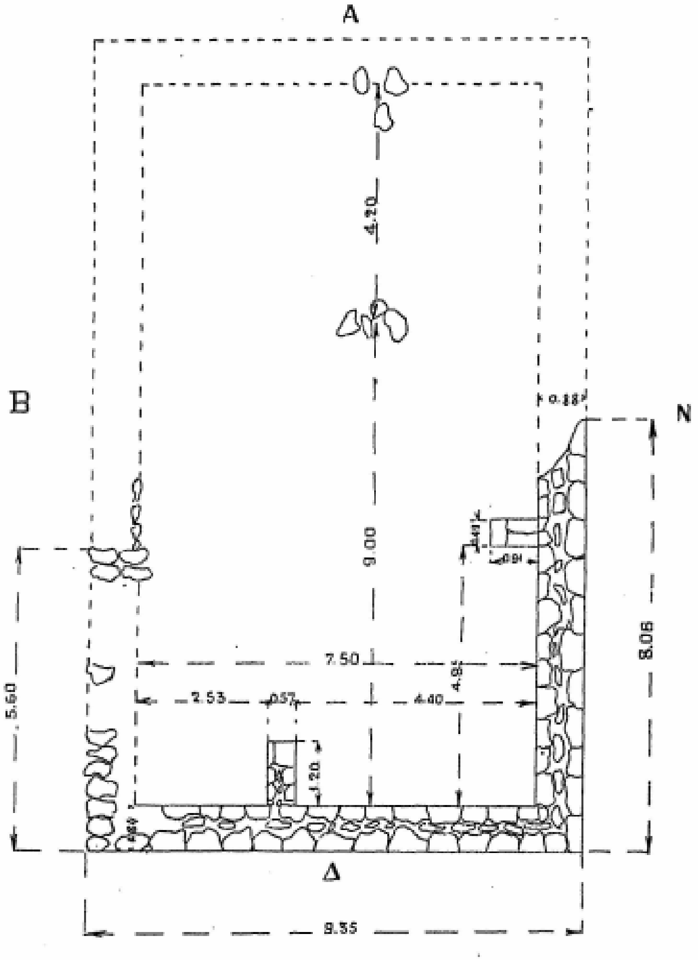
Ἐνταῦθα εἶχεν εὕρει τῷ 1905-1906 ὁ ἰδιοκτήτης Ἀργύριος Βασιλάκος ἴχνη τετραγώνου οἰκοδομήματος, ὅπερ ἀνέσκαψεν αὐτὸς ἐν μέρει τὸ πρῶτον, ἀνατρέψας καὶ σχεδὸν ἐξαφανίσας τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν αὐτοῦ.

Μετ' οὐ πολύ, μαθὼν τὴν ὕπαρξιν τῶν ἐρειπίων τούτων ὁ κ. Vollgraff, ἀνέσκαψεν ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγον καὶ λίαν ἐσπευσμένως, εὑρών, ὡς λέγει ὁ ἐν Ἁλμυρῷ φιλάρχαιος κ. Ν. Γιαννόπουλλος [1], ἓν νόμισμα, συντρίμματα πίθων καὶ μικρὸν μολύβδινον ἀγγεῖον, ἅτινα, ὡς λέγεται, κατετέθησαν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ Ἁλμυροῦ.

Ἐξακολουθήσαντες καὶ ἡμεῖς τὴν ἀνασκαφήν, ἐκαθαρίσαμεν καὶ ἀπεκαλύψαμεν τὸ ὅλον οἰκοδόμημα, οὗτινος πρόχειρον ἀλλ' ἀκριβὲς διάγραμμα δεικνύει ἡ εἰκὼν 1.

[1] Ὁ κ. Wace εἶπεν ἡμῖν ὅτι θὰ δημοσιεύσῃ τὴν περὶ τῶν ἐν Φθιώτιδι ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν ἔκθεσιν τοῦ κ. Vollgraff.

Τὸ οἰκοδόμημα, ὡς βλέπει τις, ἔχει ἔμφασιν ναοῦ· ἐκτίσθη δ' ἐπὶ εὐθυντηρίας ἐκ κοινῶν λίθων τοῖχος ἐκ μεγάλων λαξευτῶν τὰ ἔξω λίθων, ἔσω δὲ διὰ μικροτέρων,

Εἰκὼν 1. Διάγραμμα ναοῦ (;) ἀνασκαφέντος ἐν *Ἰτώνῳ* Φθιώτιδος.

καθ' ὃν τρόπον τὸ ἐν Φεραῖς ἡρῷον, περὶ οὗ βλέπε «*Πρακτικὰ*» τῆς 'Αρχ. 'Εταιρείας 1907 σελ. 153 κ.ἑ. πίν. Β' εἰκ. 2, ἀλλὰ πολὺ ἀμελέστερον ἐκείνου.

Ἡ εὐθυντηρία ἔχει ὕψος 0.12-0.25, ὁ δὲ τοῖχος ὕψος μὲν 0.85 εἰς τρεῖς δόμους ἰσοδομικῶς, πάχος δὲ 0.88. Τὸ λοιπὸν τοῦ ὕψους, ὡς καὶ τὰ ἔσω διαμερίσματα ἐκτίσθησαν δι' ὠμῶν πλίνθων, ὧν πολλὰς εὕρομεν καὶ ἐντὸς τοῦ κτίσματος καὶ περὶ αὐτό· εὑρέθησαν ἐπίσης καὶ ἴχνη ξύλων ἀπηνθρακωμένων, δι' ὧν κατεσκευάσθησαν τὰ ἔσω καὶ ἡ στέγη, ἔτι δ' εὐτελεῖς κέραμοι αὐτῆς.

Τὸ κτίσμα τοῦτο ἐποιήθη πιθανῶς κατὰ τὴν Δ'-Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα· διότι εὕρομεν ὀλίγα τμήματα μελανομόρφων ἀγγείων τῆς περιόδου ταύτης, ἔτι δὲ τμῆμα χαλκοῦ ἀγγείου, θραύσματα δύο ὀξέων πίθων ἀσημάντων, καταχεχωσμένων καὶ ὄντων πλήρων τέφρας καὶ ὀστῶν σφαγίων· οὗτοι εὑρέθησαν βαθύτατα ἔσω τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, καὶ ἴσως ἐτέθησαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς οἰκοδομίας μετὰ τέλεσμά τι διὰ τὴν *ἐπ' αἰσίοις* κατασκευὴν τοῦ κτίσματος. Ἐπίσης εὑρέθησαν καί τινα ἐκχύματα μολύβδου, οὗ χρῆσις φαίνεται ὅτι ἐγένετο κατὰ τὰς γομφώσεις τῶν σιδήρων μετὰ ξύλων, λίθων κττ.

Σημαντικὸν εὕρημα ὑπῆρξε κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν πλευρὰν τμῆμα κεφαλῆς πηλίνου ἀγαλματίου, 1/4 περίπου τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, καλῆς τέχνης τῆς Δ'-Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος· σῴζεται ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς μετὰ τῆς παρειᾶς, μέρους τῆς ῥινὸς καὶ τῆς ἀτάκτως ἐπικειμένης κόμης, κατὰ τὸν γνωστὸν φυσικὸν Λυσίππειον τρόπον ἀποδοθείσης.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐκτίσθη ἐπὶ *ἀρχαιοτέρου* κτίσματος, καὶ δὴ *προϊστορικοῦ*: διότι εὕρομεν ὑπὸ τὴν εὐθυντηρίαν πολλαχοῦ πολλὰ ἴχνη ἀνθράκων καὶ ἀφθόνου τέφρας, λιθίνην κοπίδα τῆς νεολιθικῆς περιόδου, πήλινον πεσσὸν σφενδόνης καί τινα θραύσματα ἀβαφῶν χειροποιήτων ἀγγείων.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τούτου, ὡς καὶ

ἐπὶ πάντων τῶν περὶ τὸν λόφον Ζερέλια ὁμοίων ὑψωμάτων, κατῴκουν κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον ἄνθρωποι ἐντὸς καλυβῶν, μεμονωμένων κατὰ μίαν ἢ πλείονας, οἵτινες ἐν καιρῷ κινδύνου προσέτρεχον εἰς τὸ ἄστυ, ἤτοι εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ζερελίων μέγαν σχετικῶς συνοικισμόν. Τοῦτο βεβαιοῦσι προϊστορικὰ ἀγγεῖα, ἅτινα εὕρομεν πολλαχοῦ ἐπὶ τῶν μνημονευθέντων ὑψωμάτων.

Τὸ δὲ εὑρεθὲν κτίσμα δύναται βεβαίως νὰ ὀνομασθῇ *ἱερόν* τι, ἢ οἴκημα ἱερέως, ἢ ἁπλῶς οἴκημα. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ εὐνοεῖ τὴν πρώτην ἐκδοχήν· ὅτι ὅμως δὲν ἦτό τι σημαντικὸν ἱερόν, πολὺ δὲ μᾶλλον ὅτι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ναὸς τῆς *Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς*, φαίνεται ἐκ τῶν ἤδη ἐκτεθέντων βέβαιον.

Τὰ δὲ ἐξ αὐτοῦ εὑρημάτια ἔλαβον τὴν μνημονευθεῖσαν κοινὴν τύχην, ἣν τὰ εὑρήματα τῶν Ζερελίων (βλ. ἀνωτ. σελ. 155).

3). *Ἡ πόλις Ἴτωνος καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς.*

Ὅτι ἡ πόλις *Ἴτωνος* ἔκειτο περὶ τὰς ἀνωτέρω θέσεις, βεβαιοῖ τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος Θ´ 433, 19 «*ἀπέχει δὲ Ἰτώνου περὶ ἑξήκοντα σταδίους ὁ Ἅλος ἢ ἡ Ἅλος*» καὶ 435, 19 «*τούτου* (ἐνν. τοῦ Κροκίου πεδίου) *δ' ὑπέρκειται ὁ Ἴτωνος, ὅπου τὸ τῆς Ἰτωνίας ἱερόν*», βεβαίας οὔσης τῆς θέσεως τῆς Ἅλου. Οὕτως ὁ μὲν κ. Kern (JGIX 2 σελ. 35) ἐσφαλμένως θέτει αὐτὴν καίπερ ἀμφιβάλλων εἰς τὴν «Τσουρνάτη Βρύσι», ὁ δὲ κ. Staehlin ἔ.ἀ. σελ. 15 ὀρθῶς καίπερ ἀορίστως περὶ τὰς θέσεις ταύτας.

Καὶ τὸν μὲν συνοικισμὸν τῶν Ζερελίων καὶ τῶν πέριξ ὑψωμάτων δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν *προϊστορικὴν Ἴτωνον*· ἡ δὲ ὁμηρικὴ Ἴτωνος τοῦ Καταλόγου Β 696

«... *Ἰτωνά τε μητέρα μήλων*»,

πόλις τότε τοῦ βασιλείου τοῦ Πρωτεσιλάου, φαίνεται ὅτι δὲν κεῖται πλέον ἐπὶ τοῦ ἰδίου λόφου· διότι, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 153, αἱ ἀνασκαφαὶ τῶν Ἄγγλων ἐλάχιστα ἴχνη μυκηναίας περιόδου, σχεδὸν δὲ οὐδὲν ἀρχαϊκῆς ἀπέδοσαν. Ὁ λόφος λοιπὸν κατὰ τὰς περιόδους ταύτας θὰ κατείχετο ὑπ' ὀλίγων κατοίκων.

Ἀλλ' ὑπάρχουσι τρία φρούρια «Παλαιόκαστρα» λεγόμενα, Νοτίως τοῦ λόφου ἐπὶ τῶν προπόδων τῆς Ὄθρυος, ἓν μὲν παρ' αὐτὸ τὸ χωρίον Καραντζάνταγλη, ἕτερον δ' ὑπὲρ αὐτὸ ΝΔ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὄρους εἰς ἀπόστασιν $^1/_2$ ὥρας ἐντεῦθεν, τρίτον δὲ ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 1 ὥρας περίπου ἀπὸ τοῦ χωρίου. Τούτων ἠρευνήσαμεν τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον, περὶ ὧν καὶ ὁ κ. Staehlin γράφει τὰ δέοντα ἔ.ἀ. σ. 32 κ.ἑ.

Ταῦτα περιβάλλονται ὑπὸ τειχῶν πολυγωνικῶν πρὸς τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον κλινόντων, λίαν ἐπιμελῶς πεποιημένων καὶ ἰσχυροτάτων, ἐνιαχοῦ μέχρι 1.50μ ὕψους σωζομένων· καὶ αἱ θέσεις δὲ καθ' ἑαυτὰς εἶναι φύσει ὀχυραὶ καὶ λίαν ἀπότομοι, μάλιστα ἡ τοῦ τρίτου φρουρίου.

Φαίνονται δὲ τὰ τείχη ποιηθέντα κατὰ τὴν Ζ'-Ϛ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα· τοῦτο ἦτο φυσικὸν νὰ γίνῃ, τῶν κατοίκων μὴ ἐχόντων ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Ζερελίων ἀσφαλὲς καταφύγιον, μετοικισάντων δὲ τὴν πόλιν εἰς τὰς θέσεις ταύτας.

Κατὰ ταῦτα ἡ ὁμηρικὴ καὶ ἱστορικὴ Ἴτωνος εἶναι τὰ τρία ταῦτα, σύγχρονα ἀλλήλοις, φρούρια· οὐδὲ θὰ φανῇ παράδοξον τὸ ὅτι κατενεμήθη οὕτως ἡ πόλις: διότι καὶ σήμερον περὶ τὰ σημεῖα ταῦτα κατανέμονται οἱ σταθμοί, ἤ, ὡς νῦν λέγονται, «κοπάδια» τῶν προβάτων, ἄλλα μὲν συναθροιζόμενα περὶ αὐτὸ τὸ Καραντζάνταγλη, ἄλλα κατὰ τὸ δεύτερον φρούριον, ὡς ἐμάθομεν, καὶ ἄλλα κατὰ τὸ τρίτον, ὡς εἴδομεν, βόσκοντα κατὰ τὰς ἐκεῖσε θέσεις «Τσατάλι, Προσήλια, Τσουκνίδα, βουνὸ Σαρμασίκι κτλ.». Ἐπὶ

τῶν τελευταίων ταύτων θέσεων ἠριθμοῦντο τῷ 1908 βόσκοντα περὶ τὰς ἓξ χιλιάδας «γιδοπρόβατα», πληρώνοντα τῷ ἰδιοκτήτη Βασιλάκῳ τέλος θερινῆς βοσκῆς ἑπτακισχιλίας δραχμάς. Βόσκουσιν ὅμως καὶ πολλαὶ ἄλλαι χιλιάδες εἰς ἄλλας ἐγγὺς θέσεις, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα συγκεντροῦνται τὰ πλεῖστα εἰς τὰς ἠπιωτέρας παρὰ τὰ Ζερέλια καὶ τὸ Καραντζάνταγλη γαίας, αἵτινες εἶναι ἐπίσης προσφορώταται πρὸς βοσκὴν μᾶλλον ἢ πρὸς γεωργίαν· διότι εἶναι «*κράτσια*» (τὸ «κράτσι», «αὐτὰ τὰ χωράφια εἶναι κράτσ̌α»), ἤτοι ἄγονα, πρὸς βοσκὴν μόνον ἐπιτήδεια χωρία.

Οὕτως αἱ θέσεις αὗται εὐνοοῦσι τὰ μάλιστα τὴν ἐπωνυμίαν τῆς Ἰτώνου ὡς «*μητρὸς μήλων*», βεβαιοῦσι δὲ καὶ τὰ τείχη ὅτι ἐνταῦθα κεῖται ἡ ὁμηρική, ἀρχαϊκὴ καὶ ἱστορικὴ Ἴτωνος, τὰ δὲ Ζερέλια ὅτι ἡ προϊστορική.

Τὸ δὲ ὄνομα τῆς πόλεως ***Ἴτωνος (Ἴτων)*** ἔχει πρὸς τὴν ***Ἰτωνίαν*** Ἀθηνᾶν, ὃν λόγον τὸ ***Ἀθῆναι*** πρὸς τὸ ***Ἀθηναία*** (Ἀθηνᾶ), καὶ φαίνεται παραγόμενον ἐκ ῥίζης τοῦ «*εἶμι*» ***ι***, ἴ-των, ἴ-της, ἰτώνιος, «*Ἰτωνία* (περίπου *πρόμαχος*) Ἀθηνᾶ». Οὕτω δὲν φαίνεται unerklärt der Name des Ortes, ὡς νομίζει ὁ κ. Staehlin ἔ. ἀ. 17, οὐδ' ἔχει σχέσιν ἡ λέξις πρὸς τὰς παρετυμολογίας τοῦ Εὐσταθίου καὶ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου «*Σιτὼν, Σιτὼ* κττ.», ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὸ καὶ νῦν μάχιμον τῶν ποιμένων κατοίκων τῶν θέσεων τούτων καὶ τὸ ὅτι τὸ σύνθημα ἐδίδετο ὑπὸ τῶν στρατηγούντων «ἐν ταῖς μάχαις Θεσσαλοῖς μὲν Ἀθηνᾶς Ἰτωνίας» (Παυσαν. X 1, 10) καὶ ἡ παράστασις ἐπὶ τῶν Θεσσαλικῶν νομισμάτων τῆς θεᾶς ταύτης μαχομένης, εὐνοοῦσι τὴν προταθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν παραγωγήν.

Ποῦ ὅμως ἔκειτο ὁ ***ναὸς τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς;*** τὸ προμνημονευθὲν χωρίον τοῦ Στράβωνος εἶναί πως ἀόριστον (*«ὅπου τὸ τῆς Ἰτωνίας ἱερόν»*), ἔτι δὲ μᾶλλον τὸ τοῦ

Παυσανίου (Ι 13, 2), δι' οὗ μανθάνομεν ὅτι ὁ ναὸς ἔκειτο «*Φερῶν μεταξὺ καὶ Λαρίσης* (Κρεμαστῆς)».

Τὸ πιθανώτατον εἶναι ὅτι δέον νὰ ζητηθῇ ὁ ναὸς οὗτος ἐγγὺς τῶν εἰρημένων θέσεων, ὅπερ καὶ ὁ Στράβων λέγει. Πράγματι δὲ πολλοὶ λίθοι, ἐκ ναοῦ ἐμφανῶς προερχόμενοι, ἐλήφθησαν ἐντεῦθεν μετακομισθέντες εἰς Ἁλμυρὸν πρὸς κτίσιν κρηνῶν, τζαμίων, ἐκκλησιῶν, οἰκιῶν, ὧν πολλοὺς βλέπει τις ἐν τῇ κωμοπόλει ταύτῃ καὶ σήμερον· τούτων τὴν ἐξ Ἰτώνου ἐκφόρησιν ἐβεβαιώσαμεν δι' ἀξιοπίστων πληροφοριῶν.

Καὶ εἰς τὰ φρέατα τοῦ Καραντζάνταγλη ὑπάρχουσί τινες ὅμοιοι λίθοι καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ χωρίου, τιμωμένῃ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ κτισθείσῃ (ἢ ἐπισκευασθείσῃ) κατ' ἐπιγραφὴν σῳζομένην τῷ 1818, εὕρομεν πολλοὺς κυβολίθους ἐκ μεγάλου οἰκοδομήματος, καὶ δὴ εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς ὀπισθίου θύρας μέγαν μελανόλιθον μετὰ τόρμων ἀρχαϊκῆς ἐργασίας, μαρμαρίνους λίθους ἐπιμελῶς εἰργασμένους μετὰ γεισωμάτων, κίονας μονολίθους ῥωμαϊκῶν καὶ βυζαντιακῶν χρόνων, ὧν εἷς φέρει βάθυσμα πρὸς ὑποδοχὴν ἀναθήματος, κιονίσκους μετὰ στρεπτῶν αὐλάκων βυζαντιακοὺς κττ.

Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν θέσεων τούτων ἐκόμισεν ὁ Βελῆ Πασᾶς, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τῶν γερόντων, εἰς τὴν παραλίαν Τσιγγέλλι πλείστους ἀρχαίους λίθους κατειργασμένους, ἔτι δὲ καὶ οἱ μοναχοὶ καὶ φιλόθρησκοι κάτοικοι μετήνεγκαν ἐντεῦθεν ὁμοίους εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μεταξὺ Μπακλαλῆ καὶ Καραντζάνταγλη κειμένην ἐπὶ τοῦ μέσου που τοῦ βουνοῦ.

Ταῦτα πάντα μαρτυροῦσι τὴν ἐνταῦθά που ὕπαρξιν μεγάλου ἀρχαίου ναοῦ, οἷον ἀναμένομεν τὸν τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς, ὑφ' ἁπάντων τῶν Θεσσαλῶν τιμωμένης καὶ ἐκ τοῦ ἀναθήματος τοῦ Πύρρου ὑποτιθεμένης ὡς ἐχούσης

σπουδαῖον ναόν. Διότι ἐκεῖ ἀνέθηκεν ὁ βασιλεὺς τὰ ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ νίκης κατὰ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τῶν Γαλατῶν αὐτοῦ λάφυρα μετὰ τοῦ ἑξῆς ὑπερηφάνου ἐπιγράμματος, ὅπερ διέσωσεν ὁ Παυσανίας (I 13, 2-3) καὶ ὁ Πλούταρχος (βίῳ Πύρρου XXVI):

« Τοὺς θυρεοὺς ὁ Μολοσσὸς Ἰτωνίδι δῶρον Ἀθάνᾳ
Πύρρος ἀπὸ θρασέων ἐκρέμασεν Γαλατᾶν,
πάντα τὸν Ἀντιγόνου καθελὼν στρατόν· οὐ μέγα θαῦμα!
αἰχματαὶ καὶ νῦν καὶ πάρος Αἰακίδαι ».

Τὸ δὲ σπουδαιότατον εἶναι ὅτι ἐκ τῶν θέσεων τούτων προέρχονται πολλαὶ καὶ σημαντικώταται ἐπιγραφαί, νῦν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ Ἁλμυροῦ φυλασσόμεναι, μία δ' ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, ὧν τρεῖς εἶναι βάθρα ἀγαλμάτων μεγάλων, ὑπογεγραμμένων ὑπὸ σημαντικῶν πως καλλιτεχνῶν, ὧν τινες καὶ ἄλλοθεν εἶναι γνώριμοι, ὡς ὁ *Ἀγασίας Δωσιθέου Ἐφέσιος,* τινὲς δ' ἀνήκουσιν εἰς ψηφίσματα. Ταύτας πάσας ἐσφαλμένως κατηρίθμησεν ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς *Ἅλου* ὁ κ. Kern (JG IX 2, 113· 114. 115· πιθανῶς προέρχονται ἐπίσης ἐξ Ἰτώνου καὶ αἱ 108. 109. 116. 117 κλ.).

Οὕτως, ἐρευνήσαντες τὰ πέριξ, εὕρομεν τρεῖς θέσεις, ἐφ' ὧν μάλιστα δέον νὰ ζητηθῇ ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς:

1) Ὀλίγον ὑπὲρ τὰ Ζερέλια ΝΑ αὐτῶν ἐπὶ τῆς εἰς Καραντζάνταγλη ἀτραποῦ ὑπάρχει θέσις καλουμένη *Μνήματα,* λίαν ἐπίπεδος ἐπὶ πολύ, πλήρης πρίνων καὶ θάμνων. Ἐκεῖ εἴδομεν ἐμπεπηγμένους πολυαρίθμους λίθους ἐξ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ὧν τινες φέρουσιν ἀναγεγλυμμένα ἀρχιτεκτονικὰ γεῖσα.

Ἐνταῦθα θὰ ὑπῆρχε τουρκικόν τι νεκροταφεῖον, εἰς ὃ

καὶ ἄλλοθεν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσιν οἱ ἀρχαῖοι οὗτοι λίθοι, ἐν οἷς καὶ τμήματα μεγάλων μονολίθων κιόνων. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ἕνεκα τοῦ βάρους μάλιστα, οὐχὶ μακρόθεν ἐκομίσθησαν· διεκρίναμεν δ' ἐνταῦθα καὶ ἴχνη θεμελίων οἰκημάτων ἑλληνικῶν χρόνων.

2) Ὑπὲρ τὴν θέσιν ταύτην ΝΑ ἐπίσης, ἀριστερὰ τῆς ἰδίας ἀτραποῦ, ὑπάρχει ἑτέρα καλουμένη *Σπηλιὰ* πλήρης βόθρων ἐκ λίθων ἐξαχθέντων. Ἐνταῦθα διακρίνεται περίβολός τις, τετράγωνος τὸ σχῆμα, ἐκ μεγάλων λίθων ἀρουραίων κατειργασμένων ποιηθείς, ἔχων ἀρκούντως μέγα πάχος.

Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τούτου διακρίνονται σωροὶ μικρῶν λίθων καί τινες μεγάλοι κατειργασμένοι, λέγεται δ' ὅτι εὑρέθησαν ἐνταῦθα ἀγαλμάτια πήλινα, ὧν ἓν τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος εἴδομεν καὶ ἡμεῖς παρά τινι χωρικῷ. Ἡ θέσις φαίνεται ἁρμόζουσα πρὸς ὑποδοχὴν μεγάλου ναοῦ.

3) Παρὰ τὸ χωρίον Μπακλαλῆ, Ἀνατολικῶς τῆς προηγουμένης θέσεως, εἰς ἀπόστασιν $^1/_4$ περίπου τῆς ὥρας ἐντεῦθεν ὑπάρχει θέσις τις λοφώδης πλήρης κυβολίθων, ὡς λέγεται, διότι ἡμεῖς δὲν μετέβημεν εἰσέτι ἐκεῖσε.

Ἐνταῦθα εὑρέθη, ὡς ἐξηκριβώσαμεν, ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀγασίου, πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλαι τῶν ἀνωτέρω σελ. 162 μνημονευθεισῶν.

Κατὰ τὰς θέσεις ταύτας ἐλπίζομεν ἐν καιρῷ νὰ ἀνασκάψωμεν πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ περιφήμου ἐκείνου ναοῦ.

Β') *Ἐν Φθιώτισι Θήβαις.*

Κατὰ τοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον, Αὔγουστον, Σεπτέμβριον καί τι τοῦ Ὀκτωβρίου ἀνεσκάψαμεν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν, ἐξακολουθήσαντες τὰς ἐκεῖ γενομένας τῷ 1907 ἐργασίας, περὶ ὧν βλ. *Πρακτικὰ*

τῆς 'Αρχαιολ. 'Εταιρείας 1907 σελ. 166-169 πίν. Β' εἰκ. 4, πίν. Γ' εἰκ. 5.

Περὶ τῶν ἀρκούντως σημαντικῶν εὑρημάτων, διὰ τὴν *προϊστορικὴν* ἰδίως περίοδον, ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, παρεσκευάσαμεν ἐκτενεστέραν πραγματείαν μετὰ τοπογραφικῶν διαγραμμάτων καὶ εἰκόνων πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ «'Αρχαιολογικῇ 'Εφημερίδι» τοῦ 1909 πιθανῶς.

'Ενταῦθα παραθέτομεν σύντομον περίληψιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐκεῖ ἐργασιῶν.

1) *Τὰ τείχη τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν· τὸ Σκόπιον καὶ 'Ηλιοτρόπιον τοῦ Πολυβίου· Πύρασος - Θῆβαι.*

Αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι ἐτειχίσθησαν *κατὰ τέσσαρας περιόδους*, καθ' ἃς διακρίνονται τέσσαρες διάφοροι πόλεις, αἱ ἑξῆς:

α') *ἡ κυκλωπεία*· κατὰ τὴν νεολιθικήν, ἢ μᾶλλον τὴν χαλκῆν περίοδον, ἡ πόλις αὕτη κατῳκήθη εὐρύτατα. Τότε πιθανώτατα ἐκτίσθησαν ἡ μεγάλη ἀκρόπολις, νῦν «Παλάτια» καλουμένη, ἐφ' ἧς ἀνεσκάψαμεν (βλ. εἰκόνα 4), δι' ἀργῶν ὀγκολίθων, ἐπιτεθέντων οὕτως, ὥστε νὰ ἁρμόσωσιν ἀλλήλοις ὁπωσδήποτε, ἄνευ ἰδιαιτέρας φροντίδος πρὸς βύσιν τῶν ἀφινομένων οὕτω διακένων. Μόνον κατὰ τὴν 'Ανατολικὴν πλευρὰν αὐτῆς παρατηροῦμεν ἐπιμέλειάν τινα πρὸς ἐκλογὴν λίθων, ἐχόντων ἕδρας εὐθείας διὰ ποιάν τινα τεχνικωτέραν ἁρμογήν.

Κατὰ τὸν κυκλώπειον τοῦτον τρόπον ἐκτίσθησαν καὶ τρεῖς ἕτεραι μικρότεραι ἀκροπόλεις, Δυτικῶς τῆς προηγουμένης κείμεναι, ὧν ἡ μὲν ἐγγυτέρα, ***Μέση*** ἀκρόπολις ὑφ' ἡμῶν ὀνομασθεῖσα, καλεῖται νῦν «*Βράχος*», ἡ δὲ περαι-

τέρω ἀποτομωτάτη καὶ ὑψηλὴ «*Καραούλι*» καὶ ἡ Δυτικωτάτη μετ' αὐτῆς συνεχομένη «*Ταμπούρι*».

Ὁμοίως ὠχυρώθησαν ἐν εἴδει πύργων πάντα τὰ ὑψώματα μεταξὺ τῶν θέσεων τούτων καὶ περὶ αὐτάς, τὰ ὑπερκείμενα τῶν δύο χειμάρρων, ὧν μεταξὺ κεῖνται αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι, καὶ ὧν ὁ μὲν Βόρειος καλεῖται «*Ἀλχανόρεμα*», ὁ δὲ Νότιος «*Βαθύρεμα*».

Εἰκὼν 2. Κυκλώπειον τεῖχος ὑπὲρ τὸ θέατρον τῆς κάτω πόλεως τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν*.

Ἡ ὀχύρωσις αὐτῶν ἐγένετο ἁπλούστατα δι' ἐπιθέσεως καὶ διασκευῆς τῶν ἐπὶ ἑκάστου ὑψώματος ὑπαρχόντων λίθων, χωρὶς νὰ ληφθῇ ἰδιαιτέρα φροντίς, ὅπως συνδεθῶσιν ὁμοίως διὰ τειχῶν ταῦτα καὶ ἀποτελέσωσι τὴν κάτω πόλιν. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι ὁ αὐτὸς τῷ ἐν μεγάλαις τῆς αὐτῆς περιόδου πόλεσιν, οἷον ἐν Μυκήναις, πρὸς ἃς πολ-

λὴν ὁμοιότητα ἐμφαίνουσιν αἱ ἄλλως μείζονες αὐτῶν Φθιώτιδες Θῆβαι.

Οὕτως ἡ κάτω πόλις δὲν ἔχει σχέδιον τετειχισμένης πανταχοῦ πόλεως, καίτοι κατὰ τὴν Νότιον πλευράν, ὁπόθεν εἶναι στρατηγικῶς εὔβατος ἡ πόλις, παρατηροῦμεν τάσιν τινὰ πρὸς ἀπαρτισμὸν συνεχοῦς τείχους.

Καὶ τῆς κάτω ταύτης πόλεως ἐνιαχοῦ εὑρίσκομεν σημεῖα κυκλωπείων τειχῶν ἐπιμελέστερον ᾠκοδομημένων, ὡς δεικνύει ἡ εἰκ. 2, δι' ἧς παρέχεται ὑπόλοιπον τοιούτου τείχους ὑπὲρ τὸ θέατρον τῆς ἱστορικῆς πόλεως.

Ταῦτα ἐμφαίνουσιν ὅτι ἐντὸς μιᾶς περιόδου, ἴσως τῆς χαλκῆς, ὠχυρώθησαν κατὰ διαφόρους χρόνους διάφορα ὑψώματα, ἢ ἄλλως ἐπεσκευάσθησαν.

β') ἡ *ἀρχαϊκή*· ἕτερα τείχη ἐποιήθησαν κατὰ τὴν *μυκηναίαν* ἢ *ἀρχαϊκὴν* περίοδον (1000-700 π. Χ.), δεικνύοντα ὅτι ἡ πόλις ἐκ νέου κατῳκήθη καὶ διεσκευάσθη.

Τὰ τείχη ταῦτα ἐποιήθησαν ἐπιμελῶς, δι' οὐχὶ πολὺ μεγάλων λίθων, ἡρμοσμένων κατὰ τὸν πολυγωνικὸν τρόπον, ὅστις ἐνιαχοῦ, ἀλλὰ σπανίως, κλίνει πρὸς τὸν ἰσοδομικόν.

Οὕτως ἐτειχίσθη τῆς μὲν μεγάλης ἀκροπόλεως μόνον ἡ εἴσοδος, τοῦ λοιποῦ ἀφεθέντος ὡς εἶχε κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον, τῆς δὲ Μέσης ὅλη ἡ Νότιος (εἰκὼν 3) καὶ ἡ Δυτικὴ πλευρά, ἔτι δὲ αἱ λοιπαὶ ἀκροπόλεις· ἀλλ' ἐπὶ τῆς πρώτης μόνον τούτων (Καραούλι) διακρίνονται σαφῶς ἴχνη τῶν πολυγωνικῶν τούτων τειχῶν.

Ἐπίσης διακρίνονται πολλαχοῦ ἀνὰ τὴν κάτω πόλιν ἴχνη τῶν τοιούτων τειχῶν, ποὺ μὲν ἐμφανῆ, ποὺ δ' ἀμφίβολα καὶ ἀσαφῆ, δεικνύοντα ὁπωσδήποτε ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐδόθη πλῆρες σχέδιον εἰς τὴν κάτω πόλιν, ἥτις περιωρίσθη εἰς τὸ ἥμισυ περίπου τῆς κυκλωπείας.

Περίεργον εἶναι ὅτι Βορείως τῆς ἀποτόμου ἀκροπόλεως

Καραούλι, ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου ὀροπεδίου παρὰ τὸ κυκλώπειον ὕψωμα «Καββαλικεμένο Κοτρώνι», ἐτειχίσθη ἀρκούντως μέγα τετράγωνον διάστημα, νῦν «*Πετρομάντρια*» καλούμενον ἐν συνδέσμῳ μετὰ τῆς ἀκροπόλεως ταύτης.

Ἴσως ἐν αὐτῷ συνηθροίζετο ἱππικὸν πρὸς ἐκδρομὴν εἰς τὰς ἐκ Δυσμῶν καὶ ΒΔ (Φερῶν, Φαρσάλου) εἰσβολάς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τεῖχος κεῖται ἐν ἐρειπίοις, δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ἂν εἶναι ὄντως πολυγωνικόν.

Καθ' ὅμοιον τρόπον κτισθὲν καὶ ἐρειπωθὲν ἐσώθη καὶ

Εἰκὼν 3. Ἡ Νότιος πλευρὰ τοῦ πολυγωνικοῦ τείχους τῆς Μέσης (ἀρχαϊκῆς ἢ μυκηναίας) ἀκροπόλεως τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν*.

περαιτέρω Δυτικώτερον ἐν μακροτάτῃ ζώνῃ τεῖχος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ὀροπεδίου, ἀρχόμενον ἐκ τοῦ κρασπέδου τοῦ λόφου Ταμπούρι καὶ καταλῆγον εἰς τὸ Ἀλχανόρεμα, ἤτοι ἔχον μῆκος 1000 καὶ πλέον μέτρων.

Ἐμάθομεν δὲ παρὰ τοῦ κ. Σ. Στουρνάρα ὅτι καὶ ἔτι περαιτέρω Δυτικώτερον ὑπάρχει ἐντελῶς ὅμοιον τεῖχος, κατὰ τὸν αὐτὸν τῷ προηγουμένῳ τρόπον ἐν εἴδει ζώνης ἐκτεινόμενον καὶ συνδέον τὸ Βαθύρεμα μετὰ τοῦ Ἀλχανορέμα-

τος, ὧν ἡ ἀπόστασις ὑπερβαίνει ἴσως τὰ δισχίλια μέτρα. Δυστυχῶς δὲν μετέβημεν εἰσέτι εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, ἵνα βεβαιώσωμεν τὸ πρᾶγμα.

γ') ἡ ***ἱστορική***· κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ δὴ περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐτῆς, ἐποιήθησαν τὰ ὡραῖα καὶ ἰσχυρότατα τείχη τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν κατὰ τὸν ἰσοδομικὸν τρόπον μετά τινων πολυγωνικῶν ἐνιαχοῦ, καὶ δὴ τραπεζοειδῶν, ὀγκολίθων.

Οὕτως ἐτειχίσθη ἡ Δυτικὴ καὶ Νότιος πλευρὰ τῆς μεγάλης κυκλωπείας ἀκροπόλεως, τῶν λοιπῶν περιληφθεισῶν ἐν τῇ κάτω ἱστορικῇ πόλει, ἥτις ἐξετάθη Ἀνατολικῶς πρὸς τὴν πεδιάδα καὶ τὴν θάλασσαν μέχρι τῆς ἐξόδου τοῦ Ἀλχανορέματος πρὸς τὸ πεδίον καὶ τοῦ τελευταίου ὑψώματος τῆς ὀροσειρᾶς, ὅπερ νῦν καλεῖται «***Ἀνεμόμυλος***».

Ὁμοίως ἐτειχίσθη ἰσχυρότατα ἡ ἀπότομος ἀκρόπολις (Καραούλι), ἥτις βεβαίως εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου (V, 99, 7) καλούμενον ***Σκόπιον***· ἡ λέξις αὕτη ἁρμόζει πρὸς τὸ πρᾶγμα, λίαν προσφυῶς· καὶ ἡ σημερινὴ δ' ἐπωνυμία μεθερμηνεύει αὐτήν. Ἡ πρὸς ταύτην συνδεομένη τελευταία ἀκρόπολις (Ταμπούρι) δὲν φαίνεται τειχισθεῖσα· αὕτη θὰ εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου καλούμενον ***Ἡλιοτρόπιον***, ὡς Δυτικώτατα κείμενον ὕψωμα περὶ ἡλίου τροπάς.

Συνεδέθη δὲ τὸ Σκόπιον μετὰ τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως διὰ ***μακροῦ τείχους***, οὗτινος τὰ ἴχνη διεκρίναμεν πανταχοῦ σχεδόν, ἐνισχυομένου διὰ πύργων, ὁμοίων τοῖς τῆς πόλεως· ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν Βόρειον πλευρὰν τῶν μακρῶν τειχῶν. Ἡ δὲ ἑτέρα φαίνεται ὅτι εἶναι τὰ πρὸς τὸ Ἄκκετσι ἴχνη ἱστορικῶν τειχῶν μὴ δικρινόμενα σαφῶς πανταχοῦ.

Τὰ δὲ ἐρείπια τειχῶν ἐν θέσει «Πετρομάντρια» καὶ αἱ ὅμοιαι ζῶναι αὐτῶν, περὶ ὧν εἴπομεν εὐθὺς ἀνωτέρω ὑποπτεύομεν μήπως εἶναι πρόχειρα κατασκευάσματα τοῦ βασιλέως Φιλίππου τοῦ Ε' κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πό-

λεως τῷ 217 π. Χ.· διότι ὁ Πολύβιος ἔ. ἀ. λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς «διελὼν τὸ στρατόπεδον εἰς τρία μέρη, διέλαβε τοὺς *πέριξ τόπους τῆς πόλεως*, καὶ τῷ μὲν ἑνὶ *περὶ τὸ Σκόπιον* ἐστρατοπέδευσε, τῷ δ' ἄλλῳ *περὶ τὸ καλούμενον Ἡλιοτρόπιον*, τὸ δὲ τρίτον εἶχε κατὰ τὸ τῆς πόλεως ὑπερκείμενον ὄρος»· ἡ τελευταία θέσις θὰ εἶναι τὸ ὄρος «*Κόκκινος βράχος*» νῦν λεγόμενον, ὑπὲρ τὸ Ἀλχανόρεμα, ὡς ὀρθῶς ἤδη ἤκασεν ὁ κ. Staehlin (Ath. Mitt. XXXVI 1906, 6) περί τε αὐτοῦ καὶ ἐν μέρει περὶ τοῦ Σκοπίου καὶ Ἡλιοτροπίου, χωρίς που νὰ διακρίνῃ ἴχνη τειχῶν ἐκεῖ.

δ') ἡ *βυζαντιακή*· κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς χρόνους κατῳκήθη ἡ πόλις, περιορισθεῖσα εἰς τὴν μεγάλην ἀκρόπολιν καὶ εἰς ὀλίγον διάστημα ὑπ' αὐτὴν τῆς κάτω πόλεως.

Ἐχωρίσθη δὲ τὸ τμῆμα τοῦτο διὰ τείχους, ποιηθέντος ἐκ μικρῶν λίθων, κτισθέντων δι' ἀσβέστου ἰσχυρῶς συγκολλωμένης καὶ μίαν μᾶζαν ποιούσης τοὺς λίθους· κατὰ τοῦτο ἡ τειχοδομία ἐνθυμίζει τὰ ῥωμαϊκὰ κτίσματα, καὶ εἶναι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι τὸ τεῖχος ἐποιήθη τὸ πολὺ μέχρι τῆς Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος· διότι τὰ μεταγενέστερα τοῦ ὁρισθέντος χρόνου βυζαντιακὰ κτίσματα παρέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄσβεστον ἀσθενῆ, ὡς μεμιγμένην μετ' ἄμμου ἢ χώματος ἀφθόνου, ἐξ ἧς οἱ λίθοι ἀποσπῶνται καθ' ἕκαστον εὐχερῶς ἀπ' ἀλλήλων.

Τοῦ βυζαντιακοῦ τούτου τείχους ἐσώθησαν τὰ ἴχνη, ἐνιαχοῦ δὲ διετηρήθησαν ὀλίγα τμήματα, διήκοντα εἰς ὕψος 2.80 μ.· ἔχει δὲ πάχος 2.10 μ. καὶ ὡς βάσιν ὑποκάτω φέρει ἀρχαιοτέρους ὀγκολίθους, τῶν ἱστορικῶν μάλιστα τειχῶν.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροπόλεως οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν ἴχνη βυζαντιακοῦ τείχους· φαίνεται ὅτι ἐκεῖ ἐπεσκευάσθησαν τὰ παλαιὰ ἱστορικὰ τείχη ἄνευ χρήσεως ἀσβέστου.

Ἡ μεγάλη αὕτη ἀκρόπολις εἶναι πλήρης βυζαντιακῶν φυλακείων, ἡ δ' ὑπ' αὐτὴν πόλις περιέχει μικρὰ κτίσματα, ἐν οἷς διεκρίναμεν δύο ἐκκλησίδια (βλ. *Πρακτικὰ* τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας 1907 σελ. 165).

Οὕτω φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν χριστιανικὴν περίοδον ὀλίγοι κάτοικοι, καὶ δὴ στρατιωτικὴ φρουρά, παρέμενεν ἐν Φθιώτισι Θήβαις, τὸ δὲ πλεῖστον τῶν κατοίκων κατέβη παρὰ τὴν θάλασσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν Πύρασον, ἔνθα ὑπάρχουσι πλουσιώτατα βυζαντιακὰ ἐρείπια (βλ. *Πρακτικὰ* 1907 σελ. 170).

Ἐκ τούτου νομίζομεν ὅτι «*Θῆβαι*» κατὰ τὴν βυζαντιακὴν περίοδον ἐκαλοῦντο οὐ μόνον αἱ Φθιώτιδες αὗται, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ Πύρασος· διότι πλὴν ἄλλων λόγων εὑρέθησαν ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ καὶ πολυάριθμοι ὀπταὶ πλίνθοι μετ' ἐπιγραφῆς «*ἐκκλησ(ίας) Θηβ(ῶν)*» ἢ «*ἐκκλησ(ιῶν) Θηβ(ῶν)*».

Ἂν κατόπιν αἱ μεσαιωνικαὶ αὗται Θῆβαι τῆς Θεσσαλίας ὠνομάσθησαν «*Ἀρμυρὸς-Ἀρμυρὰ*» καὶ πότε συνέβη τοῦτο, παραμένει ἄγνωστον· ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι μέχρι τῆς ΙΒ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος αἱ μεσαιωνικαὶ Θῆβαι θὰ ἐκαλοῦντο ἁπλῶς *Θῆβαι*, τὸν δὲ Ἀρμυρὸν ἢ τὰ Ἀρμυρὰ ζητητέον ἀλλαχοῦ, ἢ μετὰ τοὺς χρόνους τούτους.

2) *Ἀνασκαφαὶ καὶ εὑρήματα ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως.*

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο περιωρίσαμεν τὰς ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ ὑψίστου σημείου τῆς μεγάλης ἀκροπόλεως, ἔνθα εἶχον εὑρεθῆ κατὰ τὰς περυσινὰς δοκιμαστικὰς ἐργασίας λίαν σημαντικὰ ἴχνη πασῶν τῶν περιόδων, καὶ δὴ τῶν προϊστορικῶν (βλ. *Πρακτικὰ* 1907 σελ. 167-169).

Ἀλλὰ καὶ ἐφέτος δὲν ἐπερατώσαμεν τὸ ἔργον, ἀνασκάψαντες μόλις τὸ τρίτον τοῦ λοφοειδοῦς τούτου ὑψώματος,

ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ ὄγδοον περίπου τῆς ὅλης ἀκροπόλεως.

Ἐνταῦθα ἐκθέτομεν τὰ ἀποτελέσματα μετὰ τῶν εὑρημάτων ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς, *κατὰ στρώματα* γενομένης ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς, πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς χρονολογικῆς ἀκολουθίας αὐτῶν.

Ἐν πρώτοις κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Βορειοδυτικοῦ τοῦ ἱστορικοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως (εἰκ. 5 ΙΓ) παρετηρήσαμεν ὅτι ἐπὶ ὀγκολίθων αὐτοῦ ἔχουσι χαραχθῆ διὰ μεγάλων γραμμάτων αἱ ἑξῆς ἐπιγραφαὶ ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν:

ↃΕΜΙΔΙ 0.11 μ.

0.59 μ.

« *Θ]έμιδι* » καθ'ὑπονόησιν τοῦ « τόδε ἀνετέθη »· θὰ ὑπῆρχεν ἄρα ἀνάθημά τι σπουδαῖον πρὸ τῆς θέσεως ταύτης, ἣν δὲν ἀνεσκάψαμεν εἰσέτι· εὕρομεν ὅμως ἐγγὺς πεσσὸν (κύβον) πήλινον καὶ κορμὸν γυναικείου πηλίνου ἀγαλματίου, ἴσως τῆς Θέμιδος. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῆς Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ προγενεστέρα βεβαίως τοῦ 217 π. Χ.

Εἰς ἀπόστασιν 9.85 μ. ἀπ' αὐτῆς ὑπάρχει δευτέρα ὁμοίως κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ἡ ἑξῆς:

ΙΛΛΑΙΣ 0 11 μ.

0.72 μ.

« *Ἰλλαῒς* - *Ἰλλὰς* » (πρβλ. Κωπαΐς, Κωπὰς κττ.) τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Κεῖται δὲ καθ' ὑπονόησιν « ἥδε ἐστὶν » καὶ σημαίνει ὅτι ὑπῆρχεν ἄγαλμά τι πρὸ αὐτῆς.

Καὶ ἐνταῦθα δὲν ἀνεσκάψαμεν εἰσέτι.

Ἡ λέξις *Ἰλλαῒς* (παρὰ τὸ εἵλλω) φαίνεται οὖσα ἐπιχώριον ἐπίθετον θεᾶς τινος (τῆς Ἀθηνᾶς;), ὅπερ κατὰ παράλειψιν τοῦ ὀνόματος ἔλαβε τὴν θέσιν οὐσιαστικοῦ, ὡς τὸ *Ἰτωνίς*, ἀπαντῶν ἄνευ τοῦ Ἀθηνᾶ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Παρ' ***Ἡσυχίῳ*** ὑπάρχει ἀκατανόητον χωρίον ἐν λέξει «*Ἰλλάδες*», ὅπερ νομίζομεν ὅτι δύναται νὰ διορθωθῇ ὡς ἑξῆς «*Ἰλλάς*, Ἀγελειάς (***Ἀγελεία*** Ἀθηνᾶ δῆλον ὅτι)· ***Ἰλλᾶδες*** γοναὶ κτλ.». Τὸ χωρίον ἔλαβεν ὁ Ἡσύχιος ἐκ τοῦ ***Ἀκρισίου*** (Λαρισαίων) τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ ***Φρίξου*** τοῦ Εὐριπίδου, ἤτοι ἐκ δραμάτων καθαρῶς τοπικῆς Θεσσαλικῆς ὑποθέσεως, τοῦ δευτέρου μάλιστα Φθιωτικῆς. Οἱ τραγικοὶ «Ἰλλᾶδας γονὰς» θὰ ὠνόμαζον ἀπογόνους τῆς *Ἰλλαΐδος* Ἀθηνᾶς, ἤτοι τοπικὰ γένη.

Μετ' αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 1.88 μ. εἶναι ὁμοίως κεχαραγμένη τρίτη ἐπιγραφὴ τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων:

Ν Ι Κ Α	0.10 μ.
0.65 μ.	

«*Νίκα*» καθ' ὑπονόησιν τοῦ «ἥδε ἐστίν»· δηλοῦται λοιπὸν καὶ ἐνταῦθα ὕπαρξις ἀγάλματος, παριστῶντος τὴν Νίκην· αἱ ἀνασκαφαὶ δὲν ἐξετάθησαν μέχρις ἐνταῦθα πρὸς βεβαίωσιν τοῦ πράγματος.

Εἰς ἀπόστασιν 2.03 μ. μετ' αὐτὴν ὑπάρχει τετάρτη ὁμοία ἐπιγραφή:

Ι Λ Λ Α Ι Σ	0.096 μ.
0.95 μ.	

«Ἰλλ]*αΐς*» ἢ Ἰλλ]*ᾶς*». Φαίνεται λοιπὸν ἢ ἕτερον ἀνάθημα πρὸς τὴν ἰδίαν θεότητα τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς, ἢ μᾶλλον τὸ αὐτὸ ἐκείνῃ, ὅπερ εἶχεν ὑπολογισθῇ νὰ τεθῇ ἐνταῦθα, ἀλλὰ μετετέθη διά τινα λόγον περαιτέρω, ἐν ᾧ ἡ πρώτη ἐπιγραφὴ ἐξηλείφθη, ἴσως ἐπίτηδες, ἀλλ' οὐχὶ ἅπασα.

Περαιτέρω εἰς ἀπόστασιν 2.28 μ. ἐντεῦθεν εἶναι ὁμοίως κεχαραγμένη πέμπτη ἐπιγραφὴ ἐπὶ μεγίστου ὀγκολίθου τοῦ τείχους:

ΒΩΜΟΝΕΙΡΗΙΝΗΙ
0.24 μ. ΦΑΑΑΙΚΟΣΚΑΙΣΤΡΑΤΟΚΛΗΣ
ΚΑΙΟΙΣΥΣΚΟΠΟΙ
0.93 μ.

«*Βωμὸν Εἰρή(ι)νηι.*
Φά(λ)αικος καὶ Στρατοκλῆς
καὶ οἱ σύσκοποι»

ἐννοεῖται «ἀνέθηκαν». Σφάλματα τοῦ χαράκτου εἶναι ἡ προσθήκη τοῦ Ι ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἡ ἀπόπειρα γραφῆς Α ἀντὶ Λ ἐν τῷ δευτέρῳ. Οἱ χρόνοι τῆς ἐπιγραφῆς κεῖνται ἐντὸς τῆς Γ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Οἱ *σύσκοποι* οὗτοι, ὧν ἐπὶ κεφαλῆς εἶναι δύο, ὄντες ***ἀρχέσκοποι*** διὰ τοῦτο, ἀπαντῶσι καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ, εὑρεθείσῃ ἐν βυζαντιακῷ ἐκκλησιδίῳ ὑπὸ τὴν μεγάλην ἀκρόπολιν (βλ. ***Πρακτικὰ*** 1907 σελ. 165), ἥτις ἐσφαλμένως ἀποδίδεται τῇ Ἅλῳ ἐν JG IX 2, 1322· ἔχει δὲ ὡς ἑξῆς: «οἱ ἀρχέσκοποι | Ἀθηνᾷ Πολιάδι: | Θρασύμαχος Θίβρωνος | Πολυμήδης Φιλοξένου | Κλέανδρος Λυσικράτους | Παρμενίσκος Ξενοφάντου | Μέλλων Μυστίωνος | Φάλαικος Καλλιμάχο[υ», καὶ ἀνήκει τῇ Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδι.

Ἐν αὐτῇ βλέπομεν ὅτι οἱ ἀρχέσκοποι εἶναι ἕξ, ἄγνωστον δὲ πόσοι οἱ σύσκοποι, ἐν ᾧ ἐν τῇ νέᾳ ἐπιγραφῇ οἱ ἀρχέσκοποι εἶναι δύο, ὧν ὁ ***Φάλαικος*** φαίνεται ἔγγονος τοῦ ἐπίσης ἀρχεσκόπου Φαλαίκου υἱοῦ τοῦ Καλλιμάχου.

Θὰ ἦσαν δὲ οἱ σύσκοποι ἄρχοντες ἀνώτατοι τῆς πολιτείας, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς πρυτάνεις μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς δέκα ἐνιαυσίους ἄρχοντας· οἱ ἑκάστοτε πρόεδροι τοῦ συνεδρίου τούτου ἐκαλοῦντο φυσικῷ τῷ λόγῳ ἀρχέσκοποι.

Ὁ δὲ ἱδρυθεὶς τῇ ***Εἰρήνῃ*** βωμὸς ἐν οὕτως ἐπιφανεῖ θέσει καὶ ὑπ᾽ ἀρχόντων ἀνωτάτων τῆς πόλεως, δὲν θὰ εἶναι ἄσχε-

τος πρὸς ἱστορικόν τι γεγονός, ἤτοι πρὸς πραγματικήν τινα εἰρήνην, γενομένην ἐντὸς τῆς Γ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἀλλὰ πρὸ τοῦ 217 π. Χ.

Καὶ ἐνταῦθα ὅμως δὲν ἀνεσκάψαμεν πρὸς εὕρεσιν τοῦ βωμοῦ τούτου ἐλλείψει χρόνου καὶ χρημάτων.

α΄.) *Πρῶτον* - **βυζαντιακὸν** - *στρῶμα*.

Τὸ στρῶμα τοῦτο περὶ μὲν τὸ μέσον τοῦ κώνου ἔχει βάθος 1.30 μ., πρὸς δὲ τὰ κράσπεδα 0.50 μ., κατὰ δὲ τὸ τέρμα αὐτοῦ μηδέν. Τὰ χώματα αὐτοῦ εἶναι τεφρώδη καὶ μαλακὰ ἐν εἴδει κονιορτοῦ (ὑπὸ τῶν ἐργατῶν «μπόσικα» ἢ «μπούχαβλα» καλούμενα), ἦσαν δὲ πλήρη ὀστῶν ζῴων, οἷον βοῶν, αἰγῶν, προβάτων, ὀρνίθων κττ. εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ νομίζῃ τις ὅτι πρόκειται περὶ ὀστεοθήκης. Ταῦτα ἴσως προέρχονται ἐξ ἀποφαγίων τῆς βυζαντιακῆς στρατιωτικῆς φρουρᾶς, πολιορκηθείσης ποτὲ ἢ ἄλλως.

Ἐν τῷ στρώματι τούτῳ εὑρέθησαν τέσσαρες τάφοι ἐντὸς κεραμίδων ἐν εἴδει πυραμίδος, ὧν εἷς περιεῖχε μολύβδινον πεπλατυσμένον κρίκον ἐν εἴδει δακτυλίου· ἔτι δ᾽ εὑρέθησαν τμήματα μικρὰ μαρμαρίνου θυρώματος, ὑάλινα τμήματα (κοινῶς «φαρφουρὶ») πολυάριθμα ἐκ κανδηλῶν μᾶλλον ἢ ἀγγείων, πλεῖστοι λύχνοι ἀβαφεῖς, πάντες μετ᾽ ἀναγλύφων κοσμημάτων ἐν εἴδει σταφυλῶν, ἢ μετὰ περιστερᾶς, ἀετοῦ, κύκλων συγκεντρικῶν ὡς ἄστρων, ἢ πολλῶν μικρῶν σταυρῶν κττ. Τινὲς τούτων φέρουσιν ἐκτύπως γράμματα ἐνσφράγιστα ...ΙΘΥΒΙ.... «..ϑυρί[ου;», καὶ ἐπὶ τμήματος ἀγγείου εὑρέθη χάραγμα ΣШΒ... περίπου «Σηβ...» κττ. Μνείας ἄξιον εἶναι καὶ τμῆμα κεραμίδος φέρον ἐγχάρακτον τὸ σχῆμα τῆς σήμερον καλουμένης «τρίλιας», ἐφ᾽ ἧς θὰ ἔπαιζον οἱ Βυζαντιακοὶ στρατιῶται ἐν ὥρᾳ σχολῆς· εἶναι δὲ τετράγωνον, φέρον σταυρὸν ἐκ τοῦ μέσου

τῶν πλευρῶν ἔσω· ὅμοιον πολυπλοκώτερον παίγνιον εἶναι ἡ «ἐνιάδα» καὶ ἡ «δωδεκάδα». Πρὸς τούτοις εὑρέθη ἐν τῷ στρώματι τούτῳ μαρμαρίνη πλὰξ φέρουσα ἐπιμελῶς κεχαραγμένην ἐπιγραφὴν τῆς Δ'-Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος

ΣΩΣΙΠΟΛΙΣΣΙΜΜΙ..
ΛΕΥΚΟΘΕΑΙ

«*Σωσίπολις Σιμμί[ου*
Λευκοθέᾳ»

καὶ ὑπ' αὐτὴν κενὸν χῶρον πρὸς ὑποδοχὴν *γραπτῆς* παραστάσεως.

β'.) *Δεύτερον* — ***ἑλληνο-ῥωμαϊκὸν*** — *στρῶμα.*

Τοῦτο ἐκτείνεται περὶ τὸ μέσον μόνον τοῦ κώνου, ἔχον βάθος μέγιστον 0.90 μ. καὶ διακρινόμενον ἐκ τῶν ὑποφαίων ἀμμωδῶν καὶ ἀρκούντως ἰσχυρῶν χωμάτων (νῦν «ἀμμουδερά») μεμιγμένων μετ' ἀφθόνου ἀσβεστοκονιάματος.

Συνέβη δὲ τὸ τελευταῖον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ παλαιότερος ὑποκείμενος ναὸς μετεσχηματίσθη, ὡς φαίνεται, εἰς φυλακεῖον, παρ' αὐτὸ δὲ κατεσκευάσθη ἕτερον τετράγωνον οἰκοδόμημα, ἀμφότερα πλήρη παχέος καὶ χονδροειδοῦς ἀμμοκονιάματος μετ' ἀσβέστου. Τὰ κτίσματα ταῦτα ἐποιήθησαν πλὴν ὀλίγου κάτω τοῦ τοίχου, ὄντος λιθίνου, ἐκ πλίνθων ὠμῶν.

Ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν τμήματα ὑαλίνων ἰριδοειδῶν ἀγγείων καὶ ἐρυθρῶν πηλίνων, τῶν λεγομένων Ἀρετίνων (**Arezzo**) ἢ Σαμιακῶν. Θραύσματα δεκαπέντε ἐνεπιγράφων στηλῶν καὶ ἰσαρίθμων μαρμαρίνων ἀγαλματίων ἐνταῦθα εὑρεθέντων, ἀνήκουσι βεβαίως τῷ ἑπομένῳ στρώματι.

Κατὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ περιόδῳ, καὶ δὴ τῶν οὐχὶ πολὺ μ. Χ. αὐτοκρατορικῶν χρόνων, ὀλίγοι κάτοικοι, ἴσως φρουρά τις, παρέμενον ἐνταῦθα.

γ´.) *Τρίτον* — ***ἑλληνικὸν*** — *στρῶμα.*

Τοῦτο ἐκτείνεται ὁμοιομόρφως καθ' ἅπαντα τὸν κῶνον, ἔχον βάθος ἐν μέσῳ μὲν 1 μ., πρὸς τὰ κράσπεδα δὲ 0.70 μ. Τὰ χώματα αὐτοῦ εἶναι ἐρυθρόφαια σκληρότατα (νῦν «πατημένα» καὶ «γιερὰ μαντέμι» ἤτοι ἰσχυρὰ ὡς μέταλλον), πλήρη λατυπῶν ἐκ κατεργασίας λίθων.

Εἶναι βέβαιον ὅτι κατὰ τὴν κτίσιν τῶν ἱστορικῶν τειχῶν (βλ. ἀνωτέρω σελ. 168) ἐγένετο πλήρης διαμόρφωσις καὶ σχετικὴ ἰσοπέδωσις τοῦ χώρου τούτου τῆς ἀκροπόλεως, ὅστις φαίνεται ὅτι τέως ἦτο ἐγκαταλελειμμένος.

Τότε δὲ κατεσκευάσθη ὁ εὑρεθεὶς ***ναὸς*** (εἰκὼν 5 ΙΑΠ), οὗτινος ἐσώθη ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ κρηπιδώματος εἰς τρεῖς ἀναβαθμοὺς καὶ ἴχνη τῶν ἄλλων πλευρῶν.

Ἔχει δὲ διαστάσεις ὁ ναὸς 9.36×11.45 καὶ ἐκτίσθη τὰ πολλὰ ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἱεροῦ. Φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἦτο δίστυλος ἐν παραστάσιν, ὡς ὁ ἀρχαιότερος, κτισθεὶς ἐπίσης ἐπί τι μὲν ὕψος ἐκ λίθων, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ πλίνθων ὠμῶν· ὅτι οἱ τοῖχοι ἦσαν κεκονιαμένοι, ἀποδεικνύουσι λευκὰ καὶ λίαν σκληρὰ ἀμμοκονιάματα πολὺ καλῆς ἐργασίας ἐν ἀφθονίᾳ εὑρεθέντα. Τὸ ἐπιστύλιον καὶ τὰ ἀετώματα θὰ ἦσαν ξύλινα ζωηρῶς βεβαμμένα· καὶ ἡ στέγη θὰ ἦτο ξυλίνη, φέρουσα κεράμους, ὧν τινες διετήρησαν ἐνσφραγίστους ἐπιγραφάς· ἐπί τινος τούτων διακρίνονται τὰ γράμματα κυκλοτερῶς

. . . . ΟΛΙ. . . .

περίπου «Π]*ολι*[άδος;».

Διότι φαίνεται ὅτι τὸ ἱερὸν ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς

Εἰκὼν 4. Κυκλώπεια τείχη τῆς προϊστορικῆς μεγάλης ἀκροπόλεως μετὰ τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς τειχῶν (ΤΤ') τῶν **Φθιωτίδων Θηβῶν**.

«*Ἀθηνᾶς Πολιάδος*», εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἐγγὺς εὑρεθεῖσα ἐπιγραφὴ τῶν ἀρχεσκόπων (βλ. ἀνωτέρω σελ. 173), καὶ εἰς ἣν εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ περὶ ὅρων συνθήκη τῶν Φθιωτῶν Θηβαίων καὶ Ἁλέων, κατὰ τὴν ἐν Δελφοῖς εὑρεθεῖσαν ἐπιγραφὴν (βλ. Bull. de Corr. Hell. XXV 1901, 347 κέ. Α στίχ. 20 = JG. IX 2 σελ. X ἀριθ. 205).

Ἐν τῷ στρώματι τούτῳ εὑρέθησαν πολλὰ ἀγγεῖα καλοῦ μέλανος γανώματος τῆς Ε' καὶ Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος· ἐπί τινων ὑπάρχουσιν ὀνόματα κεχαραγμένα, π.χ. ὑπὸ τὴν βάσιν κομψοῦ σκύφου ἐχαράχθη ἐπιπολαίως ἡ ἐπιγραφὴ ϵΑΜΙΑ. Ἐννοεῖται δ' ὅτι καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ καὶ τὰ μαρμάρινα ἀγαλμάτια, ἅτινα εὑρέθησαν ἐν τοῖς προηγουμένοις στρώμασιν, εἶχον ἀνατεθῆ εἰς τὸ ἱστορικὸν τοῦτο ἱερόν.

γ¹'.) *Τέρμα τρίτου στρώματος*· ***ἀρχαϊκὰ καὶ μυκηναῖα*** *εὑρήματα*.

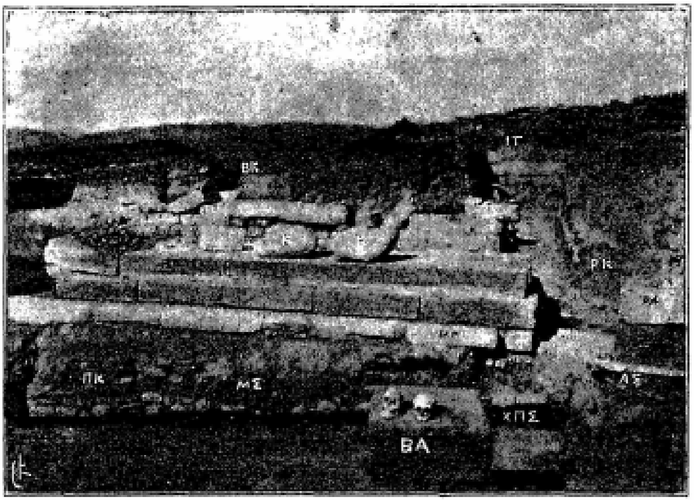
Τὸ τέρμα τοῦ τρίτου στρώματος ὁρίζουσιν αἱ λατύπαι τῆς κατεργασίας τῶν λίθων καὶ πλάκες λεπταὶ ἐκ σχιστολίθου, αἵτινες νῦν καλοῦνται «πλάκες τῆς Πρόπαν», ὡς ὀρυσσόμεναι ἐν τῷ χωρίῳ Πρόπαν τῆς Ἀνατολικῆς ἀκτῆς τῆς Μαγνησίας· εὑρίσκονται ὅμως ὅμοιαι, ὡς ἐμάθομεν, καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν εἰς ἀπόστασιν μιᾶς ὥρας Βορείως αὐτῶν.

Ἐν τῷ τέρματι τούτῳ (εἰκὼν 5 Αϵ καὶ Μϵ) εὑρέθησαν πλεῖστα ἀρχαῖα ἀντικείμενα, ἅτινα εἶναι προγενέστερα τῆς κτίσεως τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ, προερχόμενα ἐξ ἀναθημάτων εἰς τὸ ἀρχαϊκὸν ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος.

Τὴν ὕπαρξιν καὶ ***ἀρχαϊκοῦ ἱεροῦ*** ἐνταῦθα μηνύουσιν οὐ μόνον τὰ ἀναθήματα ταῦτα, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ λίθοι τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ, ὧν ἐμφανῶς ἐγένετο προγενεστέρα χρῆσις,

ἔτι δὲ δώδεκα βάθρα χαλκῶν τὰ πλεῖστα ἀγαλμάτων, ἅτινα ἐκτίσθησαν ἐπὶ τῶν τοίχων, ἢ ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ (εἰκὼν 5 ΒΑ).

Ἦτο δὲ τὸ ἀρχαϊκὸν ἱερόν, οἷον περίπου τὸ ἱστορικόν· ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν πλακῶν φαίνεται ὅτι ἡ στέγη θὰ ἐκαλύπτετο οὐχὶ διὰ κεράμων, ἀλλὰ διὰ τῶν πλακῶν τούτων πρὸς μείζονα στερεότητα· καὶ σήμερον εἶναι ἐν μεγάλῃ

Εἰκὼν 5. Ἄποψις τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Βορειοτάτου ἄκρου τῆς ἀκροπόλεως τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν*. ΒΚ = Βυζαντιακὸν κτίσμα ἢ φυλακεῖον. ΙΤ = Ἱστορικὸν τεῖχος ἀποκαλυφθέν. ΡΚ = Ῥωμαϊκὸν κτίσμα ἢ φυλακεῖον. ΚΚ = Κοῖλα προϊστορικὰ ὑπόβαθρα ξυλίνων κιόνων. ΙΑΠ = Ἱερὸν Ἀθηνᾶς Πολιάδος. ΠΚ = Προϊστορικὸν κτίσμα ἢ ἀνάκτορον. ΜΣ = Θέσις Μυκηναίου στρώματος. ΑΣ = Θέσις ἀρχαϊκοῦ στρώματος. ΧΠΣ = Στρῶμα χαλκῆς ἢ προμυκηναίας περιόδου. ΒΑ = Βάθρα ἀγαλμάτων χαλκῶν τῆς Ϛ'- Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

χρήσει παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ἐν Μαγνησίᾳ καὶ Φθιώτιδι μάλιστα, αἱ τοιαῦται πλάκες ἀντὶ κεραμίδων.

Ἕνεκα τῶν γενομένων ἰσοπεδώσεων καὶ μεταβολῶν κατὰ τὴν κτίσιν τῶν ἱστορικῶν τειχῶν καὶ τοῦ ναοῦ δὲν ὑπάρχει εὐδιάκριτον ***ἀρχαϊκὸν καὶ μυκηναῖον*** στρῶμα. Ἀλλὰ τὰ

εὑρήματα δεικνύουσιν ὅτι κατὰ τὴν Ζ΄ καὶ Ϛ΄ μάλιστα, καί τι τῆς Ε΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἐτιμᾶτο ὑπέρ ποτε θερμότατα ἡ πολιοῦχος θεά.

Διότι εὑρέθησαν ἐν τῷ τέρματι τούτῳ δεκάδες μὲν πηλίνων ἀγαλματίων τῶν χρόνων τούτων, παριστώντων προτομὴν γυναικείας θεότητος, πηλίνων ἀναγλύφων, ἀγγείων κορινθιακῶν κλ., ἑκατοντάδες δὲ χαλκῶν δακτυλίων, κρίκων, ψελλίων κλ., ἔτι δὲ πλεῖσται πόρπαι καὶ ὁμοιώματα πτηνῶν, καρπῶν, σκευῶν, ὅπλων κττ. ἐκ χαλκοῦ, χαλκῶν ἀγγείων, μολυβδίνων δακτυλίων καὶ περιάπτων, σιδηρῶν ἀντικειμένων κττ. καὶ ὀλίγων ἀργυρῶν καὶ ἐπιχρύσων κοσμημάτων.

Ταῦτα πάντα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, μέχρι τῆς Η΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐξικνούμενα. Μετ' αὐτῶν ὅμως εὑρέθησαν, καίπερ ὀλίγα, ἴχνη καθαρῶς ***μυκηναίων*** ἀγγείων ***τροχηλάτων***, διότι μόνον μέχρι τοῦ σημείου τούτου τῆς ἀνασκαφῆς ἐξικνοῦνται τὰ διὰ τροχοῦ πεποιημένα ἀγγεῖα, περιδεραίων ἐκ σφαιριδίων ἠλεκτρίνων, κοινῶς «χανδρῶν», ὀρείας κρυστάλλου, ἐλεφαντοστοῦ, ἀμφιστόμων πελέκεων κττ., δεικνύοντα ὅτι μετὰ τοῦ τρίτου στρώματος περατοῦται καὶ ἡ τελευταία, συνήθως μυκηκηναία καλουμένη προϊστορικὴ περίοδος, ἧς τελευταῖον ὅριον δεχόμεθα τὸ 1000 π. Χ.

δ΄.) *Τέταρτον* — ***προϊστορικὸν*** — *στρῶμα.*

Τὸ στρῶμα τοῦτο ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ ὁρίζεται ἀσφαλῶς, ὡς κείμενον μεταξὺ τοῦ λίαν εὐδιακρίτου τέρματος τοῦ τρίτου στρώματος καὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Ὁ οὕτω κατεχόμενος χῶρος ἔχει βάθος 1.90-2.20 μ., τὰ δὲ χώματα αὐτοῦ δὲν εἶναι πανταχοῦ τὰ αὐτά, ἐννοοῦμεν εἰς τὰ σημεῖα, ἔνθα οὐδεμία ἐγένετο ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων ἀναχωμάτωσις.

Σημαντικώτατα χαρακτηριστικὰ τοῦ ὅλου τούτου στρώματος εἶναι ἡ παντελὴς ἔλλειψις μετάλλου καὶ τὸ χειροποίητον τῶν ἀγγείων πάντων, πλὴν τινων ἀμφιβόλων τῆς πρώτης ζώνης, ἅτινα ἔχουσι μὲν ἔμφασιν *τροχηλάτων* ἔργων, δὲν εἶναι ὅμως διὰ τροχοῦ, ἀλλ' ἄλλως πεποιημένα, καὶ δὴ ἐπὶ *κολοκύνθης* κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν πεπλασμένα, ὡς θὰ εἴπωμεν κατωτέρω.

Ἠδυνήθημεν δὲ νὰ διακρίνωμεν τὸ στρῶμα τοῦτο ἀναλόγως τῶν χωμάτων εἰς *τέσσαρας ζώνας*, αἵτινες μετὰ τῶν καθ' ἑκάστην εὑρημάτων ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

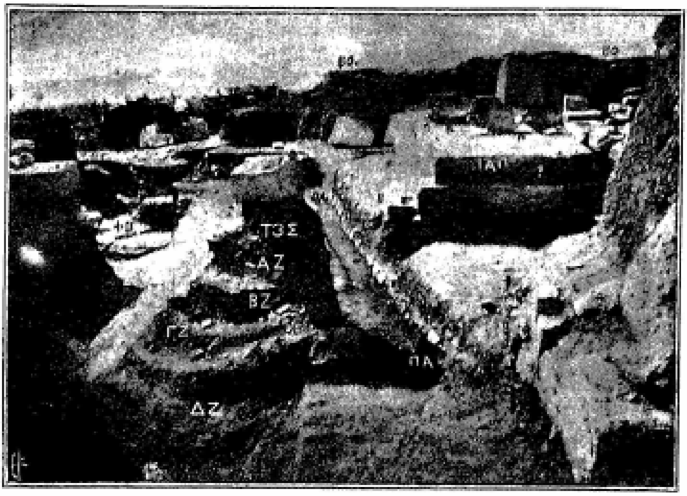
Πρώτη ζώνη (εἰκ. 5 ΑΖ), ἐκ τοῦ τέρματος τοῦ τρίτου στρώματος ἀρχομένη καὶ ἐπὶ βάθος 0.60-0.70 μ. διήκουσα· τὰ χώματα αὐτῆς εἶναι σκληρὰ ὑπόφαια καὶ κεκαυμένα μαλακώτερα (νῦν «γιερά», «καημένα γλήνα»).

Εἰς ταύτην ἀνήκει τάφος ἐκ τεσσάρων κοινῶν ἀξέστων πλακῶν καὶ πέμπτης ὡς πώματος ποιηθείς, μήκους 1.10 μ., πλάτους 0.65 μ., ὕψους ἢ βάθους 0.62 μ.. Ἐν αὐτῷ ἔκειτο σκελετὸς ἐν θέσει ὀκλάζοντος, ἔχοντος τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρός· καίτοι ὁ τάφος ἦτο ἀσύλητος, οὐδὲν περιεῖχε κτέρισμα (εἰκὼν 6 ΠΤ).

Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ζώνης ταύτης εἶναι ἡ πτωχία εἰς ἀγγεῖα γραπτὰ μετὰ κοσμημάτων, ὁ σχετικὸς δὲ πλοῦτος εἰς μεγάλα ἀβαφῆ εὐτελέστερα ἀστίλβωτα· ἐπ' αὐτῶν ἐπεκάθησε πυρίκαυστον χῶμα, ὅπερ δυσχερέστατα ἀποξέεται, διότι ἡ ἐπιφάνεια τῶν ἀγγείων τούτων στερεῖται τῆς λιπώδους γλοιότητος, ἥτις χαρακτηρίζει τὰ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ζώνης ἀγγεῖα.

Κατὰ δὲ τὰ ἄλλα εὑρέθησαν καὶ ἐν αὐτῇ λίθινα ἐργαλεῖα, ὀστέϊνα ἀντικείμενα, ὡς ἐν ταῖς λοιπαῖς ζώναις, ἔτι δὲ πήλινα εἰδώλια, ἐξαιρετικῶς πλείονα ἢ ἐν ἐκείναις· Ἔχουσι δὲ ταῦτα ἁπλῆν ἀνθρωποειδῆ μορφὴν καὶ εἶναι σχεδὸν ἑνὸς πάντα τύπου(πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 153).

Οὕτω φαίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς ζώνης ταύτης ἦσαν φιλόθρησκοι γεωργοὶ καὶ ποιμένες εἰς ἐλάχιστα ἀρκούμενοι καὶ μηδεμίαν σχεδὸν τέχνην ἀσκοῦντες· τὰ ἄριστα τῶν ἀγγείων αὐτῶν εἶναι ἐμφανῶς ἔξωθεν εἰσηγ-

Εἰκὼν 6. Ἀνασκαφαὶ τῆς *ἀκροπόλεως* τῶν ***Φθιωτίδων Θηβῶν*** ΒΟ = Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα. ΙΑΠ = Ἱερὸν Ἀθηνᾶς Πολιάδος. ΚΚ = Κοῖλα ὑπόβαθρα προϊστορικῶν ξυλίνων κιόνων εὑρεθέντα μεταξὺ ΠΑ λευκοῦ καὶ Β μέλανος. Β = Βάθρον στήλης ἀναθηματικῆς ἐντετειχισμένον ἐπὶ τοῦ τρίτου (κατωτάτου) ἀναβαθμοῦ τοῦ ἱστορικοῦ ἱεροῦ. ΒΑ = Βάθρα ἀγαλμάτων ἢ στηλῶν. ΤΘΣ = Τέρμα τρίτου στρώματος (*ἀρχαϊκὰ* καὶ *μυκηναῖα* εὑρήματα). ΑΖ = ***Πρώτη*** ζώνη τετάρτου στρώματος (*πρωτομυκηναῖα* εὑρήματα). ΒΖ = ***Δευτέρα*** ζώνη τετάρτου στρώματος (*ἀκμὴ χαλκῆς* περιόδου;). ΓΖ = ***Τρίτη*** ζώνη τετάρτου στρώματος (*χαλκῆς* περιόδου;). ΔΖ = ***Τετάρτη*** ζώνη τετάρτου στρώματος (*ἀκμὴ νεολιθικῆς* περιόδου). ΦΒ = Φυσικὸς βράχος· ΠΑ = Προϊστορικὸν (*χαλκῆς*; ἢ *πρωτομυκηναίας* περιόδου) ἀνάκτορον· ΠΤ = Προϊστορικὸς τάφος (*πρωτομυκηναίας* περιόδου).

μένα, ὑποκιτρίνου ἢ τεφροῦ πηλοῦ ἀβαθεῖς φιάλαι μετὰ κοσμημάτων μελάγχρων ἑλικοειδῶν καὶ ῥομβοειδῶν.

Ὅτι δ' οἱ ἄνθρωποι οὗτοι κατέκαυσαν προηγούμενον συνοικισμὸν καὶ ἔκτισαν ἐπὶ τῶν κεκαυμένων ἐρειπίων τὰς ἑαυτῶν καλύβας, εἶναι φανερὸν ἐκ τῶν χωμάτων. Ἐπίσης

καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἐπὶ μακρὸν ἄνευ προόδου παραμείναντες ἐνταῦθα ἐδιώχθησαν περὶ τὸ 1000 π. Χ. ὑπὸ τῶν Δωριέων πιθανῶς, πυρποληθείσης τῆς πόλεως ὑπ' αὐτῶν.

Δευτέρα ζώνη (εἰκ. 5' ΒΖ). Αὕτη διήκει ἐπὶ βάθος 0.45-0.60 μ. ἐκ κεκαυμένων κονιορτοειδῶν χωμάτων (νῦν «καημένα μπούχαβλα»), ἀναμεμιγμένων μετὰ πολλῶν λιθαρίων καὶ ἀνθράκων, ἐξ ὧν δεικνύεται ὅτι ἡ πυρπόλησις καὶ καταστροφὴ ὑπῆρξέ τις μανιώδης.

Διότι καὶ τὰ δαψιλῆ θραύσματα ἀγγείων τῆς ζώνης ταύτης καὶ τὰ ἄλλα εὑρήματα αὐτῆς εἶναι στερρῶς πρὸς ἄλληλα καὶ μετὰ λίθων καὶ χωμάτων συγκεκολλημένα ἐκ τῆς καύσεως. Ἀλλ' εὐχερῶς ἀφαιρεῖται τὸ πυρίκαυστον χῶμα ἕνεκα τῆς λιπαρᾶς καὶ γλοιώδους ἐπιφανείας αὐτῶν.

Τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εἶναι πάντα ἐστιλβωμένα, καὶ αὐτὰ τὰ εὐτελέστατα· πολλὰ τούτων εἶναι μονοχρώματα ἐρυθρά, μέλανα ἢ καστανά, ἔτι δὲ διχρώματα, ἤτοι φέροντα μέλαιναν μὲν βαφὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἀποχρώσεων ἔσω, ἑτέραν δ' ἔξω, ἢ τὴν μὲν κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ ἔξω, τὴν δὲ κατὰ τὸ κάτω, πάντα τέχνης ἀρίστης.

Ἐκτὸς τῶν γνωστῶν ἤδη τύπων ἀγγείων ἄλλων προϊστορικῶν συνοικισμῶν τῆς Θεσσαλίας, πρὸς ἃ τὰ τῶν Θηβῶν τούτων παραλλάσσουσιν ἐν πολλοῖς, εὑρέθησαν ἐντελῶς ἰδιάζοντα τὰ φέροντα ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐπιπέδου ἀραιὰς λευκὰς γραμμάς, στιλβώσεως καὶ τέχνης ἀρίστης.

Πρὸς τούτοις εὑρέθησαν (εἰκ. 7) ἐξαιρέτου ἐργασίας *ἐγχάρακτα* ἀγγεῖα, ὧν ὅμοια μόνον ἐν Γαλικίᾳ καὶ Petreny τῆς Βασσαραβίας ἀπαντῶσι (πρβλ. R. M. Burrows, The Discoveries in Crete σελ. 187 κέ. Τσούνταν, Αἱ προϊστορικαὶ ἀκροπόλεις κτλ. σ. 198 κέ.). Καὶ *κεκονιαμένα* ἀγγεῖα ἔσω τε καὶ ἔξω διὰ λευκοῦ κονιάματος, ἐνίοτε ἐρυθροῦ βεβαμμένου, εὑρέθησαν ἱκανά, ἔτι δὲ καὶ μικτά, ἤτοι ἔξω μὲν ἐγχάρακτα, βεβυσμένα κατὰ τὰς χαραγὰς διὰ κονιάματος λευκοῦ,

ἔσω δὲ φέροντα ἐλαφρῶς ἐκτύπους γύρους κεκονιαμένους.

Εἰς τὴν ζώνην ταύτην μᾶλλον ἢ εἰς τὴν προηγουμένην φαίνεται ὅτι ἀνήκει μέγα τετράγωνον οἰκοδόμημα, πιθανῶς ***ἀνάκτορον***, ἐπὶ μῆκος 9.85 δειχθὲν καὶ προχωροῦν ἔτι (εἰκὼν 5 ΓΚ καὶ 6 ΓΑ), τὰ μὲν κατωτάτω ἐκ τοίχου μικρῶν λιθαρίων εἰς ἕνα μέχρι τριῶν δόμων ποιηθέν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ ξύλων μετὰ πηλοῦ.

Εἰς τοῦτο ἀνήκουσι δύο παρ᾽ αὐτὸ εὑρεθέντες ὀγκόλιθοι, τὰ μὲν ἄλλα ἀκατέργαστοι, φέροντες ὅμως λεῖον βάθυσμα κατὰ τὴν μίαν ὄψιν (εἰκ. 5 καὶ 6 ΚΚ), ἵνα, καταχωννυμένων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ, στηριχθῇ ἐπὶ τῶν κοιλοτήτων καθέτως κορμὸς δένδρου, κατὰ τὸν φυσικὸν τρόπον φέρων τὸ παχύτερον αὐτοῦ πρὸς τὰ κάτω καὶ τὸ λεπτότερον πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς ἀπαρτισμὸν κιόνων.

Οὕτω φαίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς δευτέρας ζώνης ἦσαν σχετικῶς προηγμένοι εἰς τὸν πολιτισμὸν πολὺ μᾶλλον τῶν τῆς πρώτης, ἔτι δὲ πολὺ ἐπιτηδειότεροι εἰς τὰς τέχνας.

Τρίτη ζώνη (εἰκ. 6 ΓΖ)· αὕτη διήκει ἐπὶ βάθος 0.30-0.40 μ. καὶ δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς προηγουμένης, καίτοι εἶναι εὐδιάκριτος, ὡς συγκειμένη ἐξ ὑπομελάνων μὲν ἀλλ᾽ ἀκαῶν καὶ συμπαγεστέρων χωμάτων, ἅτινα διακρίνουσιν ὡς «πηχτὰ μαυρόγεξο» οἱ ἐργάται.

Διαγινώσκεται δ᾽ ἡ ζώνη αὕτη καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως πυρὸς ἐπὶ τῶν εὑρημάτων, ἅτινα κατὰ τόδε μόνον διαφέρουσι τῶν τῆς δευτέρας ζώνης, καθ᾽ ὅτι εἶναι ἀμελεστέρας ἐργασίας καὶ τέχνης· κατὰ τὰ ἄλλα πᾶσαι αἱ μορφαὶ καὶ ποικιλίαι καὶ τρόποι κοσμήσεως ἀπαντῶσι καὶ ἐνταῦθα, καίπερ ἀτελέστεραι καὶ μήπω ἀνεπτυγμέναι.

Ἐκ τούτου φαίνεται πιθανὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς τρίτης ζώνης εἶναι οἱ αὐτοὶ τῇ τῆς δευτέρας, ἤτοι πρόγονοι ἐκείνων, καὶ ὅτι ἄρα δὲν ἔχομεν ἐνταῦθα ἀλλαγὴν λαοῦ, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ καὶ ὡς ἐν τῇ τετάρτῃ ζώνῃ.

Διότι ἡ Κεραμοπλαστικὴ δεικνύει μετὰ μὲν τὴν τετάρτην ζώνην ἰσχυρὰν καὶ ἀπότομον ὀπισθοδρόμησιν ἀπ' αὐτῆς, ἀκμαιοτέρας καὶ λεπτοτέρας οὔσης, μετὰ δὲ τὴν δευ-

Εἰκὼν 7 *Ἐγχάρακτα ἀγγεῖα βεβυσμένα διὰ λευκοῦ κονιάματος ἐκ τῆς γ' καὶ δ' ζώνης τοῦ τετάρτου στρώματος τῶν ἀνασκαφῶν τῆς ἀκροπόλεως τῶν **Φθιωτίδων Θηβῶν**.*

τέραν ζώνην ἔτι μείζονα ἔκπτωσιν καὶ μᾶλλον ἐκβαρβάρωσιν καὶ ἐγκατάλειψιν τῆς τέχνης.

Τετάρτη ζώνη (εἰκ. 6 ΔΖ)· αὕτη διήκει ἐπὶ βάθος 0.30-0.50 μ. μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου καὶ εἶναι ἡ πα-

σῶν μάλιστα εὐδιάκριτος, ὡς συγκειμένη ἐκ σκληροτέρων βαθέως ἐρυθρῶν χωμάτων, ἅτινα ἀνωτάτω ἐλαφρῶς καέντα ἐγένοντο ἐρυθρόφαια.

Καὶ τὰ ἀγγεῖα τῆς ζώνης ταύτης στεροῦνται πυρικαύστων ἐπικειμένων χωμάτων. Διαφέρουσι δὲ ταῦτα οὐσιωδῶς τῶν ἐκ τῆς προηγουμένης ζώνης ὡς μικρά, λίαν λεπτά, μετ' ἐλαφρῶν ἐξογκώσεων ἐν εἴδει ἥλων, καὶ μετὰ λεπτῶν κυματοειδῶν γραμμῶν ἀραιῶν· τινὰ εἶναι ζωηρῶς ἀλλ' ἀραιῶς βεβαμμένα διὰ μέλανος καὶ ἐρυθροῦ, ἐνίοτε καὶ λευκοῦ χρώματος ἐπὶ ἀνοικτοῦ ἐπιπέδου.

Οὐσιώδεις διαφοραὶ ἀπὸ τῶν ἀγγείων τῆς προηγουμένης ζώνης εἶναι ὅτι τὰ τῆς τετάρτης φέρουσι *πόλτωσιν*, ἐν ᾧ ἡ *στίλβωσις* ἢ ἀγνοεῖται ἐν αὐτοῖς ἢ ἐν μικρᾷ μόνον χρήσει ὑπάρχει, ὅτι ὁ πηλὸς αὐτῶν εἶναι σημαντικῶς καθαρώτερος, τὰ δὲ σχήματα ἱκανῶς διάφορα.

Ταῦτα πάντα δεικνύουσιν ὅτι ὁ λαὸς τῆς τετάρτης ζώνης ἦτο λεπτοτέρας καλλαισθησίας, ἐπιμελὴς καὶ φιλότεχνος, ἴσως δὲ καὶ ἀπόλεμος, ἐν ᾧ ὁ τῆς τρίτης καὶ δευτέρας φαίνεται μὲν ἐπίσης καὶ τὰς τέχνας ἀγαπῶν καὶ καλλαίσθητος ὤν, ἀλλ' ἀντὶ τῆς λεπτότητος ἐκείνης ἔχων μένος πολεμικώτερον καὶ ὁρμὴν ἀρήϊον, ὡς καὶ ἐκ τῶν λιθίνων ἐργαλείων καὶ τῶν ὀψιανῶν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, λίαν διαφόρων ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ ἐξ ἄλλου ἐν τῇ τρίτῃ καὶ δευτέρᾳ ζώνῃ· τοὐναντίον ὁ λαὸς τῆς πρώτης ζώνης φαίνεται ἡμιβάρβαρος, ἀγροῖκος καὶ δεισιδαίμων.

Ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς τετάρτης ζώνης κατεκτήθησαν ὑπὸ τῶν τῆς τρίτης, μηνύουσι τὰ σαφῆ ἴχνη γενικῆς πυρκαϊᾶς· φαίνεται ὅμως πιθανώτατον ὅτι οἱ κατακτηταὶ συνέζησαν καὶ συνανεμίχθησαν μετὰ τῶν κατακτηθέντων, προαχθέντες ὁμοῦ κατὰ μικρὸν εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς δευτέρας ζώνης.

Τοὐναντίον ὁ ἐπελθὼν κατακτητὴς τῆς πρώτης ζώνης

ἐξηνδραπόδισεν ἢ ἄλλως ἐξηφάνισεν ὅλως τοὺς προτέρους κατοίκους τοῦ τόπου, τὰ πάντα κατακαύσας καὶ καταστρέψας καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων καθ' ἑαυτὸν ἐγκαθιδρυθείς, οὐχὶ πολυάριθμος, παραμείνας, καὶ βιώσας ἄνευ σημαντικῶν ἐπιδράσεων ἑτέρων ἀνθρώπων πρὸς βελτίωσιν ἑαυτοῦ.

Καὶ μέχρι πέρατος τῆς μηκυναίας περιόδου φαίνεται ὁ αὐτὸς οὗτος λαὸς ἄνευ σπουδαίας τινὸς βελτιώσεως ἢ προόδου ζῶν ἐνταῦθα, ἀνίδεος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν οὐχὶ πολὺ μακρὰν αὐτοῦ πόλεων, γεωργῶν τὴν γῆν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ποιμαίνων ὡς πάντοτε τὰ ποίμνια αὐτοῦ· καὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς θέσεως ταύτης ὀλίγον διαφέρουσι τῶν παναρχαίων ἐκείνων.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον, περὶ τὸ 1000-800 π. Χ. φαίνεται ὅτι ἐξαφανισθέντων τῶν ἀνθρώπων τούτων δι' εἰσβολῆς ἑτέρων, τῶν Δωριέων ἴσως, οἱ ὅμοροι συνῴκισαν τὴν ὡραίαν, ὑγιεινὴν καὶ ὀχυρὰν ταύτην θέσιν, ἱδρύσαντες μετ' οὐ πολὺ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος ἐπὶ τῇ βάσει παλαιῶν ἀναμνήσεων.

3) *Συμπέρασμα· χρονολογικὰ ὅρια· οἱ προϊστορικοὶ λαοί· οἱ ἥρωες οἰκισταὶ πόλεων.*

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ἐν τῷ τετάρτῳ στρώματι ἀντιπροσωπεύονται τρεῖς διάφοροι ἀλλήλων λαοὶ καὶ περίοδοι πολιτισμοῦ, αἱ ἑξῆς:

α) *Νεολιθικὴ περίοδος·* αὕτη ἐμφανῶς εἶναι ἡ τῆς τετάρτης ζώνης, οἱ δὲ ἄνθρωποι αὐτῆς εἶναι οἱ *πρῶτοι κάτοικοι* τῆς θέσεως. Ἐν τοῖς εὑρήμασι βλέπομεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦλθον ἐνταῦθα ἱκανῶς ἤδη προηγμένοι εἰς τὸν πολιτισμόν, ὃν ἀλλαχοῦ εἶχον ἀναπτύξει βαθμιαίως.

Ποῦ δὲ εἶχον ἀναπτύξει τὸν πολιτισμὸν αὐτῶν, διελθόντες βαθμοὺς πολυετοῦς βεβαίως ἐνεργείας; Πιθανώτατα ἐν

τοῖς πέριξ ὁμόροις συνοικισμοῖς ἐν τῇ πεδιάδι καὶ παρὰ τὴν θάλασσαν, ἐπὶ τῶν γνωστῶν καὶ πολυαρίθμων χωματωδῶν ὑψωμάτων, κοινῶς «Μαγοῦλες» καλουμένων.

Οὕτως οἱ μὲν πρῶτοι ἀρχέγονοι κάτοικοι, οὓς «ἔτεκεν ἡ γῆ» κατῴκουν ἐντὸς τῶν ἀσφαλῶν ἑλῶν παρὰ τὴν θάλασσαν, ἅτινα παρέχεται καὶ ἤπια καὶ ἄφθονα ἅπασα ἡ ἀκτὴ τοῦ νῦν κόλπου τοῦ Ἁλμυροῦ, ἰδίως εἰς τὸ Βόρειον (Πύρασος-Θῆβαι) καὶ Νότιον (Ἄλος) τμῆμα αὐτοῦ.

Ἐντεῦθεν προαχθέντες μετὰ πολλοὺς αἰῶνας καὶ ἀναπτύξαντες τὰ μέσα τῆς ἀμύνης κατὰ τῶν θηρίων καὶ τὰ τῆς ζωϊκῆς ἐπαρκείας, συνῴκισαν τὰ εἰς ὀλίγων ἑκατοντάδων μέτρων ἀπόστασιν ὑψώματα, ἤτοι τὰς «μαγούλα Καινούργιου (Πυράσου-Νέας Ἀγχιάλου)», «Ἀϊδωνιώτικη μαγούλα», κατὰ τὸ Βόρειον τμῆμα, κατὰ δὲ τὸ Νότιον «Πλατανιώτικη μαγούλα», «μαγούλα Τσιγγέλλι (Ἄλου)», «μαγούλα Ζερέλια (Ἰτώνου)» κτλ.

Ἐπὶ τῶν θέσεων τούτων παρέμειναν πάλιν ἐπὶ μακρότατον χρόνον, ἕως ὅτου ἡ ***ἀνακάλυψις τοῦ μετάλλου,*** ἡ μεγίστη τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μετέτρεψεν ἄρδην ἐπὶ τὰ βελτίω τὰ μέσα τῆς ἀμύνης καὶ τῆς κτήσεως τῶν ζωοτροφιῶν. Τὸ μέταλλον θὰ ἀνεκαλύφθη ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι πολλοὶ λίθοι μεταλλικοὶ τῶν τειχῶν καὶ οἰκιῶν τῶν κατοίκων ἀνελύοντό πως μετὰ τὴν πυρπόλησιν τῶν συνοικισμῶν τούτων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἢ ἄλλως.

Ἡ ἐπὶ τόπου ἀνακάλυψις αὕτη ἢ ἔξωθεν εἰσαγωγὴ αὐτῆς, θὰ παρέμεινε βεβαίως ζωηρὰ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ λαοῦ. Ἐξ αὐτῆς ἠδυνήθησαν οἱ ἄνθρωποι νὰ μετοικήσωσιν εἰς ὑψηλότερα καὶ φύσει ὀχυρὰ σημεῖα, οἷα εἶναι ἡ ἀκρόπολις τῆς Ἄλου, τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν κττ., εἰς ἃ πρότερον δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβῶσι φόβῳ τῶν θηρίων.

Ἂν τις μάλιστα ἀναλογισθῇ ὅτι καὶ σήμερον ἐν 20ῷ αἰῶνι μεθ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν δασῶν, τὴν πυκνότητα τῶν

οἰκήσεων καὶ τὴν τελειότητα τῶν μέσων τῆς ἀμύνης, οἱ λύκοι καὶ θῶες ἐπὶ τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν, ὡς ἐξ αὐτοψίας ἐβεβαιώθημεν, εἶναι πολυάριθμοι καὶ ἐπικίνδυνοι, πολλὰ ζῷα δὶς καὶ τρὶς τῆς ἑβδομάδος ἐν καιρῷ θέρους ἔτι καὶ φθινοπώρου σπαράσσοντες, καὶ ταῦτα εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς θέσεως παρὰ τὸ Ἄκκετσι μένοντα, καὶ κατ' ἀνθρώπων ἐπιτιθέμενοι, θέλει φαντασθῇ τί θὰ συνέβαινε κατὰ τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους.

Καὶ ἡ φυσικὴ λοιπὸν σχέσις τῶν πραγμάτων καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι τὰ εὑρήματα καὶ ὁ λαὸς τῆς *τετάρτης ζώνης* ἀνήκουσιν ***εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νεολιθικῆς περιόδου καὶ τὰ πρόθυρα τῆς χαλκῆς.*** Ἡ ἀκμὴ αὕτη οὑτωσὶ ἐξαπίνης ἐμφανιζομένη καὶ ἐν ἄλλοις συνοικισμοῖς τῆς Θεσσαλίας, δέον νὰ ἑρμηνευθῇ οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ ὅτι ἄλλος λαὸς ἦλθεν ἐνταῦθα, ἀλλὰ μάλιστα ὅτι ὁ ἴδιος μετέβαλεν οἴκησιν, ἐκ τῶν συνοικισμῶν τῶν πεδιάδων.

Οἱ δὲ πρῶτοι οἰκισταὶ τῶν μεγάλων καὶ ὀχυρῶν ἀκροπόλεων, οἷον τῆς Ἅλου, Φθιωτίδων Θηβῶν, Φερῶν, Φαρσάλου, Κιερίου κλ. θὰ παρέμειναν ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ λαοῦ ὡς μεγάλοι καὶ ἀοίδιμοι· οὗτοι θὰ εἶναι οἱ ***ἥρωες*** τῆς Μυθολογίας ***Ἀθάμας***, ***Ἄδμητος***, ***Πηλεὺς*** κλ., ἀνήκοντες, ὡς εἴπομεν, εἰς τὸ τέλος τῆς νεολιθικῆς καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς χαλκῆς περιόδου, ἤτοι διὰ τὴν Θεσσαλίαν, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὰ μέσα τῆς Γ' π. Χ. χιλιετηρίδος (2500 π. Χ.).

β') ***Χαλκῆ περίοδος***· ἡ δευτέρα καὶ τρίτη ζώνη φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἀντιπροσωπεύει δύο βαθμοὺς τῆς χαλκῆς περιόδου. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι *οὐδὲν ἴχνος μετάλλου* ἀναμφισβήτητον εὕρομεν ἐν ταῖς ζώναις ταύταις, ἀλλὰ τοῦτο δέον νὰ ἑρμηνευθῇ ἐκ τοῦ ὅτι οὔτε ἡ ἀνασκαφὴ ἡμῶν ἐξετάθη ἐπὶ πολύ, οὔτε τάφοι εὑρέθησαν τῆς περιόδου ταύτης διὰ τοῦτο, οὐδὲ τὸ μέταλλον θὰ ἦτο ἐν τοσαύτῃ χρήσει καὶ κτήσει, ὥστε νὰ ἀπαντᾷ κεχυμένον ἀφθόνως.

Ἐξ ἄλλου ἀγγεῖά τινα μικρότατα καὶ μῆτραι εὑρεθεῖσαι ἐν ταῖς ζώναις ταύταις δεικνύουσιν ἐμφανῶς ὅτι εὑρισκόμεθα ἐν τῇ περιόδῳ τοῦ χαλκοῦ. Πρὸς τούτοις ἡ ἀκμὴ τῆς Κεραμοπλαστικῆς δεικνύει ὅτι τὰ μέσα πρὸς κοπὴν ξύλων διὰ τὰς καμινευτικὰς ἑστίας ἢ αὐτόχρημα καμίνους ἔπρεπε νὰ ἦσαν ἀσυγκρίτως εὐκολώτερα τότε· ἡ δὲ *κατ᾽ ἀριθμὸν* παραβολὴ τῶν εὑρεθέντων θραυσμάτων ἐν τῇ τετάρτῃ ζώνῃ πρὸς μὲν τὰ τῆς τρίτης ἐπὶ ἴσων διαστημάτων δεικνύει σχέσιν 1 : 3, πρὸς δὲ τὰ τῆς δευτέρας 1 : 5.

Τὸ νὰ δεχθῶμεν δ᾽ ἐξ ἄλλου ἐν τῇ τρίτῃ καὶ δευτέρᾳ ζώνῃ συνέχειαν τῆς νεολιθικῆς τέχνης τῆς τετάρτης ἐπὶ νεωτέρων τινῶν βάσεων, ἀπαγορεύει ἡ *πλήρης ἀνατροπὴ* τῶν τρόπων τοῦ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ Κεραμοπλαστικῇ τῶν δύο πρώτων ἀπὸ τῆς τετάρτης, περὶ ἧς βλ. σελ. 186.

Ὁ δ᾽ ἐπελθὼν λαός, ὁ καταβαλὼν τοὺς ἀνθρώπους τῆς τετάρτης ζώνης, μεθ᾽ ὧν ὅμως συνέζησεν ἀναμιχθείς, εἶναι δυσχερέστατον νὰ ὁρίσωμεν πόθεν ἦλθεν· ὅτι ὅμως ἦτο λαὸς ἀρκούντως προηγμένος εἰς τὸν πολιτισμόν, καὶ δὴ ὅτι ἐκόμιζε νέας μεθόδους καὶ εἶχε πλείονα ζωὴν καὶ ὀργασμὸν πρὸς πρόοδον, ἀποδεικνύει ἡ Κεραμοπλαστικὴ αὐτοῦ, περὶ ἧς εἴπομέν τινα ἀνωτέρω σελ. 183 κέ., ἰδίως ἡ μέθοδος τῆς στιλβώσεως καὶ οὐχὶ τῆς ἁπλῆς πολτώσεως τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀγγείων, οἱ νέοι τρόποι κοσμητικῆς αὐτῶν κττ.

Ὁ νέος οὗτος λαὸς φαίνεται σχετικὸς πρὸς μεγάλην τινὰ εὐρωπαϊκὴν φυλὴν τῆς μέσης Εὐρώπης, ἀφ᾽ οὗ, ὡς ἤδη εἴπομεν ἐν σελ. 183, τὰ ἐνταῦθα εὑρεθέντα ἄριστα ἐγχάρακτα ἀγγεῖα ἀπαντῶσι καὶ ἐν Γαλικίᾳ καὶ Βασσαραβίᾳ. Εἶχε δ᾽ ἀναπτυχθῇ ἤδη ἐντὸς τῆς Νοτίου Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, ἔνθα καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ μετάλλου ἐξέμαθεν, ἀποικίσας ἐκεῖθεν πολὺ τῆς Θεσσαλίας ἐντὸς τῆς Γ´ π. Χ χιλ.

Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαοῦ τούτου δύναταί τις νὰ δεχθῇ ὅ τι βούλεται, ἐφ᾽ ὅσον τὰ τοιαῦτα εἶναι ἔτι ἀβέβαια.

ὅτι δ' ἦτο ὁμόφυλος καὶ σχετικὸς τῷ γηγενεῖ λαῷ ἀποδεικνύει ἡ συμβίωσις αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ· ἡμεῖς προτιμῶμεν νὰ ὀνομάσωμεν τοὺς ἐκ Νότου ἐλθόντας τούτους ***Ἀχαιοὺς*** καὶ νὰ θεωρήσωμεν σπουδαίαν μητρόπολιν αὐτῶν τὰς περιφήμους ταύτας ***Ἀχαΐδας*** Θήβας, ἐν αἷς ἡ ἀκμὴ τῆς τρίτης καὶ δευτέρας ζώνης εἶναι πολλῆς προσοχῆς ἀξία.

Ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη φαίνεται ὅτι ἐγένετο περὶ τὸ 2500-2000 π. Χ., ὡς ἐκ τῶν μεταγενεστέρων στρωμάτων βεβαιούμεθα (βλ. κατωτέρω). Περὶ τοὺς χρόνους τούτους δέον νὰ θέσωμεν ***τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐμφάνισιν τῆς χαλκῆς περιόδου***, ἧς τὸ μέγιστον σημεῖον τῆς ἀκμῆς κεῖται περὶ τὸ 1500 π. Χ., ὁπότε καταστρέφεται ὁ πολιτισμὸς οὗτος ἀποτόμως, ἐπερχομένου προϊστορικοῦ ***μεσαίωνος.***

γ') ***Πρωτομηκυναία περίοδος***. Διότι ὁ ἐπελθὼν ἡμιβάρβαρος καὶ ἀγροῖκος λαὸς τῆς ***πρώτης ζώνης***, ἐπήνεγκε διὰ τῆς πλήρους, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 182, καταστροφῆς τῶν προτέρων κατοίκων φοβερὰν ὀπισθοδρόμησιν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δὴ τοιαύτην, ὥστε νομίζει τις ἀγνοῶν τὴν σχέσιν τῶν στρωμάτων, ὅτι τὰ εὑρήματα τῆς πρώτης ζώνης εἶναι πολὺ προγενέστερα τῶν τῆς τετάρτης. Καὶ ὅμως ταῦτα ἀπέχουσιν ἐκείνων κατ' ἐπίχωσιν 2 σχεδὸν μέτρα, ἤτοι 1500-2000 περίπου ἔτη, χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ τελεία διαφορὰ τῆς τέχνης.

Οὐ μόνον δ' ἐνταῦθα ἐμφανίζεται ἡ εὐλόγως ἀπατηλὴ αὕτη δοξασία, ἀλλὰ σχεδὸν πανταχοῦ τῆς Θεσσαλίας· διὰ τοῦτο ἠμφεσβητήσαμεν ἀνωτέρω σελ. 154 τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Wace, τὸ ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ τῶν Ζερελίων ἐξαχθέν, περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς χαλκῆς περιόδου ἀργὰ (περὶ τὸ 1200 π. Χ.) ἐν Θεσσαλίᾳ.

Ταυτοχρόνως ἐν ἄλλοις κέντροις τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐν Κρήτῃ ἐπὶ παραδείγματος, ἠδύνατο νὰ ἀκμάζῃ ὁ πολιτισμός, ἐν ᾧ ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ τῆς πρώτης ζώνης εὑρίσκετο

εἰς τὰ σπάργανα, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ θεωρῆται καὶ ὡς ὑπολειφθείς.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἵνα δειχθῇ πόσον δύναταί τις νὰ ἀπατηθῇ ἐν τοῖς τοιούτοις, φέρομεν ἓν παράδειγμα ἐκ τῆς φύσεως: ἂς εἰσέλθῃ τις εἰς πάσας τὰς οἰκίας τῶν χωριδίων Καραμπάσι παρὰ τὰς Φθιώτιδας Θήβας καὶ Καραντζάνταγλη παρὰ τὴν Ἴτωνον, καὶ ἂς ἴδῃ τὰ ἐργαλεῖα, σκεύη κττ. τῶν κατοίκων. Κατόπιν ἂς φαντασθῇ ἀπότομον καταστροφὴν ἀμφοτέρων καὶ τὴν ἐν ἐρειπίοις διαμονὴν αὐτῶν ἐπὶ 1000-2000 ἔτη.

Ὅταν μετὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἀνασκάψῃ τις τῶν τότε ἀρχαιολόγων τὰ χωρίδια ταῦτα, καὶ μόνον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν συναγάγῃ συμπεράσματα, εἰς τίνα νομίζει τις περίοδον θὰ κατατάξῃ τοὺς ἐν αὐτοῖς κατοίκους; ἡμεῖς φοβούμεθα ὅτι εἴς τινα ἀπέχουσαν 20-25 αἰῶνας τῆς σημερινῆς.

Ὠνομάσαμεν δὲ τὴν πρώτην ζώνην *πρωτομυκηναίαν* περίοδον, διότι οὔτε νεολιθικὴ δύναται νὰ ὀνομασθῇ οὐδὲ χαλκῆ εἶναι, ἐν ᾧ συγχρόνως δείγματα ἀμφοτέρων ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ. Διότι εὑρέθησαν, ἀναμφισβητήτως εἰς ταύτην ἀνήκοντα, καὶ λίθινα ἐργαλεῖα καὶ ἀγγεῖα μικρὰ πρὸς ἔγχυσιν μετάλλου, ἔτι δὲ ἀγγεῖα πήλινα ἀρίστης τέχνης, βεβαίως ἔξωθεν κομισθέντα, ἀφ᾽ οὗ καὶ πηλοῦ καὶ τρόπου κατασκευῆς διαφορωτάτης εἶναι τῶν ἐγχωρίων. Ταῦτα συνήθως θεωροῦνται νεολιθικὰ πλάσματα (Τσούντας, αἱ ἀκροπόλεις κτλ. σελ. 212 κέ. πίν. 9. 20-21 στοιχ. 1α. 16)· ἀλλ᾽ ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀνασκαφῶν, ἀπέχουσιν, ὡς εἴπομεν, χιλιετηρίδα καὶ πλέον ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς περιόδου.

Ὁ δὲ λαὸς τῆς πρώτης ζώνης φαίνεται ὢν Θρᾳκικός τις, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν εὑρεθέντων ἐν αὐτῇ εἰδωλίων εἰκάζομεν· διότι οἱ Θρᾷκες ἐκτὸς τοῦ ὅτι θεωροῦνται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡμιβάρβαροι, φημίζονται διὰ τὸ φιλόθρησκον αὐ-

τῶν. Ἴσως οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τῆς πρώτης ζώνης ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τοῦ κατόπιν *Θεσσαλικοῦ* λαοῦ.

Περὶ τῶν χρόνων τῆς πρώτης ζώνης καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν διακρίσεως τῶν χρονολογικῶν ὁρίων τῶν προγενεστέρων ζωνῶν, παρέχει ἀναμφισβήτητον, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν 100-200 ἐτῶν, ὅριον τὸ τέρμα τοῦ τρίτου στρώματος:

δ') *Μυκηναία καὶ ἀρχαϊκὴ περίοδος.* Διότι ἐν αὐτῷ εὑρέθησαν σαφῆ μέν, καίπερ ὀλίγα ἴχνη ἀγγείων μηκυναίων τῆς ἀκμῆς (1200-1000 π. Χ.), μετ᾽ αὐτῶν δὲ πλεῖστα γεωμετρικά, ἀσφαλῶς εἰς τὴν περίοδον μεταξὺ 1000-800, καὶ δὴ περαιτέρω 800-700 π. Χ. ἀνήκοντα.

Εἶναι ὅμως βέβαιον ἐκ τῶν μέχρι τοῦ νῦν ἀνασκαφῶν ὅτι αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι κατὰ τὴν μηκυναίαν περίοδον (1200-1000 π. Χ.) ἢ εἶχον ὅλως ἐγκαταλειφθῆ, ἢ ὑπ᾽ ὀλίγων μόνον ἀνθρώπων κατῳκοῦντο, οὖσαι ἀσήμαντόν τι χωρίδιον.

Καὶ κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἔπους (περὶ τὸ 800 π. Χ.) δὲν δεικνύεται ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν λόγου τινὸς ἄξιον τὸ χωρίον τοῦτο.

Ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου (700-600 π. Χ.) καὶ ἡ πόλις τειχίζεται ἐκ νέου (βλ. ἀνωτέρω σελ. 166-167) καὶ τὸ *ἱερὸν* τῆς ἀκροπόλεως παρουσιάζεται λίαν ἀκμαῖον: φαίνεται δ᾽ ὅτι οἱ πλησιόχωροι ἐκ παλαιῶν ἀναμνήσεων ἵδρυσαν ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ προϊστορικοῦ ἀνακτόρου τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, καὶ συνῴκισαν τὴν πόλιν.

Ἔφθασε δ᾽ εἰς θερμοτάτην λατρείαν τὸ ἱερὸν μεταξὺ 700-500 π. Χ., διότι κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ πολυάριθμα καὶ ποικιλώτατα εὑρεθέντα ἀναθήματα εἰς τὰς περιόδους ταύτας ἀνήκουσιν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ 179-180.

4) *Θήβη Ὑποπλακίη.*

Αἱ ἀνασκαφαὶ εὐνοοῦσι τὴν γνώμην περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἐν ταῖς Φθιώτισι Θήβαις τῆς περιφήμου Ὑποπλακίης Θήβης τοῦ Ἠετίωνος τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ἣν τὸ πρῶτον μὲν προέτειναν εἰκαστικῶς οἱ κκ. Bethe καὶ Kern, κατόπιν δ' ὑπεστήριξεν ὁ κ. Staehlin διὰ πολὺ καλῶν ἐπιχειρημάτων, εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ἀρχαίων παραδόσεων μόνον ἢ μάλιστα στηριζομένων, ἐν εἰδικῇ πραγματείᾳ «das Hypoplakische Theben, eine *Sagenverschiebung* bei Homer, München 1907».

Διότι ἡ ἀνάμνησις τῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τῆς πρώτης ζώνης ἀγρίας καταστροφῆς τοῦ ἀκμαίου τούτου κέντρου τοῦ (Ἀχαϊκοῦ) πολιτισμοῦ, ἦτο εὔλογον νὰ ἀφήσῃ ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἴς τε τοὺς ὁμόρους καὶ ὁμοφύλους, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς μακρὰν φυγόντας παλαιοὺς κατοίκους τῆς πόλεως.

Ἀκριβῶς περὶ τοιαύτης πλήρους καταστροφῆς πόλεως λαμπρᾶς, πολυανθρώπου, ὀχυρᾶς καὶ πλουσίας, τῆς Θήβης, καὶ ἄλλων πέριξ κωμῶν, τῆς Λυρνησσοῦ κτλ., ὁμιλοῦσι τὰ ὁμηρικὰ ἔπη:

Καὶ τὴν μὲν καταστροφὴν αὐτῶν δεικνύουσι φοβερὰν οἱ στίχοι Ζ 414

> ἤ τοι γὰρ *πατέρ'* ἁμὸν ἀπέκτανε δῖος Ἀχιλλεύς
> ἐκ δὲ πόλιν *πέρσεν* Κιλίκων εὖ ναιετόωσαν,
> Θήβην ὑψίπυλον· κατὰ δ' ἔκτανεν Ἠετίωνα,
> ....
> οἳ δέ μοι *ἑπτὰ* κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν,
> οἱ μὲν *πάντες* ἰῷ κίον ἤματι Ἄϊδος εἴσω.
> *πάντας* γὰρ κατέπεφνε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεύς,
> βουσὶν ἐπ' εἰλιπόδεσσι καὶ ἀργεννῇς ὀίεσσιν.
> *μητέρα* δ', ἣ βασίλευεν ὑπὸ Πλάκῳ ὑλήεσσῃ,
> τὴν ἐπεὶ ἂρ δεῦρ' ἤγαγ' ἅμ' ἄλλοισι κτεάτεσσιν κτλ.

καὶ Τ 291 κἑ.

> **ἄνδρα** μέν, ᾧ ἔδοσάν με πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
> εἶδον πρὸ πτόλιος δεδαϊγμένον ὀξέι χαλκῷ,
> **τρεῖς** δὲ κασιγνήτους, τούς μοι μία γείνατο μήτηρ,
> κηδείους, οἳ **πάντες** ὀλέθριον ἦμαρ ἐπέσπον.
> οὐδὲ μὲν οὐδέ μ' ἔασκες, ὅτ' **ἄνδρ'** ἐμὸν ὠκὺς 'Αχιλλεὺς
> ἔκτεινεν, **πέρσεν** δὲ πόλιν θείοιο Μύνητος, κτλ.

Βεβαιοῖ δὲ ταῦτα καὶ ἀλλαχοῦ αὐτὸς ὁ πορθητής, οἷον Α 366 κἑ.

> ᾠχόμεθ' ἐς Θήβην, ἱερὴν πόλιν 'Ηετίωνος,
> τὴν δὲ διεπράθομέν τε καὶ ἤγομεν ἐνθάδε **πάντα**.

καὶ ἡ παράδοσις τοῦ λαοῦ Β 688 κἑ.

> ....'Αχιλλεὺς
> κούρης χωόμενος......................
> τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξείλετο *πολλὰ μογήσας*,
> Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης·
> κὰδ δὲ Μύνητ' ἔβαλεν καὶ 'Επίστροφον ἐγχεσιμώρους κττ.

Ἡ σχέσις τῶν ἐπῶν τούτων εἶναι ἐμφανῶς λίαν συγγενής, ἔχουσα μίαν κοινὴν πηγήν, πιθανῶς δημώδη ᾄσματα τοπικὰ ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ μάλιστα τῶν ἀποίκων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς μητροπόλεως ᾀδόμενα καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταδιδόμενα εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

Τὴν δὲ λαμπρότητα, ὀχυρότητα καὶ τὸν πλοῦτον τῆς πόλεως Θήβης περιγράφουσι τὰ ἐν τοῖς ἀνωτέρω στίχοις ἐπίθετα αὐτῆς «***πόλις εὖ ναιετόωσα***», «***ἱερὴ πόλις***», «***ὑψίπυλος***», «***τείχεα Θήβης***», τὰ «***πολλὰ κτέατα***» καὶ «***ἀπερείσι' ἄποινα***» (Ζ 427), ὧν τινα ἀπαριθμεῖ ὁ 'Αχιλλεύς, οἷον τὸν ἵππον ***Πήδασον***, τὴν *φόρμιγγα* καὶ τὸν ***δίσκον*** τοῦ 'Ηετίωνος κττ.

'Αλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις εἰς πολλὰ ἐπλανήθη ὁ κ. Staehlin: ἐν πρώτοις «Πλάκον ὑλήεσσαν» ὀνομάζει τὴν πεδιάδα τοῦ 'Αλμυροῦ, ἢ τὸ Νότιον αὐτῆς· ἀλλ' ἡ Θήβη ἔκειτο **ὑπὸ** τὴν Πλάκον, οὖσα Ὑπόπλακος καὶ Ὑποπλακίη, ἐν ᾧ ἅπασα ἡ πεδιὰς τοῦ 'Αλμυροῦ μέχρι τῶν προ-

πόδων τῆς Ὄθρυος καὶ τῶν Τσιραγιωτικῶν ὀρέων φαίνεται ὀφθαλμοφανῶς καὶ ὄντως κεῖται *ταπεινότερον* τῆς Θήβης.

Οὕτω Πλάκος θὰ ἥρμοζε νὰ ὀνομασθῇ τὸ Δυτικῶς καὶ Βορειοδυτικῶς κείμενον ἐπίπεδον ἐν εἴδει **πλακὸς** ὀροπέδιον μέχρι Περσουφλῆ· τοῦτο δὲ καὶ ἐμφανῶς ὑπέρκειται καὶ ὄντως εἶναι ὑψηλότερον οὐ μόνον τῆς κάτω πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν· εἶναι δὲ καὶ νῦν δασωδέστατον ἐκ πυκνῶν πρίνων, παλιούρων καὶ ἄλλων θάμνων.

Ἐπίσης πλανᾶται ὁ κ. Staehlin προσπαθῶν νὰ συμβιβάσῃ ἄλλα τε καὶ διαπορῶν διὰ τὸν γάμον τοῦ Ἕκτορος τῆς Ἰλίου μετὰ τῆς Ἀνδρομάχης τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν, ἐν ᾧ τὰ πράγματα ἁπλούστατα καὶ φυσικώτατα ἠδύναντο νὰ συμβῶσιν ὡς ἑξῆς:

Οἱ ἄνθρωποι (*Ἀχαιοὶ*) τῆς δευτέρας ζώνης πολεμήσαντες περὶ τὸ 1500 π. Χ. γενναίως καὶ ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν ἐπιδρομέων τῆς πρώτης ζώνης, ἐτράπησαν κατ' ἀνάγκην εἰς ἀποικίαν, καταλήξαντες εἰς τὴν Κιλικίαν, ἧς οἱ κάτοικοι μέχρι τοῦ Ἡροδότου (VII 91) ἐθεωροῦντο καὶ ἐλέγοντο ***Ὑπαχαιοὶ*** περίπου «Ἀχαιοὶ + Ὑποπλάκιοι». Ἐκεῖ ἵδρυσαν πόλιν Θήβην μὲν καλουμένην ὁμωνύμως τῇ μητροπόλει, μὴ οὖσαν δὲ πλέον Ὑποπλακίην, ἀλλ' ἀνάμνησιν ἐκείνης· διὸ ὁ Στράβων δικαίως λέγει ΙΓ' 614 «***οὔτε δὲ Πλάκος ἢ Πλὰξ ἐκεῖ*** (ἐν Θήβῃ Κιλικίας) ***τι λέγεται, οὔθ' ὕλη ὑπέρκειται καίτοι πρὸς τῇ Ἴδῃ***».

Οἱ ἄποικοι ὅμως διετήρουν φυσικῶς τὴν ἀνάμνησιν τῆς καταστροφῆς τῆς μητροπόλεως καὶ τοῦ «μεγαλήτορος Ἠετίωνος» τοῦ ἄνακτος αὐτῆς· ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις αὕτη σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου μετεβλήθη πως εἰς τὰς μεταγενεστέρας γενεάς, ἤτοι ἀνηνέχθη εἰς τοὺς παλαιοὺς χρόνους τῆς ἀποικίας αὐτῆς. Οὕτω συνεδέθη ὁ Ἠετίων, τῆς μητροπόλεως ἄναξ, πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην, θυγατέρα οὖσαν

τοῦ 300-400 ἔτη μεταγενεστέρου τινὸς ἡγεμόνος τῆς ἀποικίας, ἴσως καὶ τούτου καλουμένου Ἠετίωνος. Ὁμοίως διὰ τὴν Λυρνησσὸν κττ.

Εἶναι τὸ αὐτό, ὡς ἂν εἴπωμεν διὰ τὴν παρακειμένην *Ἀγχίαλον*, ἱδρυθεῖσαν ἐν Πυράσῳ τῷ 1907-1908, καὶ οὖσαν ἀποικίαν τῆς πυρποληθείσης Ἀγχιάλου τοῦ Πόντου, ὅτι μετὰ 300-400 ἔτη ἐλλείψει γραπτῆς παραδόσεως οἱ ἀπόγονοι θὰ νομίσωσιν ἴσως ὅτι αὐτὴ ἡ ἐν Πυράσῳ Ἀγχίαλος ἐκάη ποτὲ ὑπὸ ἀλλοφύλων.

Ἐννοεῖται ὅτι καὶ λεπτομέρειαί τινες τῶν ἄθλων τοῦ Ἀχιλλέως, ἀνὰ τὰς πόλεις τῆς ἀποικίας ἐν Κιλικίᾳ γενομένων, συνεδέθησαν διὰ τὸ μέγεθος πρὸς γεγονότα πρὸ αἰώνων συμβάντα ἐν τῇ μητροπόλει.

Οὕτω μᾶλλον εὐοδοῦται ἄριστα τὸ ζήτημα, ἢ ἂν φαντασθῶμεν ὅτι ὡρισμένως οἱ κατακτηταὶ τῆς πρώτης ζώνης τῶν *Φθιωτίδων Θηβῶν* εἶναι οἱ Μυρμιδόνες καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, οἱ δὲ κατακτηθέντες ἐκεῖ ὑπ' αὐτῶν ὅτι εἶναι ὄντως ἡ Ἀνδρομάχη καὶ οἱ γονεῖς καὶ ἀδελφοὶ αὐτῆς, καὶ ὅτι δῆθεν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ Ὁμήρου εἶναι πρόσωπα πολὺ παλαιότερα τῶν Τρωϊκῶν, συμπλησιασθέντα ὑπὸ τοῦ ἔπους κατὰ τὴν ἄλλως τε συχνὴν συνήθειαν αὐτοῦ, ἀνύπαρκτα δὲ κατὰ τὰ Τρωϊκά.

Ἂν *τυχὸν* ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο *ἀπόγονος* τῆς φυλῆς τῆς πρώτης ζώνης, ἥτις κατέκτησε τὰς Φθιώτιδας Θήβας καὶ τὰς ἄλλας ἀχαϊκὰς κώμας, πρᾶγμα οὐχὶ ἀδύνατον, ἡ δρᾶσις αὐτοῦ ἐν Κιλικίᾳ κατ' *ἀποίκων* τῆς λησμονηθείσης μητροπόλεως, θὰ ἥρμοζεν ἔτι μᾶλλον, εὔλογος δὲ καὶ φυσικὴ θὰ ἦτο ἡ ἀνάμιξις αὐτῶν μετὰ τοῦ παμπαλαίου Ἠετίωνος.

Κατὰ ταῦτα ἡμεῖς οὐδόλως ἀμφισβητοῦμεν τὴν ὕπαρξιν ὡς γνησίων καὶ δὴ ἱστορικῶν προσώπων οὔτε τοῦ Ἀχιλλέως οὔτε τῆς Ἀνδρομάχης, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς αὐτῆς

Ἠετίωνος καὶ τῶν ἄλλων προσώπων τῆς Λυρνησσοῦ κλ. κωμῶν, οὐδὲ θεωροῦμεν ἀνύπαρκτα οὐδὲ οὐσιωδῶς μεταβεβλημένα τὰ γεγονότα, ὡς ἀναφέρονται ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσιν, ἐν ᾧ συγχρόνως νομίζομεν ὅτι εἶναι εὐλογωτάτη μὲν ἡ μετ᾽ αὐτῶν ποιά τις ἀνάμιξις ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ καὶ συμβάντων ἀναλόγων τούτοις, ἀλλὰ κατὰ 400 περίπου ἔτη παλαιοτέρων ἐκείνων, ἅτινα ὅμως ἀφῆκαν ζωηρὰν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ λαῷ, πιθανωτάτη δὲ ἡ ταύτισις τῆς Ὑποπλακίης Θήβης μετὰ τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν, καὶ φυσικωτάτη ἡ παραδοχὴ ἀποίκου αὐτῆς καὶ ὁμωνύμου Θήβης ἐν Κιλικίᾳ.

Πιστεύομεν δ᾽ ὅτι ἐπιμονώτεραι ἔρευναι καὶ ἀνασκαφαὶ ἐνταῦθα, ἃς δέον διὰ τὸ ὀλιγοδάπανον νὰ ἀποφασίσῃ εὐλόγως καὶ φιλοτίμως ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, θέλουσιν ἐπιχύσει πληρέστερον φῶς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἓν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς ἐν γένει προϊστορικῆς περιόδου.

5) *Γενικὰ συμπεράσματα.*

Συνοψίζοντες πάντα τὰ ἀνωτέρω ἐξαγόμενα ἐκ τῶν ἐν ***Φθιώτισι Θήβαις*** ἀνασκαφῶν καὶ ἐρευνῶν ἡμῶν κατὰ τὸ ἔτος 1907 καὶ 1908, καταλήγομεν εἰς τὰ ἑξῆς γενικὰ συμπεράσματα, λυπούμενοι διότι ὁ χῶρος τῶν «Πρακτικῶν» δὲν ἐπιτρέπει οὔτε τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀπαραιτήτων εἰκόνων τῶν ποικίλων εὑρημάτων, ἀπόψεων καὶ διαγραμμάτων τοῦ τόπου ἐκείνου καὶ τῶν ἀνασκαφῶν, οὔτε τὴν ἐν ἐκτάσει ὑποστήριξιν τῶν ἡμετέρων ἐκεῖθεν συμπερασμάτων.

Αἰτία δὲ τοῦ ὅτι προετιμήσαμεν τὸν ἐν τοῖς «*Πρακτικοῖς*» ἐκτενέστερον ὁπωσδήποτε περὶ αὐτῶν λόγον, εἶναι ἡ ἐπιστημονικῶς ἀπαραίτητος ἀνάγκη τοῦ νὰ δημοσιεύωνται ὅσον τάχιστα τὰ τοιαῦτα εὑρήματα καὶ συμπεράσματα· ἐλπίζομεν δ᾽ ὅτι οὐχὶ μετὰ πολὺν χρόνον θὰ δημοσιεύσω-

μεν τὰ ἀνωτέρω ἐν τῇ «*Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι*» δεόντως, συμπληροῦντες καὶ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπολοίπου ἐκεῖ χώρου, ἐξ ἧς δύνανται καὶ τῶν συμπερασμάτων τούτων τινὰ νὰ βασανισθῶσιν ἀσφαλέστερον ἔτι:

α΄) οἱ καθαρῶς ***πρῶτοι*** κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει καὶ τῆς Θεσσαλίας εἰδικῶς, οὓς «*ἔτεκεν ἡ γῆ*», ἦσαν τὸ πλεῖστον ἢ μόνον αὐτόχθονες, οἰκοῦντες ἐντὸς τῶν λιμνῶν καὶ ἑλῶν, ἅτινα ἡ χώρα πανταχοῦ παρέχεται καὶ ἄφθονα καὶ ἤπια καὶ ἀσφαλῆ. Τὴν θεωρίαν ταύτην τοῦ «***αὐτοχθονισμοῦ***» ὑποστηρίζει καὶ ἡ ἀρχαία Μυθολογία καὶ ἡ παράδοσις τῶν παλαιῶν συγγραφέων καὶ τὸ γεγονὸς τοῦ κατοικησίμου τῆς Ἑλλάδος πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἡ δὲ γλωσσικὴ συγγένεια πρὸς ἄλλους λαοὺς δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἐξ Ἀσίας ἀπῳκίσθησαν αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν ὁμοφυλίαν χῶραι, ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως, ὅτι ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐγγὺς αὐτῇ χωρῶν τῆς Μεσογείου. Ὄντως δὲ φαίνεται ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὡς ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν γλωσσῶν ἁπάσης τῆς ὁμοφυλίας (βλ. ἀνωτέρω σελ. 187-188).

β΄) ὁ ***ἁλιεὺς*** πρῶτος ἄνθρωπος ἐν Ἑλλάδι σὺν τῷ χρόνῳ προήχθη εἰς ***γεωργόν,*** κατοικίσας τὰ παρὰ τὰ ἕλη καὶ ἐν τοῖς ἠπιωτέροις τῆς πεδιάδος μικρὰ ὑψώματα, ὧν δεῖγμα οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ συνοικισμοί, κοινῶς «Μαγοῦλες» (βλ. ἀνωτέρω σελ. 188), καὶ διανύσας μακραίωνα λιθικὴν περίοδον, φθάσασαν εἴς τινα ἀκμὴν κατὰ τὴν Δ΄ π. Χ. χιλιετηρίδα, ἤτοι κατὰ τὰ ἐν Κρήτῃ εὑρήματα καὶ τοῦ κ. Evans μάλιστα τὰ συμπεράσματα, εἰς ἱκανῶς προγενεστέραν περίοδον τῆς Early Minoan I, περίπου κατὰ τὸ 4000-3500 π. Χ. (πρβλ. R. M. Burrows, ἔ. ἀ. σελ. 46-47).

γ΄) ἀνακαλυφθέντος τοῦ χαλκοῦ περὶ τὸ 3500 π. Χ., ὁ ἐν γένει βίος τῶν ἀνθρώπων μετέβαλεν ὄψιν: οἱ ἄνθρωποι ἐτράπησαν πρὸς τὰ ὑψηλότερα καὶ φύσει ὀχυρότερα ση-

μεῖα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὁ δὲ τέως ἁλιεὺς καὶ γεωργὸς ἐγένετο καὶ **κυνηγὸς** καὶ **ποιμήν**. Ἡ περίοδος αὕτη εἶναι ἡ τῶν μετοικεσιῶν καὶ οἰκισμῶν τῶν ἄστεων ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων ἡρώων οἰκιστῶν, οἵτινες δὲν ἦσαν μόνον ἐντόπιοι, ἀλλὰ καὶ ξένοι, εἰρηνικοὶ τρόπον τινὰ ἐπιδρομεῖς. Τὸ πολὺ τῆς Θεσσαλίας φαίνεται καταληφθὲν ὑπὸ λαοῦ ὁμοφύλου, ἀλλὰ μᾶλλον προηγμένου εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ ἐκ Νότου ἐλθόντος (Ἀχαιοί)· τοῦτο ἐν πολλοῖς βεβαιοῖ ὁ συσχετισμὸς ἡρώων τῆς Νοτίου Ἑλλάδος πρὸς τὴν Θεσσαλίαν (Πηλεὺς κλ., βλ. ἀνωτέρω σελ. 189). Αἱ «Μαγοῦλες» τῆς πεδιάδος πολλαχοῦ ἐξηκολούθουν κατοικούμεναι ὡς τμήματα τῶν ἄστεων, χρήσιμοι ἄλλως τε οὖσαι πάντοτε εἰς τοὺς γεωργοὺς καὶ ἐπί τινας μῆνας τοῦ ἔτους καὶ εἰς τοὺς ποιμένας.

δ') ἐπὶ μίαν μετὰ ταῦτα χιλιετηρίδα (2500-1500 π.Χ.) προήχθη ὁ πολιτισμὸς οὗτος τῆς χαλκῆς περιόδου ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς βαθμὸν πολλοῦ λόγου ἄξιον, οὗτινος ἱκανὰ δείγματα ἀναγνωρίζονται ἐν Φθιώτισι Θήβαις. Περὶ τὸ τέρμα τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ μεγάλη ἐκ Βορρᾶ εἰσβολὴ λαοῦ βαρβάρου κατέστρεψε καὶ ἐξηφάνισε τὸν πολιτισμὸν τοῦτον, ἐβυθίσθη δ' ἡ Θεσσαλία ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας (1500-1000 π. Χ.) εἰς τὸ σκότος ***προϊστορικοῦ μεσαίωνος***, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ πολιτισμὸς ἐξήρθη εἰς μέγα σημεῖον ἀκμῆς. Οἱ κάτοικοι ἐπανῆλθον εἰς τοὺς πεδινοὺς τὸ πλεῖστον συνοικισμούς, ἐφ' ὧν παρουσιάζονται εὐλόγως ἴχνη μυκηναίας περιόδου μετὰ νεολιθικῶν δειγμάτων ἐν τῷ αὐτῷ στρώματι, πρᾶγμα ὅπερ ἰσχυρῶς δύναται νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἐρευνητὰς (βλ. ἀνωτέρω σελ. 191).

ε') ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων καὶ παραπλήσιοι ἀναστατώσεις τῶν λαῶν περὶ τὸ 1000 π. Χ. κέ. φέρει τὴν Θεσσαλίαν εἰς τὴν κοινὴν πρὸς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα τύχην (βλ. ἀνωτέρω σελ. 187).

Τὰ πολυάριθμα καὶ σημαντικώτατα *εὑρήματα* τῶν ἀνασκαφῶν τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν ἔσχον τύχην οὐχὶ ἀγαθήν: ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς συνεσκευάζομεν καὶ ἀπεστέλλομεν αὐτὰ εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου, αἴφνης κατ' ἀπαίτησιν τῶν κατοίκων Ἁλμυροῦ διετάχθημεν ὑπὸ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας νὰ μετακομίσωμεν αὐτὰ εἰς τὸ Δημαρχεῖον Ἁλμυροῦ.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐξετελέσαμεν τὴν διαταγήν· νῦν ὅμως ἔχουσι κατανεμηθῆ ταῦτα, ἄλλων μὲν ὄντων ἐν Βόλῳ, ἄλλων δ' ἐν Ἁλμυρῷ, εὐτυχῶς τῶν ἐπουσιωδεστέρων, ἐξ οὗ καὶ ἡ μελέτη αὐτῶν δυσχεραίνεται ὁπωσδήποτε ἱκανῶς καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν ἐλαττοῦται, μὴ ὄντων πάντων ἐπὶ τὸ αὐτό.

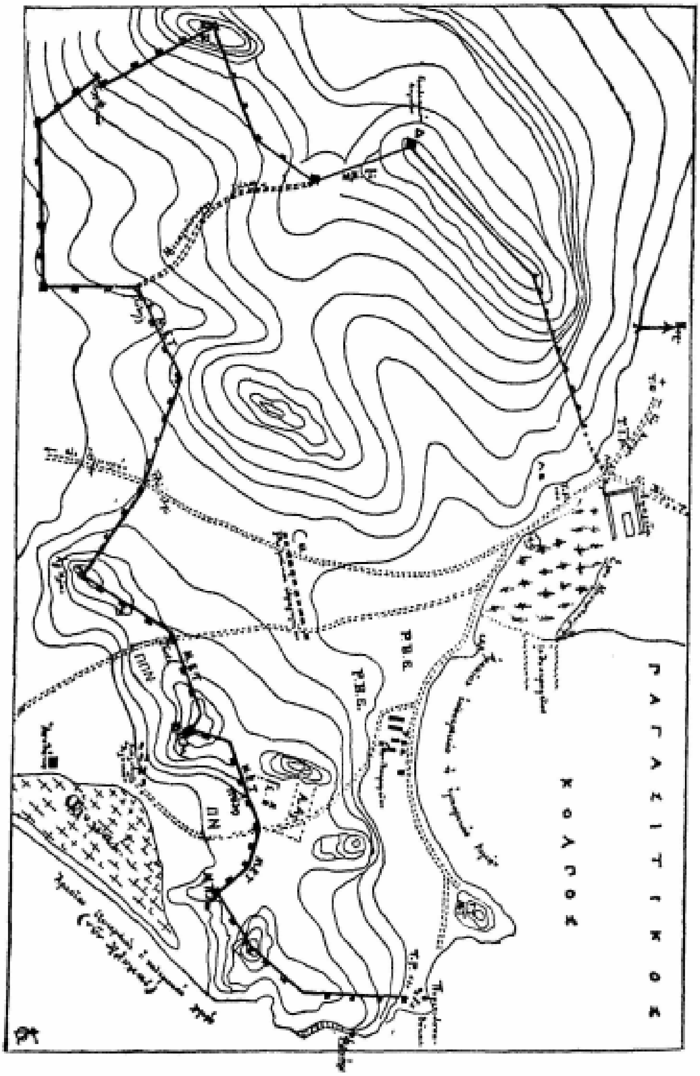
Ἀλλ' ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μετακομισθῶσι καὶ τὰ ἐν Ἁλμυρῷ εἰς Βόλον, ἔνθα ἱδρύθη ἴδιον καὶ εὐρύχωρον Μουσεῖον τὸ Ἀθανασάκειον· ὁ δὲ πόθος τῶν κατοίκων τοῦ Ἁλμυροῦ τοῦ νὰ ἱδρύσωσι καὶ ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει Μουσεῖον, εἶναι ἄξιος ἐπαίνων, ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτῶν τῆς βιαίας κατακρατήσεως καὶ διασπορᾶς τῶν εὑρημάτων τοῦ αὐτοῦ τόπου θέλει κατακριθῆ ὑπὸ πάντων· διότι, ὅταν ἱδρύσωσι Μουσεῖον, μεταγενέστεραι ἔρευναι καὶ ἀνασκαφαὶ θὰ πλουτίσωσι καὶ αὐτό.

Γ') *Ἐν Παγασαῖς.*

Κατὰ τοὺς μῆνας Νοέμβριον καί τι τοῦ Δεκεμβρίου ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἐν Παγασαῖς ἐρεύνας, δαπάναις τὰ πολλὰ τοῦ Δήμου Παγασῶν, ὅστις καὶ ἐφέτος, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, μετὰ προθυμίας προσήνεγκε χρηματικὴν ἀρωγήν, φιλοτιμούμενος νὰ μὴ ὑστερήσῃ εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ μητροπόλεως, ἣν διεδέχθη μετὰ χιλιετηρίδας ὅλας.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐν Παγασαῖς ἐργασιῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 1908 ὑπῆρξαν ἐν ὀλίγοις τοιάδε:

1) *Τὰ τείχη τῶν Παγασῶν· ἐπισκευὴ αὐτῶν.*

Εἰκὼν 8. Διάγραμμα τῆς ἀρχαίας πόλεως Παγασῶν.

Ἐν πρώτοις περιήλθομεν διὰ πολλοστὴν ἤδη φορὰν τὰ τείχη τῶν Παγασῶν, ἐξετάσαντες αὐτὰ μετὰ μείζονος προσοχῆς· πρόχειρον διάγραμμα αὐτῶν βλέπει τις ἐν εἰκόνι 8.

Ὅτι τὰ ὡραῖα καὶ ἰσχυρὰ ταῦτα τείχη, ἰσοδομικῶς ἐκτισμένα δι' ὀγκολίθων λαξευτῶν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, ἐποιήθησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τῶν Φεραίων πιθανῶς, θεωροῦμεν ἀναμφισβήτητον· τὴν δ' ἐν Bädeker's *Griechenland* 1904, 205 πληροφορίαν ὅτι ἐκτίσθησαν τὴν Γ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, νομίζομεν ὅλως ἀστήρικτον, ὡς ἀντικειμένην πρός τε τὸν τρόπον τῆς οἰκοδομίας τῶν τειχῶν τούτων καὶ τὴν παραβολὴν αὐτῶν πρὸς τὰ τῶν ἄλλων Θεσσαλικῶν πόλεων καὶ πρὸς τὰς ἀρχαίας πηγάς, δι' ὧν αἱ Παγασαὶ παρίστανται ἤδη κατὰ τὰ μέσα τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὡς ἰσχυρὰ πόλις (βλ. κατωτέρω).

Παρετηρήσαμεν δὲ κατὰ τὸ ΝΔ τῆς ἀρχαίας πόλεως ***ἐπισκευὴν*** τοῦ ἀρχαίου τείχους, γενομένην εἰς ὑστέρους τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος χρόνους, καὶ δὴ κατὰ τὴν Β'-Α' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα (βλ. ΜΕΤ τῆς 8 εἰκόνος).

Διότι ἡ ἐπισκευὴ αὕτη ἐγένετο ἄνευ χρήσεως ἀσβέστου, κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον ἐπιτιθεμένων τῶν λίθων, καίπερ μικροτέρων ὄντων καὶ μετὰ σπουδῆς κτιζομένων, ἐκ τούτου δ' εὐχερῶς ἐρειπωθέντων.

Ὁμοίαν ἐπισκευὴν παρετηρήσαμεν καὶ καθ' ὅλον τὸν ὑπὲρ τὰς Ἁλυκὰς περίβολον τοῦ τείχους κατὰ τὸ ΝΑ τῆς ἀρχαίας πόλεως (βλ. ΜΕΤ τῆς αὐτῆς εἰκόνος).

Πρὸς τούτοις εὕρομεν Νοτίως καὶ Νοτιοδυτικῶς τῆς ἀρχαίας πόλεως ἴχνη καὶ ***ἑτέρου περιβόλου***, ἐπὶ πολὺ ἐκτεινομένου πρὸς τὰ ἐκεῖ ὄρη, οὗ τινος τὴν λεπτομερῆ ἐξερεύνησιν ἀνεβάλομεν ἐλλείψει χρόνου καὶ ἕνεκα τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς ὥρας ἐκείνης τοῦ ἔτους.

2) ***Πύργοι ἐπισκευασθέντες· ἀρχαῖα Νεκροταφεῖα.***

Ἐκ τῆς παρατηρηθείσης ταύτης ἐπισκευῆς τοῦ τείχους ὁρμώμενοι, ἐθεωρήσαμεν βέβαιον ὅτι καὶ ***ἄλλοι πύργοι*** κατ'

ἀνάγκην θὰ εἶχον ἐπισκευασθῆ καὶ ἐπεκταθῆ, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ πέρυσιν εὑρεθέντος μεγάλου πύργου πλήρους γραπτῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν (βλ. *Πρακτικὰ* τοῦ 1907 σελ. 178 κἑ.) δὲν θὰ ἦτο τὸ μόνον ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν.

Τούτου προϋποτεθέντος, ἠρξάμεθα διὰ δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ἐρευνῶντες τοὺς ἀπὸ τοῦ περυσινοῦ Ἀνατολικῶς ὑπὲρ τὰς Ἁλυκὰς ὑπάρχοντας πύργους. Δυτικῶς δὲν ἠρευνήσαμεν ἐφέτος, διότι ὑπῆρχον ἐσπαρμένοι ἀγροί.

Οὕτως εὕρομεν *ἑπτὰ* πύργους ἐκ τῶν ἐννέα ὑπαρχόντων κατὰ τὴν διεύθυνσιν ταύτην, ἐπισκευασθέντας, ὡς ἑξῆς:

α') Ἐκκινοῦντες ἀπὸ τοῦ περυσινοῦ (ΜΠΑ[1] ἐν τῷ διαγράμματι τῆς εἰκ. 8 σημειουμένου), εὑρίσκομεν εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν τὸν *πρῶτον* τῶν ἐννέα πύργων· οὗτος φαίνεται ποιηθεὶς κατὰ τὴν Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ὅτε δῆλα δὴ ἐκτίσθη καὶ ὁ ἐσωτερικὸς περυσινὸς πύργος.

Ἀλλὰ δὲν ἠρευνήσαμεν αὐτὸν δεόντως, διότι εἶχον σπείρει ἐπ' αὐτοῦ οἱ χωρικοί· φαίνεται ὅμως ὅτι ἐπεσκευάσθη μέν, ὡς οἱ λοιποί, ἀλλ' ἄνευ ἐπεκτάσεώς τινος.

β') Ὁ *δεύτερος* μετ' αὐτὸν εἶναι μικρός, ποιηθεὶς συγχρόνως μετὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ μὴ ἐπισκευασθείς, διότι ἴσως ἐθεωρήθη ἄχρηστος τότε, ὡς κείμενος παρὰ τὸ κράσπεδον τοῦ λόφου.

γ') Ὁ δὲ *τρίτος* πύργος, ὃν ἀνεσκάψαμεν, εἶναι ἀρκούντως μέγας καὶ ἐκτίσθη μετὰ τῶν τειχῶν περὶ τὸ 400 π. Χ., καταπεσὼν δ' ἐπεσκευάσθη, ποιηθέντος περὶ αὐτὸν ἑτέρου συγκεντρικοῦ πύργου κατὰ τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς προβολῆς, τοῦ διακένου μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ παλαιοῦ πληρωθέντος χωμάτων, χαλίκων καὶ κοινῶν ἐκ τῶν πέριξ συλλεγέντων λίθων.

Οἱ τοῖχοι τοῦ νέου πύργου καὶ τοῦ παλαιοῦ ἐκτίσθησαν ἐκ τοῦ καταπεσόντος ὑλικοῦ τοῦ δευτέρου καὶ ἐξ ἄλλων

κοινῶν λίθων ἐπί τι ὕψος, τὸ δὲ λοιπὸν ἐξ ὠμῶν πλίνθων κατὰ τὸ σύνηθες (βλ. ***Πρακτικὰ*** 1907, 179).

Ἐν αὐτῷ οὐδαμοῦ ἐγένετο χρῆσις ἐπιτυμβίων στηλῶν· ἡμεῖς ἐφ᾿ ὅσον τοὐλάχιστον ἀνεσκάψαμεν αὐτὸν δοκιμαστικῶς, οὐδὲν ἴχνος στήλης εὕρομεν.

Ἀλλὰ σημαντικὸν εὕρημα ἐν τῷ διακένῳ τῆς Νοτίου πλευρᾶς αὐτοῦ ὑπῆρξε ***τάφος*** ἐκ μεγάλων κεραμίδων, ἐν ᾧ εὕρομεν δύο ἀβαφῆ σωληνοειδῆ ἀγγεῖα τοῦ κοινοῦ κατὰ τὴν Α′ π. Χ.- Α′ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα τύπου, δύο κρίκους μολυβδίνους ἀρκούντως μεγάλους καὶ λειότατον φυλλάριον χρυσοῦ.

Ἐκ τοῦ τάφου τούτου ἀποδεικνύεται ὅτι ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν ἐπισκευὴν τῶν πύργων καὶ τειχῶν, γενομένην κατὰ τὴν Β′- Α′ π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, ἐπῆλθεν ἐχθρός τις ἐναντίον τῆς πόλεως, ὅστις ἐκ νέου κατέρριψεν αὐτά. Διότι ὁ εὑρεθεὶς τάφος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σκαφῇ ἐν τῷ διακένῳ, ἂν μὴ ὁ πύργος εἶχεν ἤδη καταπέσει πρὸ ἱκανοῦ χρόνου καὶ ἐγκαταλειφθῇ προσέτι ἐπί τινα ἔτη.

Οὕτως εἰκάζομεν ὅτι κατὰ τὴν Α′ μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἐκρημνίσθησαν ***διὰ δευτέραν φορὰν*** τὰ ἐπεσκευασμένα τείχη καὶ οἱ πύργοι τῶν Παγασῶν. Τίνες ἐκρήμνισαν αὐτά, παραμένει ἄγνωστον, ὡς καὶ κατὰ τὴν πρώτην φορὰν (βλ. ***Ἐφημερ. Ἀρχ.*** 1908,1 καὶ κατωτέρω ἀριθ. 86).

δ′) Ὁ μετ᾿ αὐτὸν ***τέταρτος*** πύργος κεῖται ἐπὶ τοῦ τέρματος τοῦ λόφου, ἔχει δὲ καταστραφῆ τὰ πολλὰ καὶ ἰσοπεδωθῆ ἐκ τῆς καλλιεργίας· ἀλλὰ παρουσιάζει σαφῆ ἴχνη ὁμοίας ἐπεκτάσεως δι᾿ ἄλλου ἐξωτερικοῦ πύργου, ἐπισκευῆς καὶ πληρώσεως τῶν διακένων δι᾿ ἄλλου τε ὑλικοῦ καὶ ἴσως διὰ στηλῶν τινων, ὧν τμήματα εὕρομεν, καίπερ ἀμφίβολα, ἤτοι ἄνευ γραμμάτων ἢ γλυφῆς τινος ἢ βαφῆς.

Ἂν ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ στῆλαι, θὰ εὑρέθησαν ἤδη ὑπὸ χωρικῶν καλλιεργητῶν, ὧν τὸ ἄροτρον εἰσεχώρησε μέχρι

τῶν κατωτάτω αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν παρ' αὐτοῖς συνήθειαν θὰ μετεκομίσθησαν εἰς Βόλον, ἢ εἰς τὰ ὑπερκείμενα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Πηλίου χωρία.

ε') Ὀλίγον μετ' αὐτὸν ὑπάρχει *πέμπτος* μικρὸς πύργος, ὁμοίως τῷ ἀνωτέρω ἰσοπεδωθείς, περὶ οὗ οὐδὲν βέβαιον περὶ ἐπισκευῆς δύναταί τις νὰ εἴπῃ.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται πρὸς τὰς Ἁλυκὰς ἐκτεινόμενον *Νεκροταφεῖον* (βλ. ΠΝ τοῦ διαγράμματος εἰκ. 8), κείμενον ἐπὶ τῆς εἰς Καλύβια Ἁλυκῶν ἀτραποῦ, ἔνθα ἴσως ὑπῆρχε *πυλίς* τις τοῦ τείχους. Ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς ἐπ' αὐτοῦ, εὕρομεν παρὰ συληθέντας ἤδη τάφους, καὶ ἀσυλήτους τῆς Β'-Α' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὡς ἐκ τῶν κτερισμάτων, καὶ δὴ ἀγγείων ἀβαφῶν, χαλκῶν ἐνωτίων καὶ νομισμάτων συμπεραίνομεν.

Ἄξιον λόγου εὕρημα ὑπῆρξεν ἡ στήλη τῆς ***Εὐμήδας*** μετ' ἀναγλύφου παραστάσεως προτομῆς γυναικός, ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς εὑρεθεῖσα ἀνατετραμμένη.

Τὸ Νεκροταφεῖον τοῦτο φαίνεται ἀνῆκον εἰς πτωχούς, ἐν ᾧ τὸ μήπω ἀνασκαφὲν μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἠλία καὶ τοῦ περυσινοῦ πύργου (βλ. ΠΠΝ τοῦ διαγράμματος εἰκ. 8 καὶ *Πρακτικὰ* 1907, 179-180) θὰ ἀνῆκεν εἰς πλουσίους, ὡς κείμενον παρὰ τὴν μεγάλην λεωφόρον πρὸς τὸν πολεμικὸν λιμένα.

ϛ') Ὁ κατόπιν ***ἕκτος*** πύργος εἶναι μὲν μικρός, ἀλλὰ μετ' ἐπιμελείας πεποιημένος συγχρόνως πρὸς τὰ τείχη. Οὗτος ἐπεσκευάσθη μὲν προχείρως διὰ τοῦ ἰδίου ὑλικοῦ τοῦ παλαιοῦ καταπεσόντος, ἀλλὰ δὲν ἐπηυξήθη δι' ἑτέρου ἐξωτερικοῦ πύργου.

Ἐν αὐτῷ δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ἂν ὑπάρχουσι στῆλαι ἐντετειχισμέναι, διότι δὲν ἠρευνήσαμεν αὐτὸν ἐπὶ πολύ, οὐδ' εἰς τὸ προσῆκον βάθος.

ζ') Περαιτέρω ὑψοῦται ἐν εἴδει μικροῦ χωματώδους λό-

φου ὁ *ἕβδομος* τῆς σειρᾶς πύργος· ἡ τοιαύτη ὄψις αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τῶν ὠμῶν πλίνθων, αἵτινες δὲν ἐξηφανίσθησαν τελείως, διότι ἔμεινεν ἀκαλλιέργητος ὁ χῶρος οὗτος.

Ἐν αὐτῷ παρετηρήσαμεν καὶ ἐπισκευὴν καὶ ἐπαύξησιν· ὁ ἔσω πύργος εἶναι ἄριστα ἐκτισμένος συγχρόνως πρὸς τὰ τείχη, ὁ δ' ἐξωτερικὸς ἐποιήθη, παρὰ τὴν παρατηρηθεῖσαν συνήθειαν, διὰ τοίχων αὐτοτελῶν ἐκ μικρῶν μάλιστα λίθων, ἐν ᾧ τὸ διάκενον ἐπληρώθη χωμάτων· μόνον τὸ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς ἐνέχει καὶ λίθους.

Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκλείσωμεν ὅλως τὸν ἐν αὐτῷ ἐντειχισμὸν στηλῶν, διότι δὲν ἔδησαν αἱ ἀνασκαφαὶ κατὰ τὸ προσῆκον μῆκος καὶ βάθος.

η') Μετ' αὐτὸν ὑπάρχει *ὄγδοος* πύργος καλῶς ποιηθεὶς συγχρόνως πρὸς τὰ τείχη καὶ ὀφθαλμοφανῶς μὴ ἐπισκευασθείς ποτε μηδ' ἐπαυξηθείς.

Ἐπ' αὐτοῦ διὰ τοῦτο δὲν ἀνεσκάψαμεν· φαίνεται δ' ὅτι ἀφείθη, ὡς εἶχεν ἤδη πέσει, κατὰ τὴν γενομένην ἐπισκευὴν τῶν λοιπῶν, θεωρηθεὶς περιττός, ἀφ' οὗ ἔκειτο εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν ἰσχυροτάτων ἑκατέρωθεν αὐτοῦ πύργων.

3) *Νέος μέγας πύργος μετὰ γραπτῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν.*

Ὁ κατόπιν τοῦ ἀνωτέρω *ἔνατος* πύργος τῆς σειρᾶς ἐνεφανίζετο πρὸ τῶν δοκιμαστικῶν ἀνασκαφῶν ὡς μέγας λόφος, οἷος ὁ πέρυσιν ἀνασκαφείς, ἀλλ' οὐχὶ ὁμοίως βραχώδης οὐδὲ ὑψηλός, ἔτι δὲ εἰς ταπεινοτέραν θέσιν κείμενος.

Πρὸ πάσης ἐργασίας ἠρευνήσαμεν ἄνευ ἀνασκαφῶν τὰ παρ' αὐτὸν καὶ εὕρομεν ἐπὶ τοῦ νῦν ἐδάφους πολυάριθμα θραύσματα στηλῶν, ὧν τινα μεγάλα, ἐνεπίγραφα ἢ μετ' ἀρχιτεκτονικῶν γλυφῶν.

Ἀνασκάψαντες δὲ δοκιμαστικῶς εὕρομεν εἰς μικρὸν βάθος τόν τε ἐσωτερικὸν ἰσχυρότατον καὶ ἄριστα πεποιημένον διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὧν τινες ἔχουσι μῆκος 2 μ., πύργον, μετὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περὶ τὸ 400 π. Χ. ποιηθέντα, καὶ τὸν ἐξωτερικόν, κτισθέντα περὶ τὸ 150 π. Χ., ὅτε ἐπεσκευάσθησαν τὰ τείχη καὶ οἱ πύργοι.

Ἐποιήθη δ' ὁ ἐξωτερικὸς πύργος ἐκ τοιχαρίου μικρῶν λίθων, οἷον εὕρομεν καὶ ἐπὶ τοῦ περυσινοῦ μεγάλου πύργου πέριξ τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων αὐτοῦ, καὶ ἔχει μῆκος κατὰ μὲν τὴν Νότιον πλευρὰν 25.85 μ., κατὰ τὴν Δυτικὴν 28.40 καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν 28.45 μ.

Τοῦ ἐσωτερικοῦ πύργου ἡ Νότιος πλευρὰ ἔχει μῆκος 11.50 μ., ἐν ᾧ τὸ ὕψος τοῦ λιθίνου τοίχου αὐτοῦ εἶναι 1.90 μ., τοῦ λοιποῦ ποιηθέντος ἐξ ὠμῶν πλίνθων κατὰ τὸ σύνηθες.

Τὸ δὲ διάκενον μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ πύργου εἶναι κατὰ μὲν τὴν Νότιον πλευρὰν 22.75 μ., κατὰ τὴν Δυτικὴν 4.40 μ. καὶ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν 6.20 μ.

Ἐντεῦθεν καταφαίνεται ὅτι ὁ νέος οὗτος πύργος ἦτο ἱκανῶς *μείζων* τοῦ περυσινοῦ, τὸ δ' ἐν αὐτῷ ὑλικὸν τῶν στηλῶν θὰ ἦτο καὶ περισσότερον καὶ σπουδαιότερον.

Δυστυχῶς ὅμως τὸ πλεῖστον τοῦ διακένου ἐκαλλιεργεῖτο ἀνέκαθεν, ὡς φαίνεται· ἕνεκα τούτου κατὰ μικρὸν ἔφθασε τὸ ἄροτρον ***ἐπὶ τῶν στηλῶν***, αἵτινες εἶχον ῥιφθῆ ὡς γόμωσις, καὶ αἵτινες φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐξήχθησαν ἐκεῖθεν εἰς ἱκανὸν πλῆθος ὑπὸ τῶν χωρικῶν, μετακομισθεῖσαι εἰς Βόλον καὶ τὰ ὑπερκείμενα αὐτοῦ χωρία ἐπὶ τοῦ Πηλίου, ἢ ἄλλως θραυσθεῖσαι καὶ ἐξαφανισθεῖσαι.

Οὕτως ἑρμηνεύεται τὸ σχετικῶς μέγα πλῆθος στηλῶν, ὧν τινες διατηροῦσιν ἴχνη βαφῶν, τῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Βόλῳ, ἐπὶ κρηνῶν, κω-

δωνοστασίων, οἰκιῶν καὶ ἐκκλησιῶν τῶν ὑπερκειμένων αὐτοῦ χωρίων, ἐντετειχισμένων.

Φαίνεται δ' ὅτι ἡ εὕρεσις τοῦ θησαυροῦ τούτου τῶν στηλῶν ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1854-1856· διότι ἡ προφορικὴ παράδοσις διετήρησε τὴν πληροφορίαν, καθ' ἥν, τότε κτισθέντος τὸ πρῶτον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Βόλῳ, ἐκομίσθησαν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν Παγασῶν πολυάριθμοι στῆλαι δι' αὐτόν, καὶ ὅτι ὑπῆρχον ἔτι καὶ ἄλλαι κατὰ τὸ ἀόριστον τοῦτο Ἀνατολικὸν μέρος τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὅπερ οὐδεὶς *ὡρισμένως καὶ ἀκριβῶς* ἐγίνωσκε (βλ. *Πρακτικὰ* 1907, 176-177).

Δὲν ἀποκλείομεν βεβαίως καὶ τὴν πιθανότητα τῆς ἐκ τοῦ περυσινοῦ πύργου ἀφαιρέσεως στηλῶν· ἀλλ' ἐκεῖ αὗται ἔκειντο εἰς ἱκανὸν βάθος, εἰς ὃ δὲν ἔφθασαν αἱ σκαφαὶ τῶν χωρικῶν· μόνον κατὰ τὴν ΝΑ γωνίαν τοῦ τοίχου τοῦ ἐξωτερικοῦ πύργου παρετηρήσαμεν ἐκεῖ ἐξαγωγὴν λίθων καὶ τῶν ἐν αὐτῷ στηλῶν, αἵτινες θὰ ἦσαν οὐχὶ πολλαί.

Οὕτως αἱ πλεῖσται τῶν στηλῶν ἐκείνων φαίνεται πιθανώτατον ὅτι ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ νέου τούτου πύργου.

Εὕρομεν δ' ἐν αὐτῷ τινὰς εἰς ἐλάχιστον βάθος πρὸ πάσης ἀνασκαφῆς, κατὰ δὲ τὰς δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς δεκάδα στηλῶν ἢ μεγάλων τμημάτων αὐτῶν ὁμοίας τέχνης καὶ διατηρήσεως τῶν βαφῶν, ὡς ἐν ταῖς τοῦ περυσινοῦ πύργου, πολλὰ δὲ μικρότερα θραύσματα, ὀρόφους ἐπιταφίων μνημείων (βλ. *Ἐφημ. Ἀρχαιολ.* 1908, 30-31), καὶ βάθρα μεγάλα, ἐξ ὧν εἰκάζομεν ὅτι πιθανῶς μεγαλύτεραι καὶ ἴσως περισσότεραι στῆλαι τῶν εὑρεθεισῶν ἐν τῷ περυσινῷ πύργῳ, θέλουσιν εὑρεθῇ ἐν ταῖς γενικαῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ νέου τούτου πύργου, αἵτινες δέον νὰ θεωρηθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὡς τὸ πρῶτον ἔργον τῆς τοῦ ἐρχομένου ἔτους 1909 ἡμετέρας ἐν Θεσσαλίᾳ ἐρεύνης.

4) *Νέα εὑρήματα ἐπὶ τοῦ περυσινοῦ μεγάλου πύργου.*

Ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς καὶ ἐπὶ τοῦ περυσινοῦ πύργου, ὀλίγον ἔξω τοῦ τοιχαρίου, ὅπερ περιβάλλει τὸν μέγαν τοῖχον τοῦ ἐξωτερικοῦ πύργου, παρετηρήσαμεν ὅτι ἐγένετο χρῆσις στηλῶν καὶ ἐκεῖ πρὸς γόμωσιν τῶν μεταξὺ τῶν βράχων διακένων.

Ἐκ τούτου ἐθεωρήσαμεν ἐπιβαλλομένην ἐν προσεχεῖ μέλλοντι τὴν ἀνασκαφὴν *ὁλοκλήρου τοῦ λόφου τούτου* εἰς μακρὰν ἔτι ἔκτασιν ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοιχαρίου.

Εὑρήματα ἐντεῦθεν ἔσχομεν δεκάδα περίπου μικρῶν στηλῶν καὶ πολλὰ τμήματα αὐτῶν· ἀλλ᾽ ἡ ἔρευνα δὲν ἐξετάθη ἐνταῦθα ἐπὶ πολὺ οὐδὲ διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν.

5) *Στοὰ (;) μετὰ τοίχων κεκονιαμένων ἐν τῇ πόλει.*

Τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, ὅπερ πέρυσιν ἐπ᾽ ἐλάχιστον ἀνεσκάψαμεν (βλ. *Πρακτικὰ* 1907, 181 ἀριθ. 3), ἠρευνήσαμεν ἐκ νέου δοκιμαστικῶς.

Ἐκ τῶν ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἔχει μῆκος 56.25 μ. περίπου· κατὰ τὰς στενὰς πλευρὰς δὲν ἐξηκριβώθη ἡ ἔκτασις αὐτοῦ, ἀλλὰ φαίνεται οὖσα 15 μ. περίπου, ἐπὶ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἥτις σῴζεται φέρουσα καὶ δύο ἀναλήμματα πρὸς τὰ ἔξω.

Κατὰ τὸ τέρμα αὐτῆς εὕρομεν τμῆμα μεγάλου πωρίνου κίονος, ηὐλακωμένου κατὰ τὸν δώριον τρόπον, ἔτι δὲ κεραμίδας στέγης καὶ πλεῖστα μαρμαροκονιάματα σκληρότατα ἀρίστης ἐργασίας.

Ἐκ τούτων ὑποθέτομεν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα θὰ ἀπήρτιζε μεγαλοπρεπῆ στοάν, ἀνοικτὴν πρὸς Νότον, ὁπόθεν καὶ ἡ θέα τῆς ἐκτεινομένης θαλάσσης εἶναι ἐξαίρετος, καὶ ἡ κατὰ

τὸ θέρος μὲν πνοὴ τοῦ συχνοτάτου ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀνέμου (κοινῶς «μπάτη» καλουμένου), κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα τὸ ὑπήνεμον τῆς θέσεως ἀπὸ τοῦ Βορρᾶ, καθίστα λίαν εὐάρεστον τὴν ἐκεῖ διαμονήν.

Οἱ τοῖχοι τοῦ οἰκοδομήματος ἔχουσι πάχος μετὰ μὲν τῶν ἀναλημμάτων 2.85 μ., ἄνευ δ' αὐτῶν 1.60 μ., ἐποιήθησαν δὲ διὰ μεγάλων λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὧν οἱ κάτω εἰσὶ μαρμαρόλιθοι, οἱ δὲ ἄνω λευκὰ μάρμαρα.

6) *Ναὸς παρὰ τὴν Στοάν· ἡ Ἀγορὰ τῶν Παγασῶν.*

Νοτίως καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐπὶ τοῦ κατωτάτω ἐπιπέδου τοῦ χώρου τούτου ἀπεκαλύψαμεν στερεοβάτην ἐστρωμένον ἐπιμελῶς διὰ μαρμαρίνων παχειῶν πλακῶν, ὧν πολλαὶ ἔχουσιν ἀφαιρεθῆ. Πρὸς τούτοις εὕρομεν καὶ ἀνθεμωτὴν κεραμίδα καὶ συντρίμματα ἄλλων ἐκ στέγης σημαντικοῦ οἰκοδομήματος.

Ἐκτείνεται δὲ ὁ στερεοβάτης οὗτος ἐπὶ μῆκος 14.50 μ. καὶ πλάτος 9.35 μ. καὶ ἀνήκει πιθανώτατα εἰς *ναόν*. Τὰ παρ' αὐτὸν ἔχουσι καλυφθῆ ὑπὸ χωμάτων, καὶ ὑπάρχει ὡς ἐκ τούτου ἐλπὶς εὑρέσεως ἀναθημάτων ὑπ' αὐτά, ἐξ ὧν θέλει ἐξακριβωθῆ τὸ πρᾶγμα.

Πρὸς τούτοις παρετηρήσαμεν ὅτι ἅπας ὁ περὶ τὴν Στοὰν καὶ τὸν Ναὸν χῶρος παρουσιάζει θεμέλια μεγάλων οἰκοδομημάτων, ἐξ ὧν καθίσταται πιθανὴ ἡ ἰδέα τῆς ὑπάρξεως ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης μεγαλοπρεποῦς καὶ εὐρείας ***Ἀγορᾶς*** τῆς πολυανθρώπου καὶ ἐμπορικωτάτης πόλεως τῶν Παγασῶν.

Μεταγενέστεραι ἀνασκαφαί, αἵτινες ἐπιβάλλεται νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐνταῦθα, θέλουσι βεβαίως φέρει εἰς φῶς ἀξιόλογα εὑρήματα.

7) *Μυκηναῖοι καὶ ἀρχαϊκοὶ τάφοι ἐν Παγασαῖς.*

Κατὰ τὸ Βορειοανατολικὸν πέρας τῆς ἀρχαίας πόλεως (βλ. ΜΤ ΓΤ τοῦ διαγράμματος εἰκ. 8) ὑπάρχει ἀτείχιστος λόφος καὶ φύσει ὀχυρός, εἰσχωρῶν βαθέως εἰς τὴν θάλασσαν ὡς ἀκρωτήριον, «Ταρσανᾶς» νῦν καλούμενος, διότι ἐκεῖ ἐπισκευάζονται καὶ ναυπηγοῦνται πλοιάρια σήμερον.

Παρ' αὐτὸν ὑπάρχουσιν ὀλίγαι οἰκίαι, ἐγένοντο δὲ κατὰ καιρούς, καὶ μάλιστα τῷ 1882, ὅτε κατεσκευάζετο ὁ λιμὴν Βόλου, βαθεῖαι ἐκχωματώσεις ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ ἄλλων, καθ' ἃς εὑρέθησαν πολυάριθμοι τάφοι· εἷς τούτων λέγεται ὅτι ἦτο θολωτός, ὃν ὁ εὑρὼν Μιχαὴλ Κωνσταντίνου («Γερομιχάλης» νῦν καλούμενος) λέγεται ὅτι ἐσύλησε μετ' ἄλλων τάφων καὶ κατόπιν ὁλοτελῶς ἐξηφάνισεν.

Ὅτι ἐντεῦθεν ἐξήχθησαν μυκηναῖα καὶ ἀρχαϊκὰ ἀγγεῖα, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ δημοσιεύματος τοῦ κ. P. Wolters (Ath. Mitt. XIX 1889, 263 κέ. καὶ πίν. 8-11), ἔνθα περιγράφονταί τινα τοιαῦτα εὑρήματα, ἐντεῦθεν προερχόμενα καὶ ἀγορασθέντα ὑπὸ φιλαρχαίων ἐν Βόλῳ, καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ κ. Π. Χ. Ἀποστολίδου.

Τούτων ἕνεκα ἐξετέλεσεν ἐνταῦθα τῷ 1901 ἀνασκαφὰς ὁ Ἔφορος κ. Β. Στάης (βλ. *Πρακτικὰ* 1901, 39-40), εὑρὼν περὶ τοὺς τεσσαράκοντα τάφους, ὧν τὰ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα κτερίσματα μετεκομίσθησαν εἰς Ἀθήνας καὶ κατετέθησαν ἁπλῶς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ.

Καὶ ἡμεῖς ἐξετελέσαμεν ἐνταῦθα μικρὰς ἐρεύνας, ἐξ ὧν ἐβεβαιώθη ἡ ὕπαρξις σημαντικοῦ συνοικισμοῦ, ὅστις ἴσως φθάνει δι' ἀλλεπαλλήλων στρωμάτων εἰς τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἧς ὅμως δὲν εὕρομεν ἔτι ἡμεῖς ἴχνη· ὁ κ. Τσούντας («*Προϊστ. Ἀκροπόλεις*» σελ. 3-4) εὗρεν ἐρευνήσας.

Τὸ εὕρημα ἡμῶν ὑπῆρξε *τάφος* εἰς 1.15 μ. βάθος ἀπὸ τῆς νῦν ἐπιφανείας· οὗτος ἐποιήθη διὰ τριῶν πλακῶν ἐκ σχιστολίθου καθ' ἑκατέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν, διὰ μιᾶς πρὸς τὴν κεφαλὴν καὶ ἑτέρας πρὸς τοὺς πόδας, καὶ ἐσκεπάσθη ὑπὸ δύο μεγάλων ὁμοίων, καλῶς ἡρμοσμένων. Ἔχει μῆκος 1.60 μ., πλάτος 0.32-0.36, βάθος 0.38. Οὐδὲν κτέρισμα ὑπῆρχεν ἐν αὐτῷ καὶ οὐδὲν ἴχνος καύσεως· κάτω ἦτο ἄστρωτος· τὰ δὲ ὀστᾶ ἦσαν λίαν ἐφθαρμένα. Αἱ πλάκες αὐτοῦ καλοῦνται νῦν «τῆς Πρόπαν», ἀλλ' ὀρύσσονται καί που κατὰ τὰς Παγασάς, ὡς λέγεται (πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 178).

Ὑπὸ τὸν τάφον ἐντὸς κεκαυμένων κονιορτωδῶν χωμάτων εὕρομεν *εἰδώλιον* καὶ τμήματα ὡραίων γραπτῶν κυλίκων τῆς *μυκηναίας* περιόδου· ὁ τάφος ἄρα ἐποιήθη κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν περίοδον (800-700 π.Χ.), διά τε τὸν λόγον τοῦτον καὶ διότι ὑπὲρ τὸν τάφον εἰς ἀντίστοιχα χώματα εὕρομεν τμήματα ἀγγείων μέλανος γανώματος τῆς Ε'-Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

8) *Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις περὶ τῶν Παγασῶν.*

α'.) *Προϊστορικαί, μυκηναῖαι καὶ ἀρχαϊκαὶ Παγασαί.*

Ἐκ τούτων καθίσταται φανερὸν ὅτι ἡ θέσις κατῳκεῖτο κατὰ τὴν *μυκηναίαν περίοδον* (1200-1000 π. Χ.) καί, ὡς φαίνεται, ἦτο λόγου ἀξία. Ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὴν *προμυκηναίαν*, καὶ δὴ τὴν *νεολιθικὴν* καὶ *χαλκῆν* περίοδον, κατῳκεῖτο ἐπίσης ὁ τόπος, ἀποδεικνύει ἥ τε μνημονευθεῖσα ἔρευνα τοῦ κ. Τσούντα καὶ *λαξευταὶ* οἰκήσεις ἐπὶ βράχων καὶ πολλαχοῦ τῆς πόλεως ἀπαντῶσαι (βλ. ΛΟ καὶ ΛΟ' ἐν τῷ διαγράμματι εἰκ. 8).

Τοῦτο ἀκριβῶς βεβαιοῖ καὶ ἡ ἀρχαία παράδοσις, λέ-

γουσα ὅτι ἐκεῖ ἐναυπηγήθη ἡ *'Αργὼ* ὑπὸ τοῦ Ἰάσονος καὶ ὅτι ἐκεῖθεν οἱ Ἀργοναῦται ἐξέπλευσαν εἰς Κόλχους [1]. Ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη δὲν εἶναι μεταγενεστέρα προσθήκη, ὡς λέγεται, καίπερ μετ' ἀμφιβολιῶν, ἐν Bädeker's, *Griechenland* 1904 σελ. 205, ἀπέδειξαν αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι.

Εἶναι δὲ περιέργως σημαντικώτατον σχόλιόν τι εἰς Ἀπολλωνίου Ἀργοναυτικῶν Α 238, ἔνθα ὑπό τινος γνώστου ἴσως τῆς θέσεως «Ταρσανᾶς» περιγράφονται αἱ (προϊστορικαὶ) Παγασαὶ ὡς «*ἀκρωτήριον* Μαγνησίας (Θεσσαλίας)· ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ πεπῆχθαι τὴν Ἀργώ».

Τὸ πρᾶγμα ἀπὸ *φυσικῆς* ἀπόψεως ἐξεταζόμενον, καθ' ἣν πάλαι τε, ὡς ἐνθυμοῦνται οἱ γέροντες, καὶ νῦν, ὡς λέγουσιν οἱ ναυτικοί, ἡ θέσις «Ταρσανᾶς=Ναύσταθμος» εἶναι ἡ καταλληλοτάτη καί, ὡς ἡμεῖς ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως καὶ ἐρεύνης ἐβεβαιώσαμεν, ἡ μόνη ἐν χρήσει ἀνὰ τὸν Παγασιτικὸν κόλπον πρὸς *ναυπηγίαν* πλοίων, οὐδεμίαν παρέχει δυσχέρειαν, ἵνα δεχθῶμεν ὅτι, ἄν ποτε ἐναυπηγήθη ἡ Ἀργὼ καί τις ἀξιόλογος στόλος εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἐκεῖ κατ' ἀνάγκην ἐκ τῆς φύσεως ἐπιβαλλομένην ἐναυπηγήθη, τοῦ ὑπερκειμένου δασωδεστάτου τότε Πηλίου χορηγοῦν-

[1] *Στράβ.* Θ' 436, 15 «ἀπὸ δὲ τῆς ναυπηγίας τῆς Ἀργοῦς καὶ *Παγασὰς* λέγεσθαι μυθεύουσι τὸν τόπον, οἱ δὲ πιθανώτερον ἡγοῦνται τοὔνομα τῷ τόπῳ τεθῆναι τοῦτο ἀπὸ τῶν *πηγῶν*, αἳ πολλαί τε καὶ δαψιλεῖς ῥέουσι»· ὅτι ἡ δευτέρα γνώμη, ἣν φαίνεται πρῶτος Δημήτριος ὁ *Σκήψιος* προτείνας (πρβλ. τὸ διεφθαρμένον ἀλλ' εὐκόλως συμπληρούμενον χωρίον τοῦ Ἡσυχ. λ. «Πάγανα [διορθωτέον ἴσως ***Πάγασα***]· σφῦρα . . . καὶ ἡ Ἀργὼ *ἐπάγη*»· τὸ μνημονευθὲν σχόλιον εἰς Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. προσθέτει μετὰ τὰ ἀνωτέρω: «ὁ δὲ Σκήψιος ἀπὸ τοῦ *πηγαῖς* περιρρέεσθαι τοὺς τόπους»· καὶ τὸ *Μέγα Ἐτυμολ.* ἐν λ. «Παγασαῖος» ἀναφέρει ὁμοίως ἀμφοτέρας τὰς ἐτυμολογικὰς ἐκδοχάς, ληφθείσας ἐκ τοῦ Στράβωνος ἐμφανῶς·) εἶναι ἐσφαλμένη, ἀποδεικνύει ὁ χρόνος τῶν διχρόνων ἐν τῷ ἀρκούντως παλαιῷ στίχῳ παρ' Ἡσιόδ., *Ἀσπίδι* 70 κέ.

«πᾶν δ' ἄλσος καὶ βωμὸς Ἀπόλλωνος Πᾰγᾰσαίου
λάμπεν ὑπαὶ δεινοῖο θεοῦ τευχέων τε καὶ αὐτοῦ».

Βλ. καὶ *Ἀγαθίαν* ἐν Παλατ. Ἀνθολ. IV 3, 66. Ἀπολλών. *Ἀργοναυτ.* Α 238. 318. 411. 524, ἔνθα πανταχοῦ τὸ α εἶναι βραχύ.

τος ἄφθονον πρὸς τοῦτο ξυλεἰαν· πρβλ. Εὐριπίδην, ***Μηδεία*** στ. 3 κ. ἑ.

> «μηδ' ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
> τμηθεῖσα πεύκη».

Κατὰ ταῦτα φαίνεται πιθανωτέρα ἡ παραγωγὴ τῆς λέξεως ἐκ ῥίζης ***παγ-*** τοῦ ***πήγνυμι***, σχετικὴ δὲ ἡ λέξις πρὸς τὸ ***πάγος*** διὰ τὸ λοφῶδες τοῦ τόπου, ἢ πρός τινα διαλεκτικὴν λέξιν ***πάγασα*** (ἐκ τοῦ ***πήγνυμι*** = «***σφῦρα***» κατὰ Ἡσύχιον) ἐκ τοῦ κυριωτέρου ὀργάνου τῶν ναυπηγῶν [1].

Οἱ δὲ προϊστορικοὶ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τούτων θὰ ἦσαν οὐ μόνον, ἢ οὐχὶ πάντοτε, ***Μινύαι***, ἀλλὰ καὶ ***Ἀχαιοί***· τοὐλάχιστον χωρίον τι τοῦ Ἡσυχίου λ. «Παγασίτης Ἀπόλλων· παρὰ ***Ἀχαιοῖς ἐν Παγασαῖς*** καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς» [2] φαίνεται εὐνοοῦν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἣν ἐξ ἄλλου αἱ οὐχὶ μακρὰν κείμεναι ἀκμαιότεραι τότε ***Φθιώτιδες Θῆβαι***, ἡ ***μητρόπολις*** τῶν κατὰ τὰ μέρη ταῦτα Ἀχαιῶν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 191, καθιστῶσι πολὺ πιθανήν.

Τῶν δὲ ***ἀρχαϊκῶν*** Παγασῶν, ἤτοι τῶν μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ, ἡ μὲν ὕπαρξις βεβαιοῦται ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ δὲ μικρὰ σημασία ὑποτίθεται ἐκ τῆς μὴ ἀναφορᾶς αὐτῶν ἐν τῷ Ὁμηρικῷ Καταλόγῳ τῶν νεῶν, ἐκτὸς ἂν θεωρήσωμεν τὰς Παγασὰς περιλαμβανομένας ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς παρακειμένης ***Ἰωλκοῦ*** (νῦν ***Κάστρο*** τοῦ Βόλου).

[1] «***Πάγασα*** θύρα· καὶ Παγασαί· (γραπτέον σφῦρα ἢ σφυρά)» ὑπάρχει ἐν ἑτέρᾳ γλώσσῃ τοῦ Ἡσυχίου, ἣν σχετιστέον πρὸς τὸ «***σφυρά***· τῶν ὀρῶν τὰ ἐπίπεδα καὶ κατώτατα» τοῦ αὐτοῦ. Ἡ λέξις ***πάγασα*** φαίνεται ὅτι εἶναι διαλεκτική· ἴσως ἐλέγετο καὶ ***πάγασος*** (;)· πρβλ. Σχολ. εἰς Ἀσπίδα Ἡσιόδ. ἔ. ἀ.: «***Πάγασος***. πόλις τῆς Θεσσαλίας, τόπος ὠνομασμένος παρὰ τὸ ἐκεῖ τὴν Ἀργὼ πεπῆχθαι κτλ.»· θὰ ἐσήμαινε δὲ ἢ τὴν σφῦραν τῶν ναυπηγῶν ἢ ὅ τι ἡ λέξις ***πάγος***· ἀκριβῶς ἀμφότερα εὐνοεῖ ἡ θέσις τῶν Παγασῶν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ναυπηγεῖον.

[2] Σημαντικὴ εἶναι ἡ προσθήκη τοῦ εἰς Ἀσπίδα Σχολ. ἔ. ἀ. «Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικὸς ἐν τῇ περὶ χρηστηρίων τὸν ἐν Παγασαῖς Ἀπόλλωνα ὑπὸ *Τροφωνίου* ἱδρῦσθαι φησί», ἐξ ἧς ἐμφαίνεται λίαν παλαιὰ σχέσις τῶν Νοτίων Ἑλλήνων πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, περὶ ἧς εἴπομεν τὰ δέοντα ἀνωτέρω σελ. 190-191 καὶ 200. Ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐλέγετο ***Παγασίτης*** καὶ ***Παγασαῖος*** βεβαιοῦσιν αἱ πηγαί.

β'.) Ἱστορικαὶ Παγασαὶ τῆς Ε' καὶ Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Ἴχνη τῶν Παγασῶν ἐκ τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος εὕρομεν ἐν τῷ παρόντι τὸν ἐσωτερικὸν πύργον ἐκ τῶν πέρυσιν ἀνασκαφέντων (βλ. ***Πρακτικὰ*** 1907, 175 καὶ *Ἐφ. Ἀρχ.* 1908, 1) καὶ τὸν πρῶτον μετ' αὐτόν, ἀνωτέρω σελ. 207 μνημονευθέντα.

Ἐπίσης εὑρέθησαν ἐντὸς τῶν πλίνθων τῶν ἀνασκαφέντων πύργων θραύσματα ἀρίστων ἀγγείων τοῦ ἐρυθρομόρφου ὕφους, τῶν μέσων που τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καί τινα ὀλίγον ὑστέρων χρόνων ἐν θέσει «Ταρσανᾶς» (βλ. ἀνωτέρω σελ. 213).

Πρὸς τούτοις καὶ τὰ μήπω ἐξερευνηθέντα τείχη, τὰ Νοτίως τῆς πόλεως εὑρεθέντα (βλ. ἀνωτέρω σελ. 203), φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους.

Τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ἡ παράδοσις: διότι παρ' Ἡροδότῳ VII 193 λέγεται ὅτι κατὰ τὸ 480 π. Χ. «οἱ βάρβαροι... κάμψαντες τὴν ἄκρην Μαγνησίας (τὸ νῦν «Τρίκερι» βεβαίως) ἰθέαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ ***Παγασέων*** φέροντα», ἔνθα αἱ Παγασαὶ νοοῦνται μᾶλλον ὡς πόλις, ἢ τοὐλάχιστον ὡς κώμη τις, ἧττον δὲ ὡς θέσις ἁπλῆ.

Ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ Παγασαὶ περὶ τὸ 450 π. Χ. ἦσαν σπουδαία ἐμπορικὴ πόλις: τοῦτο συμπεραίνομεν ἔκ τινος στίχου τῶν «Φορμοφόρων» τοῦ κωμικοῦ ***Ἑρμίππου***, ζήσαντος ἐπὶ Περικλέους, ἔνθα λέγει (**Kock, Frg. Com. Gr.** I σελ. 243 ἀριθ. 63 στίχ. 19): «***αἱ Παγασαὶ δούλους καὶ στιγματίας παρέχουσιν***» καὶ ἐκ τοῦ Πλούτου τοῦ Ἀριστοφάνους στίχ. 521 κ.ἑ. (τοῦ 409 π. Χ.), ἔνθα πρόκειται περὶ τῶν ***Παγασῶν*** πιθανῶς:

κερδαίνειν βουλόμενός τις
ἔμπορος ἥκων ἐκ *Θετταλίας* παρ' ἀπίστων ἀνδραποδιστῶν.

Φαίνεται δ' ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος αἱ Παγασαὶ δὲν εἶχον τειχισθῆ ἐξ ὁλοκλήρου ὡς πόλις, ἀλλὰ κατὰ τμήματα· τὸ αὐτὸ ἴσως ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ, ἐπεκτεινομένου τοῦ τοιούτου τειχισμοῦ.

Ἀλλὰ περὶ τὸ 400 π. Χ. ἐποιήθησαν τὰ ὡραῖα καὶ ἰσχυρὰ τείχη τῶν Παγασῶν, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 203. Οἱ ποιήσαντες ταῦτα θὰ ἦσαν οἱ τότε πλούσιοι καὶ ἰσχυροὶ Φεραῖοι· πάντως τὸ νὰ δεχθῶμεν αὐθυπαρξίαν τῆς πόλεως τῶν Παγασῶν ἀπαγορεύει ἡ ἔλλειψις νομισμάτων.

Καὶ ἡ παράδοσις ὅμως ἀναφέρει τὰς Παγασὰς ὡς «***ἐπίνειον Φεραίων***» (Σουΐδας ἐν λ. Παγασ[αί]· Στράβων Θ' 436, 15 «***ἐπίνειον δὲ τῶν Φερῶν Παγασαί***». Ἐκ τοῦ Ἁρποκρατίωνος (λ. ***Παγασαί***) συμπεραίνομεν ὅτι τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος αἱ Παγασαὶ ἦσαν «***ἐπίνειον τῶν Φεραίων***· διότι ὁ ἀνωτέρω ἀντλεῖ ἐκ τοῦ ***Θεοπόμπου***, μαθητοῦ τοῦ Πλάτωνος «ἐπίνειόν εἰσι Φεραίων αἱ Παγασαί, ὡς Θεόπομπος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν Φιλιππικῶν ***δηλοῖ***»· ἐξ αὐτοῦ θὰ ἤντλησε καὶ ὁ Στράβων καὶ ὁ Σουΐδας ἐντεῦθεν καὶ ὁ Φώτιος καὶ τὸ Μέγα Ἐτυμ. ἕ.ἄ.· ἐξ ἄλλου ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῶν Φερῶν Ἰάσονος Μηριόνης κατῴκει ἐν Παγασαῖς (Πολύαιν. VI 1, 6), καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὅτι κατεῖχε τὰς Παγασὰς (Πολύαιν. VI 2, 1)· ἔζησαν δ' ἀμφότεροι μεταξὺ 390-360 π. Χ. περίπου· ἔτι δὲ λέγει ὁ αὐτὸς Θεόπομπος (Frg. Hist. Gr. I σελ. 332 ἐκ τοῦ Σχολ. εἰς Ἰλιάδ. Ω 428) ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Παγασαῖς ἱερὸν τοῦ Διονύσου Πελέκεως, ὅπερ ἐξαιρετικῶς ἐτίμα ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τῶν Φερῶν.

Κατὰ τὰ μέσα τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἀναφέρονται αἱ Παγασαὶ ὡς τετειχισμέναι καὶ ἰσχυραί, ἀφ' οὗ παρὰ Δημοσθ. I 9. 13 λέγεται ὅτι ἐπολιορκήθησαν καὶ κα-

τελήφθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου: «καὶ πάλιν, ἡνίκα Πύδνα Ποτείδαια Μεθώνη ***Παγασαί***, τἆλλ', ἵνα μὴ καθ'ἕκαστα λέγων διατρίβω, ***πολιορκούμεν' ἀπηγγέλλετο*** » καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς Φίλιππος «Θετταλίας ἐπέβη· μετὰ ταῦτα Φερὰς ***Παγασὰς*** Μαγνησίαν πάνθ' ὃν ἐβούλετ' εὐτρεπίσας τρόπον, ᾤχετ' εἰς Θρᾴκην»· ὁμοίως ὁ ***Διόδ.*** XVI 31, 6. Μετ' οὐ πολὺ οἱ Θεσσαλοὶ «***Παγασὰς ἀπαιτεῖν*** αὐτόν (ἐνν. Φίλιππον) εἰσιν ἐψηφισμένοι, καὶ Μαγνησίαν κεκωλύκασι τειχίζειν» (Δημοσθ. I 22 καὶ II 11), ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι φαίνεται ὅτι εἶχον ἀποφασίσει νὰ στείλωσιν «ἀπόστολον» «εἰς Παγασὰς (Δημοσθ. IV 35· πρβ. XIX 163)», ὁ δὲ στρατηγὸς αὐτῶν Καλλίας κατέλαβε μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῷ Παγασιτικῷ κόλπῳ πόλεων καὶ τὰς «συμμαχίδας», ὡς ἐκείνας, τοῦ Φιλίππου Παγασὰς ([Δημοσθ.] XII 5).

Ἐκ πάντων τούτων καθίσταται ἐμφανὲς ὅτι αἱ Παγασαὶ ἦσαν πόλις τετειχισμένη καὶ λόγου ἀξία κατὰ τὸ α΄ ἥμισυ τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

γ΄.) *Αἱ Παγασαὶ κατὰ τὴν Μακεδονικὴν περίοδον.*

Ἀπὸ τῶν μέσων τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος αἱ Παγασαὶ ἀπετέλεσαν τμῆμα τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατασταθείσης παλαιᾶς τετραρχίας τῆς Πελασγιώτιδος, ὑπὸ τοὺς Φεραίους πάντοτε οὖσαι.

Μέχρι δὲ τῆς κτίσεως τῆς παρακειμένης Δημητριάδος (293 π.Χ.) ἤκμαζον μέν, ἀλλ' οὐχὶ τόσον, ὅσον εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Γ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος.

Διότι αἱ εὑρεθεῖσαι στῆλαι καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσι κατ' ἐλάχιστον μὲν εἰς τὴν Δ΄, κατὰ μέγιστον δὲ τμῆμα εἰς τὴν Γ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδα.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἀντίκειται σπουδαίως πρὸς τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, καὶ ὡρισμένως πρὸς τὴν παρὰ Στράβωνι

πληροφορίαν (Θ΄ 436, 15), ἔνθα αἱ Παγασαὶ ἀναφέρονται ὡς «*πολίχνη*», ἐξ ἧς μάλιστα ἀφῃρέθησαν καὶ κάτοικοι πρὸς συνοικισμὸν τῆς Δημητριάδος (πρβλ. ἐν τούτοις Πλούταρχ. β. Δημητρίου LIII, ἔνθα τοιαῦται λεπτομέρειαι δὲν ἀναφέρονται).

Ἀλλ᾽ ὁ Στράβων φαίνεται ὅτι τὴν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ὄψιν τῶν πόλεων ἐκείνων, μετήγαγε καὶ εἰς προγενεστέραν περίοδον· διότι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἢ τοῦ γεωγράφου καὶ ἱστορικοῦ, ὃν εἶχεν ὑπ᾽ ὄψει, ἡ Δημητριὰς «συνέσταλται μέν, τῶν δ᾽ ἐν τῇ Μαγνησίᾳ πασῶν (ἐνν. πόλεων) ὅμως διαφέρει».

Καὶ ὅμως ἅπας ὁ χῶρος τῆς Δημητριάδος φύσει ὀλίγας μόνον χιλιάδας κατοίκων δύναται νὰ περιλάβῃ, καὶ δὴ τρεῖς μέχρι τεσσάρων· ἐξ ἄλλου δὲ ἡ πόλις αὕτη ὡς ἐφ᾽ ὑψηλοῦ κειμένη εἶναι ἀπρόσφορος δι᾽ ἐμπορικὴν κίνησιν, ἀφ᾽ οὗ μετὰ μεγίστης δυσχερείας δύναται νὰ ἀνέλθῃ ἐκεῖ φορτηγὶς ἅμαξα, κατάλληλος δὲ πρὸς ἀσφαλῆ διαμονὴν στρατοῦ. Καὶ αἱ ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι, ἃς ἐξετελέσαμεν ἐν Δημητριάδι (βλ. ***Πρακτικὰ*** 1907, 171 κέ.), ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἦτο μικρὰ καὶ οἱ κάτοικοι πτωχοὶ καὶ οὐδεμία σπουδαία ἐμπορικὴ κίνησις ἐγίνετο ἐκεῖ.

Οὕτω νομίζομεν ὅτι αἱ Παγασαὶ ἀπετέλουν *συμπλήρωμα* τῆς Δημητριάδος ἔκτοτε, οὖσαι ἡ πόλις τοῦ ἐμπορίου, τοῦ πλούτου, τῆς κινήσεως καὶ τῆς ζωῆς, ἐν ᾧ ἡ Δημητριὰς παρέμενεν ὡς στρατιωτικὸν κέντρον. Ἴσως λοιπὸν ἡ φημιζομένη ἀκμὴ τῆς δευτέρας πόλεως δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν πρώτην.

Καὶ ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν, ἃς ὑπεστήριζεν ὁ Κάσσανδρος, θέλων νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὰς διὰ συνοικισμοῦ ἑτέρων πόλεων (πρβλ. *Διόδωρ.* XX 110), πρὸς τὴν Δημητριάδα, ἣν ὑπεστήριζεν ὁ Δημήτριος, ὁ Ἀντίγονος καὶ Φίλιππος ὁ Ε΄, δὲν κατανοεῖται, ἂν δὲν θεωρηθῇ ὡς ἀπευ-

θυνόμενος πρὸς τὰς Παγασάς, πρὸς τὴν ἔκπαλαι μίαν τῶν ὀλίγων ἀρίστων ἐξόδων τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν θάλασσαν, ἧς ἀντίπαλος ἐπίφοβος ἦσαν αἱ Φθιώτιδες Θῆβαι.

Οὕτως ἑρμηνεύεται ἡ ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε΄ τῷ 217 π.Χ. καταστροφὴ τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως, ἐξ ἧς αἱ Παγασαὶ ἀνυψώθησαν εἰς μεγίστην ἀκμήν· ἐκ τῶν χρόνων δὲ τούτων προέρχονται καὶ αἱ πλεῖσται τῶν Παγασιτικῶν στηλῶν.

δ΄.) Αἱ Παγασαὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν καὶ Βυζαντιακὴν περίοδον.

Κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς πολέμους ἀπὸ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς Γ΄ π.Χ. ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ 146 π.Χ., ὧν θέατρον ὑπῆρξε κατὰ μέγα μέρος ἡ Θεσσαλία, φαίνεται ὅτι τὰ τείχη τῶν Παγασῶν ἐκρημνίσθησαν εἴτε ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Φιλίππου (πρβλ. Πολύβ. XVIII 3), ἵνα μὴ γίνωσιν ὁρμητήριον τῶν ἀντιπάλων, εἴτε ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἢ τοῦ Τίτου Κοΐντου Φλαμινίνου (πρβλ. Πλούταρχ. β. Τίτου XII. Liv. 34, 51), καίτοι τοιοῦτόν τι ὡρισμένως δὲν ἀναφέρεται, εἴτε ἄλλως. Ἀλλ᾽ ἦτο τοῦτο πολὺ εὔλογον νὰ συμβῇ, τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἀνωτέρω γινομένων περὶ τὴν Δημητριάδα μάλιστα καὶ τὰς Φερὰς κατὰ τὰ ἔτη 194 -190 π. Χ. καὶ περαιτέρω ἔτι.

Ἐν αὐτοῖς οὐδαμοῦ ἀναφέρονται αἱ Παγασαί· ἀλλ᾽ ἴσως δέον νὰ ὑπονοῶμεν αὐτὰς ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς Δημητριάδος, μεθ᾽ ἧς εἶχεν ἔκτοτε κοινὰς τὰς τύχας.

Ἡ δὲ ἐπισκευὴ καὶ ἀνοικοδόμησις τῶν τειχῶν τῶν Παγασῶν ἐγένετο πιθανῶς περὶ τὴν αὐτὴν περίοδον, ἤτοι πρὸ τοῦ 146 π. Χ. Κατὰ ταῦτα αἱ ἐν τοῖς ἀνασκαφεῖσι πύργοις τῶν Παγασῶν εὑρεθεῖσαι στῆλαι θὰ ἦσαν *ἀρχαιότεραι τοῦ ἔτους τούτου*· πρὸς τὴν εἰκασίαν ταύτην δὲν ἀνθίστανται τὰ εὑρεθέντα μνημεῖα σοβαρῶς.

Τὴν γνώμην ταύτην εὐνοοῦσιν ἐπίσης ὅ τε τρόπος τῆς

οἰκοδομίας τῶν ἐξωτερικῶν πύργων καὶ αἱ εὑρεθεῖσαι μετὰ μονογραφημάτων καὶ συμπιλημάτων κέραμοι αὐτῶν, αἱ λιθοβόλοι σφαῖραι καὶ ἄλλαι ἀποδείξεις, περὶ ὧν ἐκτενέστερον θὰ διαλάβωμεν ἐν τῇ εἰδικῇ ἐκδόσει τῶν Παγασιτικῶν στηλῶν.

Ὅτι δ' ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως ἤκμαζον αἱ Παγασαί, ἀποδεικνύουσι πολλαὶ ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί, ἃς ὁ κ. Kern (Inscr. Graec. IX 2 ἀριθμ. 1115. 1116. 1118. 1120. 1121) πάσας ἀποδίδει ἐσφαλμένως, καίπερ ἀμφιβάλλων, τῇ Δημητριάδι, ἐν ᾧ τινὲς εὑρέθησαν ἀσφαλῶς ἐν αὐταῖς ταῖς Παγασαῖς, καὶ δὴ αἱ ὑπ' ἀριθμ. 1117. 1119, εὑρεθεῖσαι ὅπου καὶ ἡ αὐτόθι ὑπ' ἀριθ. 359, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐν τῷ Κάστρῳ τοῦ Βόλου, ὅπερ ἐκτίσθη δι' ὑλικοῦ ἐκ Παγασῶν μάλιστα μετακομισθέντος. Ἀλλ' αἱ τελευταῖαι αὗται ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἐπὶ τόπου, ὡς ἀνατεθεῖσαι εἰς τὸ ἱερὸν τῆς ***Ἀρτέμιδος Ἰωλκίας,*** ὅπερ ἔχομεν πολλοὺς λόγους νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑπῆρχεν ***ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου*** παρὰ τὴν νῦν ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Θεοδώρων.

Καὶ μέχρι τῆς Γ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπάρχουσιν ἔν τινι ἀκμῇ αἱ Παγασαί· τὸ ὑδραγωγεῖον, νῦν «Δόντια» καλούμενον, τότε πιθανῶς κτισθέν, καὶ ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ εἰς Ῥωμαίους αὐτοκράτορας, ἐνταῦθα εὑρεθεῖσαι (IG IX 2 ἀριθμ. 1136. 1137. 1138 καὶ ἑτέρα ἀνέκδοτος ὑφ' ἡμῶν εὑρεθεῖσα), βεβαιοῦσι τοῦτο.

Τὰ ἐρείπια τῶν Παγασῶν ἀπὸ τῆς Δ' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος δέονται ἐπιμελεστέρας ἐρεύνης ἐν τῷ μέλλοντι, ὁπότε, ὡς ἐλπίζομεν, θὰ ἐρευνηθῶσι καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ σχετικαὶ πηγαὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας παραδόσεως τῶν μέσων αἰώνων καὶ νεωτέρων χρόνων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31η Δεκεμβρίου 1908.

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1907 δὲν ἐτέθησαν πᾶσαι αἱ παρασκευασθεῖσαι εἰκόνες, τινῶν δ' οἱ ἀριθμοὶ συνεχύθησαν ἐξ ἀβλεψίας τοῦ τυποθέτου· οὕτω
γραπτέον ἐν σελ. 178 εἰκ. 6 ἀντὶ εἰκ. 12.
» » » 178 » 7 » » 13.
» » » 179 » 8 » » 14.

Ἐν τῇ *Ἐφημ. Ἀρχαιολ.* 1906 σελ. 27 προσθετέον ὅτι μετρικὴ ἐπιγραφὴ εἴς τινα Τεγεάτην εὑρέθη ἐν Πειραιεῖ (*Ἐφ. Ἀρχ.* 1885 σελ. 12).

Ἐν τῇ *Ἐφημ. Ἀρχαιολ.* 1907 σελ. 112 ἀριθ. 30 ἡ ἐκ Τεγέας ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη κακῶς· κατὰ πληρέστερον ἔκτυπον, ὅπερ ἐστάλη τῷ σεβαστῷ καθηγητῇ κ. Σπυρ. Βάσῃ, δέον, ὡς εἶπεν ἡμῖν, νὰ ἀναγνωσθῇ «*Ἀλέξανδρε χέρε*»

Ἐν *Ἐφημ. Ἀρχαιολ.* 1908, 82 ἀριθ. 9 γραπτέον «*Γαῖον*» ἀντὶ «*Γάιον*».

Ἀνωτέρω ἐν σελ. 181 στίχ. 11 καὶ ἐν σελ. 183 στίχ. 4 γραπτέον *εἰκ. 6 ΑΖ* καὶ *εἰκ. 6 ΒΖ* ἀντὶ εἰκ. 5 ΑΖ, εἰκ. 5 ΒΖ. Ἐν δὲ σελ. 189 στίχ. 24 γραπτέον *ὑπὲρ* ἀντὶ εἰς.

Α. Σ. Α.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Εἶχον ἤδη ἐκτυπωθῆ τὰ ἀνωτέρω, ὁπότε διενεμήθη τὸ Annual of the British School of Athens τόμ. XIV τοῦ 1907/8, ἔνθα οἱ κκ. Wace, Droop καὶ Thomson γράφουσιν ἐν σελ. 199-223 τὰ τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Ζερελίων, περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 152-155. Ἰδοὺ τὰ σημεῖα ἐπαφῆς τῶν συμπερασμάτων αὐτῶν πρὸς τὰ ἡμέτερα:

Ἐν σελ. 222 ὑποστηρίζουσιν ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῆς χαλκῆς περιόδου ἐν Θεσσαλίᾳ εἶναι σύγχρονος πρὸς τὴν τῶν τροχηλάτων ἀγγείων καὶ τὴν ἐν Κρήτῃ Late Minoan III· ἐναντίον τῆς γνώμης ταύτης εἶναι τὰ ἡμέτερα ἀνωτέρω ἐν σελ. 154 καὶ 191-192 (βλ. καὶ 180, 188 καὶ 199-200) συμπεράσματα.

Ἐν σελ. 223 δέχονται σχέσιν ἀποικισμοῦ τῆς Βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Θεσσαλίας ἐκ τῆς Νοτίου Ἑλλάδος,

πρὸς ὃ καὶ ἡμεῖς συμφωνοῦμεν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν σελ. 190-191, 200 καὶ 215 σημ. 2 εἰρημένα.

Αὐτόθι τὴν ἐμφανῆ κατάπτωσιν τῆς Θεσσαλίας κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον, ἣν ἡμεῖς θεωροῦμεν ὡς *προϊστορικὸν μεσαίωνα* (σελ. 191. 192. 200), ἑρμηνεύουσιν ὡς δηλοῦσαν ***φυλετικὴν*** διαφορὰν τῶν Θεσσαλῶν καὶ Βορείων Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Νοτίους· τὸ σπουδαῖον τοῦτο *ἐθνολογικὸν* συμπέρασμα ἡμεῖς θεωροῦμεν πρόωρον, ὡς μὴ ἐστηριγμένον ἐπὶ σημαντικῶν ἀποδείξεων.

Ἐν σελ. 199 λέγουσιν ὅτι ἡ *Ὁμηρικὴ* Ἴτωνος εἶναι ἡ αὐτὴ τῇ προϊστορικῇ ἐπὶ τοῦ λόφου Ζερέλια· περὶ τούτων ὅμως πρβλ. ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω σελ. 158-159.

Αὐτόθι ἐκφράζουσι τὴν εἰκασίαν ὅτι ὁ *ναὸς* τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς πρέπει νὰ ζητηθῇ μᾶλλον παρὰ τὸ Κιέριον· τὴν γνώμην ταύτην εἴχομεν ἤδη γράψει ἐν τοῖς δοκιμίοις καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ἀφῃρέσαμεν, τὸ μὲν ὡς πρόωρον, διότι πρέπει νὰ ἐξαντληθῶσιν αἱ εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐν σελ. 162-163 θέσεις ἔρευναι, τὸ δὲ ὡς ἀνθισταμένην εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (Χ 1, 10) λεγόμενα.

Ἡ ἔκθεσις τοῦ κ. Vollgraff, περὶ ἧς εἴπομεν ἐν σελ. 155 σημ. 1, δημοσιεύεται ἐν τῷ εἰρημένῳ Annual σελ. 224-225. Ὁ κ. Vollgraff ἀνεγνώρισε τὴν ἀκρόπολιν ***Καραούλι*** (βλ. ἀνωτέρω σελ. 164-165), ἀλλ' οὐδὲν σαφὲς εἶδε περὶ τῶν ἐν γένει τειχῶν τῶν τεσσάρων περιόδων τῶν Φθιωτίδων Θηβῶν.

Καὶ περὶ τοῦ ἐν Ἰτώνῳ ἀνασκαφέντος οἰκοδομήματος, ὅπερ θεωρεῖ ὡς ναὸν ὁ κ. Vollgraff, γράφει τὰ δέοντα ἔ. ά., πρὸς ἃ συμφωνοῦσι πλήρως τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα ἀνωτέρω ἐν σελ. 155-158. Α. Σ. Α.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ 1908

Κατὰ τὸ ἔτος 1908 συνεπληρώθη ἡ ἀνύψωσις ὁλοκλήρου τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου τοῦ Ἐρεχθείου μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ἐπικρανίτιδος συμπεριλαμβανομένης καὶ ταύτης. Ἀνεκαινίσθη ἡ πρόστασις τῶν Καρυατίδων ἐκτελεσθεισῶν τῶν ἑξῆς ἐργασιῶν:

α΄) Ἐξησφαλίσθη ἡ θεμελίωσις τῆς προστάσεως, ἀντικατασταθέντων τῶν βεβλαμμένων πωρίνων λίθων τῶν ἀποτελούντων τὸ ὑπόβαθρον διὰ νέων τοιούτων ἐκ λίθων Πειραιῶς.

β΄) Ἀνετοποθετήθησάν τινες τῶν λίθων τοῦ θωρακίου εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις συμπληρωθέντες κατὰ τὰ ἐλλείποντα αὐτῶν μέρη.

γ΄) Ἀνετοποθετήθη ὁλόκληρος ἡ κορωνὶς τοῦ θωρακίου συμπληρωθεῖσα διὰ πλείστων τεμαχίων.

δ΄) Ἀνετοποθετήθησαν εἰς τὰς οἰκείας αὐτῶν θέσεις ἅπασαι αἱ Καρυάτιδες συγκολληθεῖσαι προηγουμένως καταλλήλως, καθόσον ἡ εἰς αὐτὰς γενομένη ἐπισκευὴ κατὰ τὸ 1844 δι' ἐνθέτων σιδήρων πολλὰς ζημίας εἶχεν ἐπιφέρει εἰς ταύτας. Αἱ ὑπὸ στοιχ. ΑΑ φωτογραφίαι τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰμχωφ ἐν ἔτει 1844 ἀνακαινισθείσης κεφαλῆς μιᾶς τῶν Καρυατίδων ἐνδεικνύουσι τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὑρίσκετο ἤδη ἡ κεφαλὴ αὕτη καὶ ὁ ἀρχαῖος κορμὸς ἕνεκα τοῦ κακοῦ τρόπου τῆς συνδέσεως.

ε΄) Ἀνετοποθετήθη ὁλόκληρον τὸ ἐπιστύλιον τῶν Καρυατίδων, ἀντικατασταθέντος τοῦ ἐν ἔτει 1844 τεθέντος νέου ἐπιστυλίου διὰ τῶν ἀνευρεθέντων ἀρχαίων τεμαχίων.

ϛ΄) Ἀνετοποθετήθησαν εἰς τὰς θέσεις των τά τε σωζόμενα τρία φατνώματα ὡς καὶ τὸ εὑρισκόμενον εἰς πέντε τεμάχια παρὰ τὸ μνημεῖον τέταρτον φάτνωμα.

Ἡ τοποθέτησις τοῦ τε ἐπιστυλίου καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ φατνωμάτων ἐγένετο κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ὁλόκληρον τὸ βάρος αὐτῶν νὰ μεταδίδηται ἀπ' εὐθείας διὰ σιδηρᾶς στεφάνης τοποθετημένης ἐκτὸς τοῦ ἐπιστυλίου ἐπὶ τριῶν σιδηρῶν στύλων καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν Καρυατίδων, αἵτινες πλέον οὐδὲν ἀπολύτως βάρος φέρουσιν. Ἡ ὑπὸ στοιχ. Β φωτογραφία δεικνύει σαφῶς τὸν τρόπον τῆς τοποθετήσεως τῆς σιδηρᾶς στεφάνης.

Ἡ ἀνεύρεσις τῶν ἀρχαίων ἐπιστυλίων τῆς προσόψεως τῆς Προστάσεως τῶν Καρυατίδων καθώρισεν ὅτι τὸ πλάτος τοῦ μὲν α΄ διακένου (ἀπ' ἄξονος εἰς ἄξονα) εἶναι μ. 1.672, τοῦ μεσαίου μ. 1.655, τοῦ δὲ τελευταίου (τοῦ πρὸς ἀνατολὰς) μ. 1.745, ἤτοι ὅτι καὶ τὰ τρία διάκενα εἶναι ἐντελῶς ἀνόμοια, ὡς ἦτο τοῦτο γνωστὸν καὶ διὰ τὰ τῶν ἑκατέρωθεν πλευρῶν, διότι ἐτοποθετήσαμεν τὸ κέντρον ὅλων τῶν Καρυατίδων κατὰ τὴν ἕνωσιν τῶν διαφόρων ἐπιστυλίων.

Κατηδαφίσθη ὁ ἐν ἔτει 1838 κατασκευασθεὶς τοῖχος κατὰ τὴν ΜΔ γωνίαν τῆς Δυτικῆς προσόψεως καὶ ἀπεκαλύφθη ὁλοσχερῶς ἡ θέσις ἔνθα ἔκειτο ὁ τάφος τοῦ Κέκροπος καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἕνεκα τούτου εἶχε κατασκευασθῆ ἡ στερέωσις τῆς ΜΔ γωνίας τοῦ Ναοῦ καὶ μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς προστάσεως τῶν Καρυατίδων. Ἐπειδὴ τὸ ὑπερκείμενον τοῦ τάφου μέγα τεμάχιον μαρμάρου, ἐφ' οὗ στηρίζεται ἡ ΜΔ γωνία τοῦ Ναοῦ, ἦτο τεθραυσμένον ὑπεστηρίχθη τοῦτο διὰ χυτοσιδηρᾶς στήλης.

Ἀνετοποθετήθη ἐπίσης εἰς τὴν θέσιν της ὁλόκληρος ἡ παραστὰς τῆς θύρας τῆς ἀπὸ τῆς προστάσεως τῶν Καρυατίδων πρὸς τὸ προστομιαῖον, καθόσον πάντα τὰ τεμάχια

τὰ ἀποτελοῦντα τὴν παραστάδα ταύτην εἶχον ἀνάγκην ἐπισκευῆς καὶ συγκολλήσεως.

Ἐν τέλει ἀπεκαθαρίσθησαν ἅπασαι αἱ παρειαὶ καὶ ὁ πυθμὴν τῆς Ἐρεχθηΐδος θαλάσσης ἀπὸ τῶν διαφόρων τειχισμάτων ὥστε νὰ ἀναφανῶσιν οἱ ἀρχαῖοι τοῖχοι καὶ ὁ βράχος. Ἐγένετο ἐπίσης καὶ ἡ ἀνατοποθέτησις τῶν λίθων τῆς ΒΑ παραστάδος τοῦ Ναοῦ τούτου καθόσον, κατὰ τὴν μερικὴν ἀναστήλωσιν τῆς παραστάδος ταύτης τὴν γενομένην κατὰ τὸ ἔτος 1838, οἱ διάφοροι λίθοι οἱ ἀποτελοῦντες ταύτην ἐτέθησαν ὡς ἔτυχεν ὁ εἷς ἐπὶ τοῦ ἄλλου χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ πραγματικὴ θέσις αὐτῶν, ἐν ᾧ πρὸ παντὸς σημαίνοντες λίθοι ἀνήκοντες εἰς τὴν παραστάδα ταύτην καὶ ἰδίως εἰς τὴν βάσιν ταύτης οὐδόλως εἶχον χρησιμοποιηθῇ. Οὕτω σήμερον ὁλόκληρος ἡ παραστὰς ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς αὐτῆς λίθους τοποθετημένους εἰς τὰς πραγματικὰς αὐτῶν θέσεις, ἐξαιρέσει δύο λίθων, τοῦ 6ου καὶ 7ου (ἀρχομένης τῆς ἀριθμήσεως ἀπὸ τοῦ ὀρθοστάτου μὴ λογιζομένου ὅμως καὶ τούτου), οἵτινες, ἐπειδὴ δὲν ἀνευρέθησαν, ἀντικατεστάθησαν διὰ νέων λίθων.

Αἱ ὑπὸ στοιχ. ΓΓ φωτογραφίαι δεικνύουσι τὴν γενικὴν ἄποψιν τοῦ Ἐρεχθείου πρὸ καὶ μετὰ τὰ ἔργα τῆς ἀναστηλώσεως.

Οὕτω συνεπληρώθη ἡ ἀναστήλωσις τοῦ Ἐρεχθείου τοῦ ὁποίου αἱ ἐργασίαι, ἀρξάμεναι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1838 καὶ διακοπεῖσαι πολλάκις, συμπληροῦνται μετὰ 70ετίαν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἰανουαρίου 1909

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Μ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Νομομηχανικός

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

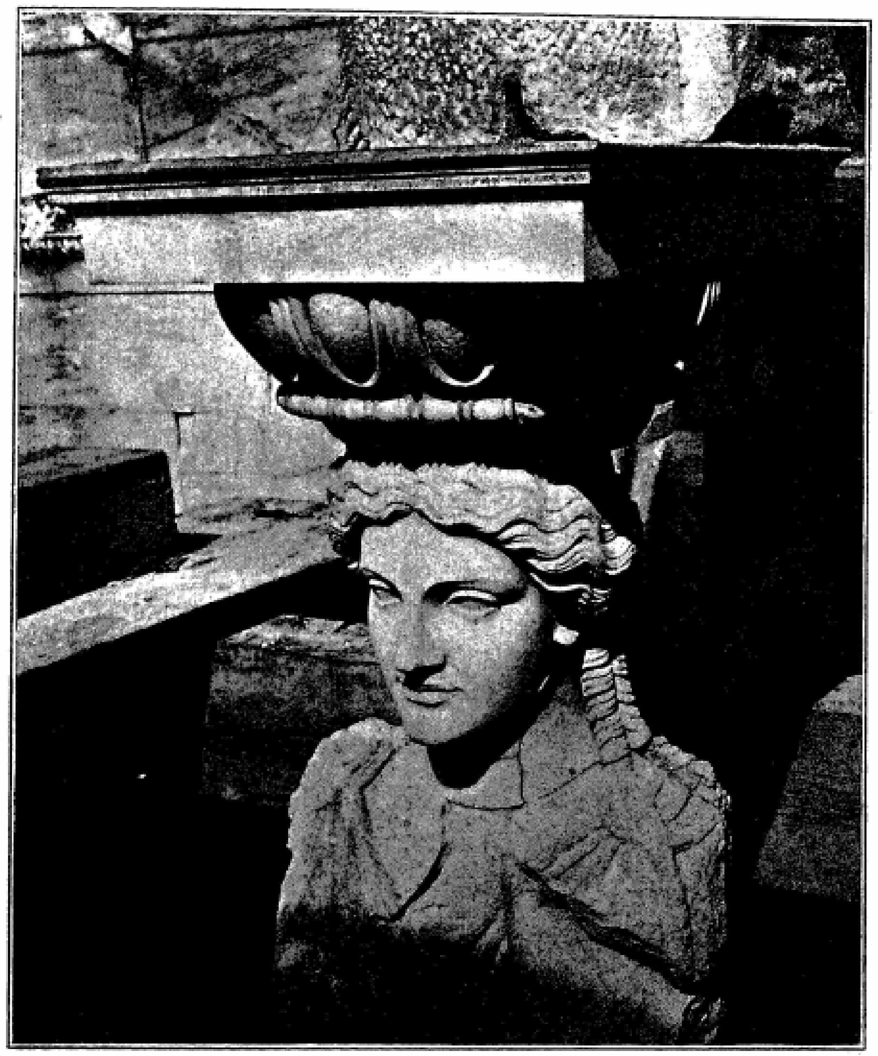
Ἐν Ἐρετρίᾳ ἐγένετο ἐφέτος μικρὰ ἐργασία πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἀπὸ πολλοῦ διακοπείσης ἀνασκαφῆς τοῦ παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Δαφνηφόρου Ἀπόλλωνος χώρου.

Κατηδαφίσθη ὁ ἀνατολικῶς παρὰ τὸν ναὸν κείμενος οἰκίσκος καὶ ἀνεσκάφη ὁ ὑπ' αὐτὸν χῶρος. Καὶ ὁ χῶρος οὗτος, ὅπως καὶ ὅλη ἡ Βορειανατολικὴ πλευρὰ τοῦ ναοῦ, ἦτο πλήρης ἐρειπίων οἰκημάτων χριστιανικῶν χρόνων· εὑρέθησαν δὲ καὶ ἐνταῦθα ὀλίγοι τάφοι χριστιανικῶν καὶ οὗτοι χρόνων.

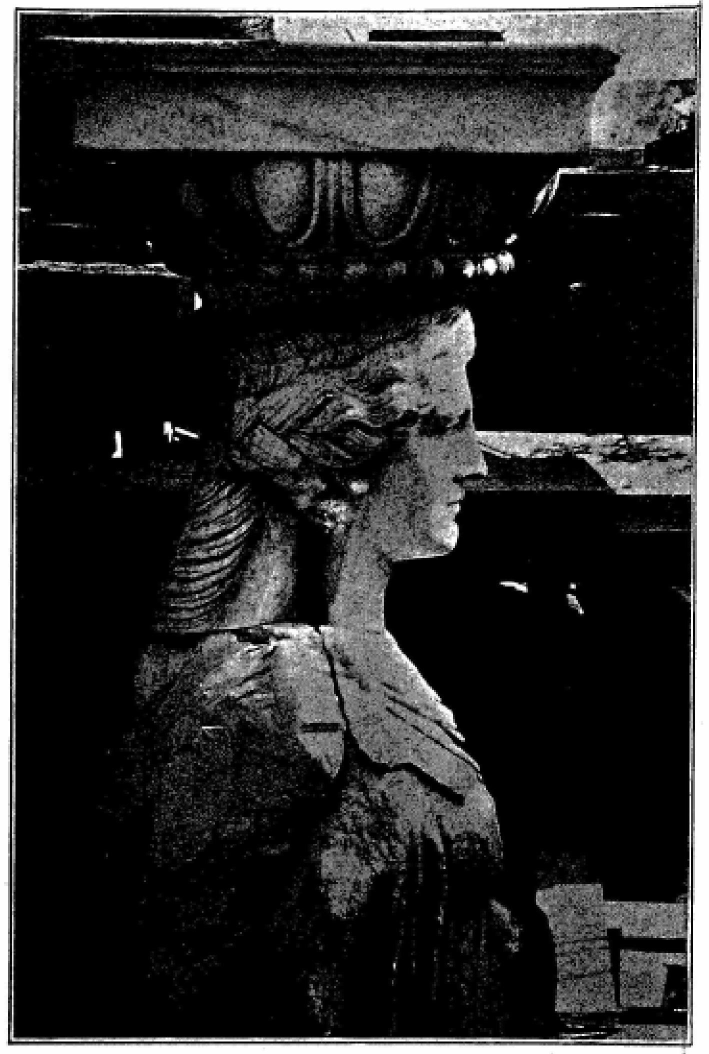
Πλὴν ἐλαχίστων ἀρχιτεκτονικῶν πωρίνων μελῶν εὑρέθησαν κατὰ τὴν μικρὰν ταύτην ἀνασκαφὴν μέρος ἀνδρικῆς ἀρχαϊκῆς μαρμαρίνης κεφαλῆς προερχομένης πιθανώτατα ἐκ τῶν ἀετωμάτων καὶ ἓν μικρότατον χρυσοῦν εἰδώλιον προερχόμενον ἐκ κοσμήματός τινος.

Κ. Κουρουνιωτης

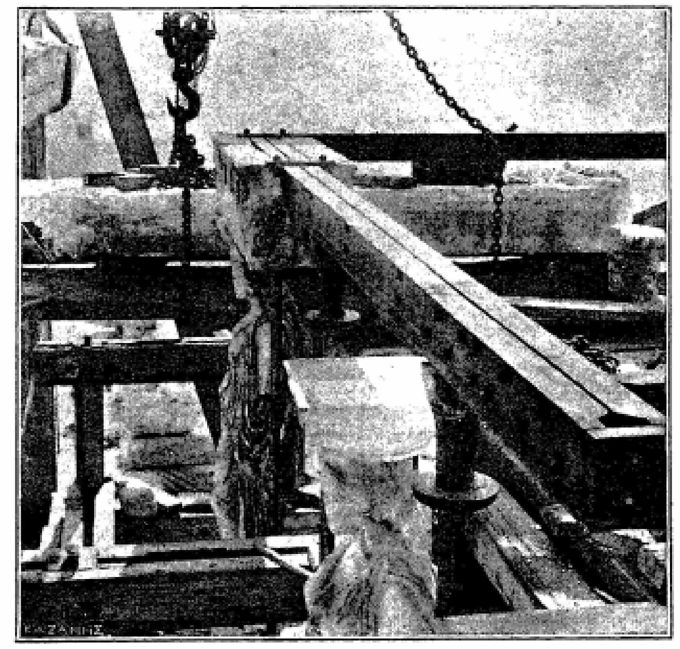
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α. Ἄποψις Καρυάτιδος Ἐρεχθείου.

Α. Πλαγία ὄψις Καρυάτιδος Ἐρεχθείου.

Β. Ἄποψις σιδηρᾶς στεφάνης πρὸς ὑποστήριξιν στέγης προστάσεως Καρυατίδων.

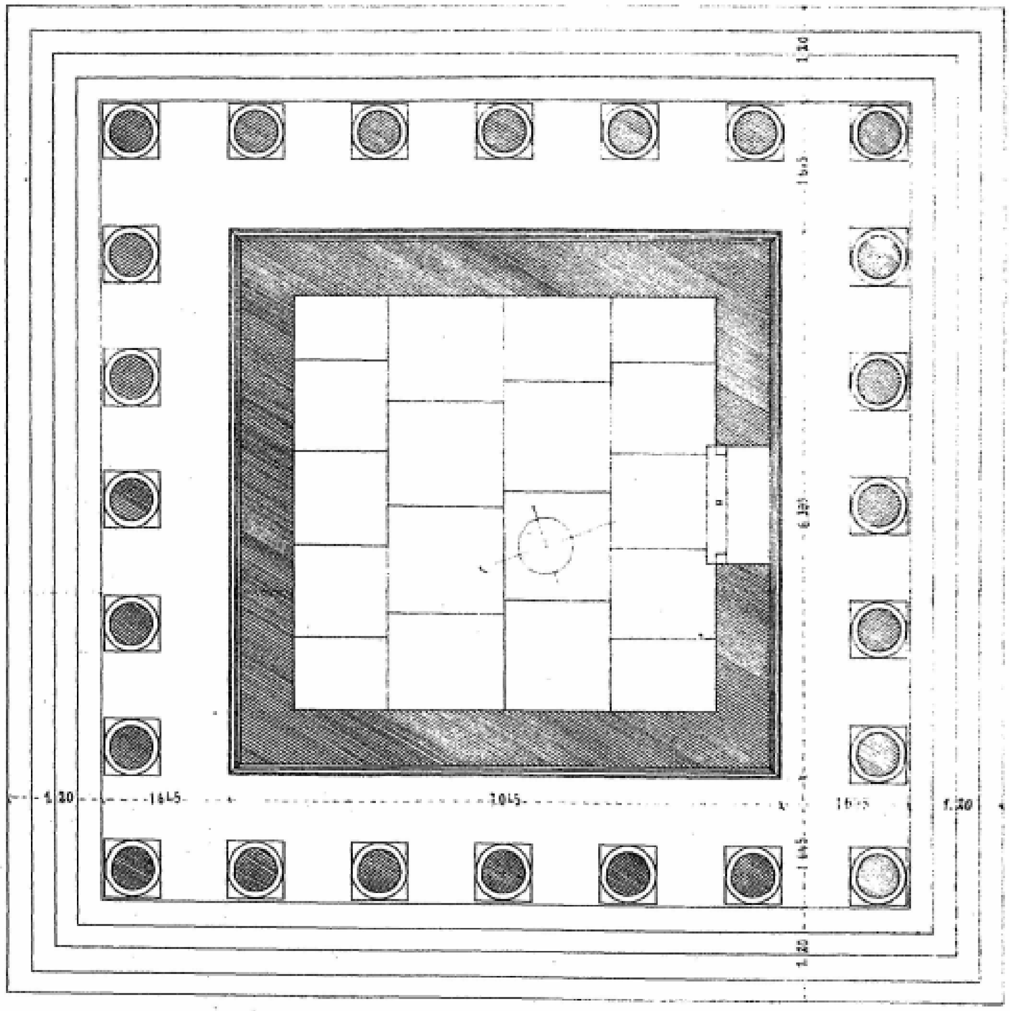
Γ. Ἄποψις Ἐρεχθείου πρὸ τῆς ἀναστηλώσεως.

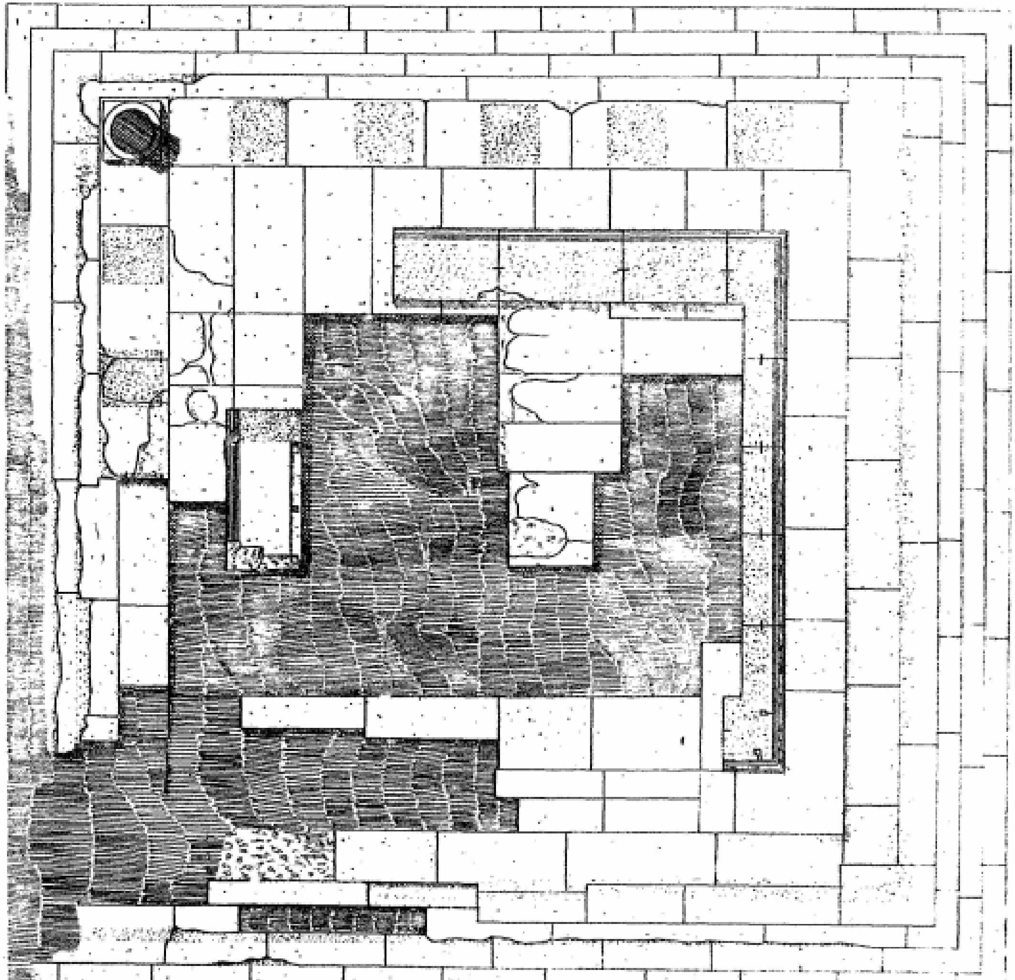

Γ. Ἄποψις Ἐρεχθείου μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν.

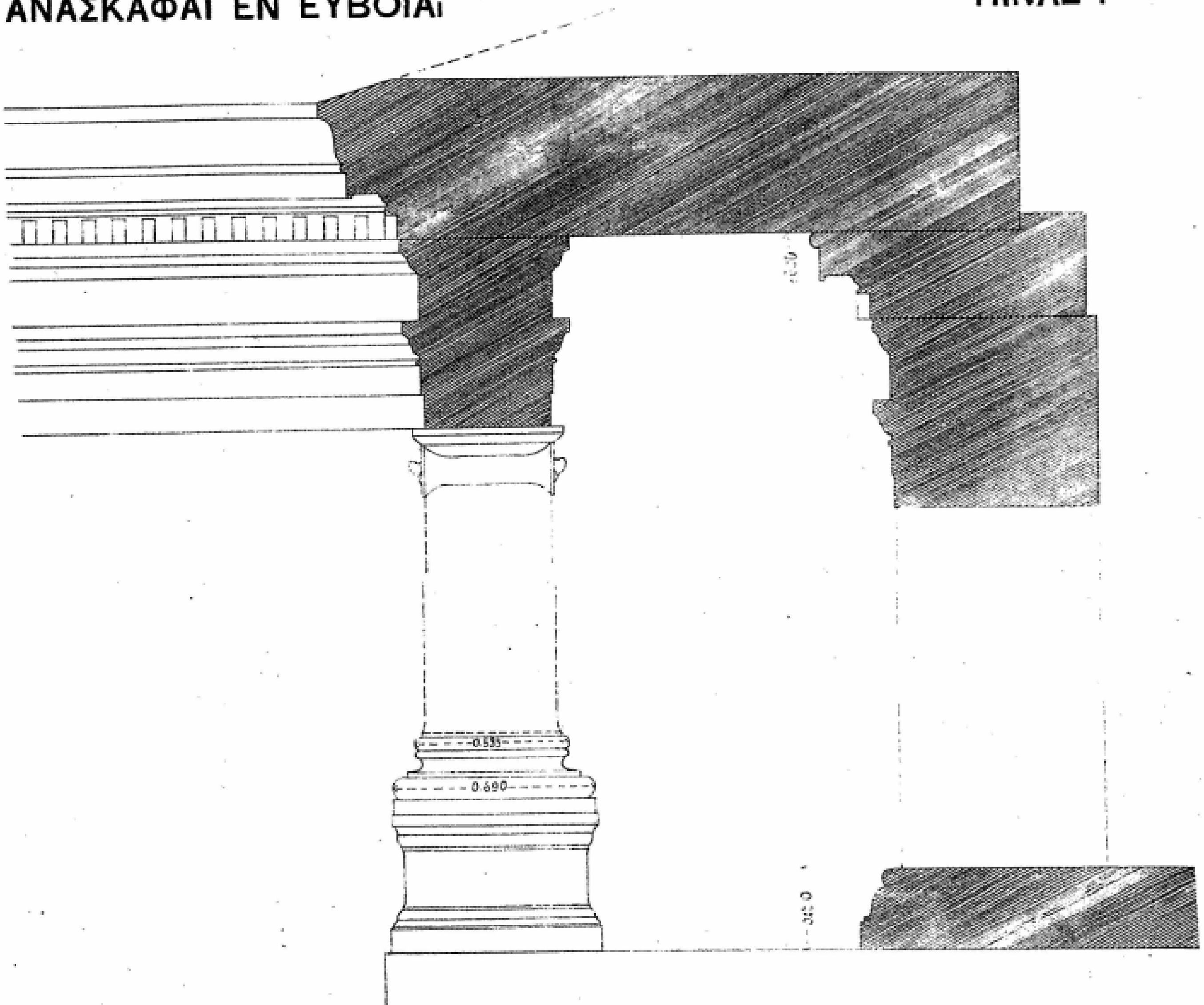
ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑΙ

ΠΙΝΑΞ Α'

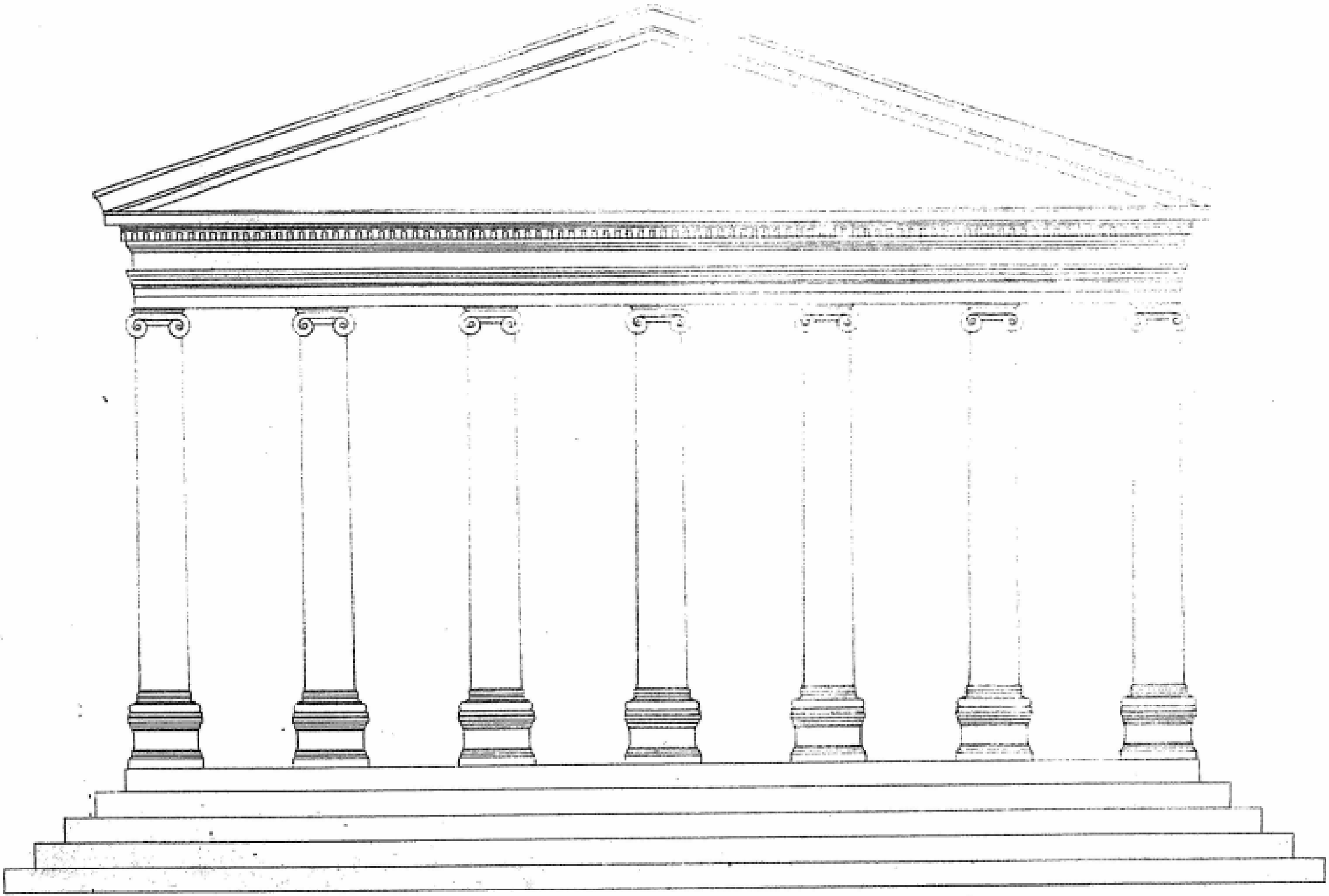

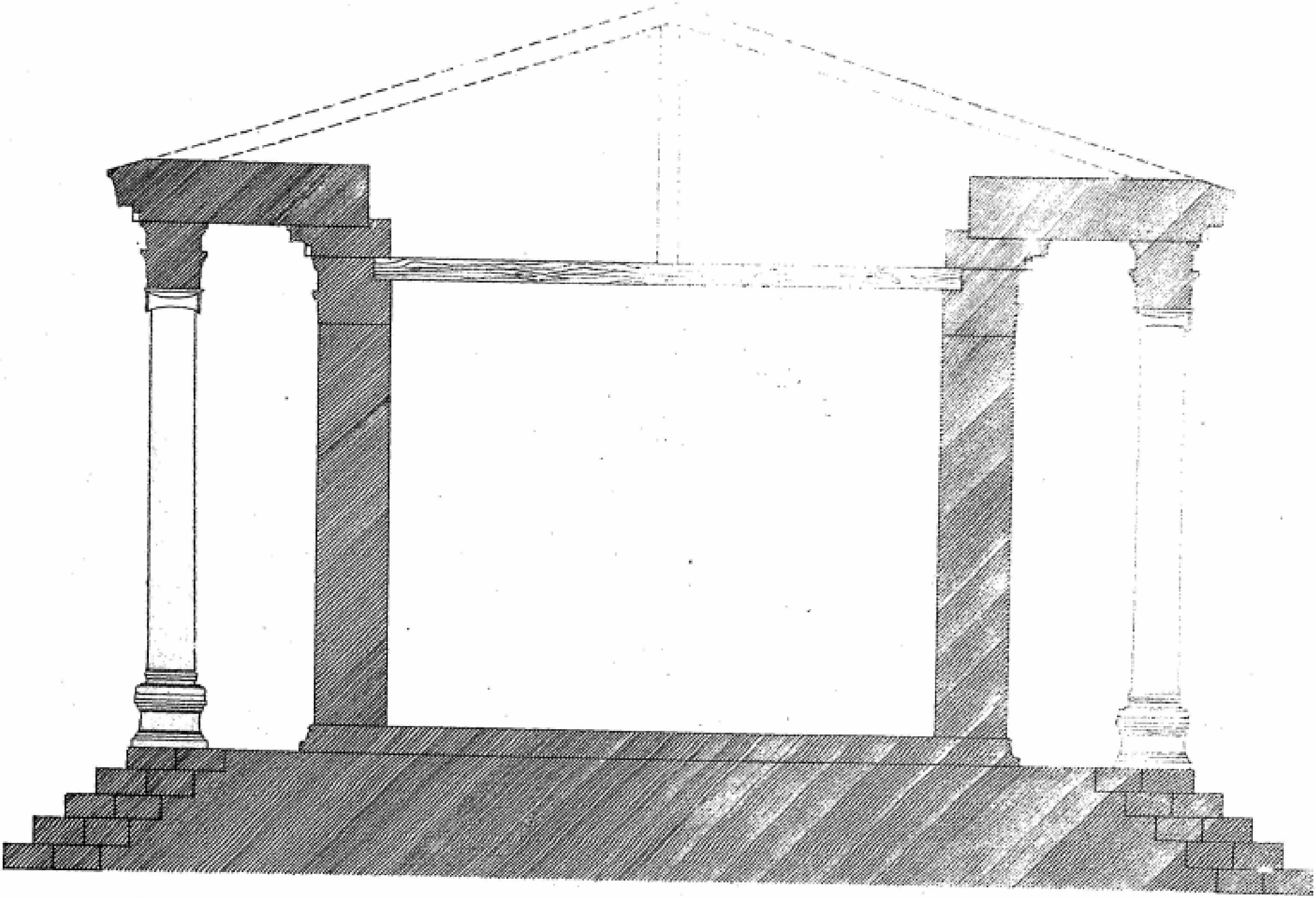
ΠΙΝΑΞ Γ'

ΠΙΝΑΞ Δ'

ΠΙΝΑΞ Ε΄

[illegible]